

श्रीगणेशाय नमः ।

बृहद्देवता ।

प्रथमोऽध्यायः ।

मन्त्रदृग्भ्यो नमस्कृत्य समाम्नायानुपूर्वशः ।
सूक्तगर्धर्चपादानामृचु^(१) वक्ष्यामि दैवतम् ॥ १ ॥
वेदितव्यं दैवतं हि^(२) मन्त्रे मन्त्रे प्रयत्नतः ।
दैवतज्ञो हि मन्त्राणां तदर्थमधिगच्छति^(३) ॥ २ ॥
तद्विदा^(४) तदभिप्रायानृषीणां मन्त्रदृष्टिषु ।
विज्ञापयति विज्ञान कर्माणि विविधानि च ॥ ३ ॥
न हि कश्चिदविज्ञाय यायातव्येन दैवतम्^(५) ।
लौकिकानां वैदिकानां^(६) कर्मणां फलमनुते ॥ ४ ॥
प्रथमो भजते त्वामा वर्गाऽग्निमिह दैवतम् ।
द्वितीयो वायुमिन्द्र वा तृतीय सूर्यमेव च^(७) ॥ ५ ॥
अर्थमिच्छन्नुषिर्देव य यमाहायमस्त्विति ।

(१) कृत्वाभ्य इति ख० ग० ड० ।

(२) वेदितव्यं हि तत् सर्वमिति क० घ० ।

(३) तदर्थमधिगच्छति इति ख० ।

(४) तद्विद्वानिति ख० घ० ।

(५) देवता इति क० घ० ।

(६) लौक्यानां वैदिकानां वा इति ख० ग० ड० ।

(७) सूर्यमेव तु इति क० घ० ।

प्राधान्येन स्तुवञ्छक्त्वा^(१) मन्त्रस्तद्देव एव घः ॥ ६ ॥
 स्तुतिस्तु नाद्या रूपेण कर्मण वाग्वहेन च ।
 स्वर्गायुर्धनपुत्राद्यैरर्थैराशौस्तु कथ्यते ॥ ७ ॥
 स्तुत्याशिषौ तु यास्वृचु दृश्येते^(२)ऽस्मान्मुता इह ।
 ताम्बुधाव्यतरास्ताः स्युः स्वर्गा याभिस्तु याच्यते ॥ ८ ॥
 स्तुवन्तं^(३) वेद सर्वोऽयमर्थयत्येष मामिति ।
 सौतीत्यर्थं स्तुवन्तश्च सार्धं मामेष^(४) पश्यति ॥ ९ ॥
 स्तुवद्विद्यं स्तुवद्विद्यं ऋषिभिस्तत्त्वदर्शिभिः^(५) ।
 भवत्युभय^(६)मेवोक्तमुभयं स्मर्यतः समम् ॥ १० ॥
 प्रत्यक्षं देवतानाम यस्मिन्नन्ते प्रदृश्यते^(७) ।
 तमेवाहुः सुसम्पन्नं मन्त्रं श्रवणमगदा ॥ ११ ॥
 तस्मात्तद्देवतानाद्या^(८) मन्त्रे मन्त्रे प्रयोगवित्^(९) ।
 ब्रह्मत्वमभिधानाच्च^(१०) प्रयत्नेनोपलवधेत् ॥ १२ ॥

(१) स्तुवन् मन्त्रेति ग० घ० ।

(२) स्तुत्याशिषस्तु यास्वृचु दृश्यन्ते इति क० घ० ।

(३) स्तुवन्ति इति ख० ङ० ।

(४) योऽर्थमामेव इति क० ।

(५) स्तुवद्विद्यां स्तुवद्विद्यां ऋषिभिर्मन्त्रदर्शिभिः इति ख० । मन्त्रेऽर्थानुदर्शि-
भिरिति क० ग० ।

(६) भवत्युभयमिति क० घ० ।

(७) मन्त्रेऽभिधीयते इति ख० ग० ङ० ।

(८) तस्मात्तु देवतानाद्या इति घ०, तस्मात्तु देवता नाम्ना इति ख० ग० ।

(९) प्रयत्नत इति घ० ।

(१०) ब्रह्मत्वमभिधानाच्च इति क० घ० ।

सम्पूर्णमृषिवाक्यं तु सूक्तमित्यभिधीयते ।
 दृश्यन्ते देवता यस्मिन्नेकस्य^(१) वज्रपु दयोः ॥ १३ ॥
 देवतार्थार्थच्छन्दोभ्यो^(२) वैविध्यं तस्य जायते^(३) ।
 अयिसूक्तान्तु यावन्ति सूक्तान्येकस्य^(४) वै स्मृतिः ॥ १४ ॥
 देवतेका तु यावत्सु देवतायास्तदुच्यते^(५) ।
 यावदर्थं समाप्तिः स्यादर्थं सूक्तं वदन्ति तत् ॥ १५ ॥
 समानच्छन्दसो यास्तु^(६) तच्छन्दःसूक्तमुच्यते ।
 वैविध्यमेतत्सूक्तानामिह^(७) विद्याद्ययातयम् ॥ १६ ॥
 देवतानामधेयानि मन्त्रेषु चिविधानि तु ।
 सूक्तभाज्यं च ग्राह्यं तथा नैपातिकानि तु ॥ १७ ॥
 सूक्तभाजि भजन्ते वै सूक्तान्दृष्ट्वाञ्चि वै^(८) चरः ।
 मन्त्रेऽन्यदेवतेऽन्यानि^(९) निगद्यन्ते प्रमङ्गतः^(१०) ॥ १८ ॥

(१) चित्रं तद्दृश्यते चास्मिन्नेतस्यामिति क० घ० । एकस्येत्यत्र एकस्मिन्-
 द्विति घ० ।

(२) देवतार्थार्थच्छन्दस्त इति ख० ।

(३) वैविध्यञ्च प्रजायते इति ख० ग० ड० ।

(४) अयिसूक्तानि तान्यथ यावन्त्येकस्येति क० घ० ।

(५) अस्मिन् शोकाद्वैद्यासौ ख० ग० ड० । सुक्तकेषु दृश्यन्ते तानि सर्वाणि
 अथै सूक्तं हि तस्य तत् इति पाठो वसन्ते ।

(६) या स्मृतिरिति ख० ग० ड० ।

(७) वैविध्यमेव सूक्तानामिहेति ख० ग० ड० ।

(८) वै-इत्यथ यैरिति क० ख० घ० ड० ।

(९) यानि इति घ० ।

(१०) निगद्यन्तेऽथ कानिचित् इति ख० ग० । प्रमङ्गतान्तरश्च ।

साक्षोवधात्साहचर्यादा तानि नैपातिकानि तु ।
 तस्माद्वज्रप्रकारेऽपि^(१) सूक्ते स्थावृत्तभागिनी ॥ १८ ॥
 देवता तद्यथासूक्तमविशेषं^(२) प्रतीयते ।
 भिद्ये सूक्ते^(३) वदेदेव देवतामिह लिङ्गतः ॥ २० ॥
 तत्र तत्र यथावच्च मन्त्रान् कर्मसु^(४) योजयेत् ।
 देवतायाः परिज्ञानात्तद्वि कर्म समुप्यते ॥ २१ ॥
 आद्यन्तयोस्तु सूक्तानां प्रसङ्गपरिकीर्तनात् ।
 सौष्टमिर्देवतास्मास्ता उपेक्षेतेह^(५) मन्त्रवित् ॥ २२ ॥
 तत् सत्त्वाद्भ्यः कतिभ्यस्तु कर्मभ्यो नाम जायते ।
 सत्त्वानां^(६) वैदिकानां च^(७) यदन्वदिह^(८) किञ्चन ॥ २३ ॥
 नवभ्य इति तैत्तिरीयाः पुराणाः^(९) कवयस्तु ये ।
 मधुकः श्वेतकेतुश्च^(१०) गालवश्चैव मन्वते^(११) ॥ २४ ॥
 निवामात्कर्मणो रूपान्मद्भलादाच आश्रियः ।

(१) वज्रप्रकारेऽपि इति क० ड० घ० ।

(२) अविशेष्येति ख०, अविशेष्यमिति ग० ड० पुस्तकान्तरच ।

(३) भिन्नसूक्ते इति क० घ० ।

(४) कर्म प्रयोजयेदिति ख० ।

(५) देवताग्राह्य उपेक्षेतेह इति ख० । देवताग्राह्य उपेक्षेतेह इति ग० घ० ।

(६) सत्त्वानामिति क० ।

(७) वा इति क० ग० ।

(८) यदन्वदिहेति ग० घ० ।

(९) पौराणा इति क० घ० ।

(१०) मधुकाश्च श्वेतकेतौ इति क० घ० ।

(११) मन्वते इति क० ख० घ० ड० ।

यदृच्छ्योपवसना^(१) तथा मुत्थायणाञ्जपात्^(२) ॥ २५ ॥
 चतुर्भ्य इति तचाऊर्यास्त्रुगार्थरथीतराः^(३) ।
 आश्रियोऽयार्थवैरूप्या^(४) दाचः कर्मण एव च ॥ २६ ॥
 सर्वाण्येतानि नामानि कर्मणाश्चाह^(५) शौनकः ।
 आशीरूपश्च वाक्यश्च^(६) सर्वे भवति कर्मतः ॥ २७ ॥
 यदृच्छ्योपवसना^(७) तथा मुत्थायणाञ्ज^(८) यत् ।
 तथा तदपि कर्मैव तच्छृणुध्वन्तु^(९) हेतुतः^(१०) ॥ २८ ॥
 प्रजाः कर्मसमुत्था^(११) हि कर्मतः सत्त्वसङ्गतिः^(१२) ।
 क्वचित् संशयते^(१३) सच्च निवासोत्तमजायते^(१४) ॥ २९ ॥
 यादृच्छिकं तु नामाभिधीयते^(१५) त्विह कुत्रचित्^(१६) ।

(१) यदृच्छ्योपवसनादिति क० ड० घ० ।

(२) तथा मुत्थायणाञ्जपेति क० घ० ।

(३) रथन्तरा इति ख० ।

(४) आश्रियोऽय च वैरूप्यात् इति क० घ० । आश्रियोऽयार्थवैरूप्यादिति ख० ड० ।

(५) कर्मैवत्त्वाह इति क० ग० ।

(६) वाक्यश्च इति ख० ग० ड० ।

(७) यदृच्छ्योपवसनादिति ख० ।

(८) यदृच्छ्या निवासश्च यदा मुत्थायणाञ्जपेति क० घ० ।

(९) तच्छृणु स्वं च इति ग० ।

(१०) हेतवः इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(११) प्रजाकर्मसमुत्था इति क० ख० ।

(१२) कर्मणः सच्च जायते इति क०, सत्त्वगा गतिः इति ख० ।

(१३) सतो निवसते इति क० घ०, क्वचित् स जायते इति ग० ।

(१४) तच्च जायते इति घ० ।

(१५) नाम नामाभिधीयते इति ख० । यादृच्छिकं नाम नाम धीयते क० घ० ।

(१६) यत्र कुत्रचिदिति ख०, यत्किञ्च क्वचिदिति घ० ।

औपम्यादेव^(१) तदिद्याद्^(२) भावस्यैवेह कस्यचित् ॥ ३० ॥
 नाकर्मकोऽस्ति भावो हि न^(३) नामास्ति^(४) निरर्थकम् ।
 नान्यथ भावाधामानि तस्मात्सर्वाणि कर्मतः ॥ ३१ ॥
 मङ्गलात् कियते यन्तु नामोपवचनाच्च^(५) यत् ।
 भवत्येव तु सा ह्याग्नीः स्वस्यादेर्मङ्गलानि च^(६) ॥ ३२ ॥
 अपि कुतितनामाय^(७)मिह^(८) जैवेत्कथञ्चिरम् ।
 इति क्रियन्ते नामानि भूतानां विदितान्यपि^(९) ॥ ३३ ॥
 मन्त्रा नानाप्रकाराः सुहृष्टा वै^(१०) मन्त्रदर्शिभिः ।
 स्तुत्या चैव विभ्रत्या च वाक्प्रभावेण चात्मनः^(११) ॥ ३४ ॥
 स्तुतिः प्रशंसा निन्दा च संग्रहः परिदेवना^(१२) ।
 सुहृद्वाग्नीः कथना याज्ञा^(१३)प्रश्नः प्रैयः प्रवक्षिक्ता^(१४) ॥ ३५ ॥
 नियोगश्चातुषोगश्च प्राधा विलपितश्च यत् ।

(१) औपम्यादधीति ख०, औपम्यादिह इति ग० घ० छ० ।

(२) तद्वत्ते इति घ० ।

(३) ना इति घ० ।

(४) वत्रामाश्च निरर्थकमिति ख० ।

(५) यच्च नामोपवचनञ्च इति क० ख० घ० ।

(६) आशान्ते मङ्गलानि च इति क० घ० । मङ्गलादिहेति ख० छ० ।

(७) अचिन्तितनामायमिति ख० ।

(८) अपि इति घ० ।

(९) निन्दितान्यपि इति क० घ० ।

(१०) ये इति ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(११) प्रभावादेवतात्मने इति ख० ग० अन्यतुल्यकश्च ।

(१२) परिदेवना इति क० छ० ।

(१३) कथनायाहेति क० ।

(१४) प्रवक्षिक्ता इति ख० ग० ।

आचिख्यासा^(१)ऽय मंलापाः पवित्राख्यान^(२)मेव च ॥ २६ ॥

आहनस्या नमस्कारः प्रतिरोध^(३)स्तथैव च ।

सङ्कल्पस्य प्रलापस्य प्रतिवाक्यञ्च नाम यत्^(४) ॥ २७ ॥

प्रतिषेधोपदेशौ च प्रमादापङ्गवौ च यत्^(५) ।

उपप्रेषस्य च प्रोक्तः सञ्चरो नाम^(६) विस्मयः ॥ २८ ॥

आक्रोशोऽभिस्रवस्यैव^(७)क्षेपः प्रापस्तथैव च ।

उपसर्गा निपातश्च^(८) नाम चाख्यातमित्यपि^(९) ॥ २९ ॥

भूतं भव्यं भविष्यञ्च पुमांस्त्वय^(१०)नपुंसकम् ।

एवंप्रकृतयो मन्त्राः सर्ववेदेष्विति स्थितिः^(११) ॥ ३० ॥

तेषां निदर्शनार्थीया^(१२)श्चोऽर्धर्चा यदानि च ।

ब्राह्मणे चाथ कल्पे च निगद्यन्तेऽत्र कानिचित्^(१३) ॥ ३१ ॥

(१) आचिख्यासेति ख० ।

(२) सङ्ख्याया परिचाख्यान इति घ० ।

(३) प्रतिराध इति घ० प्रतिषेध इति अन्यत्युक्तकश्च ।

(४) तथैव च इति ग० अन्यत्युक्तकश्च ।

(५) च च इति ग० अन्यत्युक्तकश्च ।

(६) यस्य इति ख० ग० ङ० अन्यत्युक्तकश्च ।

(७) आक्रोशोऽभिस्रवस्यैव इति ग० अन्यत्युक्तकश्च, आक्रोशोऽभिस्रवस्यैव इति ख० ।

(८) उपसर्गा निपाताच्चेति क० घ०, उपसर्गा निपातश्चेति ख० ।

(९) चाख्यानमेव चेति क० ।

(१०) स्त्री च इति ग० अन्यत्युक्तकश्च ।

(११) सर्ववेदेषु सर्वंश्च इति ख० ग० ङ० अन्यत्युक्तकश्च । सर्ववेदेष्विति स्थितिरिति घ० ।

(१२) वाक्यार्थदर्शनार्थीया इति ङ० अन्यत्युक्तकश्च ।

(१३) विधौ कल्पे च देवे च निगद्यन्तेऽत्र कश्चिदिति क० घ० ।

। शब्देनोच्चरितेनेह येन द्रव्ये प्रतीयते ।

तदाचरविधौ युक्तं नामेत्याहुर्मनीषिणः ॥ ४२ ॥

अष्टौ यच्च प्रयुज्यन्ते नानार्थेषु विभूतयः^(१) ।

तन्नाम कवयः प्राहुर्मैत्रे वचनलिङ्गयोः ॥ ४३ ॥

क्रियास्तु सक्रीड्यभिमंश्रितो यः

पूर्वापरौभूत इष्टैक एव ।

क्रियाभिनिर्दृष्टिवशेन सिद्ध

आख्यातशब्देन तमर्यमाहुः ॥ ४४ ॥

क्रियाभिनिर्दृष्टिवशोपजातः

रुदन्तशब्दाभिहितो यदा स्यात् ।

सङ्ख्याविभक्त्यवयवलिङ्गयुक्तो

भावस्तदा द्रव्यमिवोपलब्धः^(२) ॥ ४५ ॥

यथा नानाविधैः शब्दैरप्यग्नृपयः पुरा ।

विविधान्यपि^(३) वाक्यानि तान्यनुक्रमतः शृणु ॥ ४६ ॥

रूपादिभिः स्तुतिः प्रोक्ताऽप्याशीः^(४) स्वर्गादिभिस्तथा ।

यानि वाक्यान्यतोऽन्यानि^(५) तान्यपि श्रुतनेकधा ॥ ४७ ॥

(१) विभक्तय इति ग० अन्वत्युक्तकश्च ।

(२) शब्देनेत्यादि भावस्तदा द्रव्यमिवोपलब्धः इत्यन्तं सन्दर्भं क० घ०
चिह्नितपुस्तकयोर्नोपलभ्यन्ते ।

(३) विविधानीह इति ख० ग० घ० ।

(४) आशीरिति क० ख० ग० ।

(५) यानि इति अन्वत्युक्तकश्च ।

मन्त्रे^(१) प्रशंसा^(२) भोजस्य^(३) चित्रदत्^(४) सौभरेः^{(१)(ग)} स्तुतिः ।

आक्रोशार्थास्तु दृग्गन्ते^(५) माता चेत्यभिमेयति^(६) ॥ ४८ ॥

चङ्गोघमन्त्रं^(७) निन्दा च^(८) शापो^(९) येमेत्युगैव तु ।

याज्ञा^(१) (२) यदिन्द्रचित्रेति चेपो भीदमिति लृचि ॥ ४९ ॥

आग्नीस्तु^(ग) वात आवातु दण्डेति परिदेवना^(३) ।

प्रश्नश्च प्रतिवाक्यश्च^(४) पृच्छामि त्वेयुषौ प्रयक् ॥ ५० ॥

संगथोऽधःस्त्रिदामीच्च^(५) कत्यना^(६) ह्या^(७) दहं मनुः ।

हमं नो^(८) यज्ञमित्यस्यां^(९) नियोगः^(१०) पाद उच्यते^(११) ॥ ५१ ॥

(१) मन्त्रः इति क० घ० ।

(२) प्रसङ्गाद्भोजस्य इति क० घ० मन्त्रप्रशंसा भोजस्येति ग० ।

(३) सौभरस्तुतिरिति ख० ।

(४) मा नामेत्याभिमेयति इति ख०, माता मेत्यभिमेयति इति क० छ० ।

(५) ऋग्मोघमन्त्रिदाच इति ख० ।

(६) यास्यां इति ख०, याज्ञा इति ग०, यय्ना इति घ० छ० ।

(७) दण्डादिपरिवेदना इति घ०, दण्डेतिपरिवेदना इति ख० च० ।

(८) संगथोऽधःस्त्रिदामीच्चकत्यना इति क० घ०, कच्छना इति छ० ।

(९) यज्ञमित्याद्यानियोगः इति ख० ।

(१०) उच्यते इति क० घ० ।

(क) ऋ० १०, १००, १० । (ख) ऋ० ८, २१, १८ । (ग) ऋ० ८, १६, २ ।

(घ) ऋ० १, १६०, २१; १८५, १० । (ङ) ऋ० १०, ११०, ६ । (च) ऋ०

८, २०, २० । (छ) ऋ० ५, १६, १ । (ज) ऋ० १०, १६६, १ । (झ) ऋ०

१, १६४, १४ । (ञ) ऋ० १०, १२६, ५ । (ट) ऋ० ४, २६, १ ।

(ठ) ऋ० १, १, ४ । (ड) ऋ० १, २६, १ ।

(क) दृष्टं ब्रवीत्तनुयोगः संलापः^(१) सृगुपोपमे^{(१)(५)} ।
 प्रतिषेधोपदेशौ^(२) तु अत्रैर्मत्य^(३) च संस्तुतौ^(४) ॥५१॥
 आश्वासन^(५) न्तु हृषे जाये^(६) विलापस्तु^(६) नदस्य मा^(७) ।
 अवीरामिव मां^(८) ज्ञाया^(९) सुदेव इति^(१०) तु स्पृष्टा ॥५२॥
 नमस्कारः^(११) प्रुन.जेपे,^(१२) नमस्ते अस्तु विद्यते ।
 बद्धन्त्यस्मिदं तुल्योऽहं स्यामिति यदुच्यते^(१३) ॥५३॥
 बद्धन्त्यस्तु^(१४) यदिन्द्राहं प्रलापस्तेतग्रस्तु तु^{(१५)(१०)} ।
 महानग्न्याह्ननस्या तु प्रतिरोधो भुगित्युत^(१६) ॥५४॥

(१) संलाप इति क० ग० घ० ।

(२) ऋगुपोपमे इति ख० ग० घन्यत्पुस्तकस्य ।

(३) प्रतिषेधोपदेशौ इति घ० ङ० ।

(४) अत्रैर्मत्यस्तु संस्तुत, इति घ० ।

(५) आश्वासनमिति पुस्तकान्तरम् ।

(६) स्यादिति ख० ग० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अवीरामात्मनः ज्ञाया इति ख० ग० घ० ।

(८) नमस्कारो मत ऋषे इति क० घ० शैष इति ख०, शैषे इति ङ० ।

(९) यां कल्पयन्ति नो रयः परिचात्सुमिह ते इति क० ।

(१०) य इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) महानग्न्याह्न नस्यास्मात्प्रतिरोधो भुगित्यपि इति ख०, भुगि-
 त्यपि इति ग०, भुगित्यमि इति पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १, ५५, ६१ । (ख) ऋ० ८, ८२, ४ । (ग) ऋ० १०, ३४,
 १३ । (घ) ऋ० ६०, ६५, १ । (ङ) १, १०६, ४ । (च) ऋ० १०,
 ८६, ८ । (झ) ऋ० १०, ६४, १४ । (ज) ऋ० १, २४, १२, १३ ।
 (झ) ऋ० ८, १४, १ । (न) ऋ० ६, १५, ५ ।

प्रमादस्त्वेष^(१)हन्ताहं^(२) नमस्त^(३) इत्यभिप्रवः^(४) ।

इन्द्राकुत्सेत्युपमैषो^(५) न विज्ञानामि^(६) संज्वरः ॥ ५६ ॥

होतापचदिति प्रैषः^(७) को अद्यैति तु विस्मयः ।

जामस^(८)पङ्क्तवो नेति विततादिः^(९) प्रवहिका^(१०) ॥ ५७ ॥

^(११)न श्रुत्युरासीदित्येतामाचिख्यासां^(१२) प्रचक्षते^(१३) ।

अभिधायो^(१४)प्रजाः सन्तु भद्र^(१५)माग्रीसु^(१६) गौतमे^(१७) ॥ ५८ ॥

यङ्गयेवं प्रकार^(१८)न्तु शक्यं द्रष्टुमिहार्थजम्^(१९) ।

(१) प्रमादस्त्वेष इति घ० ।

(२) प्रमादस्त्वेषहन्ताहं नमस्त इत्यण्व इति ख०, नमस्त इत्यपण्व इति ग० ।

(३) इन्द्राकुत्सेत्युपमैषो इति ख०, इन्द्राभरेत्युपमैषो इति क० ख० ।

(४) होतापचदितिप्रैषा इति ख० ।

(५) जामये इति घ०, जामसु इति ग०, यामसु इति ख० ।

(६) प्रवहिका इति ख० ग० ।

(७) नाचिख्यासमिति ख०, माचिख्यासमिति ख०, माचिख्यासमिति घ० ।

(८) प्रचक्षते इति क०, प्रचक्षते इति ख० ।

(९) आचिधायोः इति ख० ।

(१०) शक्यमिति ख० ।

(११) द्रष्टुमिति ख० ।

(१२) गौतमे इति ख० ।

(१३) यङ्गमेव प्रकारमिति ख० ।

(१४) इतीदृशमिति ख० ग० पुनस्तान्तरस्य ।

(१५) अ० १०, ११८, ८ । (१६) अ० ७, १८, १० । (१७) अ० ५,

११, ८ । (१८) अ० १, १६३, १० । (१९) अ० १, १३९, ३ । (२०) अ०

१०, १२८, २ । (२१) अ० १, ७८, १० ।

वक्तुं प्रयोगतस्यैषामुक्तसूक्तार्धैर्नसंश्रितम्^(१) ॥ ५८ ॥

एते तु मन्त्रवाक्यार्था देवतां सूक्तमाग्निनीम्^(२) ।

संश्रयन्ते^(३) यथान्यायं स्तुतिस्त्वचानुमानिकी^(४) ॥ ६० ॥

भवद्भूतं भविष्यच्च जज्ञमं स्यात्वरस्य यत्^(५) ।

अस्यैके^(६) सूर्यमेवैकं प्रभवं प्रसूयं विदुः ॥ ६१ ॥

(क) असत्तस्य (ख) सत्तस्यैव (ग) योनिरेषा^(७) (घ) प्रजापतिः ।

यद्^(८) चरद्वा^(९) व्यय^(१०) च यच्चैत^(११) द्रुक्ष^(१२) ग्रास्यतम् ॥ ६२ ॥

छत्तैव^(१३) हि^(१४) विधा^(१५) त्मानमेषु लोकेषु^(१६) तिष्ठति ।

(१) ऋक्सूक्तार्धैर्नसंश्रितम् इति क०, येषां युक्तसूक्तार्धैर्नसंश्रित-
मिति ख० ।

(२) देवतां सूक्तमाग्निनीमिति क० घ०, देवता सूक्तमाग्निनी इति ख० ।

(३) संश्रयन्ते इति ख० ।

(४) त्वा आनुमानिकी इति ख०, तत्रानुमानिकी इति घ० ।

(५) भवद्भूतस्य भविष्यस्य जज्ञमस्यावरस्य च इति ख० ग० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) एते इति क० घ० ।

(७) एषामिति क० ।

(८) यदच्छरश्च वाक्यमिति ग०, वाक्यमिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) यच्चैतद्द्रुक्ष इति ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) छत्तैव इति ख० ग० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० ५, १२, ४ । (ख) ऋ० १, ३६, १ । (ग) ऋ० १, १०४, १ ।
(घ) ऋ० ४, ५२, २ । (ङ) ऋ० १, १६४, ४२ । (च) ऋ० ६, ३०,
१ । (छ) ऋ० १, १०, ४ । (ज) ऋ० १, ११७, २४ । (झ) ऋ० १,
१६६, ६ । (ण) ऋ० १, ३१, ३१ ।

(क) देवान् यथायथं^(४) सर्वान् निवेश्य^(५) स्त्रेषु^(६) रश्मिषु ॥ ६ २ ॥

एतद्भूतेषु^(१) लोकेषु अग्निभूतं स्थितं विधा ।

(७) क्षपयो (च) गौर्भि^(८) रर्चन्ति व्यञ्जितं^(९) (अ) नामभि^(१०) स्त्रिभिः ॥ ६ ३ ॥

तिष्ठत्येव च^(१) (अ) भूतानां^(२) अठरे अठरे ज्वलन् ।

विस्थानं चैनमर्चन्ति देवायां^(३) वृकवर्हिषः ॥ ६ ४ ॥

इहैष^(४) पवमानो^(५) ऽग्निं^(६) मन्थमो^(७) ऽग्निस्तु^(८) पावकः^(९) ।

अमुग्निन्नेष^(१) विप्रैस्तु लोके^(२) ऽग्निः^(३) शुचिरुच्यते ॥ ६ ५ ॥

इहामग्निभूतस्तृप्तिभिर्लोके स्तुतिभिरौजितः^(४) ।

(५) जातवेदाः स्तुतो मध्ये स्तुतो^(६) वैश्वानरो दिवि ॥ ६ ७ ॥

(१) एतमेवैषु इति क० घ० ।

(२) व्यञ्जितमिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) एष च इति ख०, एष हीति ग० पुस्तकान्तरम् ।

(४) पवमानाभिरिति क० घ० ।

(५) वगस्पतिरिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) अमुग्निमेव इति ग० ख० पुस्तकान्तरम् ।

(७) ईजितः इति क० ख० घ० ।

(क) ऋ० १, १, २ । (ख) ऋ० १, १८१, ८ । (ग) ऋ० ८, ८४, ८ । (घ) ऋ० १, १२४, ४ । (ङ) ऋ० १, ४८, १४ । (च) १, ८, ८ । (छ) ऋ० १, १०, १ । (ज) ऋ० १, १४५, ६ । (झ) ऋ० ८, ४८, ५ । (ञ) ऋ० २, २०, ८ । (ट) ऋ० १, १०४, ८ । (ठ) ऋ० १, १, २ । (ड) ऋ० ८, १०१, १४ । (ढ) ऋ० १, १, २ । (ण) ऋ० १, ६०, ४ । (त) ऋ० १, ६६, १ । (थ) ऋ० १, ७७, ५ । (द) १, ५८, ६ ।

(क) रमान् रश्मिभिः^(ख) रादाय^(ग) वायुनाऽयं गतः सह^(१) ।
 (घ) वर्षत्येष च यक्षोक्ते^(ङ) तेने^(च)न्द्र^(२) इति स स्मृतः^(३) ॥ ६८ ॥
 (ज) अग्नि^(झ) रश्मि^(ञ) न्नयेन्द्रस्तु मध्यमे^{(१)(४)} वायुरेव च ।
 (ट) सूर्यो^(५) दिव्यीति विज्ञेयास्तिष्ठ एवेह^(६) देवताः ॥ ६९ ॥
 एतास्मैव साक्षात्प्राप्तानामन्यत्वं विधीयते ।
 तत्तत्स्थानविभागेन तत्र तत्रोपलक्ष्येत्^(७) ॥ ७० ॥
 (ड) तासां^(८) मियं^(९) विभूतिर्हि^(१०) नामानि यदनेकशः ।
 (६) आञ्जसासान्तु मन्त्रेषु^(११) कवयोऽन्योऽन्ययोनिताम्^(१२) ॥ ७१ ॥
 यथास्थानं^(१३) प्रदिष्टास्ता^(१४) नामान्यत्वेन देवताः ।

(१) सह संस्तुतः इति क० घ० ।

(२) तु स्तुतः इति क० घ० ।

(३) मध्यतः इति ग० ।

(४) एवेह इति क० घ० ।

(५) तत्र तत्रेह दृश्यते इति ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) अन्योऽन्ययोनितामिति ख० ।

(७) तु इति क० ।

(क) ऋ० १, १८, ८ । (ख) ऋ० ४, २६, ६ । (ग) ऋ० १, १४, १० ।
 (घ) ऋ० ५, ८४, ३ । (ङ) ऋ० १, २१, ६ । (च) ऋ० १, २, ५ ।
 (ज) ऋ० १, १०८, ३ । (झ) ऋ० १, १, २ । (ञ) ऋ० १, ८, ८ ।
 (ट) ऋ० १, ४, ३ । (ठ) ऋ० १, १३४, ३ । (ड) ऋ० १, २३, १७ ।
 (६) ऋ० १, ६, १ । (७) ऋ० १, ३२, ८ । (८) ऋ० १, ४८, ७ ।
 (९) ऋ० १, ३०, ५ । (१०) ऋ० १, ७२, ३ । (११) ऋ० १, ११८, ३ ।
 (१२) ऋ० ५, ५०, ८ । (१३) ऋ० ३, ३०, १९ ।

तद्भक्तास्तप्रधानाश्च^(क) केचिदेवं वदन्ति ताः^(१) ॥ ७२ ॥

(क) वृथक् (ग) पुरस्ताद्ये त्वक्ता^(१) लोकाधिपतयः^{(घ)(१)} स्तयः ।

(१) तेषां^(घ) मातृवै तत्सर्वं यद्यद्भक्तिः प्रकीर्त्यते^(१) ॥ ७३ ॥

तेजस्ते^(१) वायुधे^(१) प्राज्जर्वाहनश्चैव तस्य तत्^(१) ।

(क) इमामैन्द्रीश्च^(क) दिव्याश्च^(घ) वाचमेवं वृथक् स्तुताम् ॥ ७४ ॥

वज्रदेवतायाः^(१) स्तुतयो इन्द्रशः स्तुतयश्च^(१) याः ।

प्राधान्यमेव सर्व्वासु^(१) पतीनामेव^(१) तास्वपि ॥ ७५ ॥

(१) नैवं केचिद्वदन्ति तु इति क० घ०, तु इत्यत्र ताः इति पुस्तकान्तरं ।

(२) येयूक्ता इति ख०, पुस्तकाद्यौक्ता इति घ० ।

(३) लोकाधिपतयः इति क० घ० ।

(४) यदन्यद्भक्तिः कीर्त्यते इति क० घ० ।

(५) तेजस्ते वायवः इति क० ख०, वायवाः इति ग० । तेजसे वायवा इति ख०, ।

(६) यस्य यत् इति क० ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) दिवत्सं स्तुतयश्च इति ग० घ० पुस्तकान्तरम्, दिवत्सं ततयश्च इति ख० ।

(८) प्राधान्यमेषां भूतानां इति क० घ० ।

(९) इव इति ख० ग० घ० ।

(क) ऋ० ५, २७, २ । (ख) ऋ० १, १२१, २ । (ग) ऋ० १, १२३, १० । (घ) ऋ० १, ३४, २ । (ङ) ऋ० १, २, १ । (च) ऋ० १, ११५, १ । (ज) ऋ० २, १५, ४ । (झ) ऋ० १, २१, १६ । (झ) ऋ० ६, ८७, १७ । (ञ) ऋ० १, ४०, ६ । (ट) ऋ० ६, ३४, १ । (ठ) ऋ० २, २८, ८ ।

(क) स्थानं (ख) नामानि भक्तौच^(१) देवतायाः स्तुतौ स्तुतौ ।

सम्पादयन्नुपेक्षेत^(२) याद्वाच्चिदिष्ट सम्पदम् ॥ ७६ ॥

अग्निभक्तिस्तु तान् सर्वान्^(३) ग्रावेव^(४) समापयेत् ।

यदिन्द्रभक्ति तच्चैन्द्रे^(५) सूर्ये^(६) सूर्यानुगश्च^(७) यत् ॥ ७७ ॥

निरूप्यते^(८) हवि^(९) र्यस्यै^(१०) सूक्तान्तु^(११) भजते च^(१२) या ।

(क) सैव (ख) तच्च प्रधानं स्यात्^(१३) निपातेन (घ) याः (ङ) स्तुताः ॥ ७८ ॥

(च) इति (छ) अथाणामेतेया^(१४) (ज) मुक्तः सामासिको विधिः ।

समाप्तेनैवमुक्तस्तु^(१५) विस्तारेण त्वनुक्रमः^(१६) ॥ ७९ ॥

(१) भक्तिश्चेति क० घ० ।

(२) संवादो यन्त्वपेक्षेत इति क० ।

(३) या सर्वान्ग्रावेव इति क० ।

(४) यदिन्द्रभक्तितच्चैन्द्रे इति क० घ० ।

(५) सूर्ये इति छ० पुल्लकारान्तरश्च ।

(६) निरूप्यत इति घ० ।

(७) यस्यै इति घ० ।

(८) तच्च तच्च प्रधानोऽसौ न इति क० घ० ।

(९) इह इति क० घ० ।

(१०) यवैषामिति ग० ।

(११) समापयन्तु तत्सर्वमिति क० घ० ।

(१२) अनुक्रमादिति घ० ।

(क) ऋ० ५, ७६, ४ । (ख) ऋ० १, ७२, ३ । (ग) ऋ० १, १२४, १ । (घ) ऋ० १, २३, १७ । (ङ) ऋ० १, १, ६ । (च) ऋ० १, १२, १ । (छ) ऋ० १, ६४, २ । (ज) ऋ० १, १२३, ४ । (झ) ऋ० १, २२, २ । (ञ) ऋ० १, ४८, १० । (ट) ऋ० १, ६, ६ । (ठ) ऋ० १, १७, ६ । (ड) ऋ० १, २२, १७ । (ढ) ऋ० ४, ३७, ७ ।

अवगमं वेदितव्यो हि नाम्ना^(१) ^(२)मर्चस्य विस्तरः ।

न हि ^(३)नामान्यविज्ञाय ^(४)मन्त्राः शक्या हि वेदितुम् ॥८०॥

मत्मान्यमूर्त्तान्यपि च ^(५)देवता च^(६) मर्चयः ।

तुष्टुबुध्नयः शम्भवा^(७) ^(८)मासु तासु स्तुतिस्त्रिद^(९) ॥८१॥

घैस्त्वग्नि^(१०) ^(११)रिन्द्रः ^(१२)सोमश्च ^(१३)वायुः ^(१४)सूर्यो ^(१५)वृहस्पतिः ।

^(१६)चन्द्रोऽप^(१७)विष्णुः ^(१८)पर्जन्यः ^(१९)पूषा चा^(२०) ^(२१)ऽप्युभवो ^(२२)ऽश्विनौ ॥८२॥

^(२३)रोदमौ ^(२४)मरुतो ^(२५)देवाः ^(२६)वृथिव्यापः ^(२७)प्रजापतिः ।

(१) नाम्नो इति क० ख०, नाम्नः इति घ० ।

(२) देवतावदिति क० घ० ।

(३) तुष्टुबुध्नयः प्रशंस्येति क० घ० ।

(४) घैरग्निरिति घ० ।

(५) वा इति ख० ख० पुनश्चान्तरस्य ।

(६) पूषोवा भगवः इति क० घ० ।

(७) देवः इति क० घ० ।

(क) अ० १०, १२०, ६ । (ख) अ० १, ०२, ३ । (ग) अ० ६, १०, १३ ।

(घ) अ० १, २२, ५ । (ङ) अ० २, २८, ८ । (च) अ० १, १, २ ।

(ज) अ० १, १, २ । (झ) अ० १, २, ५ । (झ) अ० १, १८, ४ ।

(न) अ० १, १३४, ३ । (ट) अ० १, २३, १० । (ठ) अ० १, १३०, ३ ।

(ड) अ० १, २२, १६ । (ड) अ० ४, ३०, ८ । (ड) अ० १, २३, १४ ।

(त) अ० १, ११०, १ । (थ) अ० ३, ०५, ० । (द) अ० १, १६०, ५ ।

(ध) अ० १, १३, २ । (न) अ० १, २३, १८ । (प) अ० १, २२, १६ ।

(प) अ० ४, ३२, २ ।

(क) देवौ च (ख) मिवावदणौ पृथक् सह च ता (ग) बुभौ ॥ ८२ ॥
 (घ) विश्वे च देवाः (ङ) सविता (च) तृष्टा वै रूपकन्मतः (१) ।
 (ज) अथो (ञ) स्मृत्तिजो (ट) वज्रो (१) (२) यावाणो रथसंयुतः (३) ॥ ८४ ॥
 (४) स्तुताः पृथक् पृथक् (५) स्त्रैः स्त्रैः सूक्तेर्धर्मिभ्यः (६) नामभिः ।
 स्तुतौ स्तुतौ प्रवक्ष्यामि (७) तामि (८) तेषामनुकमात् ॥ ८५ ॥
 व्यवसे (९) भक्तमाग्नेयं लिङ्गै (१०) रमेय (११) लक्षितम् ।
 हविय्यङ्गिः (१२) प्रधानैश्च (१३) नामाङ्गानैश्च केवलैः ॥ ८६ ॥

(१) रूपकन्मुखः इति घ० ।

(२) यज्ञः इति घ० ।

(३) रथसंयुगः इति घ० ।

(४) सूक्तेष्वृचु च इति घ० ।

(५) तु इति घ० ।

(६) हविय्यङ्गि इति ग० घ०, हविर्ह्रितित्तिपाठः : समीचीनः ।

(७) निरूप्यैवमिति घ० ।

(क) ऋ० ६, ५६, ५। (ख) ऋ० १, ३५, १। (ग) ऋ० १, १०६, ६। (घ) ऋ० १, ८६, १०। (ङ) ऋ० १, २२, ८। (च) ऋ० १, ३२, २। (ज) ऋ० १, ३६, ८। (ञ) ऋ० १, १४०, २। (ट) ऋ० १, ६०, ६। (ठ) ऋ० १, ५१, ७। (ड) ऋ० १, ८६, ४। (ॢ) ऋ० ४, ३०, ७। (ॣ) ऋ० १, ६८, ४। (॥) ऋ० १, १५५, ६। (॥) ऋ० १, ५३, ६। (॥) ऋ० १, २, १। (॥) ऋ० १, ३१, १३। (॥) ऋ० १, २४, २।

ऐन्द्रम्^(क)(१) मन्त्रो^(२) वायव्यैर्लिङ्गै^(३)रैन्द्रैश्च सञ्च्यते^(४) ।

नामधेयैश्च^(५) (६)वज्रस्य बलकृत्या बलेन च ॥ ८७ ॥

सौर्यसु लिङ्गै^(७) सूर्यस्य^(८) गुणैः सर्वैस्तु^(९) तैजसैः ।

(१०)नामभिश्चैव^(११) चन्द्रस्य सूक्तस्य^(१२) (१३)भजतेऽप्यै^(१४) ॥ ८८ ॥

एतासां^(१५) देवतानान्तु नामधेयानुकीर्तनैः ।

(१६)यस्य यस्येह यावन्ति न व्यवस्यन्त्य^(१७)तो^(१८)(१९)न्यथा ॥ ८९ ॥

(२०)अयं प्रयोगस्त्वेतेषां^(२१) ज्योतिषां^(२२)(२३) विदु^(२४) वर्त्ततां ।

(१) ऐन्द्रैस्तु इति ख० घ० ।

(२) मन्त्रे इति घ० ।

(३) वायव्यमिति घ० ।

(४) नामभिश्चैव इति क० घ० ।

(५) सौर्यैश्च इति घ० ।

(६) च इति ख० घ० ।

(७) नामधेयैश्चेति ख० ग० ङ० ।

(८) सूर्यस्तु इति क० घ० ।

(९) यः इति ङ० पुस्तकान्तरस्य, अखिलैरिति घ० ।

(१०) अन्यासामिति घ० ।

(११) न व्यवस्यन्त्यः इति ग० घ० ।

(१२) ज्योतिषां इति ख० घ० ।

(क) ऋ० १, १७७, ४ । (ख) ऋ० २, ५२, ८ । (ग) ऋ० ५, २२, ७ ।

(घ) ऋ० १, १४, ६ । (ङ) ऋ० १, १५५, ६ । (च) ऋ० १, १२२, ४ ।

(छ) ऋ० १, ५, ४ । (ज) ऋ० १, ६, ६ । (झ) ऋ० ४, २२, ८ ।

(ण) ऋ० १, १६, ७ । (ट) ऋ० १, १२२, १ । (ठ) ऋ० १, १५, ४ ।

(ड) ऋ० १, ८६, २ ।

लोकेषु मन्त्रवि^(६)द्विद्वान् प्रयोगेनावसीदति ॥ ८० ॥

(६)नीयतेऽयं नृभिर्यस्मा^(७)न्नयत्य^(८)स्मा^(९)दमौ च तं^(१०) ।

(७)तेने (८)मौ च (९)कतु^(१०)कर्म सनामानौ पृथक् पृथक्^(११) ॥ ८१ ॥

य^(१२)दिद्यते च^(१३) जातस्य^(१४) जातैर्यदाऽच^(१५)विद्यते ।

तेनेमौ तुन्यनामानावुभौ लोकौ सप्ताप्नुतः^(१६) ॥ ८२ ॥

विद्वज्जन्ममेतेषां^(१७) भ्राजते व्योम्नि^(१८) मध्यम ।

निपातमात्रे कल्पन्ते^(१९) तथा^(२०) ग्रेयानि कानिचित् ॥ ८३ ॥

(१) सङ्घादिति घ० ।

(२) सनातनौ इति घ० ।

(३) यत्नस्येति ख०, जात सन् इति घ० ।

(४) अथेति घ० ।

(५) समश्नुता इति घ० ।

(६) द्वाजन्तिर्यमेकस्तु इति घ०, विद्वज्जन्ममेतेषामिति ख० ।

(७) कल्पन्ते इति घ०, कथ्यन्ते इति ग० ।

(८) तस्य इति घ० ।

(क) ऋ० १, २४, १३ । (ख) ऋ० ८, २७, ३ । (ग) ऋ० ४, २१, ४ । (घ) १, १७१, ४ । (ङ) ऋ० १, १०५, १६ । (च) ऋ० १, २१, ६ । (छ) ऋ० २, ४०, २ । (ज) ऋ० १, १७, ५ । (झ) ऋ० १, २१, ८ । (ञ) ऋ० १, ४४, ६ । (ट) ऋ० १, ८६, ७ । (ठ) ऋ० ५, १५, २ । (ड) ऋ० १०, २०, ३ । (ढ) १, १६४, १ ।

(क) अर्चिभिः^(क) केश्ययं^(ख) तद्विर्विद्युद्वियेप^(ग) मध्यमः ।

अमौ तु^(ग) रश्मिभिः^(ख) केशी तेनैनामाह^(घ) केशिनः^(घ) ॥ ८२ ॥

एतेषां ॥ पृथक्त्वेन त्रयाणां केशिनामिह ।

संलक्ष्यन्ते प्रक्रियासु त्रयः केशिन इत्यृचि^(घ) ॥ ८४ ॥

न चेवैषां^(घ) प्रभूतिर्वा विभूतिः स्थानजन्म वा^(घ) ।

निर्वक्तुं शक्यमेतैर्हि सत्त्वं व्याप्तमिदं जगत् ॥ ८५ ॥

(क) वैश्वानरं^(घ) श्रितो ह्यग्निरग्निं^(घ) वैश्वानरः श्रितः ।

अनयो^(घ) जातवेदाश्च तथैव^(घ) जातवेदसि^(घ) ॥ ८६ ॥

(१) अर्चिभिः केश्ययं इति ख०, अर्चिभिः केश्ययमिति ड० ।

(२) एवेव इति ग० घ० ।

(३) कुरश्मिभिरिति ख० ।

(४) तेन नामाह इति घ० ।

(५) प्रक्षिप्तानि कृतवत्त्व हवींषि च इति घ० ।

(६) नत्वेवैषां इति घ० ।

(७) विभूतिस्थानजन्म वा इति ख० ग० ।

(८) वैश्वानरे इति क० घ० ।

(९) अग्नौ इति क० घ० ।

(१०) तु तथैवौ जातवेदसी इति क० ख० ग० घ० ।

(क) अ० ५, ७८, ८ । (ख) अ० १०, १०२, ६ । (ग) अ० १, १८, ८ । (घ) अ० १, १६४, ४४ । (ङ) अ० ७, ५, १, । (च) अ० १, ७७, ५ । (क) अ० ६, १६, ४२ ।

सासोक्याच्चैकजातत्वाद्^(१) व्याप्तिमत्त्वाच्च तेजसः^(२) ।
 तस्य तस्येह^(३) देवत्वं दृश्यन्ते ते ^(४)पृथक्^(५) स्मृताः ॥ ८७ ॥
 यन्त्वाग्नेयमिति ब्रूमः^(६) सूक्तभाक् तत्र^(७) पार्थिवः ।
 जातयेदस्यमित्युक्ते सूक्तेऽस्मिन् मध्यमः स्मृतः^(८) ॥ ८८ ॥
 वैश्वानरीयमिति तु यत्र ब्रूमो^(९)ऽयं वा कश्चित् ।
 सूर्यसूक्तस्य^(१०) भाक्तव ज्ञेयो वैश्वानरस्तुतौ^(११) ॥ ८९ ॥
 सूर्यप्रसूतावग्री तु दृष्टौ^(१२) पार्थिवमध्यमौ ।
 एतेषामेव लोकानां जयाणामध्वरेऽध्वरे ॥ ९० ॥
^(१३)चिकीर्षन्नाग्निमावृतम्^(१४) ।

(१) एकजन्याच्चेति क० घ० ।

(२) व्याप्तिमत्त्वाच्च तेजसः इति क० घ० ।

(३) यस्य तस्येह इति क० घ०, तस्य तस्य च इति ख० घ० ।

(४) य इति ख० ग० ।

(५) कृतिषु इति घ० ।

(६) यच्चाग्नेयमिति ब्रूम इति ग०, यन्त्वाग्नेयमिति घ० ।

(७) सूक्तं भाक्त्वा तु इति क० घ० ।

(८) सूक्तं भाक्त्वा तु मध्यमः इति घ० ।

(९) इत्युक्ते यद्वनूयामो इति क० घ० ।

(१०) सूर्यं सूक्तस्येति ग० ।

(११) सूर्यमक्तस्य सूर्यस्य ज्ञेयो वैश्वानरो दिवि इति क० घ० ।

(१२) दृष्टौ इति ख०, दृश्यौ इति क० घ० ।

(१३) चिकीर्षन्नाग्निमावृतमिति ग० ।

(क) न० १, ५६, २ ।

शास्त्रं^(१) वैश्वानरीयेण सूक्तेन प्रतिपद्यते ॥ १०१ ॥
ततस्तु मध्यमस्याना देवतास्तनुशंसति^(२) ।
इन्द्रश्च^(३) मरुतश्चैव स्तोत्रियेऽग्नि^(४)मिमं पुनः ॥ १०२ ॥
तथैत^(५)दुक्तमेतेषां विभूतिस्थानसम्भवम् ।
यथा^(६) च देवदेवस्य तच्च तच्चेह दृश्यते ॥ १०३ ॥
यद्यत्र वृषिवीस्थानं पार्थिवं वाग्निमिश्रितम्^(७) ।
तत्सर्वमानुपूर्व्येण^(८) कथ्यमाणं निबोधत ॥ १०४ ॥
जातवेदाः^(९) अतो ह्य^(१०)ग्नि^(११)मग्निं वैश्वानरः^(१२) अतः^(१३) ।

(१) शास्त्रमिति ग० ।

(२) मध्यमे स्थानादेवतास्तनुशंसति इति ख०, देवतास्तत्र शंसति
इति घ० ।

(३) इन्द्रश्चेति ग० ।

(४) स्तोत्रियाग्निमिति घ० ।

(५) यथैतदिति ख० ग० घ० ।

(६) तथा इति ख० ग० ङ० ।

(७) वाग्निमिश्रितमिति क० घ०, वाग्निमिश्रितमिति ङ० ।

(८) मानुपूर्व्येति ग० घ० ङ० ।

(९) अपि इति घ० ।

(क) ऋ० ३, ७७, ५ । (ख) ऋ० १, १, १ । (ग) ऋ० १, ५८, ६ ।

(घ) ऋ० १, ७५, ३ ।

द्रविणोदा^(क)स्तथेभ^(ख)श्च यितश्चाग्निं^(ग) तनूनपात्^(घ) ॥ १०५ ॥

नराग्रंभः^(घ) यितश्चैनं^(ग) मेन^(१)मेवाश्रित^(१)स्त्रिलः^(घ) ।

वर्हिद्वार^(१)श्च देव्यो^(ग)ऽग्निं^(१)मेन^(१)मेव तु संश्रिताः ॥ १०६ ॥

नक्तोपा^(१) सा च देव्यौ^(१) च होतारा^(ग)वेतदाश्रयौ^(१) ।

देव्य^(घ)स्त्रिलः यिताश्चैनं त्रष्टा^(१) चैवेतदाश्रयः ॥ १०७ ॥

श्रितो वनस्पति^(१)श्चैनं^(१) स्वाहाकृतय^(१) एव च ।

अश्रय^(१) शकुनियैव मण्डूका^(१)श्चैतदाश्रयाः^(१०) ॥ १०८ ॥

(१) अग्निरिति घ० ।

(२) यतमेनमिति ग०, यवमेतमिति घ० ।

(३) आश्रिता इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) देव्योऽग्निमिति ख० ।

(५) यतमिति घ० ।

(६) देव्यौ इति ख० ।

(७) यतदाश्रितौ इति घ०, होतारौ च तदाश्रयौ इति पुस्तकान्तरम् ।

(८) देव्या इति ग० ।

(९) यवमिति ख० ।

(१०) तदाश्रया इति ख० ।

(क) ऋ० १, १५, ७-८ । (ख) ऋ० ८, ४५, २ । (ग) ऋ० १, १८८, २ ।

(घ) ऋ० १, १४२, ३ । (ङ) ऋ० १, ८, २ । (च) ऋ० १, १२८, १ ।

(छ) ऋ० १, १७, ६ । (ज) ऋ० १, १४०, ७ । (झ) ऋ० १, १४, ७ ।

(ञ) ऋ० १०, ६५, १० । (ट) ऋ० १, ३२, २ । (ठ) ऋ० १, ८०, ८ ।

(ड) ऋ० ८, ५, ११ । (ढ) ऋ० १, ३६, ८ । (ण) ऋ० ७, १०१, ७ ।

(क) यावाण(१)श्चैन(२)मक्षा(३)(७)श्च नराशंसस्तथा रयः(४) ।

(घ) दुन्दुभिसेषुधि(५)श्चैव(६) हस्तघ्नो(७)(८) भीमवो(९) धनुः(१०) ॥ १० ॥

(ज) ज्या चैतदाश्रितेषुषु(११) श्रिता अश्वजनी(१२)(१३) च धा ।

(झ) वृषभो द्रुघण(१४)श्चैल(१५)(१६) मेतं पितुरुलूखलम्(१७)(१८) ॥ ११ ॥

नद्यश्चैवैनमापस्य सर्वाशौषधयस्तथा(१९) ।

रात्र्यधाम्नाय्य(२०)रथ्यानिः(२१)(२२)अद्वे(२३)क्षा(२४)पृथिवी(२५)तथा(२६) ॥ १२ ॥

(१) यावया इति ख०, यावय इति ग० ।

(२) एवमिति ख०, एतमिति घ० ।

(३) मक्षा इति ग० ।

(४) एनमिति ग०, एतमिति छ०, पुस्तकान्तरस्य ।

(५) हस्तघ्नी इति पुस्तकान्तरं ।

(६) यभीयव इति पाठ सुसङ्गततया भाति ।

(७) आश्वयेषुरिति घ० ।

(८) आश्वजनी इति ख०, आश्वजनी इति घ० ।

(९) वृषभो द्रुघण इति ग०, वृषाहद्रुघण इति घ० ।

(१०) एनमिति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य, एवमिति घ० ।

(११) द्रुघणदुलूखलमेतं पितुरुलूखलमिति ख० ।

(१२) सहेति ख०, सर्व्या आश्वधयस्य हेति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१३) रात्र्यधाम्नाय्यरथ्यानी इति ख०, रात्र्यधाम्नाय्यरथ्यानी इति ग०

छ०, आदर्शपुस्तकभाष्ये धरण्यानीति दीर्घस्वरान्तपाठोऽस्ति ।

(१४) अद्वे धावा पृथिव्येति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ८६, ४ । (ख) ऋ० ६, ४६, ५ । (ग) ऋ० १, २०, १८ ।

(घ) ऋ० १, २८, ५ । (ङ) ऋ० ६, ७५, ५ । (च) ऋ० ६, ७५, १४ ।

(ज) ऋ० ६, ७५, २ । (झ) ऋ० ६, ७५, ३ । (झ) ऋ० ५, ६२, ७ ।

(ज) ऋ० १, २१, ५ । (ट) ऋ० १०, ६५, १८ । (ठ) ऋ० १, २८, ६ ।

(ड) ऋ० ५, ४६, ८ । (ढ) ऋ० १०, १४६, २ । (ण) ७, १२, १४ ।

(त) ऋ० १, १६, ६ । (थ) ऋ० १, २२, १६ ।

भजते चैन^(१) मेवोर्जी^(२) द्दभृते च रोदसी^(३) ।
 मुषलोखूखले^(४) चैनं^(५) हविर्धनि च ये स्यते ॥११२॥
 जोष्टी^(६) चोर्जाऊती^(७) चैनं^(८) श्रुतुद्या^(९) च विपाट्^(१०) सह !
 यौ च देवौ शुनासीरौ^(११) तौ चाग्नी चेतदाश्रयौ^(१२) ॥११३॥
 लोको वै^(१३) यच्च वै प्रातः सवनं^(१४) क्रियते मखे^(१५) ।
 वसन्त^(१६) शरदौ^(१७) चर्त्त स्तोमो^(१८) ऽमुष्टुवयो^(१९) चिहत्^(२०) ॥११४॥

(१) चैवमिति ख०, भजेते चैवमिति क० घ०, भजेते चैनमिति ड० ।

(२) एवार्जी^(३) इति क० ग० घ० ।

(३) तु मेदुद्या इति ख० ।

(४) एवेति क० घ० ।

(५) जोष्टा इति ख० ।

(६) चोर्जाऊतिचैनमिति ख०, एवेति क० घ० ।

(७) श्रुतुद्या इति ख० ।

(८) सुनासीरौ इति ख० ।

(९) चैवाचेतदाश्रयौ इति क० घ०, चाग्नि चेतदास्तथेति ख० ।

(१०) लोकोऽयमिति क० ग० घ० ड० ।

(११) च यस्मिहत् इति क० घ० ।

(क) अ० १, १४, ८ । (ख) अ० १, १६०, ५ । (ग) अ० १, २८, ६ ।

(घ) अ० ८, ६६, ४ । (ङ) अ० ३, ४३, १ । (च) अ० ३, ३३, १ ।

(ज) अ० ४, ५०, ५ । (झ) अ० १, १६, ५ । (झ) अ० १, ६, ८ ।

(ञ) अ० १०, ६०, ६ । (ट) अ० १, ७२, ३ । (ठ) अ० १, ८, १० ।

(ड) अ० १, २८, ६ । (ढ) अ० १, १४०, २ । (ण) अ० ६, ७५, ४ ।

गायत्री^(क) चैकविंशत्य यज्ञ साम^(ख)रथन्तरम्^{(१)(ग)} ।

माध्याः^(घ) साम च वैराजमाष्ट^(ङ) वसुभिः^{(च)(१)} सह ॥११५॥

इन्द्रेण च मरुद्भिश्च सोमेन वरुणेन च ।

पर्जन्येनर्तुभिश्चैव विष्णुना चास्य संस्तवः ॥११६॥

अस्यैवाग्नेस्तु पूष्णा च^(१) आश्राज्यं वरुणेन च ।

देवता वाहमस्यैव^(४) हविषां^(१) वहनं तथा ॥११७॥

देवतामर्यतम्वज्रो मन्त्रैः संस्त्रयते^(१) हविः^(७) ।

असन्ततस्या^(८)पि सतो^(८) हविरेकां^(१०) निष्पद्यते ॥११८॥

कर्म दृष्टे च^(११) यत् किञ्चिद्^(११) विषये^(११) परिवर्तते ।

(१) साध्यं रथन्तरमिति ख० ।

(२) आश्राज्यवसुभिरिति ख०, आश्राज्य वसुभिरिति ग० घ० ड० ।

(३) पुशश्चेति ख०, पुसा चेति ड० पुस्तकान्तरस्य ॥

(४) अपि इति क० घ० ।

(५) हविष इति क० घ० ।

(६) संयोजयेदिति क० घ० ।

(७) विदुदिति ख० ।

(८) असंस्त्रयते इति क० घ० ।

(९) वितत इति घ० ।

(१०) एषा इति ख०, श्वमिति ग० ।

(११) तु इति क० घ०, कर्म दृष्टेऽपि ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) य किञ्चिदिति क० घ० ।

(१३) विकथे इति ख०, विषये इति ड० ।

(क) ऋ० १०, १४, १६ । (ख) ऋ० १, ६२, २ । (ग) ऋ० १५, १८, १ ।
(घ) ऋ० १, १६४, ५ । (ङ) ऋ० १, १०५, ८ । (च) ऋ० १, ५८, ३ ।

इत्युक्तोऽयं गणः सर्वः पृथिव्यग्न्याश्रयो महान् ॥११८॥

यथेन्द्रो^(१) मध्यमस्थानो गणः सोऽयमतः परः ।

विमानानि च दिव्यानि गन्धर्वाप्सरसां^(२) तथा ॥१२०॥

इन्द्राश्रयस्तु^(३) पर्जन्यो रुद्रो वायुर्दहस्पतिः ।

वरुणः कस्य मृत्युश्च देवस्य ब्रह्मणस्पतिः^(४) ॥१२१॥

मनु^(५)श्च विश्वकर्मा च मित्रः क्षेत्रपति^(६)र्यमः ।

तार्क्ष्यो वासोऽप्यतिथैव सरस्वाथैवमव ह^(७) ॥१२२॥

अपानपाद्दधिका^(८)श्च^(९) सुपर्णो^(१०)ऽय पुच्छरवाः^(११) ।

सप्तो^(१२)ऽसुनीति^(१३)वैन^(१४)श्च^(१५) तद्येन्दुश्च स्त्रियो दितिः^(१६) ॥१२३॥

(१) त्वेन्द्रः इति क० घ० ।

(२) गन्धर्वाप्सरसः इति क० घ०, गणस्थाप्सरसामिति ग० ख० पुस्त-
कान्तरम् ।

(३) इन्द्राश्रयस्तु इति क० घ० ।

(४) मनु रिति ख० ड० ।

(५) मित्रक्षेत्रपतिरिति ख० ग० ।

(६) तत्र तु इति क० घ० ।

(७) अपानपाद्दधिका चेति क० घ० ड०, अपानपाद्दधिकाश्चेति ग० ।

(८) वैनश्चेति घ० ।

(९) तद्येन्दुश्चाश्रये दिति इति क० घ०, तद्येन्दुश्च स्त्रियो दितिरिति
ख० पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० २, २४, २ । (ख) ऋ० ४, ३८, ६ । (ग) ऋ० १, ३५, ७ ।

(घ) ऋ० १, २१, ४ । (ङ) ऋ० ८, ६०, ५ । (च) ऋ० १०, १२, ४ ।

(छ) ऋ० १, ८३, ५ । (ज) ऋ० ७, १५, १२ ।

त्वष्टा^(क) च सविता चैव धातो^(ख)(१)वाचस्यतिस्रया ।

धाता प्रजापतिश्चैव अथर्वाण^(ग)श्च^(२) ये स्रताः ॥१२४॥

धृगव^(घ)श्चैवमग्निश्च^(ङ) तथेसा^(च) चैव याः स्रताः ।

विधातेनुरद्विबुध्न्यः^(ज)मोमोऽहिरथ चन्द्रमाः ॥१२५॥

विश्वामर^(झ)श्च वै^(झ)देव बभ्रूणां^(ञ) संस्तुतो^(ट) गणः ॥१२६॥

मरुतोऽङ्गिरसश्चैव पितरस्तुभिः सह ।

राका^(झ)(१)वाक्^(ञ)सरमा^(ट)प्या^(च)श्च^(३)धृगवो^(च)ऽप्या सरस्तौ ॥१२७॥

यन्मु^(ट)र्वंमौ^(च)मिनीवाली^(च) पथ्या^(न) खसि^(च)रुपाः कुहः ।

(१) वाचः इति क० घ० ।

(२) वाचस्वाद्येति ख० ।

(३) इमेनश्चैवसामश्चेति ख० घ० ।

(४) चैवेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) रुद्राणां चामित इति क० घ० ।

(६) एका इति क० ।

(७) वाक्सरमाद्येति ड० ।

(८) बभ्रुरिति ख० ।

(क) ऋ० १, २२, २ । (ख) ऋ० १, २८, ६ । (ग) ऋ० ८, ११, २ ।
 (घ) ऋ० १, ५८, ६ । (ङ) ऋ० १, १२, ८ । (च) ऋ० १, १८६, ५ ।
 (ज) ऋ० १, १८६, १ । (झ) ऋ० ४, ३५, २ । (ञ) ऋ० २, ३२, ८ ।
 (ट) ऋ० १, १६४, ४५ । (ठ) ऋ० १, ६२, ३ । (ड) ऋ० १, १०५, ८ ।
 (ड) ऋ० १, ५८, ६ । (ढ) ऋ० १, १०१, ४ । (ण) ऋ० २, २२, ८ ।
 (त) ऋ० १, ५४, ५ । (थ) ऋ० ३, ८८, ६ ।

प्रधिव्यनुमतिर्धेनुः सीते^(क)ला^(ख)ख्या तथैव^(ग) गौः ।

गौरौ^(ग) च रोदसी^(घ) चैव इन्द्रा^(ङ)ख्या^(च) चैव मतिः ॥१९८॥

छन्दस्त्रिष्टुप् च पङ्क्ति^(च)स्य लोकानां मध्यमस्य यः ।

एतेष्वेवाश्रयो^(च) विद्यात्सवनं^(च) मध्यमस्य यत् ॥१९९॥

सृष्ट्व च यौमहेमन्तौ यस्य सामोच्यते^(च) वृहत् ।

शक्ररौप्य^(च) च यद्गीतं नासा तत्साम ग्राकरम् ॥२००॥

इति वृहदेवतायां प्रथमोऽध्यायः ।

(१) श्रीर्लाक्ष्मणा दितिर्धेनुः क० घ०, सीतालाक्षा तथैवेति ख० ग० ।

(२) चैवैन्द्रायाख्याः इति ख० ।

(३) एकस्यैवाश्रयः इति क० घ०, व्याश्रये इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) सामोच्यते इति ख० ।

(क) अ० ४, ३०, ० । (ख) अ० १, १२८, ० । (ग) अ० ८, १९, ९ ।

(घ) अ० १, १६०, ५ । (ङ) अ० १०, ११०, ८ । (च) अ० १, १६, ५ ।

(च) अ० ०, ११, ४ ।

अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

आश्च वास्यैव तौ^(१) स्तोमा^(२) वाययौ मरकटायनः^(३) ।
 घट्ट^(४) पञ्चदशे नाम्ना सङ्ख्याया^(५) चिण्वस्य^(६) यः ॥ १ ॥
 संस्तुत^(७) स्यैव पूष्णा च विष्णुना वरुणेन च ।
 सोमवाय्वग्निकुत्सैव ब्रह्मणस्पतिनैव च ॥ २ ॥
 वृहस्पतिना च तथा^(८) वृहत्^(९) स्यैव वै पतिः^(१०) ।
 कासुचित्^(८) केचिदित्याहुर्निपाताः^(१०) स्तुतिषु स्तुताः^(१०) ॥ ३ ॥

(१) तौ इति ख० ग० घ० ।

(२) मरकटायन इति क० घ० ।

(३) घट्टेति ख० ।

(४) सङ्ख्यायामिति क० घ० ।

(५) चिण्व इति इत्यनकारयुक्तपाठो विमुक्तः ।

(६) संस्तुत इति क० घ० ।

(७) स वृहस्पतिना चैव इति ख०, वृहत्स्पतिना चैवेति ग० घ० ।

(८) नाम्ना यस्यामि भव्यव (घ) इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) कासित्स इति क० घ० ।

(१०) निपातः स्तुतिषु स्तुत इति क० घ० ।

(क) अ० १, ८, १० । (ख) अ० १, १२०, ८ । (ग) अ० ४, १५, २ ।

(घ) अ० १, २३, २४ ।

मित्र^(क)श्च^(१) स्तूयते^(२) देवो वरुणेन महाः^(३) सप्त^(४) ।
 रुद्रेण सोमः पूषा^(५) च पुनः पूषा च वायुना ॥४॥
 वातेनैव तु^(६) पर्जन्यो लक्ष्यते वै कश्चित्^(७) कश्चित् ।
 अथ^(ग)र्द्धर्धेषु^(८) पादेषु सूक्तेष्वेव तु^(९) छत्त्रगः ॥५॥
 रसादानं^(८) तु कर्मास्य वृचस्य^(१०) च निर्वर्हणं ।
 सुतेः प्रभुत्वं सर्वस्य बलस्य^(११) निखिला कृतिः ॥६॥
 इत्यैन्द्रो मध्यमस्थानो गणः सम्यगुदाहृतः ।
 यः परस्तु^(११) गणः शीर्षो द्युस्थानसं निबोधत ॥७॥

(१) तु इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) श्रूयते इति ॥० प्र० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) सर्वेषु आदर्शपुरुषेषु, महा इति निर्निर्गमपाठो वर्तते ।

(४) पूषा इति ख० ।

(५) चैव इति ख० घ० । चेति ग० ।

(६) अन्यत्र वै इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अर्धर्धेषु इति क० घ०, अर्धवर्धेषु इति ख०, अर्धवर्धेषु
 इति ग० ।

(८) सूक्तेष्वेव त्विति क० घ०, सूक्तेष्वेतेषु इति पुस्तकान्तरं ।

(९) रसादानमिति क० घ० ।

(१०) पुनस्त्येति क० घ० ।

(११) यस्य यन्त इति क० ।

(क) ऋ० १, २३, ६ । (ख) ऋ० ८, २०, २० । (ग) ऋ० ५, ५६, २ ।

(घ) ऋ० १, ३२, १० । (ङ) ऋ० १, ३०, १२ ।

तस्य मुख्यतमौ देवावश्विनौ^(१) सूर्यमाश्रितौ ।

वृषाकपायि^{(२) (१) (३)} सूर्या^(३) वाः^(४) सूर्यस्यैव तु पन्नयः^(१) ॥ ८ ॥

अमुतोर्वाङ्^(५) निवर्त्तन्ते प्रतिलोमास्तदाश्रयाः^(६) ।

पुरोदया^(१) सासुषं सूर्यां मध्यन्दिने स्थिते ॥ ९ ॥

वृषाकपायिं^(१) सूर्यास्तकाल आङ्^(७) स्तुतिष्मृचि^(८) ।

तस्या^(९) अये^(१०) सरण्य^{(११) (१२)} भगः^(१३) पूषा वृषाकपिः^{(१४) (१५)} ॥ १० ॥

(१) त्वश्विनौ इति क० घ० ।

(२) सूर्येव आश्रयं पुनर्लभ्यते वृषाकपायि इति दीर्घं खरान्तपाठो वर्त्तते ।

(३) प्रत्नय इति क०, यत्नयः इति ख० ।

(४) अमुतोर्वाङ्गिति उ० पुस्तकान्तरम् । अमुतो वागिति पाठः शुद्धः ।

(५) प्रलोदये इति क० घ० ।

(६) पुरोदये इति क० घ० ।

(७) सूर्यस्य तामेवाङ्गदिति क० घ०, सूर्यस्य स्तानेवाङ्गदिति ख० ।

(८) तु निष्मृचि इति क०, निष्मृचि इति ख० ।

(९) अयेति क० घ० ।

(१०) आश्रमे इति ग० ।

(११) तसापुत्रेति ख० ।

(१२) वृषाकपिरिति ख० ।

(क) अ० १०, ८६, १३ । (ख) अ० ५, ७२, ५ । (ग) अ० १, ८६, १ ।

(घ) अ० १०, १०, २ । (ङ) अ० १, २८, ८ । (च) अ० १०, ८६, १ ।

यमो वैश्वानरो^(क) विष्णुर्वरुणश्चैकपादजः^(१) ।
 पृथिवी च समुद्राश्च देवाः भग्नर्षयश्च ये ॥११॥
 आदित्याः केग्निसाध्याश्च सविता^(२) वसुभिर्मनुः ।
 दध्यङ्ग^(३)यवो^(ग) विश्वे^(४) च वाजिनो^(५) देवपत्नयः ॥१२॥
 असौ तृतीयं सवनं^(६) लोकः माम च^(७) रैवतं ।
 वैरूपश्चैव वर्षाश्च^(८) शिशिरोऽय चतुस्तथा^(९) ॥१३॥
 अयस्त्रिंशश्च^(१०) यः सोमः^(११) कृष्या भग्नदग्धश्च यः ।
 हृन्दश्च जगतीनाम्ना^(१२) तथाऽतिष्कन्दसश्च^(१३) याः^(१४) ॥१४॥

(१) अथ पादजः इति क० घ० ।

(२) आदित्यपूगः साध्याश्च सार्द्धश्चेति क० घ० ।

(३) वाजिनौ इति ख० ।

(४) तृतीयसवनमिति क० घ० ।

(५) तृतीयं सर्व्वेन सोमसामा चेति ख० ।

(६) वैरूपश्चैव वर्षाश्चेति ख० ।

(७) शिशिरश्चैव यादवू इति क० घ० ।

(८) अयस्त्रिंशश्चेति ख० ।

(९) यस् सोमं इति क० घ० ।

(१०) चैवेति क० घ० ।

(११) अतिष्कन्दसाश्चेति ग०, अतिष्कन्दसाश्चेति क० ख० घ० ।

(१२) यदिति क० घ० ।

(क) ऋ० १, ५६, ६ । (ख) ऋ० १, ८०, १६ । (ग) ऋ० १, ८०, १६ ।
 (घ) ऋ० १, ३, ७-८ । (ङ) ऋ० १, ११, २ । (च) ऋ० १, ८, १० ।

पौरुषश्चाङ्गरस्यैतत्सर्वमेव तु^(१) पौरुष ।
 एतस्यैव तु विज्ञेया देवा सप्तविका^(२)स्तय^(३) ॥१५॥
 चन्द्रमाश्चैव वायुश्च पञ्चमं वत्सर^(४) विदुः ।
 केचिन्तु निर्वपत्य^(५)स्य सौर्यं वैश्वानर इवि. ॥१६॥
 सौर्यवैश्वानरीयं हि तत् सूक्तमिव^(६)दृश्यते ।
 ऋगङ्गर्चोऽय^(७)वा पादो दृषो वा यदि वा दृच ॥१७॥
 अनेन तु प्रवादेन^(८) दृष्टा सृङ्गन्वतास्तुति ।
 सूर्यवैश्वानराग्नीना^(९) मैकाव्यमिह दृश्यते ॥१८॥
 वरणं तु रसस्यैतत्कर्मणाऽमुच^(१०)रस्मिभिः ।
 यानीमानि च पश्यन्ति सर्वभूतानि तेजसा^(११) ॥१९॥

(१) हेति ख० ।

(२) सप्तविका इति क० घ० ।

(३) तये इति ख० ।

(४) यच्च सवत्सरमिति क० घ०, पञ्चसवत्सरमिति ख० ।

(५) निर्वप्यते चेति क० घ० ।

(६) न सूक्तमिहेति क० घ० ।

(७) ऋगङ्गर्चयेति क० घ०, ऋगङ्गर्चायेति ख० ।

(८) प्रयोगेयेति क० घ०, प्रवादेनेति ख० ।

(९) सौर्यवैश्वानराग्नीनामिति क० ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) रस्मिभिश्चास्य कर्माऽमुच चेति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) येन नातिविजानन्ति सूर्यभूतानि घत्तुषेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

विभागमिममेतेषां विभूतिस्थानमग्नयं ।

मम्यमिजाय^(१) मन्त्रेषु तन्तु^(२) कर्मसु योजयेत् ॥२०॥

अथापयन्नधीयानो मन्त्र^(३) शैवानुकीर्तयन् ।

स्थानं भासोक्तं सायुज्यमेतेषामधिगच्छति^(४) ॥२१॥

अग्नेस्तु यानि सूक्तानि^(५) पक्ष नामानि कारवः^(६) ।

पङ्क्तिं गतिस्तयेन्द्रस्य प्राङ्गः सूर्यस्य सप्त च ॥२२॥

तेषां वृषद्विर्वचनमेकैकस्थेह कर्मजं ।

उच्यमानं यथान्यायं वृष्टणुध्वमखिलं मया ॥२३॥

जातो यदपे भूतानामपणीरध्वरे च यत् ।

नाम्ना वञ्चयते वाङ्म^(७) स्तुतोऽग्निरिति^(८) सूरिभिः^(९) ॥२४॥

द्रविणं^(१०) धनं वसं वापि प्रायच्छेदेन^(११) कर्मणा ।

(१) विभागमिति क० घ० ।

(२) तन्तु इति क० घ० ।

(३) सन्तु इति क० घ० ।

(४) एव गच्छतीति ॥ ग० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) सूक्तेषु इति क० घ० ।

(६) सन्तिष्ठते चाग्ने इति क० घ० ।

(७) इहेति क० घ० ।

(८) चैव प्रायच्छेदेनेति क० घ० ।

तत्कर्म दृष्ट्वा^(१)कुत्स^(२)स्तु प्राहैनं द्रविणोदसं^(३) ॥२५॥
 अयं तनूनपाद^(४)गिरसौ हि मननाक्षनुः^{(५)(६)} ।
 ततस्तु मध्यमो ऋजे स्थानेऽयं^(७) मध्यमात्ततः^(८) ॥२६॥
 अनन्तरं^(९) प्रजामाहुर्नपा^(१०)दिति छपयवः ।
 नपादमुय^(११)सैवायमग्रिस्तोन तनूतपात् ॥२७॥
 पृथक्तेन समत्वेन^(१२) यज्ञे यच्छास्यते^(१३) नृभिः ।
 सुवन्ध्यामीषु तेनेमं नराग्रंसं^(१४)स्तु. कारवः^{(१५)(१६)} ॥२८॥
 पुनाति^(१७) यदिदं विश्वमेवाग्निः^(१८) पार्थिवोऽय क^(१९) ।

(१) ह्येति क० घ० ।

(२) तपसा तनूरिति क० घ० ।

(३) स्थानेऽयमिति ख० ।

(४) यज्ञे यज्ञैव मध्यमादिति क० घ० ।

(५) अग्निराग्निमिति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(६) अमुध्येति ख० ।

(७) समस्तैस्त्विति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) वास्यते इति क० ख० ।

(९) सूरयः इति क० घ० ।

(१०) जानाति इति ख० ।

(११) विश्वमेवाग्निरिति ख० ।

(१२) पार्थिवोऽयचेति ख० ।

(क) ऋ० १, १०६, ६ । (ख) ऋ० ६, ८८, ३ । (ग) १, १८८, २ ।

(घ) ऋ० १, १२०, ११ । (ङ) ऋ० १, १४३, १ । (च) ऋ० १, १४, ३ ।

(छ) ऋ० १, ११, ६ ।

वैखानसार्थिभिः^(१) स्नेन पवमानः^(२) इति स्तुतः^(३) ॥२८॥

भूतानि वेदयज्जातो जातवेदाऽथ^(४) कथ्यते^(५) ।

यद्वैष^(६) जातविद्यो^(७) ऽभ्युदित्वा^(८) जातोऽधिवेत्ति^(९) वा ॥२९॥

विद्यते सर्वभूतैर्हि^(१०) यद्वा जातः^(६) पुनः पुनः ।

तेनैष मध्यभागिन्द्रो^(११) जातवेदा इति स्तुतः ॥३१॥

पुनाति यदिदं विश्वं क्षीपोऽग्निः^(१२) पार्थिवोऽप्यु सन् ।

वैखानसाभितैस्तस्मात्पवमान इति स्तुतः^(१३) ॥३२॥

(१) वैखानस ऋषिरिति ख० ।

(२) पुनातीत्यादि पवमान इति स्तुतः इत्यन्तपाठः क० घ० पुस्तकयो-
र्नास्ति ।

(३) जातैर्येदाऽथ विद्यते इति क० घ० ।

(४) यद्वैष इति क० घ० ।

(५) जातं वेदः इति क० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) वित्तमिति ख० ग० छ० ।

(७) अथ वेत्तीति क० घ० ।

(८) सर्वमेतर्होति क० घ० ।

(९) जातामिति क० घ० ।

(१०) मध्यभागेन्द्र इति ख० ग० ।

(११) एष श्लोकः ख० ग० छ० पुस्तकेषु पुस्तकान्तरे च न विद्यते ।

(क) ऋ० ८, १०१, १४ । (ख) ऋ० १, ७७, ५ । (ग) ऋ० १, २, ५ ।

(घ) ऋ० १, १, २ ।

अणिष्ठ एष^(१) यत्तु चीन्^(२) व्याप्यैको व्योचि तिष्ठति ।
 तेनैनमृषयोऽर्चन्तः^(३) कर्मणा वायु^(४) मनुवन् ॥३२॥
 चीणीमान्यावृणोत्येको^(५) मूर्त्तेन तु रसेन यत् ।
 तथेनं वरुणं^(६) प्राप्त्वा स्तुतिम्व्याकृतः क्षपण्यवः^(७) ॥३३॥
 अरोदीद्^(८) अतरिचे यदिधुदृष्टिं ददमृणां^(९) ।
 यतुभिर्छन्दिभिस्तेन वद्म^(१०) इत्यभिर्छन्तुतः^(११) ॥३४॥
 यतुर्विधानां भूतानां प्राणो भूत्वा ध्वजस्थितः ।
 दृष्टे चैवास्य सर्वस्य तेनेन्द्र इति स स्मृतः^(१२) ॥३५॥
 इरा^(१३) दृणाति^(१४) धत्कास्ते महद्भिः सहितोऽम्बरे ।

(१) अनियतैवेति क० घ० ।

(२) यत्तन्वा इति क०, यन्तु चीनिति ख० ड०, यन्तन्वा इति घ० ।

(३) अर्चन्ते इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) चीनिमान्यावृणोत्येको इति क० घ० ।

(५) तु कारव इति क० घ० ।

(६) रोक्ष्यमिति क० घ० ।

(७) विदुदृष्टिददामृणांमिति क० घ० ।

(८) अमिधीयते इति क० घ० ।

(९) एष श्लोकः क० घ० पुस्तकयोर्नास्ति ।

(१०) इरा ददातीति क० घ० ।

(क) नट० ५, ४१, ६ । (ख) नट० १, २, ७ । (ग) नट० १, ४१, ३ ।
 (घ) नट० ५, ८६, ४ ।

रवेण महता युक्तस्तेनेन्द्रमृषयोऽब्रुवन् ॥ ३७ ॥

यदिमां प्रार्जयत्ये^(१)को रसेनाम्बरजेन गां ।

कालेऽचिरौर्वग्रस्यर्षी^(२)तेन पर्जन्य^(३)मादृतुः ॥ ३८ ॥

तर्पयत्येष यज्जोकान् अन्यो जनहितञ्च यत् ।

परो^(४)जेता जनयिता यद्वात्रेयस्ततो^(५)जगौ^(६) ॥ ३९ ॥

वृहन्तौ पाति यज्जोकावेप दौ मध्यमोत्तमौ ।

वृहता^(७)कर्षणा तेन^(८) वृहस्पति^(९) रित्नीडितः^(८) ॥ ४० ॥

ब्रह्म वाक् ब्रह्म सत्यञ्च ब्रह्म सर्वमिदं जगत् ।

पातारं ब्रह्मणस्तेन जौनहोचः स्तुवन् जगौ ॥ ४१ ॥

क्षपां^{(१०)(११)} चितिभ्यो विदधद्यदृतुष्वविशत् क्षितौ^(१०) ।

(१) प्राजयतीति क० घ० ।

(२) चार्षी इति क० घ० ।

(३) परः इति ख० ।

(४) व्याज्रेयन्त इति ख० ग० ।

(५) यद्य द्यौः क० घ० पुस्तकयोर्न दृश्यते ।

(६) वृहन्तीति ख० ।

(७) सैवेति क० घ० ।

(८) वृहत्तस्यैव पतिरिति क० घ० ।

(९) यन्तमिति ग० ।

(१०) ब्रह्मवागित्यादि अविशत् क्षितौ इत्यन्तपाठः क० घ० पुस्तकयोर्न दृश्यते ।

विश्वस्य जनयन् कर्म विश्वकर्मा^(क)य तेन सः^(१) ॥५.१॥
 सशंसि घनवक्त्रस्य सन्नि श्लोकेषु यन्त्रिषु ।
 सरस्वन्त^(ख)मिति प्राह वाचं प्राहुः सरस्वतीम्^(ग)^(२) ॥५.२॥
 प्राणभूतस्तु भूतेषु यदित्येह^(३) तिष्ठति ।
 तेनैनं वेन^(४)माहर्षिर्वेनो^(५)नामेह^(६) भागवः ॥५.३॥
 ससृजे मासि मास्येनमभिमत्य^(७)ततो मजन्^(८) ।
 तेनैनं मन्यु^(९)रित्याह मन्युरेव तु तापसः ॥५.४॥
 यदन्तकाले भूतानामेक^(१०) एव मयत्यसून् ।
 तेनासनीति^(११)रुक्तोऽयं सुवता युतबन्धुना ॥५.५॥
 निदाघमासातिगमे जन्म मध्ये भवत्यपां^(१२) ।
 नक्षार^(१३)माह तेनैनमृषिर्गृह्यमदः^(१४)सुवन्^(१५) ॥५.६॥

(१) त्विति क० घ० ।

(२) इतीमन्तु ब्रूतो दीध्यनमौर्वशौ इति क० घ० ।

(३) यदेनत्येविति ग०, यदेनलेन्द्रिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) आहर्षन् वेनोऽन्वयेनेहेति क० घ० ।

(५) अभिवत्येति ख०, अभिमत्येति ग० ।

(६) मासि मास्येनामभितप्य तपोऽयजः इति क० घ० ।

(७) सृज इति क० घ० ।

(८) मध्येऽस्य यत्वयामिति क० घ० ।

(९) त्वयामिति क० घ० ।

(क) ऋ० ८, ६८, २ । (ख) ऋ० १, १६४, ५२ । (ग) ऋ० ६, ६१, २ ।

(घ) ऋ० ६, २१, ५ । (ङ) ऋ० १, ८३, ५ । (च) ऋ० २, २४, १४ ।

(छ) ऋ० १०, १२, ४ । (ज) ऋ० २, ३५, १४ । (झ) ऋ० २, १६, ८ ।

अपा^(१)सम्बरगर्भाघमाद्धत्^(२)सोऽष्टमासिकम् ।
 यत्क्रन्दत्य^(३) सक्तमध्ये दधिकेति तदीच्यते^(४) ॥ ५७ ॥
 मासेन सम्भृतं गर्भं नवमेनाथ मासिकम्^(५) ।
 स्वयं क्रन्दन् दधात्युक्तां धातेत्यृग्भिः स^(६) गीयते ॥ ५८ ॥
 स्त्रीर्णोन्तरिक्षे क्षिपति यदा त्वर्षं चरत्यसौ^(७) ।
 अरिष्टनेमिस्तार्क्ष्य^(८)पिस्तार्क्ष्यं तेनैव^(९)मुक्त्वान् ॥ ५९ ॥
 हवन्^(१०) व्योसुदयं याति कृन्तन् भा^(११)द्विसृजन्नपः ।
 पुष्करवस^(१२)माह्वेनं स्ववाक्येनोद^(१३)वासिनी^(१४) ॥ ६० ॥

(१) वृष्णामिति क० घ० ।

(२) व्यादरदिति क० घ० ।

(३) यत्क्रन्दते इति क० घ० ।

(४) दधिक्राप्तेन कथ्यते इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) षष्ट्यमासिकमिति क० घ० ।

(६) तु इति क० घ० ।

(७) तूर्गुं क्षिपं वक्षसखा यदिपातीह धन्विनीति क० घ०, तूर्गुं क्षिप-
 त्वक्षसखो यदियति धन्विनीति ख०, करोत्यसौ इति ड० पुस्तका-
 न्तरस्य ।

(८) एवमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) कृन्तमादिति ग० ।

(१०) वावाक्यैववाहिनीति क० घ० ।

(ख) अ० १, ८८, ६ । (ख) अ० १, १०१, ८ । (ग) अ० १, ११, ४ ।

(घ) अ० ११, ११, ० ।

यत्तु प्राच्या वयं नेति^(१) घोषेण महता वतः^(२) ।
 चेमं चितिभ्यो विदधदथर्तुष्वविशत् चितौ^(३) ॥ ६१ ॥
 तेन मृत्युमिमं सन्तं स्तौति मृत्युरिति स्वयं^(४) ।
 नाम्ना सङ्कुसुको^(५) नाम यमपुत्रो जघन्यजः^(६) ॥ ६२ ॥
 संवर्तयंस्तमः सूर्या^(७) दुपसञ्च प्रवर्तयन् ।
 दिवाकरः प्रसूतैकः^(८) सविता तेन कर्मणः ॥ ६३ ॥
 उदितो भासयस्त्रोका^(९) निमांशेष खरश्मिभिः^(१०) ।
 स्वयं वसिष्ठस्तेनैनमृषिराह क्षुवन् भगम्^{(११)(क)} ॥ ६४ ॥

(१) नेतीति क० घ० ।

(२) मृधे इति क०, मृतः इति ख०, मृधमिति घ० ।

(३) एतच्छ्रुत्वाहं ग० ड० पुस्तकयोर्नास्ति । अथचित्तिभ्यो विरजत्
 यत्तु + अविश चितौ इति ख०, अविशचितौ इति क० घ० ।

(४) इतीश्वरमिति क० घ० ।

(५) सङ्कुसुमः इति क० ।

(६) जघन्यजः इति ख०, जघन्यजः इति घ० ।

(७) स्रं वसंतयंस्तमो सूर्यौ इति क० घ०, संवर्तयं तमः सूर्यादिति ख०
 ग० ड० ।

(८) दिवा भरन् प्रसूतैकः इति क० घ० ।

(९) भाति यस्त्रोकानिति क० घ० ।

(१०) चैकश्च रश्मिभिरिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

• (११) क्षुवन्नगमिति ग० ।

पुण्यन् चितिं^(१) पोषयति प्रणुदन् रश्मिभिस्तमः^(२) ।
 तेनैतमसौत् पूषेति भरदाजस्त पशभिः ॥ ६५ ॥
 श्रीणि भान्ति रजांस्यस्य यत्पदानि तु तेजसा^(३) ।
 तेन मेधातिथिः प्राह विष्णु^(४)मेनं^(५) चिविक्रमम् ॥ ६६ ॥
 कृत्वा सायं पृथग्ग्याति^(६) भूतेभ्यस्तमसोऽयथे ।
 प्रकाशं किरणैः कुर्वन्तेनं केयिनं^(७) विदुः ॥ ६७ ॥
 सप्रत्येकैकशस्त्वेनं^(८) यन्मन्यन्ते पृथङ्गराः ।
 विद्ये^(९) विश्वानर^(१०) स्तेन कर्मणा स्तुतिषु स्तुतः ॥ ६८ ॥
 वृषे^(११) व कृषिको^(१२) भूत्वा यस्माकमधिरोहति ।
 वृषाकपि^(१३) रसौ तेन विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः^(१४) ।
 रश्मिभिः कम्पयन्नेति वृषा वर्षिष्ठ^(१५) एव सः ॥ ६९ ॥

(१) उद्यन् जमदिति क० घ० ।

(२) तता इति ख० ।

(३) तेजसा इति क० घ० ।

(४) यत्तमिति क० ख० घ० ङ० ।

(५) सौम्यं पृथक् तेषां इति क० घ० ।

(६) मां प्रत्येकैकशस्त्वेवेति क० घ० ।

(७) वैश्वानरः (ज) इति क० घ० ।

(८) वृषैव कपिल इति क० घ०, वृषैककपिल इति ख० ग० ।

(क) ऋ० ४, ५३, १६ । (ख) ऋ० १, १०, ५ । (ग) ऋ० १, ५, ७-८ ।

(घ) ऋ० १, १८६, १ । (ङ) ऋ० १, ५६, ६ । (च) ऋ० १, ७, ८ ।

(छ) ऋ० १०, २७, १६ । (ज) ऋ० १०, ८६, १ । (झ) ऋ० ४, १८, ८ ।

(ञ) ऋ० १, १७, ६ ।

सायाह्नकाले भूतानि स्वापयन्नस्तमेति यत् ।

वृषाकपि^(क)रितो^(१) वा स्यादिति मन्त्रेषु दृश्यते ॥ ७० ॥

त्रिषु धन्वे^(ख)ति^(२) ह्रीन्द्रेण प्रत्युक्तो वारिषाकपे^(३) ।

विष्णातेविंशतेर्वा स्यादेवेष्टेर्थाग्निकर्मणः ।

विष्णुर्निरुध्यते वातः सर्वं सर्वान्तरस्य सः^(४) ॥ ७१ ॥

पञ्च पञ्चिंशतिश्चैव धानि नामानि यत्र च ।

मन्यग्नौन्द्रसूर्याणां तान्युक्तानि यथाक्रमम् ॥ ७२ ॥

नैपातिकानां नाभ्यां तु प्रागुक्तेर्नामलक्षणैः ।

सम्पन्नानां पृथक्त्वेन परिसङ्ख्या न विद्यते ॥ ७३ ॥

पार्थिवी^(ग) मध्यमा^(घ) दिव्या वागपि त्रिविधा तु या ।

तस्याः सूक्तानि नामानि यथास्थानं निनोद्यत ॥ ७४ ॥

शतस्रस्तु भजते सूक्तमेता^(५)नद्यः स्तुता^(६)भुवि ।

(१) अतः इति पुस्तकान्तरं ।

(२) धात्वेतीति ग० त्रिविधत्वेतीति छ० ।

(३) वृषाकपे^(क) इति ख० ।

(४) रश्मिभिः कम्पायमेतीत्यादि सर्वं सर्वान्तरस्य स इत्यन्तपाठः क०
घ० पुस्तकयोर्नोद्यते ।

(५) ह्येषा इति क० घ०, एषा इति ख० ग० ।

(६) तदेति क० घ० ।

(क) ऋ० १०, २०, १६ । (ख) ऋ० १, १८, ७ । (ग) ऋ० ८,
२५, ६ । (घ) ऋ० ६, २५, ९ । (ङ) ऋ० १२, २६, २०—२२ ।

यं वै वैनं^(१) भजन्त्यापो^(२) यदा^(३) चौषधयः सदा^(४) ॥ ७५ ॥
 अरण्यानी^(क) च राक्षी^(घ) च अद्वा^(ग) घोषाः^{(५)(घ)} मरुखती ।
 पृथिवी चैव नामैषा भूत्वा^(६) या च भजन्ति च^(७) ॥ ७६ ॥
 अग्नायी^(८) नामतोऽप्येषा^(९) भूत्वाग्नेयेषु^(८) केमुचित् ।
 स्तुता निपात^(१०) माचेष तत्र तथेह दृश्यते ॥ ७७ ॥
 मध्ये सत्यदिति^(ग) वाक्च^(८) भूत्वा चैषा सरुखती ।
 समग्रं भुजते सूक्तं चिभिरेव तु नामभिः ॥ ७८ ॥
 एषैव दुर्गा भूत्वचै^(११) श्रुत्वा^(१०) स्यात् सूक्तभागिनी^(११) ।

(१) यदा चैनमिति क० ख० घ०, यच्च वैनमिति ग० ।

(२) भवन्त्यापोः इति ख० ।

(३) तदेति क० घ० ।

(४) तथेति क० घ० ।

(५) चैवेति क० ख० घ० ।

(६) भूत्वा या भजते त्वृचीति क०, व्यामजते त्वृचीति घ० ।

(७) अग्नायीना च नामैवेति क० घ० ।

(८) भूत्वाग्नेयीम्विति क० घ० ।

(९) वाक्यमिति क० घ०, मध्यसत्यदितिवाक्चेति ख० ।

(१०) श्रुत्येति ङ० पुस्तकान्तरस्थ ।

(११) एषैव दुर्गा भूत्वचमिति श्लोकाज्जं क० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

(क) ऋ० १०, २४६, ४। (ख) ऋ० १, २१३, २। (ग) ऋ० ७, २२, १४।

(घ) ऋ० १, ४६, १। (ङ) ऋ० १०, २६२, ५। (च) ऋ० ५, ४६, ८।

(छ) ऋ० ४, ५५, १। (ज) ऋ० १, ४३, २। (झ) ऋ० ७, ६६, ११।

तन्नामानि य^(१) मिन्द्राणी सरमा^(२)रोमगो^(३)र्व्वगौ^(४) ॥७८॥

भवत्पय्या^(५)सिनीवाली^(६)(१)(८) राका^(७) चानुमतिः^(९)(१०) सुद्धः ।

गौर्धेनुर्देवपत्न्योन्म्या^(११) पय्या स्वस्यय^(१२) रोदसी ।

नैपातिकानि च्छग्माञ्चि^(१३) येषां नामानि कानिचित् ॥८०॥

यदा तु वाग्भवत्येपा^(१४) सूर्याऽसुं लोकमाश्रिता ।

तदा सूक्तमुषा^(१५)(१६) भूत्वा सूर्या^(१७) च भजतेऽखिलम् ॥८१॥

वृषाकपाप्युषं^(१८) भूत्वा सरणू^(१९)र्द्धे च ते भुवम्^(२०) ।

(१) सूक्तार्धाभीयमिति क० घ० । सूक्तार्धाब्धोयमितिपाठो विमुक्तः ।

(२) ऋचस्वप्रा(ठ)सिनीवालीति क० घ०, भवत्पय्या सिनीवालीति ख०, भवत्पय्या सिनीवालीति ग० ।

(३) राकोमानुमतिरिति क०, राकोमानुमतिरिति घ०, राका मानु-
मिति रिति पुस्तकान्तरम् ।

(४) गौर्धेनुर्देवपत्न्योन्म्या इति क० घ०, देवपत्न्योन्म्या इति ख०
पुस्तकान्तरम् ।

(५) खसि चेति क०, खसिचेति ग० ख० पुस्तकान्तरम् ।

(६) नैपातिकान् च्छग्माञ्चितीति क० ।

(७) भजत्येवेति क० घ० ।

(८) सूक्तमुखेति ख० ग०, तथा सूक्तमुखेति घ० पुस्तकान्तरम् ।

(९) सेव तदुषमिति क० घ०, ते सुवमिति पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १, ६२, २ । (ख) ऋ० १, १२६, ७ । (ग) ऋ० ४, ४१, १६ ।

(घ) ऋ० २, ५४, ५ । (ङ) ऋ० ११, २२, ८ । (च) ऋ० ११, २२, ८ ।

(ज) ऋ० १०, ५६, ६ । (झ) ऋ० १, १५१, ६ । (झ) ४, ४४, १ ।

(ण) ऋ० ७, ६६, ११ । (ट) ऋ० १०, १०, २ । (ठ) ऋ० २, ५२, ७ ।

निपातमात्रं भजते अविज्ञः^(१) पृथिवीं सती ॥ ८२ ॥

सूर्यामेव^(२) सतीमेतां गौरीं वाचं सरस्वतीम् ।

पश्चामो वैश्वदेवेयु निपातेनैव केवलाः^(३) ॥ ८३ ॥

घोषा^(४) गोधा^(५) विश्ववारा^(६) पालोपनिष्वस्त्रिपत्^(७) ।

ब्रह्मजाया^(८) जुह्व^(९) नामागस्त्यस्य^(१०) स्वसाऽदितिः^(११) ॥ ८४ ॥

इन्द्राणी चेन्द्रमाता^(१२) च सरमा^(१३) रोमयो^(१४) र्वज्जी^(१५) ।

लोपासुद्रा^(१६) च नद्यश्च यमी^(१७) नारी च शश्वती^(१८) ॥ ८५ ॥

शीलंकीः सार्पराशी^(१९) वाक् अद्वा मेधा च दक्षिणा ।

राची सूर्या^(२०) च सावित्री ब्रह्मवादिन्य ईरिताः ॥ ८६ ॥

(१) अविज्ञ इति क० घ०, युवचेति ग० ।

(२) पृथिवी त्विति क० घ० ।

(३) केवलामिति क० घ० ।

(४) पालोपनिष्वस्त्रिपत् इति क० ख० घ० ङ० ।

(५) ह्यन्तोऽनुरोधात् नाम अगस्त्यस्येति पाठः समीचीनः ।

(६) चन्द्रमातेति ख० ।

(७) शश्वतीति क० घ०, सद्यैव चेति ख० ।

(८) साव्यराज्ञेति ख० ।

(क) ऋ० १०, ४०, ५ । (ख) ऋ० ८, ६८, ८ । (ग) ऋ० ३, ४, ६ ।

(घ) ऋ० १०, १०८, २ । (ङ) ऋ० १, ५८, ४ । (च) १०, ६०, ६ ।

(छ) ऋ० १, ४६, २ । (ज) ऋ० १, ६३, ४ । (झ) ऋ० १, १२६, ४ ।

(ञ) ऋ० ५, ४२, १८ । (ट) ऋ० १, १७८, ४ । (ठ) ऋ० १०, १०, ८ ।

(ड) ८, १, ४६ । (ड) ऋ० ४, ४४, १ ।

भवकः प्रथमस्त्वासां^(१) वर्ग^(२) श्रुष्टाव देवताः ।

अपिभिर्देवताभिश्च समूदे^(३) मध्यमो गणः ॥ ८७ ॥

आत्मनो भाववृत्तानि जगौ वर्गस्तथोत्तमः ।

उत्तमस्य तु वर्गस्य यः अपिः सैव^(४) देवता^(५) ॥ ८८ ॥

आत्मानमस्तौदुर्गस्तु देवतां यस्तथोत्तमः^(६) ।

तस्मादात्मस्तत्वेण स्याद्यः अपिः सैव^(७) देवता ॥ ८९ ॥

संवादेष्वाह वाक्यं यः स तु तस्मिन् भवेद्दृष्टिः^(८) ।

यस्तेनोच्येत वाक्येन देवता तच्च^(९) सा भवेत् ॥ ९० ॥

उच्चावचेषु चार्थेषु निपाताः समुदाहृताः ।

कर्म्मोपग्रहणार्थं च^(१०) कचिच्चौपम्यकारणात् ॥ ९१ ॥

जनानां पूरणार्थावा^(११) पादानामपरे कचित् ।

(१) तासांमिति ख० ।

(२) वर्गाः इति क० घ० ।

(३) समूहे इति क०, समुदे इति ख० ।

(४) ऋषिश्चैव चेति घ० ।

(५) आत्मनो भाववृत्तानीत्यादि यः ऋषिः सैव देवता इत्यन्तपाठः क० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

(६) देवता उत्तमस्तु यः इति क० घ० ।

(७) आत्मस्तत्वेऽप्येवं भवेद्दृष्ट्येवेति क० घ० ।

(८) भवत्युपि रिति क० घ० ।

(९) तेष्विति क० घ० ।

(१०) कर्म्मोपग्रहणार्थंस्त्विति क० घ० ।

(११) पूरणार्थंस्त्विति क० घ० ।

मिताक्षरेषु ग्रन्थेषु पूरणार्थास्त्वनर्थकाः^(१) ॥८९॥
 कमौमिद्विति^(२) विज्ञेया ये त्वनेकार्थकास्तु ते^(३) ।
 इव न चित्सु चत्वार^(४) उपमार्था भवन्त्यमी^(५) ॥९०॥
 उपमार्थ^(६) नकारस्तु कचिदेव निपात्यते ।
 मिताक्षरेषु ग्रन्थेषु प्रतिषेधस्त्वनैकशः^(७) ॥९१॥
 इत्यन्त^(८) इति सङ्ख्यानं निपातानां न विद्यते ।
 प्रयोजनवशा स्ते^(९) निपात्यन्ते पदे पदे ॥९२॥
 उपसर्गास्तु विज्ञेयाः क्रियायोगेषु^(१०) विंशतिः ।
 विवेचयन्ति ते त्वर्था^(११) ज्ञानाख्यातविभक्तिभिः^(१२) ॥९३॥

(१) पूरणार्थं त्वनर्थका इति क० घ० ।

(२) कामिमिद्वतीति ख० ।

(३) त्वन्ये स्वार्थकाः सुती इति क० घ० ।

(४) इवोनचिमुचत्वार इति ग० । इवेनचिमुचत्वार इति घ० ।

(५) भवन्ति ते इति ख० ग० घ० ।

(६) उपमार्थे इति ग० घ० ।

(७) व्यनत्यशः इति ख० ग० घ० ।

(८) इत्यन्तु इति ख० ।

(९) वशात् प्रकरयस्येते इति ग० घ० । वशाः प्रकरयस्येते इति ख० ।

(१०) क्रियायोगेनेति ख० ग० घ० ।

(११) ते त्वर्थमिति ग० घ० । त्वर्थानिति घ० ।

(१२) विभक्तिवत् इति घ० । विभक्तिषु इति ख० ग० घ० ।

(१) (अनु^(क)श्र^(ख)दन्त^(ग)) रित्येतानाचार्यः आकटायनः ।

उपसर्गाः क्रियायोगान्नेने तेन चयोऽधिकाः ॥८७॥

चौष्टेव लोके लिङ्गानि पुमान् स्त्रिय नपुंसकम् ।

नामसूक्तप्रयोगेषु वाच्यं प्रकरणं तथा ॥८८॥

तेषाम्नु नामभिलिङ्गैर्यहणं सर्वनामभिः ।

ज्ञाताज्ञातस्य सदृशो गृहीतस्य पुनर्यहः ॥८९॥

पादसूक्तस्यगर्धर्चनामान्यन्यानि यानि च ।

सर्वे नामानि चैत्राडरन्ये चैवं यथा कथा ॥९००॥

प्रधानमर्थः शब्दो हि तदुष्णापत्त इत्यते ।

तस्माज्ज्ञानान्वयोपायः शब्दान्वयवशं नयेत् ॥९०१॥

अतिरिक्तं पदं त्याज्यं हीनं वाक्ये निवेशयेत् ।

विप्रकृतस्य सन्दध्यादातुपूर्वींश्च कल्पयेत् ॥९०२॥

लिङ्गं धातुं विभक्तिश्च सञ्जयेत् तच्च तच्च च ।

यद्यस्याश्चान्दसं वाक्यं कुर्यात् तत्तन्तु लौकिकम् ॥९०३॥

यावतामेव धातूनां लिङ्गं रुदिगतं भवेत् ।

अर्थस्यायमभिधेयश्च तावद्विगुणविषयः ॥९०४॥

धातुपसर्गावयवगुणशब्दाङ्गधातुजम् ।

वक्त्रेकधातुजं वापि यदनिर्वाच्यसत्त्वम् ॥९०५॥

धातुजं धातुजाज्जातं समन्तार्थजमेव वा ।

(१) ८६ सङ्ख्यकश्लोकात् १२७ सङ्ख्यकश्लोकपर्यन्तं श्लोकाः क० घ० चिङ्गि-
तयो पुस्तकयोर्नोपलभ्यन्ते । एते ख० ग० ड० चिङ्गितेषु पुस्तकेषूपलभ्यन्ते ।

(क) अट० १, ६, ७ । (ख) अट० १, ५३, ५ । (ग) अट० १, ५३, १ ।

वाक्यजं व्यतिकीर्णञ्च निर्वाण्यं पञ्चधा पदम् ॥१०६॥

दिगुर्द्वन्द्वोऽव्ययीभावः कर्मधारय एव च ।

पञ्चमन्तु वज्रघ्नोहिः यष्टस्तपुरुषः स्तुतः ॥१०७॥

विपद्यानिर्वचः कार्यं समासेष्वपि तद्धिते ।

प्रविभज्यैव निमूयाद्दण्डार्धं दण्ड इत्यपि ॥१०८॥

भाय्यां रूपवती चास्य रूपवद्भाय्यं इत्यपि ।

इन्द्रश्च सोमश्चेत्येवमिन्द्रासोमौ निदर्शनम् ॥१०९॥

शब्दरूपं पदार्थश्च व्युत्पत्तिः सकृत्तिर्गुणः ।

सर्वमेतदनेकार्थं दशानवगमे गुणाः ॥११०॥

सामान्यवाचिनः शब्दा विशेषे स्थापिताः कश्चित् ।

पलायने यथावृत्तिः कोसुमर्या इतीव्यते ॥१११॥

विशेषवाचिनस्त्वन्ये सामान्ये स्थापिताः कश्चित् ।

हिमेनाग्निमिति मन्त्रे हिमशब्दो निदर्शनम् ॥११२॥

पदमेकं समादाय द्विधा कृत्वा निरुक्तवान् ।

पुरुषादः^(क) पदं यास्को वृत्ते वृत्ते इति तृचि ॥११३॥

अनेकं सत्तथा चान्यदेकमेव निरुक्तवान् ।

अरुणो मासकृन्मन्त्रे मासकृद्विशेषेण तु ॥११४॥

पदव्यवायेऽपि पदे एकीकृत्य निरुक्तवान् ।

गर्भं निधानमित्येते न जामय^(ख) इति तृचि ॥११५॥

पदजातिरविज्ञाता त्वः पदार्थः सिनामनि ।

व्यस्तानामयमग्निश्च वायुः सूर्यश्च देवताः ॥१२६॥
 वाग्देवत्योऽथ वायैन्द्रो यदि वा परमेष्ठिनः ।
 ओङ्कारो वैश्वदेवो वा ब्राह्मो देवः क एव वा ॥१२७॥
 भावप्रधानमाख्यातं षट्प्रकारा भवन्ति तु ।
 जन्मास्तितं परीणामो वृद्धिहानिविनाशनम् ॥१२८॥
 एतेषामेव घर्णाः स्युरन्ये भावविकारजाः ।
 यथावचनमयूहाः सामर्थ्यान्मन्त्रवित्तमैः ॥१२९॥
 जीत्येव लोके लिङ्गानि पुमान् स्त्वय नपुंसकम् ।
 नामसूक्तप्रदेशेषु योज्यं प्रकरणं खनु ॥१३०॥
 तेषां तु नामभिर्लिङ्गैर्ग्रहणं सर्वनामभिः ।
 कुर्वन्नामानि वै वाङ्मन्यदेवत्यया यया ॥१३१॥
 यथेदमग्रे नैवासीदसद्वाप्यथवापि सन् ।
 जज्ञे यथेदं सर्वन्तु भाववृत्तं प्रचक्षते ॥१३२॥
 वाग्देवत्योऽथ वायैन्द्रो यदि वा परमेष्ठिनः ।
 ओङ्कारो वैश्वदेवो वा ब्राह्मो देवः क एव वा ॥१३३॥
 व्याहृतीनां समस्तानां दैवतं तु प्रजापतिः ।
 व्यस्तानामयमग्निश्च वायुः सूर्यश्च देवताः ॥१३४॥

इति श्रीनकाचार्यकृतौ बृहदेवतायामुपोद्घातप्रकरणम् ।

आग्नेयं प्रथमं सूक्तं मधुच्छन्दस आदितः^(१) ।

श्रियास्त्वन्योऽन्यदेवत्या^(२) स्तृचाः तन्नात उत्तराः ॥१२५॥

वायव्यः प्रथमस्त्वेषामैन्द्रवायव उत्तरः ।

मैत्रावरुण आग्निन्य^(३) ऐन्द्रो यः पञ्चमस्तृचः^(४) ॥१२६॥

^(१)नान्यः षष्ठाद्विंशत्तिङ्गो गायत्रोऽन्यस्तु यस्तृचः^(५) ।

वज्रदेवतमन्यत्तु^(६) वैश्वदेवेषु गण्यते ॥१२७॥

सुगोदुवस्यै^(७) ग्रायांते^(८) भोतमेऽथ अजिघ्रिनि^(९) ।

अवत्सारे^(१०) पर^(११)स्तेपे^(१२) अचौ^(१३) दीर्घतमस्तृचौ^(१४) ॥१२८॥

(१) आर्षेकमिति ग० छ० । घ० पुस्तकौद्रुवपाठश्च ।

(२) सर्वेऽन्यदेवत्या इति ग० छ० । घ० उ० ।

(३) मैत्रावरुणोऽग्निनि इति ख० ग० घ० । घ० उ० ।

(४) त्विन्द्रोवो वैश्वदेवत इति ख० । अग्निन्द्रोऽतो वैश्वदेवक इति ग० छ० ।

(५) तन्नामा विंशत्तिङ्गो वेति ग० छ० । घ० उ० ।

(६) गायत्रोऽन्यपरस्तृचः इति क० घ० च० ।

(७) वज्रदेवतमन्यत्त्विति क० घ० । वज्रदेवतमन्यत्त्विति ग० ।

(८) सुगोऽथ वास्ये इति ग० छ० । घ० उ० ।

(९) परस्तेपे इति ग० । अवत्सारपरस्तेपे इति ख० ।

(१०) पुत्रे इति ख० ग० छ० । घ० उ० ।

(११) तत् पृथौ इति ख० ।

(क) अ० १, ५१, ७ । (ख) अ० ८, ४६, १० । (ग) अ० ५, ४४, १० ।

(घ) अ० १०, १००, ५ । (ङ) अ० १, १५८, ६ ।

वसिष्ठे नाभानेदिष्टे^(क) गये^(ख) मेधातिथौ मनौ^(ग) ।
 कक्षीवति^(घ) विह्वये^(ङ) च बड्ढव्येषु चर्चियु^(च) ॥१२८॥
 अगस्त्ये दृष्टदुक्ते^(ज) च विद्यामित्रे च^(झ) गाथिनि^(ञ) ।
 दृग्गन्ते विप्रवादास्तु^(ट) तासु तासु स्तुतिष्विह ॥१४०॥
 मङ्गीनां सन्निपातस्तु यस्मिन्मन्त्रे प्रदृश्यते ।
 आचार्यो यास्क्याण्डिस्तौ वैश्वदेवं तमाहतुः^(ड) ॥१४१॥
 पादं वा यदि वार्धर्षमृचं वा सूक्तमेव वा ।
 वैश्वदेवं वदेत्सर्वं यत्किञ्चिद्भुजैवतं^(ढ) ॥१४२॥
 अपिभिर्देवताः सर्वा विद्याभिः स्तुतिभिः स्तुताः ।
 संज्ञा तु विश्वमिद्याणां^(ण) सर्वावाप्तौ निपातिता^(त) ॥१४३॥

(१) कक्षीवते इति ख० । कक्षीवते इति घ० उ० ।

(२) अचर्चियु इति ख० ग० ङ० । घ० उ० ।

(३) विद्यामित्रेऽप्येति ख० ङ० । घ० उ० ।

(४) विप्रपादाच्चेति क० घ० च० ।

(५) तदाहतुरिति ग० ङ० । घ० उ० ।

(६) वड्ढदेवतमिति क० घ० ।

(७) विश्वमित्येवेति ख० ग० ङ० । घ० उ० ।

(८) निपातिता इति ख० । घ० उ० ।

(क) ऋ० १, ६१, १८ । (ख) ऋ० ६, ३, ८ । (ग) ऋ० १, ६६, १६ ।

(घ) ऋ० १, ५१, १२ । (ङ) ऋ० १, १०८, ६ । (च) ऋ० ४, २०, १० ।

(ज) ऋ० १, ८, १ ।

सारस्वतः सप्तमस्तु^(१) एताः प्रसंगदेवताः^(२) ।

अविध्यमान ऊने वा प्रसंगेभ्यत आवपेत्^(३) ॥१४४॥

सरस्वती तु दिविधां क्षुत्तु सन्दृश्यते सुता^(४) ।

नदीवधैव वाग्वैव तथैवमुभयं स्मृत^(५) ॥१४५॥

(१) सुहृत्पुत्रस्तु^(क)मित्येन्द्रं सप्त चान्योऽन्यतः परं ।

पञ्चादह^(६) स्वधामिति माहृत्योऽनन्तरा अथः ॥१४६॥

एका वीलु^(७)चिदिन्द्राय^(८) महसिः सप्त गीयते ।

(१) सारस्वतस्तु सप्तम इति ग० ख० । घ० उ० ।

(२) सारस्वतस्तु उत्तरमल्लना प्रसंगदेवता इति ख० ।

(३) अविध्यमान इत्यादिश्लोकाज्ज्ञं ख० ग० ख० चिह्नितपुस्तकेषु गोप-
लभ्यते ।

(४) अस्तु सप्तमस्तु ता कृतेति ग० ख० । घ० उ० ।

(५) नदीवदेवतावच सूत्राचार्यस्तु श्रौतक इति ख० । अथ सूत्राचार्यं
इति ग० ख० । घ० उ० ।

(६) इत पूर्व ख० ग० ख० । घ०-उ० चिह्नित पुस्तकेषु नदीवद्विगमा
घट्ते सप्तमो नेत्युवाच ह । अग्न्येकाव दूषदत्या चिचइच सरस्वती ।
इय जुष्टेभिरित्येतं मेने यास्तस्तु सप्तमम् । पश्चात् सारस्वतस्यैता
याव्या मैत्रायणीयके । प्राधान्याद्भविषः पश्यन् वाच एवैतरो-
ऽन्नवीलु । इत्यधिकं पश्यते ।

(७) वणादह इति ख० पञ्चादह इति घ० ।

(८) एकाविस्तुचिदिन्द्रायमिति क० । एकाविस्तुचिदिन्द्रायेति ख० ।

एकापीलुचिदिन्द्रायेति ग० । एकावालुचिदिन्द्रायेति घ० ।

तस्या एकान्तरायास्तु अर्धर्चन्त्यो^(१) द्विदेवतः ॥ १४७ ॥

मरुद्गणप्रधानोऽयं हीन्द्रस्तु^(२) विचिकित्सितः ।

मन्दू^(क)(१) समानवर्चस्यौ^(ग) मन्दुनावासवर्चसा ॥ १४८ ॥

मन्दू इति^(घ) प्रमृच्छन्ति^(ङ) येवामेष^(च) द्विदेवतः ।

एकदैवत्यमाश्राव्यो विज्ञेयाध्ययनात् पदं^(३) ॥ १४९ ॥

रोदसी^(म) देवपत्नीनामपवात्रिरसे^(न) यथा^(४) ।

(६) मरुद्गणप्रधानेयमाचार्याणां स्तुतिर्मता ॥ १५० ॥

मरुद्गणप्रधानत्वादिन्द्रस्तु विचिकित्स्यते^(१०) ।

(१) अर्धर्चोऽन्यो द्विदेवत इति घ० उ० । ङ० ।

(२) हीत्यं चेति ख० ग० । घ० उ० । मरुद्गणप्रधानो हीत्यं चेन्द्रः इति ङ० ।

(३) मन्दू इति ख० ।

(४) समानवर्चस्यमिति ग० । समानवर्चसा इति घ० ।

(५) मयू इति प्रमृच्छन्तीति क० घ० ङ० च० ।

(६) एषमेवेति ख० । येवामेवेति ग० ङ० । घ० उ० ।

(७) विज्ञायात्ययनात्पदमिति ख० । विज्ञानाध्ययनात्पदमिति क० घ० ङ० ।

(८) रोदसी इत्यादि श्लोकार्द्धक० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(९) मरुद्गणेति ङ० ।

(१०) विचिकित्सितः इति ख० ग० । घ० उ० ।

(क) ऋ० १, ६, ७ । (ख) ऋ० १, ६, ७ । (ग) ऋ० १, १६७, ५ ।

(घ) ऋ० १०, ६२, १ ।

मरुद्गणं महेन्द्रस्य^(१) समाग्रं सकलं विदुः^(२) ॥१५१॥
 अग्निमित्यग्निदैवतं पादस्तत्र द्विदेवतः^(३) ॥
 निर्मथ्याहवनीयार्थावग्निनाग्निः^(४) समिधते ॥१५२॥
 द्वितीये द्वादशर्चे तु प्रत्यृचं देवताः स्मृताः ।
 स्मृत्यन्ते अग्निना सार्द्धं तासां नामानि मे शृणु^(५) ॥१५३॥
 प्रथमायां स्तुत्येभ्यो^(६)^(७) द्वितीयायां तनूनपात्^(८) ।
 नराग्रसं^(९) तृतीयायां चतुर्थ्यां स्मृत्यन्ते त्रिभिः^(१०) ॥१५४॥
 षर्हि^(११) रेव तु पञ्चम्यां द्वादशे^(१२) दैव्यस्ततोऽन्यथा^(१३) ।
 नक्तोपा सा तु सप्तम्यामष्टम्यां तु स्तुतौ^(१४) सप्त ॥१५५॥

(१) मरुद्गणमहेन्द्रस्येति च० । मरुद्गणेनेहेन्द्रस्येति अ० ख०
 घ० च० ।

(२) समाग्रं आकर्म विदुरिति क० घ० च० ।

(३) पादस्तत्र द्विदेवतः इति ग० घ० । घ० उ० ।

(४) निर्मथ्याहवनीयार्थावग्निनाग्निरिति क० घ० । निर्मथ्याहवनीयार्थाव
 अग्निनाग्निरिति च० ।

(५) श्रूयते देवताऽध्यासां नामानि श्रूयते ह नः इति क० घ० च० ।

(६) समिधस्त्विति क० घ० च० ।

(७) अन्यथेति ख०, अन्यथा इति च० ।

(८) संस्तुतौ इति ग०, स स्तुतौ इति घ० मुक्तकर्मतरस्य ।

(क) अ० १६, ४५, २ । (ख) अ० १, १६, २ । (ग) अ० १, १६, २ ।
 (घ) अ० १, १६८, २ । (ङ) अ० २, ५६, १० । (च) अ० ५, ५, ५ ।

दैव्या^(क)विति^(१) तु होतारौ नवम्यामृचि संस्तुताः ।
 तिस्रो देव्यो दशम्यां तु ज्ञेयस्वष्टै^(ख)व तु स्तुतः ॥१५६॥
 एकादश्यां तु सूक्तस्य स्तुति^(१) विद्यादनष्टमिम्^(ग) ।
 द्वादश्यां तु स्तुता देव्यो विद्यात्स्वाहाकृतौ^(घ)रिद्ध^(१) ॥१५७॥
 सूक्तेऽस्मिन् प्रत्यृचं यास्तु^(१) देवताः परिकीर्त्तिताः ।
 ता एव सर्वांस्त्रयोषु द्वितीयायां^(१) विकल्प्यते^(१) ॥१५८॥
 प्रैषैः सहैव हैतानि त्रैकादश प्रचक्षते^(१) ।
 यजुषः^(१) प्रैषसूक्तं वा दशैतानीतराणि तु ॥१५९॥
 सौचामणी^(१) तु त्रीणि भ्राजतवाद्यान्मोक्षिणे ।

(१) दैव्याविति ख० छ० ।

(२) स्तुतमिति छ० ।

(३) देव्यो विद्यात्स्वाहाकृतौरितीति ग० ।

(४) प्रत्यृचे यास्त्विति क० घ० च० ।

(५) द्वितीया त्विति ख० ।

(६) विकल्प्यते इति ख० ग० घ० ।

(७) प्रैषैः सहैव हैतानि तान्येकादश सन्ति चेति ख० ग० छ० । सहाप्रौ
 इत्यथ सहैवेति ख० ।

(८) यजुषीति ख० ग० छ० ।

(९) सौचामणीतीति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, २०, १२ । (ख) ऋ० १, १२, २ । (ग) ऋ० ६, ४८, १० ।

(घ) ऋ० १, १८८, ११ ।

पुरुषस्य च यन्नेधे यजुःखेव ॥ तच्च १^(१) ॥ १६० ॥
 अत्रैव प्रैषस्तुतं स्याच्च यजुःष्वद्विद्येत तत्^(२) ।
 तेषां प्रैषस्तुतं^(३) यच्च यच्च^(४) दीर्घतमा जगौ ॥ १६१ ॥
 मेधातिथं^(५) यदुक्तं च चीप्सेवोभयवन्ति तु ।
 ऋषिर्यत्समदो^(क)^(१) यच्च वाध्राग्^(ख)स्तु^(ग) यदुच्यते ॥ १६२ ॥
 नराग्रंसवदवि^(ग)स्तु^(घ) ददृशेऽय^(६) यदौर्वंगः ।
 तन्मूपादगस्त्यस्तु^(१०) जमदग्नि^(घ)स्तु^(११) यज्जगौ ॥ १६३ ॥
 विश्वामिष^(६) ऋषिर्यच्च जगौ धै काग्नपोऽक्षितः^(७) ।
 मेधातिथेस्तृचां^(११) यास्तु प्रोक्ता दादश देवताः ॥ १६४ ॥

(१) तानि वदिति ख० ग० ङ० ।

(२) यजुःष्वदि येषु चेति क० घ० ङ० ।

(३) प्रैषगतं स्तुतमिति ग० ।

(४) यच्च तच्चेति ख०, यजुः तच्चेति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मेधातिथेरिति ख०, मेधातिथाविति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) ऋषौ यत्समदे इति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) वाध्राग्ने चेति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) ऋषेरेति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) ददृशं चेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) चेति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) वामदेवचेति ग०, जमदग्न्यचेति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) ऋषः इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० २, १८, ८ । (ख) ऋ० १०, ६८, ५ । (ग) ऋ० १, १९८, ८ ।

(घ) ऋ० २, ५९, ११ । (ङ) ऋ० २, १९, ८ । (च) ऋ० १, ४८, १० ।

देव्या^(क)विति^(१) तु होतारौ नवम्यामृचि संस्तुताः ।
 तिस्रो देव्यो दशम्यां तु ज्ञेयस्त्वष्टै^(ख)व तु स्तुतः ॥१५६॥
 एकादश्यां तु सूक्तस्य स्तुति^(१) विद्यादनस्पतिम्^(ग) ।
 द्वादश्यां तु स्तुता देव्यो विद्यात्साहायती^(ग)रिह^(१) ॥१५७॥
 सूक्तेऽस्मिन् प्रत्यृचं यास्तु^(१) देवताः परिकीर्त्तिताः ।
 ता एव सर्वांस्त्राप्रौषु द्वितीयायां^(१) विकस्यते^(१) ॥१५८॥
 प्रैषैः सहैव हैतानि त्रैकादश प्रचक्षते^(१) ।
 यजुषः^(१) प्रैषसूक्तं वा द्वायैतानीतराणि तु ॥१५९॥
 सौचामणानि^(१) तु चीणि प्राजापत्याश्चमेधिके ।

(१) देव्याविति ख० ड० ।

(२) स्तुतिमिति छ० ।

(३) देव्यो विद्यात्साहायतीरिति ग० ।

(४) प्रत्यृचे यास्त्विति क० घ० च० ।

(५) द्वितीया त्विति ख० ।

(६) विकस्यते इति ख० ग० घ० ।

(७) प्रैषैः सहैव सहाप्रौषसूक्तानि तान्येकादश सन्ति चेति ख० ग० ड० । सहाप्रौ
 इत्यथ सहयेति ख० ।

(८) यजुषीति ख० ग० छ० ।

(९) सौचामणीतीति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, २७, १२ । (ख) ऋ० १, ४२, २ । (ग) ऋ० ६, ४८, १० ।

(घ) ऋ० १, १८८, ११ ।

पुरुषस्य च यन्नेधे यजुःष्वेव तु तच्च ह^(१) ॥१६०॥
 अत्रैव प्रैषस्तृप्तं स्थानं यजुःष्वद्विधेत तत्^(२) ।
 तेषां प्रैषस्तृप्तं^(३) यच्च यच्च^(४) दौर्धतमा जगौ ॥१६१॥
 मेधातिथं^(५) यदुक्तं च जीष्णवोभयवन्ति तु ।
 अघिर्गत्समदो^(६) यच्च वाध्र्य^(७)स्तृ^(८) यदुच्यते ॥१६२॥
 नराग्रंसवदन्ति^(९)स्तृ^(१०) ददृशेऽप^(११) यदौर्वगः ।
 तनूमपादगस्तृ^(१२) जमदग्नि^(१३)स्तृ^(१४) यज्जगौ ॥१६३॥
 विश्वमित्र^(१५) अघिर्यच्च जगौ वै काग्रपोऽक्षितः^(१६) ।
 मेधातिथेस्तृचां^(१७) यास्तु प्रोक्ता द्वादश देवताः ॥१६४॥

(१) तानि षडिति ख० ग० घ० ।

(२) यजुःष्वदि येषु चेति क० घ० च० ।

(३) प्रैषगतं सूक्तमिति ग० ।

(४) यच्च तच्चेति ख०, यस्तु तच्चेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मेधातिथेरिति ख०, मेधातिथ्याविति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) ऋषी गृत्समदे इति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) वाध्र्ये चेति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) अघेचेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) ददृशं चेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) चेति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) वामदेवचेति ग०, जामदग्न्यचेति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१२) ऋचः इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १, १८, ८ । (ख) ऋ० १०, ६८, ४ । (ग) ऋ० १, १९८, ८ ।

(घ) ऋ० १, ५९, १५ । (ङ) ऋ० ६, ५९, ८ । (च) ऋ० १, ४६, १० ।

सम्पद्यन्ते यथाग्रीकाः^(१) सम्पदं तां निबोधत ।

द्रुमो^(क)यः सोऽयं^(१)मेवाग्निरयं द्यौश्चो^(घ)(१) समिध्यते ।

भ्रातेर्वैतत्तत्^(४) रूपं भ्रातो^(ग) द्यौश्चो^(४) समिध्यते^(घ) ॥ १६५ ॥

इति ऋग्वेदायः द्वितीयोऽध्यायः ।

(१) यथाग्रीकाः इति म० ग० ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) सर्व्वमिति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) द्यौश्चो इति म० ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) भ्रातेर्वैतत्तवमिति म० ग० घ० च० ।

(५) द्यौश्चो इति म० ङ० पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० ८, ४६, २ । (ख) ऋ० ४, १, १६ । (ग) ऋ० ५, ६, ५ ।

(घ) ऋ० ४, १५, ४ ।

अथ तृतीयोऽध्यायः ।

तनूनपादयन्तेव नासा सोऽप्युच्यते तनूः^(१) ।

नपा^(२)दिति प्रजामाऊरमृतस्य^(३) च सम्भवम् ॥ १ ॥

नराग्रंभन्त्यैके तु^(४) होहभिस्त्वाऊरध्वरे^(५) ।

नराः ग्रंभन्ति सर्वेऽस्त्रिजामौना इति वादिनः^(६) ॥ २ ॥

तदाऊरग्निमेवायं^(७) नराग्रंसोऽध्वरे नयम्^(८) ।

नरैः शस्यत आमीनैराऊर्य चलिजो नराः^(९) ॥ ३ ॥

इत्ता त्विति कृतं रूपं ह्यपिभिर्गतिकर्मणः^(८) ।

(१) यच्छतृचौ तनुमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) अमुतीऽस्येति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) नराग्रंभन्त्यैके त्विति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) अस्मिमाऊरयेतरे इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) वाऽध्वरे इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) एतमेवाऊरन्येऽग्निमिति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) ह्यपमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) चैवलिजो नराः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) इहस्त्रिभिर्गतं रूपमौटेष्य कृतिकर्मणः इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य । इह इत्यत्र इप, ईडेय इत्यत्र ईप्पोचेति ख०, कृति-कर्मणः इत्यत्र, गतिकर्मण्येति च० ।

इडावां^(क)स्तेन प्रोक्ताग्निरिरिणा^(ख)(१)गतिकर्मणा^(१) ॥ ४ ॥

वर्हि^(ग)रेवायमग्निस्तु सर्वं हि परिदृष्टितम् ।

अन्नेन यः स्तुतौ^(१) वासन्निधेन परिदृष्टते^(१) ॥ ५ ॥

द्वार^(ख)स्तु^(१) देवो याः प्रोक्ता विद्येयां तास्तु यन्नतः ।

अग्रायौ^(ग)मनुवर्त्तन्ते तथाग्राय्यग्निमेव च^(१) ॥ ६ ॥

अग्नौ भुवं स्थितास्तास्तु^(१) स्तूयन्ते चाग्निना^(१) सह ।

प्राधान्यन्तासु चैवाग्नेः स्तुतिष्वपि^(१) हविःषु च ॥ ७ ॥

नक्तोषा सा^(१०) च ये देव्यावाग्नेय्यावेव ते स्मृते ।

(१) इङिनेति ग०, ईङिनेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) वर्धिकाभिर्मयेति ग०, वर्धिकर्ममयेति ख०, युद्धिकर्ममयेति पुस्तकान्तरं ।

(३) यद्भुत इति ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) परिदृष्टित इति ग० घ० ङ० ।

(५) द्वारस्येति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) आग्रायौमन्यवर्त्तन्त नाग्निं नाग्राय्य एव चेति क० घ० च० ।

(७) भुवास्थितत्वान्विति क० घ० च० ।

(८) संस्तूयन्तेऽग्निनेति ख० ग० ङ० ।

(९) स्तुतिष्वेवेति ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) नक्तोषाऽसौ इति ख० ग० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० ४, २, ५ । (ख) ऋ० ८, ८०, १ । (ग) ऋ० ६, ५३, १० ।

(घ) ऋ० १, १६, ६ । (ङ) ऋ० १, २९, १२ ।

श्यामाग्नेयी^(१) हि कालंश्च तस्यैवोषाः^(२) कलैव तु^(३) ॥ ८ ॥

तम उच्छत्यु^(४)षा नक्ता^(५) नक्तौमां हिमविन्दुभिः ।

अपि वा^(६) व्यक्तवर्णंति नञ् पूर्वां वे^(७)रिदं^(८) भवेत्^(९) ॥ ९ ॥

नाम्ना भवत्युषा^(१०)स्यैव सैषा^(११) प्रागुदयादुरवेः ।

^(१२)सा हि वोषा^(१३) भवत्यादौ मध्ये प्राप्ते तमस्तौ^(१४) ॥ १० ॥

देव्याविति^(१५) तु होताराबुभौ^(१६) पार्थिवमध्यमौ ।

(१) श्यामाग्नेयीति ख०, श्यावाग्नेयीति ग०, श्यायाग्नेयीति घ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) क्षिप्ता(ख)ज्वमे(ग)ति क० घ० च० ।

(३) अपि वेति ख० ।

(४) चेरिदमिति ख० ।

(५) तम उच्छत्युषेति श्लोकः क० घ० च० पुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) उषा इत्यत्र उषेति याठः संगतः ।

(७) वेति ख० ।

(८) ख० ग० घ० पुस्तकेषु, सा हि वोषेति श्लोकार्धे, नाम्ना भवत्युषा-
स्यैवेति श्लोकार्धाय प्राक्, पठितम् ।

(९) वोषेति क० घ० च० ।

(१०) निशीथे सा तमस्विनीति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(११) देव्याविति ख० ग० ।

(१२) अभौ इति ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(क) अ० १, ४६, १ । (ख) अ० १, ४२, ४ । (ग) अ० १, ५४, ५ ।

(घ) अ० १, ४६, १ । (ङ) अ० १, ०४, ० । (च) अ० १, ४२, ८ ।

दिव्यादग्नेस्तु^(१) जज्ञाते देव्यौ तेनेह जन्मना^(२) ॥ ११ ॥
 तिस्रस्तु देव्यो याः प्रोक्तास्त्रिस्थानैवेह सा तु वाक् ।
 त्रिविधेनोप्यते नाद्या ज्योतिःषु त्रिषु वर्त्तिनी ॥ १२ ॥
 अग्निमेवानुगेल्ला^(३) तु मध्ये तैज्ज्यै^(४) सरस्वती ।
 अमुं स्थिताधिलोकन्तु^(५) भारती भारतो ह्यसौ ॥ १३ ॥
 सैषा तु त्रिविधा वै वाग्दिवि च ज्योतिषि चेह च ।
 अस्या^(६) चैव समस्ता च भजतेऽग्नीनिमानपि^(७) ॥ १४ ॥
 त्वष्टा तु यः सोऽयमेव^(८) पार्थिवोऽपिरिति श्रुतिः^(९) ।
 पार्थिवस्यास्य वर्चः स्युः कस्याप्यृक्^(१०) चार्त्तवेपु च^(११) ॥ १५ ॥
 त्विदित^(१२) स्तुष्टुतो वा स्यात्^(१३) त्वर्णमश्रुवतीति वा^(१४) ।

(१) होति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) कथ्यत इति क० ख० ड० च० ।

(३) अनुगेल्लेति ख०, अनुसेवेति क० घ० च० ।

(४) प्राप्तेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) स्थितविशोकनिवृत्ति क० घ० च० ।

(६) व्याप्तेति क० घ० च० ।

(७) भजत्यग्नीनिमानम्विति क० घ० च० ।

(८) दृष्टामेवेति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य, यत् स्वयं प्रोक्तं इति ग० ।

(९) श्रुतिरिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) कात्यावीदिति ख०, कस्याप्यृगिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) पार्थिवो वाग्नाथे च कौत्सा त्रिधार्त्तवीपु चेति क० घ० च० ।

(१२) तुच्छिते वा स्यादिति ख०, त्वच्छतेर्वा स्यादिति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(१३) अथुत एव वेति ख० ग०, वा इत्यत्र चेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) अ० १०, ८४, २ ।

कर्मसु त्वरणां वेत्ति (१) तेन नामैत(१) द्रष्टुते ॥१६॥
यः सहस्रतमोजस्तु (२) रवेस्तुमुपाश्रितः (३) ।
सोऽयं (४) लष्टारमेवाग्निः (५) परं वन्दे च यन्माधु (६) (७) ॥१७॥
प्रादाद्ब्रह्मा च (८) सुप्रीतः पुत्राय (९) यदयर्वणे (१०) ।
स चाभवद्वयिस्तेन ब्रह्मण्य वीर्यवत्तमः (११) ॥१८॥
तन्मृषि (१२) निधिवेधेन्द्रो (१३) मैवं वोचः (१४) कश्चिन्माधु ।
न हि प्रोक्ते मधुन्यस्मिन् जीवन्तं त्वत्सृजाम्यहं (१५) ॥१९॥

- (१) कर्मसु त्वरणां वेत्तीति ग० छ०, वेत्तीत्यत्र वेत्तीति ख० पुस्तकान्तरम् ।
(२) सहस्रतमो रश्मिर्दिति ग० छ० ।
(३) चन्द्रमसोऽश्रित इति क० घ० च० ।
(४) सोऽपीति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(५) अग्निमिति ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(६) वेदवर्तं मनुमिति ख०, चेह च यन्मभिति ग०, वेद च यन्मभिति
छ०, देव च यन्मभिति पुस्तकान्तरम् ।
(७) अपीति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(८) सुतायेति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(९) तदयर्वण इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(१०) वीर्यवत्तमः इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
(११) तं त्वमिरिति क० घ० च० ।
(१२) निधिवेधेन्द्र इति क० घ० च० ।
(१३) मेदं वाचः इति क० घ० च० ।
(१४) मधौ ब्रह्मन् जीवन् त्वत्सृजाम्ये इति क० घ० च० ।

तमृषिं तन्मिनौ देवौ विधिवि^(१)न्याध्याचता^(२) ।
 म च ताभ्यां तदाचष्टे यदुवाच अचीपतिः ॥२०॥
 तममृतान्तु मासत्यावायेन ^(३)गिरसाऽभवत् ।
 मध्याग्नौ यास्य तं त^(४)मेन्द्रस्य तां हनियति^(५) ॥२१॥
 आयेन ^(६)गिरसा तौतु ^(७)दक्षिणाह यदग्निनौ^(८) ।
 तदास्येन्द्रोऽहरत्सनां ^(९)न्यधात्तामस्य तौ गिरः^(१०) ॥२२॥
 दधीच^(११)स्त^(१२)श्चिरस्यायं हतं वज्रेण वज्रिणा ।
 पपात सरसो मध्ये पर्वते प्रपणावति^(१३) ॥२३॥
 तदस्मत्^(१४) समुत्थाय भूतेभ्यो विविधान् वरान् ।

- (१) विविक्ते इति ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (२) याचतिति क० ख० छ० च० ।
 (३) याचयेनेति ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (४) त्वावामिति क० ख० घ० च० ।
 (५) मेन्द्रस्य त्वावधीतः इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) याचयेनेति छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (७) ताभ्यामिति ख०, तत्त्विति क० घ० च० ।
 (८) यदग्निनोरिति क० घ० च० ।
 (९) तदस्येन्द्रो हरस्येहेति ख० ।
 (१०) यावन्न्यधात्तामस्य वज्रिण इति ग०, नवतामस्य वज्रिणः इति ख०,
 चान्यन्यधात्तामस्य वज्रिणः ख० पुस्तकान्तरम् ।
 (११) दधीचस्येति ग० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (१२) तश्चिरमिति क० ख० घ० च० ।

प्रादात्स^(१) युगयर्थेनं तास्वेवाप्सु न्यमञ्चत^(२) ॥२४॥

तथा रूपविकर्त्ता च योऽसौ माध्यमिके गणे ।

स्तुतः स च निपातेन^(३) सूक्तान्तस्य न विद्यते ॥२५॥

(४) वनस्पतिं तु यं प्राङ्मुखं सोऽग्निर्वनस्पतिः ।

अयं वनानां हि पतिः पाता पालयतीति च^(५) ॥२६॥

अग्निर्गन्धमर्देना^(६)ऽयं वनस्पतिवदीडितः ।

मन्दस्त्रे^(७)त्यस्य (४) सूक्तस्य (५) पङ्क्तस्य द्वितीयया ॥२७॥

यूपवत्तत्त्वस्यैव स्तुतिर्याच (६) प्रसङ्गजा ।

समस्तेनैव सूक्तेन (७) द्वितीये वा तु मण्डले ॥२८॥

स्वाहास्ततोऽस्य^(८) सङ्ख्यास्तु (८) विदुषां मतयोऽभदन् ।

(१) प्रादायेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) निमञ्चतीति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) निपाते चेति क० घ० च० ।

(४) वेति क० घ० च० ।

(५) मन्दस्त्रेति चेति ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) छन्दे चेति ग० ।

(७) वास्येति ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) सर्व्वेयान्तिस्तुक्तेनेति ख० ग० घ०, सर्व्वेयां यतिस्तुक्तेनेति पुस्तकान्तरम् ।

(९) क० घ० च० पुस्तकेषु, स्वाहास्ततोऽस्यसंख्यास्तिति पाठोऽस्ति । स्वाहास्ततोऽनेकाचेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(क) अ० ६, ४८, १० । (ख) अ० २, १६, ८ । (ग) अ० १, २६, ५ ।

(घ) अ० १, १८८, ११ ।

तत्सर्वं सोऽयं^(१)मेवाग्निर्भवतीति विनिश्चय ॥२८॥

अयं कर्त्ता ख देवानां^(२)साकृतिष्ठाभिर्देवजा ।

अयं प्रसूतिर्भूतानां स तेषां^(३)मयमव्ययः ॥२९॥

तनूनपा^(४)द्वितीया तु^(५)नराग्रंशं^(६)वती च या ।

समस्यते^(७)प्रयोक्तव्ये चिद्धेवोभयवस्त्रिष्व^(८) ॥३०॥

नराग्रंशवती वा स्या^(९)द्वितीयेह^(१०)प्रजार्पिनां ।

बलकामोऽयं वा यः स्या^(११)द्भूरिमिच्छति वापि^(१२)यः^(१३) ॥३१॥

आग्नेयमिति^(१४)यत्नेभि^(१५)र्वैश्वदेवमिहोच्यते ।

(१) त्वयमिति ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(२) अयं हि कर्त्ता स्वाहागामिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(३) सर्व्वेयामिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(४) चेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) समस्यते इति ख० ग०, समय्येते इति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(६) उभयवस्त्रविति ग०, उभयवत्सु त्विति ड०, उभयवत्सु चेति पुस्तकान्तरम् ।

(७) चास्यादिति ग० ड० ।

(८) चेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(९) अग्रकामो वेति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) भूतिमिच्छेदधायीति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(११) वेति ग० ।

(१२) आग्नेयं सूक्तमिति ख० ग० पुस्तकान्तरम्, आग्नेये सूक्तमिति ड० ।

(१३) सूक्तमेभिर्यदिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १, १८८, २ । (ख) ऋ० १, १४२, ३ ।

तद्विद्यल्लिङ्गं गायत्रं ^(क)वैश्वदेवेषु शस्यते ॥२२॥
 इन्द्रसोममितीन्द्रं तु ^(ख)यदा दशकमार्त्तवम् ।
 तस्मिन् सहर्तुना सप्त प्रवृत्तं स्तौति देवताः ॥२३॥
 तत्रर्तुनेति षट्सूचु चतसृष्वृतुभिः सह ।
 पुनर्दयोर्धर्तुनेति वज्रत्वैकलक्षिताः ॥२४॥
 अतवो देवताभिर्य निपातेनेह संस्तुताः ।
 अयर्तुमैषसूक्ते च तथा गार्त्तमदेऽपि च ^(ग) ॥२५॥
 मुख्यया विन्द्रमेवास्तौ ^(घ)भक्तस्तु द्वितीयया ।
 द्वितीयया तु त्वष्टारमग्निन्नु परया ततः ^(ङ) ॥२६॥
 पञ्चम्या तु पुनः शक्रं पञ्चा देवावृतावृधौ ।
 सप्तम्या चाभिरग्निन्नु चतुर्भिर्द्विविणोदसं ^(च) ॥२७॥
 आदेयाद्देवतं शेषमृक्षन्वाणां न ^(ज) सिद्धतः ।
 न शक्यं सिद्धतोऽप्यासां ^(झ) ज्ञातुमन्त्वेन देवतं ^(ञ) ॥२८॥

(१) इन्द्रसोमं विवेतीममिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य, इममित्यत्र इममिति ग० ।

(२) तत्रर्तुनेति षट्सूचु इत्यादि तथा गार्त्तमदेऽपि चेत्यन्वयात् क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(३) एवोर्ध्वमिति क० घ०, एवार्ध्वमिति च० ।

(४) चतुर्धा चाभि मेव चेति ख० ग० ।

(५) मन्वाद्यान्यति क० घ० च० ।

(६) द्वासांमिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) देवताः इति क० घ० च० ।

एकादश्या तु नासत्यौ^(क) द्वादश्याग्निमिमं पुनः ।
 पृथक् पृथक् स्मृतीदन्तु सूक्तमाह रथीतरः^(१) ॥४०॥
 षड्देवे द्विदेवे^(२) वा गुणैवां^(३) यत्र कर्मजैः ।
 स्त्रयते देवतैकैका विभक्तमुति^(४) तदिदुः ॥४१॥
 वैश्वदेवानि सूक्तानि चिविधानि भवन्ति तु ।
 सूर्यसंस्तवसंयुक्तं विश्वलिङ्गं पृथक्स्मृतिः^(५) ॥४२॥
 पृथक्स्मृति तु यत्रोक्तं तदिद्या^(६) षड्देवतम् ।
 विश्वलिङ्गन्तु तद्यत्र विश्वैः स्त्रैः कर्मजैर्गुणैः^(७) ॥४३॥
 विश्वानुद्दिग्य यद्देवान् स्तौति^(८) सूर्यमनेकधा ।
 देवानेवा^(९) भिसंस्तौति तं प्राहुः सूर्यसंस्तवम् ॥४४॥
 न तु भागोऽश्वसूक्तादौ^(१०) न सूर्यं त्रौषधेषु वा^(११) ।

(१) रथान्तरा इति ख० ।

(२) षड्देवतद्वये इति क० घ० च०, षड्देवते द्वये इति ख० ।

(३) गुणैः स्त्रैरिति क० घ० च० ।

(४) देवतैककामभक्तिसुतीति क० ख० घ० च० ।

(५) पृथक् स्मृतीति निर्विचर्गान्तपाठः समीचीनः ।

(६) यद्विद्यादिति क० घ० च० ।

(७) कर्मभिः स्तुतः इति क० घ० च० ।

(८) देवान्नु यत्रेति क० घ० च० ।

(९) देवैरेवेति क० घ० च० ।

(१०) भागस्य सूक्तादाविति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य, भागो स्वसूक्ता-
 दाविति घ० ।

(११) सूक्तेष्वेवौषसेषु वेति ग०, सूक्तेष्वेवौषसेषु वेति ड० ।

न सावित्रे ज्ञयामी^(क)ति न सूर्यायां^(ख) प्रतौ मुखे^(१) ॥४५॥
 न चैवं प्रपादेषु^(२) मन्त्रेष्वन्येषु केषुचित् ।
 न च यत्र सजोषेति पदं वा स्यात् सजू^(ग)रिति ॥४६॥
 यस्मिन्^(३) प्रमद्वापि तु बङ्गीनां परिकीर्तनम् ।
 वैशदेवं तदप्याह सविरो लोमकायनः^(४) ॥४७॥
 असंस्तुतं संस्तुतवत्^(५) प्रदिष्टं दैवतं कश्चित् ।
 मन्त्रैस्तदुपयोऽर्चन्ति^(६)तान्तु बुध्येत शास्त्रतः^(७) ॥४८॥
 आदौ तु मध्ये वान्ते च विधातृषु च कर्मभिः^(८) ।
 कर्माण्यनुपदिष्टानि प्रदिष्टान्यपि तु कश्चित्^(९) ॥४९॥
 कर्मैव तावत्सावित्र्यां निविदि सौति कर्षणा ।

(१) मुखे इति ग० ड० ।

(२) प्रपादेष्विति ख० ग० ड० ।

(३) यस्मिन्निति क० घ० च० ।

(४) रोमकायनः इति ख० ड० ।

(५) स्तुतं वापीति ख० ग० ड० ।

(६) दैवतामृतयोऽर्चन्त इति क० घ० च० ।

(७) शास्त्रविदिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) पृथक्त्वेषु च कर्तृभिरिति ग० च०, पृथक्त्वेषु च कर्तृभिरिति
 पुस्तकान्तरम् ।

(९) वृत्तवदिति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १, १५, १ । (ख) ऋ० ५, ७९, ५ । (ग) ऋ० १, २३, ७ ।

यद्धेतुमप्यनडुहो^(१) वोढा दोग्ध्याश्चरेव वा ॥५०॥
 भागेयः स्तौति चाग्न्यादौन्मिचादौनश्चमंस्तौ^(२) ।
 यदैभिरिति चैतस्मिन् वैश्वदेवेऽग्निमर्चति ॥५१॥
 तदाङ्गरादावन्ते च प्रायशोऽन्यां स्तुवचृषिः^(३) ।
 प्रातर्योगात्^{(क)(४)} प्रसङ्गादा स्तौत्यन्यामपि देवताम् ॥५२॥
 यथा वदत्यर्थवादान्^(५) सा ज्ञेया सूक्तभागिनी ।
 यान्तु स्तौति प्रसङ्गेन सा विज्ञेया निपातिनी ॥५३॥
 चतुर्द्धा भण्यते^(६) चास्मिन् सूक्ते वै^(७) सूक्तभागिनी ।
 यस्मिन् सर्वांस्तु राजर्षीन्^(८) वापि स्तुवचृषिः ॥५४॥
 मेधातिथिरगस्त्यस्तु^(९) दृष्टदुष्यो मनुर्गयः^(१०) ।
 अजिथा^(ग) च सुकर्षश्च गार्गातो^(घ) गोतमो सुप्रः^(६) ॥५५॥

-
- (१) यद्धेतुः सत्यनङ्गाहाविति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) चान्द्रसंस्तुताविति क० ख० घ० च० ।
 (३) चान्याः स्तुवचृषिः इति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (४) प्रतियोगादिति ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) वदत्यर्थवादाः इति क० घ० च० ।
 (६) न तु व्याहन्यते इति क० घ० च० ।
 (७) वेति ग० ।
 (८) चेति ख० ड० ।
 (९) मानवो यमः इति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
-

(क) ऋ० १०, ४१, २ । (ख) ऋ० ६, २, ८ । (ग) ऋ० ५, २६, ११ ।
 (घ) ऋ० ३, ५१, ७ ।

स्वस्त्यात्रेयः परुच्छेपः कक्षीवा^(क)नाथिरोर्वशः^(१) ।
 नाभाक^(ख)स्यैव निर्दिष्टो दुवस्य^(ग)र्ममतासुतः^(२) ॥५६॥
 विह्वलः^(घ) कश्चप ष्यपि^(ङ)रवत्सारस्य नामयः^(च) ।
 वामदेवो मधुच्छन्दाः पार्या दचसूता^(ज)दितिः ॥५७॥
 जुह्व्यत्समद^(झ)स्यर्षिर्देवाः सप्तर्षयस्य^(ञ) ये ।
 तापसोऽग्निर्चंयिः^(ट) कुत्स^(ठ) कुसीदी चित^(ड) एव च ॥५८॥
 बन्धुप्रभृतयस्यैव सत्वारो भ्रातरः पृथक् ।
 विष्णुस्य नेजमेपस्य नाका संवनन^{(०)(१)}स्य यः ॥५९॥
 एते तु सर्व^(२) एवास्य विद्येः स्त्रैः कर्माजैर्गुणैः ।
 समस्तैरय च^(३) व्यस्तौ पृथक्स्त्रोतेषु तृष्टुषुः ॥६०॥

-
- (१) उर्व्वंसुरिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) ममतासुता इति घ० च० ।
 (३) चर्षिर्दिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) पाथ्योदकसुतेति क० घ० च० ।
 (५) देवास्त ऋषयश्चेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) यमोऽग्निस्तापस इति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) सप्तवन इति ग० ।
 (८) सर्व्व इति क० घ० च० ।
 (९) वेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।
-

(क) ऋ० १, १२६, २ । (ख) ऋ० ८, १४, २ । (ग) ऋ० १०, १००, १२ । (घ) ऋ० १, १०८, ६ । (ङ) ऋ० १, १३६, ८ । (च) ऋ० २, १६, ८ । (ज) ऋ० १, १०६, ६ । (झ) ऋ० १, ५२, ५ । (ञ) ऋ० १०, ८३, १२ ।

पार्थिवो द्रविणोदा^(क)ग्निः^(१) पुरस्ताद्यस्तु कीर्तितः ।

तमाहुरिन्द्रं दाहत्वा^(१)देके तु बलविजयोः ॥६१॥

अयं हि द्रविणोदाऽग्निरयं दाता बलस्य हि ।

द्रविणोदाग्निरेवायं द्रविणोदा^(क)स्तदोच्यते ॥६२॥

आग्नेयेष्वेव दृश्यते^(१) प्रवादाद्रविणोदसः ।

^(१)ऐन्द्रस्य नवकस्येह ^(१) यदैन्द्रावरुणं परम् ॥६३॥

(१) द्रविणोदोऽग्निरिति क० घ० च० ।

(२) अतिदाहत्वादिति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(३) आग्नेयेष्वेव दृश्यन्ते इति ग० ।

(४) ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोः, पुस्तकान्तरे च ऐन्द्रस्य नवकस्येहेति श्लोकार्हात्प्राक्, द्रविणोदाग्निरेवायमिति श्लोको न विद्यते । तच्च,—

आयते च बलेनायमध्येतुमिभिरध्वरे ।

हवींश्चि द्रविणा प्राहुर्हविषो यत्र आयते ॥

दानारथ्यत्विंशस्तेषां द्रविणोदान्ततः स्वयम् ।

कृषीणां पुत्र इत्येषां दृश्यते सहस्रोपहै ॥

मध्यमादा यतो जज्ञे तस्मादा द्रविणोदसः ।

यतत्सार्द्धश्लोकद्वयं दृश्यते । छ० चिह्नितपुस्तके द्रविणोदसः इत्यत्र द्राविणोदस इति पाठः, पुस्तकान्तरे च अध्येतोत्यत्र अध्येत्विति पाठोऽस्ति ।

(५) नवकस्यादेति ड० पुस्तकान्तरम् ।

तस्योत्तरं तु (१) सोमानं स्वयते ब्रह्मणस्पतिः ।
 अग्निः पञ्चभिराद्याभिः (२) स्त्रिभ्यः सदसस्पतिः ॥ ६४ ॥
 नराग्रं सो (३) इत्यया चर्चा सोमेन्द्रौ तु निपातितौ ।
 चतुर्थ्यां सोम इन्द्रश्च पञ्चम्यां दक्षिणा सह (४) ॥ ६५ ॥
 प्रसङ्गाद्विधिना प्रोक्ताः सम्बन्धाः स्थानलोकयोः ।
 प्राजापत्यं तथैन्द्रः स्यादिति तस्यैह नामनी (५) ॥ ६६ ॥
 कथिते हे च षट्चान्यान्वेषाद्वाद्याः (६) प्रजापतिः ।
 (७) श्रियानि यानि नामानि तानि वक्ष्याम्यतः परं ॥ ६७ ॥
 सप्तभिः कस्य कामस्य सदसस्पतिरेव च ।
 इहस्पति (८) वांस्पतिस्ततः (९) कृतं ब्रह्मणस्पतिः ॥ ६८ ॥
 द्वितीयाम्ने तु सूक्तस्य चतुर्थं (१०) प्रथमञ्च यत् ।

(१) तस्योत्तरे चेति क० घ० च० ।

(२) अग्न्याभिरिति ड० ।

(३) तथेति क० घ० ।

(४) यानि तस्यैह नामानि प्राजापत्यानि तानि त्विति ड० पुनश्चान्तरश्च ।

(५) कथितानीह षण्मुक्तानि तेषां त्वाद्य इति ड० पुनश्चान्तरश्च ।

(६) श्रियानीति श्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० विहितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(७) इहस्पतिरिति क० ।

(८) कृत इति ख० घ० ।

(९) प्रथममिति ख० ड० पुनश्चान्तरश्च ।

चतुर्भिरितरैस्तत्र^(१) न सूक्तं नाप्युच्यते^(२) ॥६८॥
 सर्वाण्येव तु सर्वासां देवतानां प्रजापतेः ।
 नामानि कथयन्त्येते सम्यग्भक्तिदिदृक्षवः ॥७०॥
 तदाऽनैतदेवं स्यादष्टानामेव^(३) हि स्मृतः ।
 तैरेव चास्य कल्प्यन्ते^(४) क्रतवश्च हवींषि च ॥७१॥
 मरुद्भिर्मध्यमस्थानैः पर^(५) मग्निस्तु पार्थिवः ।
 नवर्चनेह^(६) सूक्तेन प्रतीत्य^(७)(क)मिति संस्तुतः ॥७२॥
 मरुतां साहचर्यान्तु^(८) सूक्तेऽसिषाग्निमारुते ।
 मन्यते माध्यमश्चैव^(९) यास्कोऽग्निं न तु पार्थिवम् ॥७३॥
 स्यादयं पार्थिवस्त्वेव^(१०) तथा रूपं हि दृश्यते ।

(१) स्वेनमिति क० घ० च० ।

(२) नापि तृचोऽनुते इति क० घ० च०, नानाप्युचोऽनुते इति ग० ।

(३) एष इति ख० ग० ड० ।

(४) तैरेवास्य प्रकल्प्यन्ते इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) अयमिति क० ग० घ० च० ।

(६) नवर्चनेहेति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(७) प्रत्यक्षमिति ड० ।

(८) वेति ख० ।

(९) मध्यम त्वेवमिति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(१०) पार्थिवेभ्येवेति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

भूयसे^(क) वीतये^(ख) चेति^(१) वैद्युतेन मदस्ति हि^(१) ॥७४॥
 अथ स्याद^(२)भिधानस्य देवतायाः पृथक् पृथक्^(३) ।
 अतोऽर्धचंस्य पादस्य कथञ्चायेत^(४) दैवतम् ॥७५॥
 यथा निविदि सावित्र्यां सूर्यते कर्म कर्मणा^(५) ।
 दोग्ध्री धेनु^(६)र्विद्वानह्वनाशुः सन्निपुरं धियाः^(७) ॥७६॥
 यथा वरुणमिषीया^(८) वरुणः प्राविता भुवत्^(९) ।
 सूक्तप्रायेणैभिरग्रे^(१०) परीक्ष्यं^(१०) तत्र देवताः^(११) ॥७७॥
 शब्दानां द्वैपदादीनां दिदेववज्रदेवतम् ।
 असंस्तुतं संस्तुतवज्रदिष्टं दैवतं कश्चित् ॥७८॥

(१) ऊयसे वीतये चेतदिति क० घ० च० ।

(२) वैद्युतेनेत्यतस्त्विति ख० छ० ।

(३) अतश्चिदिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) कुतौ कुताविति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) आयेतेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) सूर्यकर्मैवेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) तथैव धेति क० घ० च० ।

(८) यथा च शन्नो मिषीयाः इति क० घ० च० ।

(९) यमेरिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) परीक्षाः इति ग० ।

(११) परीक्षस्तत्र संस्तुतः इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) अ० १, १८, १ । (ख) अ० १, ४, ६ ।

(ग) अ० १, २१, ७ । (घ) अ० १, २६, ८ ।

यत्र द्विदेवते भन्त एकवद्देवतोच्यते ।

विभक्तस्तुति तद्विद्यात् ब्रह्मवद्भवश्च तत्^(१) ॥७८॥

आग्नीवांसेषु संज्ञास्तु कर्मसंस्थास्तु देवताः ।

ब्रह्मो हि ब्रह्मवद्भव^(१) द्विवद्द्वौ यत्र संस्तुतौ^(१) ॥८०॥

सुधन्वन^(२) आङ्गिरसस्या^(३) सन् पुषास्तयः पुरा^(४) ।

अभु^(५) विम्बा^(६) च वाज^(७) सु^(८) शिष्यास्ते त्वष्टुरेव च^(९) ॥८१॥

शिष्यामास तांस्त्वष्टा त्वाष्टं यत्कर्म किञ्चन ।

परिनिष्ठितकर्माणो विन्धेदेवा उपाकृत्यन् ॥८२॥

धेनुं सर्वदुष्टां चकुरमृतं सवदप्यते ।

बृहत्सतयेऽग्निभ्यां रथं दिव्यं चिवन्धुरम् ॥८३॥

इन्द्राय च सरी देवप्रक्षितेनाग्निनापि यत् ।

(१) ब्रह्मवद्भवश्च यदिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) ब्रह्मो हि ब्रह्मवाच्यश्च इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) द्विपदे यत्र संस्तुते इति क० ग० घ० ञ० ।

(४) आसन् सुधन्वनः पुषास्तय आङ्गिरसश्च ये इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) विन्धेति ग० घ० ।

(६) वायुश्चेति ख० ।

(७) त्वष्टुश्च तेऽभवद्विति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) अ० ५, ४९, ११ । (ख) अ० ॥ ४०, १ । (ग) अ० १, ११०, ० ।

(घ) अ० १, ११६, १ । (ङ) अ० १, २०, ८ ।

एकञ्च सममित्युक्ते ज्येष्ठो^(१) द्वावित्यथाह च ॥८॥

उक्त्वा ततश्चुद्यमसान्यथोक्तं तत्र हविताः ।

त्वष्टा च सविता^(२)यैव^(३) देवदेवप्रजापतिः ॥८॥

सर्वान् देवान् समामन्य चाभ्युत्तमं ददुष ते ।

तेषामाद्यन्तयो^(४) नाद्या दृश्यते वज्र वस्तवः^(५) ॥८॥

विशेषां ते ततश्चकु^(६)वांश्चनान्यायुधानि च ।

द्वितीयसवने तेषां तैस्तु भागः प्रकल्पितः ॥८॥

अपिच^(७)त्सोममिन्द्रस्य तैस्तत्र सवने^(८) (९)सह ।

तेषां स्तुतिरिन्द्रसूक्तमथ^(१०)मित्यारभवं^(११) परम् ॥८॥

(१) ज्येष्ठेति पुस्तकान्तरं ।

(२) सविनेति छ० ।

(३) यैवेत्यत्र चैवेतिपाठः समीचीनः ।

(४) आद्यन्तयोदिति सविसर्गान्तपाठो युक्तः ।

(५) धेनुं सवदुंघामित्यादि दृश्यते वज्रवस्तवः इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । दृश्यते वज्रवस्तव इत्यत्र, दृष्टान्ते वज्रवस्तव इति पाठः साधुः ।

(६) ततस्ततश्चुक्ते तद्वदिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) सवनैरिति ग० ।

(८) त्वयिमिति क० ग० घ० च० ।

(९) इत्यष्टकमिति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

इहेन्द्राग्नी स्तुतौ देवौ तृतीयस्यादिरग्निनौ^(१) ।

हिरण्यपाणिं^(२) सावित्री तिस्रस्याप्यत^(३) उत्तराः^(४) ॥८८॥

एकाम्रेदं तु देवानां^(५) द्वादशो देवपत्नयः ।

इन्द्राणी वरुणानी च आग्नेयी^(६) च^(७) पृथक् स्तुताः ॥८९॥

द्यावापृथिव्यौ द्वे च स्यात् स्योना^(८) दिस्त्वेव पार्थिवौ^(९) ॥९०॥

देवानां वात इत्येषा^(८) सूक्तमेवस्तु वप्यतः ॥९१॥

वायोस्तोत्रेन्द्रवायुभ्यां द्युचो द्वाभ्यां^(१०) ततः परम् ।

अथे^(११) मित्रावरुणयोस्तुत्रेन्द्राय मरुत्वते ॥९२॥

(१) आदितोऽग्निनाविति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) हिरण्यपाणिरिति पाठो युक्तः ।

(३) उप्यन्य इति ख०, सावित्र्यस्यतस्योऽप्यत इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) अतस्त्रिस्रस्याप्यतोत्तराः इति ग० ।

(५) च देवीनामिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) अग्नायीति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) ता इति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) महोदे स्योनेत्युक् पार्थिवी स्मृतेति ख० ।

(९) अतो देवा इति देवीति क० घ० च० ।

(१०) अथो द्वाभ्यामिति क० ग० घ० ख० पुस्तकान्तरस्य, दृषन्ताभ्या-
मिति ख० ख० ।

(११) अथः इति ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

अथोः^(१) विशेषां देवानां पूषा आहूयये^(२) दधः^(३) ।
 असक्तो हि दृष्टिस्तस्य दधः पूर्णं इती^(४)रये^(५) ॥८२॥
 आहूयिस्तद्युतः पूषा य गोभिरिभ्यते यतः^(६) ।
 यथा हि मधुनः पूर्णं इतिर स्तौति आग्निनी^(७) ॥८३॥
 आवसन्ति मधुनेति इतेरिव च दृश्यते^(८) ।
 अर्धाष्टमा अषां श्रेया अर्धर्षान्याग्निदेवता^(९) ॥८४॥
 कस्य नूनन्तु काप्याद्या आग्नेय्यं सवितुस्तृचः ।
 भगभक्तस्य^(१०) भागी वा परं यदिति^(११) वारुणम्^(१२) ॥८५॥
 दधिवाहीति आग्नेये अग्नौमथमस्य तु ।

- (१) दध इति ग० घ० ङ० च० ।
 (२) आहूययेति चेति ख०, आहूयिदित्युच इति ग०, तथादृष्टयंति
 चेति घ० ।
 (३) दधः रये इति छ० छलकान्तरस्य ।
 (४) गोभिरिभ्यते यतः इति ख० ।
 (५) दितिमर्षोति आग्निनाविति ख०, आग्निनी इति छ० ।
 (६) असक्तो हि दृष्टिस्तस्येत्यादि इतिदेव च दृश्यते इत्यन्तपाठः क०
 ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (७) अर्धर्षान्याग्निदेवतेति ख० छ०, अप्यर्षान्याग्निदेवतेति ग० ।
 (८) हि यथेति ग० ।
 (९) यदिति वारुणे इति छ० ।

जराबोधे^(१)ति विज्ञेया वैश्वदेव्युत्तमोत्तमा^(२) ॥८७॥
 पराश्रितस्यो यास्त्वैन्द्रे चेन्द्रोलूखलयोः स्तुतिः^(३) ।
 मन्येते^(४) यास्ककार्थक्या^(५)विद्भ्येति तु भागुरिः ॥८८॥
 यच्चिदुलूखलस्य दे दे परे सुसलस्य तु ।
 चर्माधियवणीयं^(६) वा सोमं वाम्ना प्रशंसति ॥८९॥
 ऐन्द्रं यच्चिद्धि सत्येत्युत्तरस्यायिनात्तृचात्^(७) ।
 आश्विनादुत्तरस्तन्य उपस्य^(८) क्षुव उत्तमः ॥९०॥
 स्त्रयमानः शश्वदिति प्रीतस्तु मनसा ददौ ।
 शुनःशैपाय^(९) दिव्यन्तु रथं कवे शिरण्ययम् ॥९१॥
 आग्नेयं सूक्तं^(१०)मैन्द्रे च^(११) चिथिदित्याग्निर्म ततः ।
 षतेऽर्थवादं कर्मैतदिद्भ्येति तु शंसति ॥९२॥
 पादोऽग्नये कयामीति मैत्रावरुण उत्तरः ।

(१) वैश्वदेव्युत्तमानमः इति ऋ० ग० घ० च० ।

(२) यथेति सुसलोलूखलस्तुतिरिति ऋ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) मन्येतामिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) यास्त्वैन्द्रे चेन्द्रोलूखलस्य इति ऋ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) चर्माधियवणीये इति घ० ।

(६) आश्विनं तृचमिति ऋ० ।

(७) आश्विनेत्युत्तरं कस्तु औषस्य इति घ० पुस्तकान्तरस्य । कस्तु इत्यत्र कस्तिति ख० ।

(८) यत्नमिति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) दे इति घ० ।

द्वितीयो रात्रिपञ्चाव (१) सूक्तं याविचमुच्यते ॥१०३॥
 पञ्चेमानि जगौ दृष्ट्वा (२) सूक्तान्याङ्गिरसो मुनिः ।
 हिरण्यरूपतां प्राप्य (३) सख्य चेन्नेण ग्राह्यतम् ॥१०४॥
 आग्नेयं मेति मारुतं क्रीत्वा (४) (५)वीथि पराश्रितः ।
 सूक्तमुद् (६) ब्राह्मणस्यत्य य रवन्ति चयस्तृचाः ॥१०५॥
 वरुणार्थमभिवाणां मध्य आदित्यदैवतः ।
 पौष्णं सपूषन् (७) धङ्गैश्च (८) स्तृतीया न तु केदला ॥१०६॥
 मित्रेण वरुणेनाज (९) विद्यैर्देवेश्य संखवः ।
 उक्तामभर्षिणा पूर्वमादेयादैवतं विना ॥१०७॥
 ज्ञातुं न शक्यते सिद्धान्तयामि कश्चिदुच्यते ।
 आदित्या वसवो रुद्रास्समग्र इति च स्मृताः ॥१०८॥
 तच्च सौम्योऽग्न (९) आग्नेये प्रगाथेनायिनौ स्मृतौ ।

(१) रात्रि स्मृता द्वितीयेनेति छ० ।

(२) दृष्ट्वेति छ० ग० ड० पुस्तकान्तरघ ।

(३) प्राप्त इति छ० ।

(४) क्रीत्वा इति पुस्तकान्तरं ।

(५) उत्तिष्ठेति छ० ड० पुस्तकान्तरघ ।

(६) सम्पुष्यन्निति पाठो विशुद्ध ।

(७) पौष्ण रुद्राश्चैव इति ड० पुस्तकान्तरघ ।

(८) वरुणेनास्येति छ० ड० पुस्तकान्तरघ ।

(९) सौम्यम इति पुस्तकान्तरं ।

सहोपमा लिङ्गभाजा वयं सोमः सुदानवः^(१) ॥१०८॥

अर्धर्चा देवदेवत्य एष इत्यादिने परे ।

आदित्यं मन्यते यास्को हविषेति^(२) सहस्रतं^(३) ॥११०॥

सहोपमे ततः सौर्यमुदुत्यमिति संस्तुतम् ।

भक्तिर्येन वरुणोद्यु रोगघ्नस्तु च उत्तमः ॥१११॥

रोगोपनुद्य^(४) माद्याभ्यामुद्यत्तित्युत्तमे ऋचे ।

अर्धर्चं तु द्विषद्वेष ऐन्द्रः सव्यः^(५) ^(६) शतर्चिषु ॥११२॥

स्वयमिन्द्रसमं पुत्रमिच्छन्तोऽङ्गिरसो मुनेः ।

वज्रैव^(७) सव्यो भूत्वर्चि^(८) र्यागित्वात्पुत्रताङ्गतः ॥११३॥

प्रथमे मण्डले ज्ञेया ऋषयस्तु शतर्चिनः ।

सुद्रसूक्तमहासूक्ता अन्ये मध्येषु मध्यमाः^(९) ॥११४॥

(१) उत्तमवर्चिषोत्यादि वयं सोमः सुदानवः इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(२) हविषेति पुस्तकान्तरं ।

(३) आदित्यमित्यादि श्लोकाद्वै क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु गोप-
लभ्यते ।

(४) रोगोपनुद्धीति ग०, रोगोपनुतिविति ख० ।

(५) अर्धर्चन्तु द्विषद्वेषदैन्द्राण्येति ख० ।

(६) वषे चेति ख० ।

(७) भूत्वर्चैरिति क० ग० घ० च० ।

(८) प्रथमे मण्डले ज्ञेयेत्यादि ऋषये मध्येषु मध्यमा इत्यन्तपाठः क० घ०
च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

नवकं जातवेदस्यं नूचिद्यन्तु वया इति ।

वैश्वानरीयं तत्सूक्तमाग्नेयन्तु ततः परम्^(१) ॥११५॥

ऐन्द्राण्यस्मै तत^(२) स्त्रीणि वृष्णे शर्धाय^(३) मारुतम् ।

आग्नेयानि तु पथे^(४) ति नवग्रथद्वि वामिति^(५) ॥११६॥

^(६) दग्नाश्विनानीमानौति इन्द्रावरुणयोः स्तुतिः ।

षौपर्ष्यास्तु काश्विच^(७) निपात^(८) स्तुतिषु स्तुताः ॥११७॥

उपप्रयन्तः^(९) सूक्तानि आग्नेयान्युत्तराणि षट् ।

द्विरष्टकेभ्यो^(१०) रजससृचोऽग्नेर्मध्यमस्य तु ॥११८॥

इत्येति^(११) षड् वैन्द्राणि^(१२) यामित्यस्यां निपातिताः ।

(१) षड्निमाग्नेयमुत्तरमिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) इडा इति छ० ।

(३) नवग्रथद्वैपदानि त्विति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) छ० चिह्नितपुस्तके पुस्तकान्तरे च, दग्नाश्विनानीति श्लोकादस्यस्ते, उपान्यं सप्तमेऽङ्गं न मैत्रावरुणं विदुरिति पाठोऽस्ति ।

(५) या काश्विदिति ग० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) निपाताः इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) इष्टेतीति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) वैन्द्राणीति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १, ३७, ४ । (ख) ऋ० १, ६५, १ । (ग) ऋ० १, ७४, १ ।

(घ) ऋ० १, ७६, १ ।

दध्य^(क)मनुरथर्वा च मास्तानि प्रये ततः ॥११८॥

चत्वार्यांनो^(ख) वैश्वदेवे दे देवानां स्तुतिर्मता^(ग) ।

आनोभद्राश्च देवानां भद्रं यावच्छतं पुनः ॥११९॥

मधुवातास्तृचे तस्मिन् परमं मध्वपीयते ।

ग्रान्तर्या ग्रन् इत्येषां वैश्वदेवी ऋगियते^(घ) ॥१२०॥

^(१)अदितिर्द्यौरिति तस्यां विभूतिः कथिता^(२)दितेः ।

त्वं सोमसौम्यमौषध^(३) मेता उत्थास्तृचोऽग्निनोः ॥१२१॥

अग्निनामेव^(४) सोमस्य अग्नीसोमाविति स्तुतिः^(५) ।

(१) चत्वार्यांन इति सूक्ते देवानां स्तुतिवृत्तरेति क० ख० घ० च०, चत्वार्यांनो इत्यत्र चत्वार्यामाविति ख० ।

(२) आनो भद्राश्च देवानामित्यादि वैश्वदेवी ऋगियते इत्यन्तपाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(३) पुस्तकान्तरे, अदितिर्द्यौरिति श्लोकार्द्धं, आनो भद्राश्चेति श्लोकार्द्धाव् परं यत्नितं ।

(४) कथ्यते इति ख० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(५) मेघस्यमिति ख०, मेघस्यमिति क० घ० च० ।

(६) अग्निनामे. ससेति क० घ० च० ।

(७) विमं क्षुमे इति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

गोतमादौशिजः^(क) कुत्सपरुक्षेपाद्वयेः^(१) परः ॥१२३॥
 इमं कुत्स^(२) आङ्गिरसो ददर्शजातवेदस्यं जगाद षोडशर्चं ।
 पूर्वा देवा इत्युचो देवदेवास्त्रयः पादा उत्तमायास्ततोऽर्द्धम् ॥१२४॥
 तस्यैव वा यस्य तत्पूर्वमुक्तं मिवादिभ्यो वाच^(३) षड्भ्यः प्रकृताभ्यः ।
 अन्योऽर्धर्चः षष्ठां स्तुतानां पूर्वा देवाः पादैः स्तुतिभिः स्तुताः^(४) ॥१२५॥
 भरद्वाजे गृत्समदे वसिष्ठे गोधस्य^(५) गस्ये विमदे नभाके^(६) ।
 कुत्सेनोदके^(७) षड्देवतेषु तथा द्विदेषेषु समानदेवधर्माः^(८) ॥१२६॥

(१) गोतमो नाम य ऋषि कुत्स आङ्गिरस इति क० घ० च० ।

(२) वाचैत्यत्र स्तुताया इति क० घ०, स्तुताग्रौ इति च० ।

(३) छ० चिह्नितपुस्तके पुस्तकान्तरे च,—

इमं कुत्स आङ्गिरसो ददर्श जातवेदसम् ।

कुत्सादीर्घतमाश्चेत्यमध्ये तारस्वधीयते ।

पूर्वा देवास्ततो देवास्त्रिभिः पादैस्तु संस्तुताः ।

षोडशर्चं तथा सक्ते जगाद चतुरित्यसौ ।

अन्त्येऽर्द्धर्चं तु वा षष्ठां लिङ्गोक्तानां स्तुतौ गद्यः ।

इति पाठो वर्तते ।

क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, कुत्सादीर्घतमाश्चेतीति लोकार्धस्थले
 कुत्सादीर्घतमा इति ते हे स्वमधीयते । इति पाठोऽस्ति । इतीत्यत्र
 प्रश्नदिति ग० ।

(४) कुत्सेनोदकेति क० घ० च० ।

(५) समानधर्मिण्य इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १, १८, १ । (ख) ऋ० १, १०६, ६ । (ग) ऋ० १, ६१,
 १७ । (घ) ऋ० ८, ४०, ४ ।

द्वे विरूपे सूक्तमौषमाग्नये^(१) सप्रवचे^(२)ति द्रविणोदसेऽग्नये ।
 वैश्वानरस्येति^(३) वैश्वानरीयमुक्तमस्मात्पूर्वं शुचयेऽग्नये पुनः ॥१२०॥
 जातवेदसं सूक्तमद्वसमेक ऐन्द्रात्पूर्वं कश्यपायै वदन्ति ।
 जातवेदसे सूक्तमाद्यन्तु तेषामेकभूयस्त्वं मन्यते शकपूर्णिः ॥१२८॥
 दृचाद्या^(४) सहस्रर्चानां सूक्तं नानाविधं भवेत् ।
 नवनवतिः पञ्चलचा षट्चः स्युः सप्तसुःशतम् ॥१२८॥
 नानादैवतमेकार्यं छन्दोभिस्त्रिचमुत्पथम्^(५) ।
 (१) सयोदयेन्द्राणि पञ्च वैश्वदेवानि चन्द्रमाः १२०॥
 चौष्टेन्द्राग्नेय इन्द्राग्नी ततमित्याभवे परे ।
 चितं^(६) गास्त्वमुगच्छन्तं क्रूराः साक्षा^(७) रुक्मी^(८) सुताः ॥१२१॥

(१) सौवस्यमग्नेर्वेति ड० पुस्तकान्तरं ।

(२) वैश्वानरस्येति ये इति ग० ।

(३) दृचाद्यमिति पाठः शुद्धः ।

(४) वैश्वानरस्येति वैश्वानरीयमित्यादि छन्दोभिस्त्रिचमुत्पथमित्यन्तपाठः
 क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । जातवेदसं सूक्तमद्वसमि-
 त्यादि छन्दोभिस्त्रिचमुत्पथमित्यन्तपाठः ग० चिह्नितपुस्तके न दृश्यते ।
 दृचाद्या सहस्रर्चान्तमित्यादि छन्दोभिस्त्रिचमुत्पथमित्यन्तपाठः ख०
 चिह्नितपुस्तके न दृश्यते ।

(५) क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु सयोदयेन्द्राणीति श्लोकाद्वात् प्राक्,
 अयनः शुचयेऽग्नये वैश्वानरीयं जातवेदस इति जातवेदस्यम् । इत्य-
 धिकं पठितम् ।

(६) प्राणेति ग० ड० ।

(क) ऋ० १, ८६, १ । (ख) ऋ० २, ३४, १० । (ग) ऋ० १, ११७, १८ ।

धूपे प्रक्षिप्य गा^(१) सर्वास्तत एवापजह्मिरे^(२) ।
 स तत्र सुपुत्रे सोम मन्त्रवि^(३)न्मन्त्रवित्तम ॥१२२॥
 देवाद्यावाहयन् सर्वास्तच्छुश्राव दृहस्यति ।
 आगच्छतोऽथ तान् दृष्ट्वा क्व वसत्यस्य तत्त्वसम् ॥१२३॥
 सर्वं दृक्तञ्च यरुणस्यार्थ्यम्ण इत्युपासभत् ।
 धूपेष्टकाभिर्भ्रष्टितान्यङ्गान्येवामवन्मम ॥१२४॥
 दृष्ट्वा सर्वानह स्तौमि यद्यप्येको न पश्यति^(४) ।
 दृहस्यतिप्रचोदिता विश्वेदेवगणास्तय ॥१२५॥
 जग्मुस्ते^(५) तस्य त यज्ञ भार्गाय जगदुञ्च सह ।
 दृहस्यति^(६)क्षितस्यैतत्^(७) ज्ञान विज्ञानमेव च ॥१२६॥
 एषेजान्येन सूक्तेन जगादर्धिरसाविति ।
 द्यावापृथिव्यावीर्येति आग्नेय^(८) पाद उत्तर ॥१२७॥
 आग्निन सूक्तग्रेष स्वादिद राव्युषमो मृति ।

-
- (१) ता इति ख० ग० ट० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) एवाप्य जह्मिरे इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) तत्र सोम सुपावासी मन्त्रवदिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) आगच्छतोऽप्येत्यादि यद्यप्येको न पश्यतीत्यन्तपाठ क० ग० घ० च०
 चिह्नितपुस्तके भोषलभ्यते ।
 (५) आगम्युदिति ख० ट० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) दृहस्यतेरिति ख० ट० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) क्षितस्यैतमिति क० घ० च० ।
 (८) द्यावापृथिव्योरोरेते चेत्याग्नेय इति ट० पुस्तकान्तरस्य ।

दमा रौद्रं ततः^(१) सौम्यं चित्रं पञ्चाशिनान्वतः ॥१३८॥
 नासत्याभ्यामिति त्वन्ये अर्धर्गदुःखप्रनाशिनौ^(२) ।
 ऐन्द्रव^(३)द्वैश्वदेवश्च प्रोपसे प्रपुरुत्तरे ॥१३९॥
 षष्टिर्दानश्च^(४) भावयस्व^(५) प्रातरित्यच ग्रंथति ।
 कक्षीवता^(६) विदित्वेति^(७) अद्वैत्सुपदिग्नते ॥१४०॥
 परोक्षं वैश्वदेवं^(८) तत् प्रदिष्टं स्वरसामसु ।
 अधिगम्य गुरोर्विद्यां गच्छन् स्वनिलयं प्रति ॥१४१॥
 कक्षीवानध्वनि श्रान्तः सुखापारण्यगोचरः ।
 तं राजा स्वनयो नाम भावयत्यसुतो^(९) प्रजन् ॥१४२॥
 प्रीडयार्थं धानुगोऽपगन्तुं सभार्यः सपुरोहितः ।
 अथैनं रूपसम्पन्नं दृष्ट्वा देवसुतोपमम् ॥१४३॥
 कन्यादाने भतिं चक्रे वर्णगोचाविरोधतः ।
 सम्बोध्यैनं स पप्रच्छ वर्णगोचादिकं तदा ॥१४४॥
 राजस्राङ्गिरसोऽस्मीति कुमारः प्रत्युवाच तम् ।

(१) परमिति क० घ० च० ।

(२) त्वन्येन्या दुःखप्रनाशिनौति क० ग० घ० च० ।

(३) ऐन्द्रकदिति ड०, ऐन्द्रं वेति च० ।

(४) त्विति छ० ।

(५) कक्षीवतं कदित्यातीति क० ग० घ० च० ।

(६) परोक्षे वैश्वदेवे इति ड० ।

(७) भावयत्यसुत इति ड० ।

पुत्तोऽर्द्ध दीर्घतमसं चोचयस्य^(१) शपेर्नृप^(२) ॥ १४५ ॥
 अथासौ स ददौ कन्यां^(३) दिव्याभरणभूषिताम्^(४) ।
 तावतस्य रथानयान् वीक्ष्य हान् वै^(५) चतुर्युजः ॥ १४६ ॥
 यधूनां वाहनायां धनकूप्य^(६) मज्जाविकम् ॥
 निष्काणां वृषभाणाञ्च^(७) शतं शतमदात्पुनः ॥ १४७ ॥
 गवां महस्रं पष्टौ च सर्वाः खल्वरिधायसः^{(८)(९)} ।
 शतमश्वाञ्छतं निष्काययान् दग्धयधूमतः ॥ १४८ ॥
 चतुर्युजो गवाश्चैव महस्रं पश्याधिकम्^(१०) ।
 खनयाद्भावययाधः कवीवान् प्रत्यपद्यत ॥ १४९ ॥
 प्रमिष्टश्च चतुष्टाव शतः^(११) पिबे शशंस च ॥
 एतदुत्तरसूक्तेन शतमित्यादिनोदितम्^(१२) ॥ १५० ॥

- (१) राजमाहोरसोऽम्नोत्यादि चोचयस्य शपेर्नृपेत्यन्तपाठः छ० चि-
 द्भितपुस्तके न दृश्यते ।
 (२) कन्या इति छ० ।
 (३) दग्धभारसमन्विता इति छ० ।
 (४) रथायाम् दीपिनोऽन्यैरिति छ० ।
 (५) धनं कूप्यमिति छ० ।
 (६) निष्काणां शतमश्वाणामिति छ० ।
 (७) गवां महस्रमिति श्लोकाद्वै छ० चिद्वितपुस्तके न विद्यते ।
 (८) दग्धपश्याधिकमिति छ० ।
 (९) शतः इति छ० ।
 (१०) छ० चिद्वितपुस्तके, एतदुत्तरसूक्तेनेति श्लोकाद्वैत्यये, एतत्तदुत्तरे
 सूक्ते शतमित्यादि चोच्यते इति पाठोऽस्ति, शतमश्वं शतं नि-
 ष्कानिति श्लोकाद्वैत्याक् पठितम् ।

फलप्रदर्शनं तस्य क्रियते प्रायसस्त्रिह ।

द्वितीयान्तु पितापश्वत्सुगु^(क)रित्यादिकाष्टचम् ॥१५१॥

कक्षीवतं^(१) सर्वमिति भगवानाह शौनकः ।

एषा तु दैर्घतमसी शानुसिद्धा कथं भवेत् ॥१५२॥

उच्यते प्रातरि^(२) त्वुक्ते सूनोर्दानेन हर्षितः ।

राज्याग्निपमाहाय सुगुरित्यादिना किल^(३) ॥१५३॥

कर्माणि याभिः कथितानि राज्ञां^(४)

दानानि चोच्चावचमध्यमानि ।

नारायणी^(५) रित्युच्यताः प्रतीया-

याभिः स्तुतिर्दागतयीषु^(६) राज्ञां^(७) ॥१५४॥

पञ्चामन्दान् भावयत्यस्य गीता

नायापत्योर्दौ चचौ सम्प्रवादः^(८) ।

(१) काक्षीवतमिति पाठः समीचीनः ।

(२) अधिगम्य गुरोर्विद्यामित्यादि सुगुरित्यादिना किलेत्यन्तपाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । पञ्चप्रदर्शनं तस्येत्यादि सुगुरित्यादिना किलेत्यन्तपाठोऽपि ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोर्न दृश्यते ।

(३) कर्माणि यावन्ति कृतानि राज्ञेति छ० ।

(४) प्रतीयात् स्तुती दृष्टा यासु वरिष्ठराज्यामिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) सम्प्रवादो ह्युच्येति क० घ० च० ।

सम्प्रवादं रोमशये^(१)न्द्रराज्ञो-

रेते तृचौ^(२)मन्यते शाकपूणिः ॥ १५५ ॥

इन्द्रेण जायापत्योयेतिहसं

(१) तृचेऽस्मिन्नन्यते शाकटायनः ।

प्रादात्सुतां^(३) रोमशां नाम नाम्ना

वृहस्पतिर्भावयन्वाय राज्ञे ॥ १५६ ॥

इति वृहद्देवतार्या द्वितीयोऽध्यायः ॥

(१) सम्प्रवादमश्वत्थस्य अथ चैव ताम्बामेते तृचौ इति ल० द०
पुनःकालदृश्यः ।

(२) दृचे इति ग० ।

(३) स तामिति ख० द० ।

अथ चतुर्थोऽध्यायः ।

ततस्तत्^(१)मयं हरिवान्^(२)विदिता
प्रियं सखायं स्वनयं दिदृक्षुः ।
अभ्याजगामाग्र्यं प्रचीसस्त्रायः
प्रीत्यार्चयन्तं^(३) विधिनैव^(४)राजा ॥ १ ॥
अभ्याजगामान्निरसी च तच्च
दृष्टा^(५)तयोः सा चरणौ च वन्दे ।
इन्द्रः सखित्वादथ तामुवाच
रोमाणि ते सन्ति न सन्ति राशिः ॥ २ ॥
सा बालभावादथ तां जगाद
उपोपमे अक परामृशेति ।
तां पूर्वयर्चाय नृपः प्रहर्षा-
दन्वज्रजत्तोऽथ पतिं तु साऽनवौत्^(५) ॥ ३ ॥

(१) तत्त्वमिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) प्रत्यर्चितं तमिति ख० ।

(३) प्रत्यर्चितोऽसौ विधिना चेति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) दृष्टेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) वा पूर्वया सान्त्यनृपः प्रहृष्टोवाच व्रजत्याथ पतिं पतिप्रतेति क०
घ० च० ।

अथामेवे अग्रिमित्युत्तरे य-
 त्पञ्चेन्द्राणि प्रत^(१)दैन्द्व्यूगच^(२) ।
 युवन्त^(३)मिन्द्रापर्वतो^(४) सह स्मृता-
 विद्मन्नु मेने यास्क एकं प्रधानं^(५) ॥ ४ ॥
 मृयेतर्कुः पर्वतो विद्धि वज्रो^(६)
 दिवास्तुतौ चेन्द्रमाह^(७) प्रधानं ।
 आत्वार्ययोरथ पञ्चेन्द्रवायो^(८)रेका
 वायोरुत्तरं द्विप्रधानं ॥ ५ ॥
 तत्र पञ्चवरुणं मिचदेवा
 दिवादिभ्यः^(९) कथिताभ्यः परे हे
 हे हे पदे संस्तुते^(१०) रोदसी च
 देवायार्धर्चेन विभक्तमन्यत् ॥ ६ ॥

(१) अग्रिमात्रेवे अत उतराणि पञ्चेन्द्राणि प्रतदैन्द्व्यूगैवेति स०
 पुस्तकान्तरस्य ।

(२) त्विन्द्रानु मेने इह यास्क प्रधानमिति क० घ० च० ।

(३) अट्युत्तुतः पर्वतश्च यज्ञः इति क० घ० च० ।

(४) चेन्द्रमाह इति क० घ० च० ।

(५) आत्वार्ययोरपञ्चेन्द्रवायोरिति क० घ० च०, आत्वार्ययोस्तथ पञ्चेन्द्र-
 वायोरिति स० ।

(६) दिव्य आयाः इति घ० ।

(७) हे वायवे संस्तुताविति घ० ।

(८) अ० ८, १३, २० । (९) अ० ८, ०१, ६ । (१०) अ० ३, १३, १ ।

मित्रावरुणं सुसुमे^(१)ति सूक्तं^(१)
 प्रप्र^(२)पोष्णं वैश्वदेवं द्वितीयं^(३) ।
 एतत्सूक्तं^(४) वैश्वदेवं द्वितीय
 वैश्वदेवं स्या^(५)द्विजदेवतेषु ॥७॥
 वज्रग्रस्तु वैश्वदेवेषु संस्तवः^(६)
 अर्धर्चा^(७) द्वैपदास्त्रैपदाश्च ।
 द्विप्रधाना अपि चैकप्रधाना
 वज्रप्रधाना अपि वैश्वदेवाः^(८) ॥८॥
 वैश्वदेवी मित्रावरुणी द्वितीया
 तिस्रोऽग्निभ्यां तत ऐन्द्री ततोऽग्नेः ।
 मासत्येका तत ऐन्द्राग्न्यनन्तरा
 वारुणस्यत्या चोत्तमा स्तौति देवान् ॥९॥

(१) सुसुमेतीह सूक्तमिति ख०, ग० घ० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) द्वितीयमिति क० घ० च० ।

(३) अन्तु औषदिति छ० ।

(४) वैश्वदेवं हि स्यादिति छ० ।

(५) सन्दृष्ट इति क० घ० च० ।

(६) अर्धर्चाविति क० घ० च० ।

(७) अपि ता वैश्वदेश इति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) अ० १, १३०, ८ । (ख) अ० १, १०, ० ।

अधीनृषिर्वा स्तौति दध्यद्मेऽस्या-

मात्मानं वा तेषु शं मन्त्रजम्^(१) ।

तस्मादस्यां विप्रवदन्ति केचित्

इष्टाग्नी तस्यां तु^(२) निपातभाजौ ॥ १० ॥

द्वावुच्य^(३) वृहस्पती अपिपुत्रौ बभूवतुः ।

आमोदुच्यभायां तु ममता नाम भागवौ ॥ ११ ॥

तां धवीयान्^(४) वृहस्पतिर्मैयुगाणोपचक्रमे ।

शुक्रसोत्सर्गकाले तु गर्भंशं प्रत्यषेधत^(५) ॥ १२ ॥

इहास्मिन् पूर्वमभूतो न कार्यः शुक्रमह्वरः ।

तच्छुक्रप्रतिषेधं तु न ममर्षं वृहस्पतिः^(६) ॥ १३ ॥

म व्याजहार तं गर्भं तमसो दीर्घमस्त्विति ।

स च दीर्घतमा नाम बभूवर्षिरुच्यजः ॥ १४ ॥

स जातोऽत्यतप^(७) लोकानेतस्मा^(८) दन्वतां गतः ।

(१) दद्याद्व्याजं स्तौति इत्यस्य जज्ञेति ऋ० य० च० । दद्याद्व्याजं इत्यत्र अहमेवाध्याज्य इति ग० ।

(२) केचिदैग्री त्वेवेति ऋ० य० च० ।

(३) धवीयानिति ऋ० य० च० ।

(४) प्रथमावतेति ऋ० ग० य० च० ।

(५) तं शुक्रप्रतिषेधं तु वृहस्पतिर्गर्भंशं दिति य० ।

(६) अन्वतपदिति य० य०, अन्वतपदिति ग० य० पुलकान्तपद ।

(७) अहमेवाध्याज्य इति ग० ग० य० ।

(८) य० य० ॥ १०, १८ ।

ददुर्देवा सुता नेचे ततोऽनन्धो वभूव च^(१) ॥१५॥
 स वेदिपद इत्यस्तौ^(२) चतुर्भिर्जातवेदसं ।
 समिद्ध आग्रियोऽन्यैश्चै तमित्यग्नेः पराणि षट्^(३) ॥१६॥
 स्तुतौ तु मिचावरुणौ सूक्तैर्मित्रमिति विभिः ।
 मित्रं मेची वदत्येता^(४) माधेनवय्य ग्रंसति ॥१७॥
 अदितिं वाय वाय्यग्निं तथा रूपं हि दृश्यते ।
 अग्निं मेने दितिं त्वेव कुत्से चेह^(५) च ग्रौमकः ॥१८॥
 षड्विरच प्रसङ्गाद्वा दर्शनादानुकीर्तयेत्^(६) ।
 विष्णोर्मुकमिति श्रीणि वैष्णवानि पराण्यतः ॥१९॥
 प्रवः पान्तं चतुर्भिस्तु^(७) इन्द्राविष्णू सह स्तुतौ ।
 गृहाणि वा वैष्णवानि षड्विस्त्वेत्यृचि^(८) काञ्चति ॥२०॥

(१) तु तस्यास्त्री नैते न तन्वतां गत इति क० घ० च० ।

(२) इत्याद्यैरिति छ० ।

(३) आग्रिः परैश्चै तौ सद्भिः त्वग्निं तमित्यत इति क० घ० च०, आग्रि-
 त्यन्यैश्चै प्राष्टावाग्नेः पराणि चेति ग० ।

(४) मेचीव देव्येतामिति छ० ।

(५) यास्तः कुत्सो वेहेति ढ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) षड्विरचेः प्रसङ्गत्वादृष्टाद्योग्यकीर्तयेदिति छ० ।

(७) अथयत्तष्टाभिर्ह्यग्निरिति ग०, तासां चतुष्टाभिर्ह्यग्निरिति छ०
 पुस्तकान्तरस्य ।

(८) तावामित्युच्यते ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

जीर्णम् दीर्घतमम् खिन्नास्तत्परिचारिणः^(१) ।

दासा अथ^(२) नदीतोये दृष्टिहीनमुपाद्धुः^(३) ॥२१॥

तथैकस्यैतनो^{(४)(५)} माम् शस्त्रेणैवमपाहनत् ।

गिरयांसादुरस्यैव स्वयमेव व्यतन्त^(६) ॥२२॥

अन्नदेगघमीपे तु मद्यः सर्वाः समुत्सिदन्^(७) ।

^(८)जमयामाम चोत्थाय^(९) कक्षीवन्नमुखानृषीन् ॥२३॥

(१) तत्परिचारकाः इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) दासा अथेति क० घ० च० ।

(३) अथैवधिरिति क० घ० च० ।

(४) चैतनः इति क० घ० च० ।

(५) ख० घ० पुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च,—

इत्या दीर्घतमम् नु वापेन महता दतम् ।

आत्माह्वान्यमुपस्यैव ततोऽवाभ्योहितो भ्रष्टम् ।

इत्यधिकं घटितम् ।

(६) तं नृपं समुदाहृत्य इति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(७) जमयामाय चोत्थायेति द्योत्कार्हायाक्, ख० घ० पुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च,—

अन्नदेगघमीपे तुहा मुग्रिभं पुस्तकान्तरे ।

राजा च प्रहिता दास्यो भर्ता मत्वा महातपः ।

इत्यधिकं घटितम् ।

(८) सोऽनीज्जहस्यैकादिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

तुष्टाव चैव सूक्ताभ्या^(१)मबोधीत्यग्निनाटविः ।
 प्रेति द्यावापृथिव्यौ तु^(२) पराभ्यामेतदुत्तरं ॥१४॥
 किमार्भवं परं^(३) मानो मेध्यस्याश्वस्य संस्तवः ।
 ईमां^(४)ता स इति त्वस्यां नीयमानं प्रशंसति ॥१५॥
 स्वयूय्यास्तस्य चैवाच बभूवः संस्तुता हयाः ।
 नियुक्तास्यानियुक्तास्य प्रसङ्गादनुकीर्तिताः ॥१६॥
 संज्ञप्रवदसंज्ञं हविष्यं^(५) चाह सूतवः^(६) ।
 तस्मिन्मांसस्य सूतस्य चतुर्धा हविषस्तथा^(७) ॥१७॥
 वासोऽधिवाससोश्वात्र स्वधिते^(८)स्य प्रकीर्तनं^(९) ।
 गावश्शूलसूणानां^(१०)स्य^(११) स्वधितेस्य प्रकीर्तनं^(१२) ॥१८॥

- (१) वेति वसुताभ्यामिति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) द्यावापृथिव्यातेति ड० पुस्तकादृष्टम् ।
 (३) परे इति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) मविष्यं चाह भूतवत् इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) चतुर्णां हविषस्तथेति ग०, तस्मैगस्य च मांसस्य चरुया क विधा-
 न्तथेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) यदिशस्यस्य कीर्तितमिति ख० ग०, वासाधिवाससोश्वात्र यज्ञीशस्य
 च कीर्तनमिति ड० ।
 (७) गावश्शूलसूणानां इति ख० ड० ।
 (८) क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, गावश्शूलसूणानां इति श्लोकार्धे न
 'पठितम्' ।

भागस्य^(१) कीर्त्तनं चात्र इन्द्रापूर्णाः मह स्तुतिः^(२) ।
 सूक्तं यदस्य^(३) वामीयं वैश्वदेवं तदुच्यते ॥१८॥
 प्रवादा विविधास्तत्र देवानां चात्र कीर्त्तनं ।
 अग्निस्तु वामः पलितो^(४) वायुर्भ्राता तु मध्यमः ॥१९॥
 इतपृष्ठ^(५) सृतीयोऽथ^(६) सप्त वै रश्मयस्तु ताः ।
 परस्तु कथयन्त्यग्निं^(७) यथा वर्षति पाति^(८) च ॥२०॥
 अहोरात्रदिना^(९) आशानृत्यंश्च परिवर्त्तनं^(१०) ।
 पञ्चधा विविधा^(८) सैव षोढा द्वादशधैव च^(१०) ॥२१॥
 संवत्सरं चक्रवच्च पराभिः कीर्त्तयन्मृषिः ।

- (१) भागस्येति ग० ड०
 (२) इन्द्रापूर्णाश्च कीर्त्तनमिति ख० ड० ।
 (३) यदस्येति ड० ।
 (४) इतीयोक्त इति ड० ।
 (५) अग्निरिति ड० ।
 (६) वागीति ख० ड० ।
 (७) अहोरात्रान् दिनानिति ड० ।
 (८) पक्षाश्च परिकीर्त्तनमिति ड० ।
 (८) पञ्चधा च त्रिधेति ख० ड० ।
 (१०) द्वादशधापि वेति ड० ।

चवञ्चानं^(१) च धेनुञ्च गौरौ वाचं सरस्वतीं ॥३३॥
 धर्मं पूर्वयुगीयञ्च^(२) साध्यान् देवगणांस्तथा ।
 विविधानि च कर्माणि त्वग्निवायुविवस्वताम् ॥३४॥
 विभ्रतिमग्नेर्वायोऽद्य जगती स्थान^(३)जङ्गमे ।
 हरणं रश्मिभिश्चैव^(४) विसर्गं^(५) पुनरेव च ॥३५॥
 कर्मानुकीर्तनञ्चात्र^(६) पर्जन्याग्निविवस्वतां ।
 मातापुत्रौ तु वाक्प्राणौ माता वागितरः सुतः ॥३६॥
 सरस्वन्तमिति प्राणा^(७) वाचं प्राहुः सरस्वतीं ।
 शरीरमिन्द्रियैर्युक्तं क्षेत्रमित्यभिधीयते ॥३७॥
 वेद तन्प्राण^(८) एवैकस्तस्मात् क्षेत्रज्ञ उच्यते ।
 मेघः^(९) शक्र^(१०) सास्र धूमः^(१०) सलिलं वास एव वा ॥३८॥

(१) क्षेत्रज्ञानमिति ग०, क्षेत्रं ज्ञानमिति ट० ।

(२) पूर्वयुगानाञ्चेति ख० घ०, धर्मपूर्वयुगौ पञ्चेति ग०,

(३) जगति स्थान्त्विति ख० घ० ।

(४) वारः इति ख०, वारामिति घ० ।

(५) विसर्गमिति ख० ।

(६) धाम्येति ख० घ० पुनस्तान्तरश्च ।

(७) प्राण इति क० ग० घ० च० ।

(८) वेद्येतत्प्राण इति ट० ।

(९) मेघे इति ख० ।

(१०) धूमे इति ख० ।

सोम उच्चा^(१) भवन्त्यस्य पावकाश्च त्रयोऽधिपाः ।
 गौरौरं तं वेद्यदेवमुपरि स्थातृयक् स्तुतिः ॥ ८ ॥
 इन्द्रं मित्रमिमौ शौर्यौ शौरी चान्या सरस्वते^(२) ।
 मासुतेन्द्रस्तु संवादः कथेति^(३) परमः स्तुतः^(४) ॥ ९ ॥
 मंसुतामयुज^(५) स्त्वैन्द्रो युग्माः सर्वाः^(६) सहान्यथा ।
 एकादशौ प्रथमा च मासुतस्तृष उत्तमः^(७) ॥ १० ॥
 तदस्यैव तु तथोक्तं कर्त्तृत्वमितरस्य तु ।
 इतिहासं पुरातनमृषिभिः परिकथ्यते^(८) ॥ ११ ॥
 समागच्छन्मरुद्भिस्तु^(९) धरन् व्योषि प्रतक्रतुः ।

- (१) क० ख० घ० च० पुस्तकेषु, मेघा प्रकलस्य धूम इत्यादि शौरी
 चान्या सरस्वते इत्यन्तपाठौ न विद्यन्ते, तेषु च अथ स्थले,—
 सृक्तामध्यस्तवं ह्येतज्ज्ञानमेव प्रशंसति ।
 प्रवादवज्जगत्वाच्च ततः सप्तिसमुच्यते ।

इति पाठो वर्त्तते ।

- (२) कवेतीति ख० ।
 (३) ततः इति ख० छ० ।
 (४) मरुतः इति छ० ।
 (५) तथेति छ० ।
 (६) उत्तरः इति ग०, मासुतस्तृष उत्तरा इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) तदस्यैव तु तथोक्तमित्यादि ऋषिभिः परिकथ्यते इत्यन्तपाठः क०
 ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (८) चेति ख० छ० ।

दृष्ट्वा तुष्टाव तानिन्द्रस्तेनेन्द्र^(१)मृषयोऽनुवन् ॥४३॥
 तेषामगस्त्यः संवादं तपसा वेद^(२)तत्त्वतः ।
 स तानभिजगामाशु निरूप्येन्द्रं हविस्तदा ॥४४॥
 मरुतस्याभितुष्टाव सूक्तैस्तदिति च^(३) चिभिः^(४) ।
 महश्चिदिति चैवेन्द्रं सहस्रमिति चैतया^(५) ॥४५॥
 निरुप्तं तद्भुविचैन्द्रं मरुद्भ्यो दातुमिच्छति^(६) ।
 विज्ञायावेक्ष्य तद्भुवं लिङ्गो^(७) नेति तमप्रवीत्^(८) ॥४६॥
 ॥ यो नाद्यतनं ह्यस्ति वेद कस्तद्यदङ्गुतं ।
 कस्यचित्तथ सञ्चारे^(९) चित्तमेव विनश्यति ॥४७॥
 किञ्च इत्यप्रवीदिन्द्रमगस्त्यो भ्रातरस्तव ।
 मरुद्भिः सम्प्रकल्प्यस्व^(१०)बधीर्मा च^(११) शतक्रतो ॥४८॥

(१) ते चैन्द्रमिति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(२) तपसाबोधोति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(३) तन्विति त्विति क० घ० च० ।

(४) तन्विति सप्तमिरिति ग० ।

(५) महश्चिदित्यनेनेन्द्रं सहस्रं तं ऋचाययमिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(६) इच्छेति ख०, इच्छतः इति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(७) तद्भावमिन्द्र इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) ततोऽप्रवीदिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(९) तर्पसञ्चारे इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) सम्प्रकल्प्येति ख० ड० ॥

(११) मा नः इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

किं नो भ्रातरिति त्वयामिन्द्रो मान्यमुपालभत् ।
 अगस्त्यस्त्वरमित्यस्या चुम्भ^(१)मिन्द्र प्रशामयत्^(२) ॥४८॥
 प्रादात्सवनम्^(३) कृत्वा तेभ्य एव च तद्भुवि ।
 पूर्व्या सान्वयमिन्द्रो ह्यगस्त्य चेदकाम्यया ॥५०॥
 एव सवणन कृत्वा प्रादान्तेभ्य स तद्भुवि^(४) ।
 सुते^(५) चकार सोमे च^(६) तानिन्द्र सोमपीयिन^(क) ॥५१॥
 तस्माद्विद्याभिपातेन^(७) ऐन्द्रेषु^(८) मरुतस्तु तान्^(९) ।
 प्रीतात्मा पुनरेवर्विस्तास्तुष्टाव पुन वृथक्^(१०) ॥५२॥
 मरुत मेति सूक्ताभ्या^(११) मिन्द्र षड्भि परैस्तु स^(१२) ।

(१) कुम्भमिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(२) प्रसादयदिति ख० ड० प्रसाधयदिति पुस्तकान्तरम् ।

(३) सङ्गमनमिति क० ग० घ० च० ।

(४) पूर्व्या सान्वयमिन्द्र इत्यादि स तद्भुविदित्यन्तपाठ क० घ० च०
 चिह्नितपुस्तकेषु च दृश्यते ।

(५) सुते इति ग० ।

(६) सोमेऽप्येति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(७) निपातेऽप्यिति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) ऐन्द्रेऽप्यिति ख० ।

(९) मरुत सुता इति ड० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) एवम् एवमिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(११) प्रतिसूक्ताभ्यामिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(१२) गायन षड्भि शचीपतिरिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(क) अ० १०, १५, ८ ।

चतुष्पाता^(१) मृषिर्भायी लोपांमुद्रां यज्ञस्त्रिनीं ॥५२॥
 उपजल्पितुमारेभे रक्षःसंयोगकाम्यया ।
 दाभ्यां सा त्वन्नवीदृग्भ्यां पूर्वोरिति चिकीर्षितं ॥५३॥
 रिरंसुस्तामथागस्त्य उत्तराभ्यामतोषयत् ।
 विदित्वा तपसा सर्वं तयोर्भावं रिरंसतोः ॥५४॥
 उक्तेन^(२) कृतवानस्मिन्^(३) ब्रह्मचार्युत्तमे जगौ ।
 प्रशंस^(४) तं परित्यज्य गुरु सूर्यवजिघ्रतुः ॥५५॥
 स्त्रित्वैनमाह तुष्टोमावभागा अंसि^(५) सुचक्र ।
 पुषो^(६) रजांसीति ततः सूक्तैः पञ्चभिरस्त्रिणौ ॥५६॥
 अगस्त्य एव तुष्टाव सूक्तेन कतरे तुष्ट^(७) ।
 द्यावापृथिव्यौ सूक्तेन आनो विद्यान् दिवीकसः ॥५७॥
 पितु^(८) मन्नं समिद्धाप्यो अग्निमग्ने नयेति च^(९) ।
 बृहस्पतेरनर्वाणं^(१०) कंकतोपनिषत्परं^(११) ॥५८॥
 अपां द्रवणानां सूर्यस्त केचिदेतां स्तुतिं विदुः ।

(१) ऋतौ स्नातामिति क० घ० च० ।

(२) न त्वेनः इति ख० ग०, नत्वेतदि ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) कस्यीति ख० ग० छ० ।

(४) प्रशस्येति ग० ड० ।

(५) योभौ ह्यनागोऽस्त्रीवीति क० ग० घ० च० ।

(६) कतरेति परेण त्विति क० घ० च०, सूक्तेन कतरेति त्वि छ० ।

(७) समिद्धो ह्याग्निरोऽग्ने च नयामये इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) परेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १, ३४, १ । (ख) ऋ० १, ६१, ० । (ग) ऋ० १, ६०, १ ।

उक्तेषु^(१) कर्मसंज्ञेषु भीस्तावाश्च विवेश ह^(२) ॥६५॥

इदमन्तरमित्युक्त्वा ताविन्द्रस्तु न्यवर्हयत् ।

निहत्य तो मृत्युमदमृषि^(३) शक्रोऽभ्यभाषत ॥६६॥

यथेष्ट माम^(४) खे पश्य प्रियस्त्व^(५) द्यागतोऽसि^(६) मे ।

वरं मृहाण मत्तस्त्वमचय^(७) चास्तु ते तप ॥६७॥

प्रह्व^(८) स्ता प्रत्युवाचर्षिरस्माक वदतां वर^(९) ।

तनूनामस्तु चारिष्टिवाक्चास्तु वदयन्नुमा ॥६८॥

सुवीरा^(१०) रयिमन्त^(११) च वयन्त्वामिन्द्र धीमहि^(१२) ।

इन्द्र^(१३) त्वाञ्च विजानीमो वय जन्मनि^(१४) जन्मनि ॥६९॥

तद्गत^(१)स्यैव मे भावो मापगास्त्रद्रथौतरः^(२) ।
 निरुक्तं तदिदं चार्थमिन्द्रयेष्टान्यवान्यथा ॥३०॥
 वमे वरमिदं सर्वं तदाकर्ण्य प्रचीपतिः^(३) ।
 तथेत्युक्त्वा तुराषाद् त्वां^(४) पाणौ जयाह दक्षिणे ॥३१॥
 स्रष्टिष्यास्य सखित्वेन पाणिना पाणिमसृजत् ।
 सहितौ जग्यत्सुखं महेन्द्रसदनं^(५) प्रति ॥३२॥
 तत्रैनमार्हयत्प्रोत्था स्वयमेव पुरन्दरः ।
 कर्मणा विधिदृष्टेन तमृषिष्याभ्यपूजयत्^(६) ॥३३॥
 सखित्वाच्च पुनश्चैनं^(७)मुवाच हरिवाहनः ।
 गृणन्मादयसे पद्मान्तमस्मानृषिसन्तम ॥३४॥
 तस्माद्गृह्यत्समदो नाम शौनहोत्रो^(८) भविष्यति ।
 ततो द्वादशभिः सूक्तैस्तृष्टावेन्द्रं शुधी^{(९)(१०)}त्युषिः ॥३५॥

-
- (१) त्वा तत इति क० घ० च० ।
 (२) मापगाश्च द्रथौतरः इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) निरुक्तं तदिदं चार्थमित्यादि तदाकर्ण्यं प्रचीपतिरित्यन्तपाठः, क०
 ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, नोपलभ्यते ।
 (४) त्वामित्यत्र तमितिपाठः शुद्धः । द्रष्टव्यमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) महेन्द्रमवनमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) वाभ्यपूजयदिति क० । तमृषिं चाभ्यपूजयदिति ख० ग० घ० च० ।
 (७) ह्यवमिति पुस्तकान्तरम् ।
 (८) शौनहोत्र इति ख० ।
 (९) इन्द्रशुधीत्युषिरिति क० पुस्तकान्तरस्य ।
-

उक्तेषु^(१) कर्मसंज्ञेषु भीष्मावाश विवेश ह^(२) ॥६५॥
 इदमन्तरमित्युक्त्वा ताविन्द्रस्तु व्यवर्हयत् ।
 निहत्य तौ गृत्तमदमृषिं^(३) शक्रोऽभ्यभाषत ॥६६॥
 ययेष्टं मास^(४)खे यय्य प्रियस्त्व^(५) छागतोसि^(६) मे ।
 वरं गृह्णाण सत्तस्त्वमद्य^(७) चास्तु ते तपः ॥६७॥
 प्रह^(८)स्तं प्रत्युवाचर्षिरस्माकं वदतां वरः^(९) ।
 तनूनामस्तु चारिष्टिर्वाक्चास्तु हृदयङ्गमा ॥६८॥
 सुवीरा^(१०)रयिमन्त^(११)श्च वयस्त्वामिन्द्र धीमहि^(१२) ।
 इन्द्र^(१३)लाघ विजानीमो वयं जन्मनि^(१४) जन्मनि ॥६९॥

(१) कीर्त्तयित्वेति क० घ० च० ।

(२) भीतौ सुषुप्तस्तुतेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) इदमिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) मासमिति पाठः सङ्गतः ।

(५) मास खे यय्य प्रियस्त्वमिति क० घ० च० । अथ, मासं खे यय्यं प्रियस्त्वमिति पाठो विमुक्तः ।

(६) प्रियत्वं आगतोऽसौति छ० ।

(७) सत्तस्याद्यमिति क० घ० च० ।

(८) प्रहः इति क० घ० च० ।

(९) वदेति क० ग० घ० च० ।

(१०) इन्द्र वामहे इति ख०, इन्द्रभीमहे इति छ० ।

(११) इन्द्रमिति छ० ।

(१२) धीमनोति क० ग० घ० च० ।

‘‘धृतव्रता वैश्वदेवमृतमैत्रं परन्तु यत्(१) ।’

प्रहि क्रतुमिति तस्यामिन्द्राधोमौ सह सुतौ ॥८०॥

परस्त्विति तमित्यस्मिन्नर्द्धैर् मध्यमा तु वाक्(२) ।

वृक्षस्यतिन्तु यो नस्तु(३) उत्तमा मरुतस्तुतिः(४) ॥८१॥

अस्माकं वैश्वदेवन्तु सूक्तादावुत्तमस्य तु(५) ।

द्यावापृथिव्योर्दे त्वाष्ट्रौ(६) तथैवैश्वरौ(७) परे ततः ॥८२॥

दे दे राकाचिनीवाच्योः बद्धैर्ज्ञोय्यास्तथाक्ताया(८) ।

(१०) रौद्रं मारुतन्तु परं(११) मा ते धारावरा इति ॥८३॥

(१) वाद्यौषो म इत्याद्या दुःस्रप्राप्तप्रयोजिनोः। श्लोकार्जमेतत् ग०
चिह्नितपुस्तके धृतव्रतेति श्लोकात् पूर्वमधिकं पठितं ।

(२) परं यत् इति ख०, परं तत् इति ड० ।

(३) माध्यमानुवामिति ख० ।

(४) वृक्षस्येते स्तुतिर्यो मा इति ख०, यो न स्त इति ग० ।

(५) वृक्षस्येते स्तुतिर्यो उ क्तमष्टाश्रयतां स्तुतिः इति ड० ।

(६) अस्माकं वैश्वदेव स्यात् सूक्तादावस्य चास्य अमिति ग०, स्यादद्या
नृण्य चान्तिमास्य त्विति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अग्राद्यावापृथिवीत्युच्येति क० घ० च०, द्यावापृथिव्योस्ताष्ट्रौ वै
इति ख० । वै इत्यथ वा इति ग० ।

(८) वायु चैश्वरा इति ग०, चैत्रौ वैश्वौ इति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) तथान्यथेति ग०, बद्धभुग्वान्तया क्लृता इति क० घ० च० ।

(१०) ख० घ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च रौद्रमित्यस्यात् पूर्व,
तत्पूर्वे दे ऋचौ कुङ्गा कुङ्गमधमिति स्मृते। तदुत्तरे दे अनुमतेरनुमो
न्यति ते स्मृते । धातुश्चतस्रस्तथादौ धाता दद्याति नो दयिम्(क) ।
इत्यधिकं पठितं ।

(११) रौद्रं स्यात् परमायवमिति पुस्तकान्तरम् ।

ददर्श संस्तुवन्नेव तत्र स ब्रह्मणस्पतिम् ।

बृहस्पतिं तु तुष्टाव दृष्टस्त्रिङ्गाभिरेव च^(१) ॥७६॥

स तमथमितुष्टाव^(२) चतुर्भिरत^(३) उत्तरैः ।

गणानां विश्वमित्यस्यां^(४) बहेन्द्राब्रह्मणस्पतौ ॥७७॥

बृहस्पतिं प्रसङ्गाद्वा^(५) ब्रह्मणस्पतिमेव च^(६) ।

तुष्टाव कर्मणैकेन प्रभावस्यान्तरन्तयोः^(७) ॥७८॥

मित्रावरुणदचांश्चतुर्विजात^(८) भगार्यम्णां^(९) ।

आदित्यानामिसाः^(१०) सूक्तमिदं वारुणमुच्यते^(११) ॥७९॥

(१) बृहस्पतिस्तु तुष्टाव दृष्टिं त्रिङ्गुस्तवैः सहेति ख०, दृष्टस्त्रिङ्गुस्तवैः सहेति ख० ।

(२) अभ्यमितुष्टावेति ख० ख० ग० पुस्तकान्तरम् ।

(३) चतुर्भिरिति उत्तरैरिति ग०, चतुर्भिरिति उत्तरैरिति ड०, चतुर्भिरिति उत्तरैरिति पुस्तकान्तरम् ।

(४) अस्या इति ड०, विश्वामित्रस्येति ख० ।

(५) प्रसङ्गादिति ख० घ० ।

(६) ब्रह्मणस्पतिमेव वेति ड० ।

(७) द्वयोरिति ग० । योऽर्वाङ्मेतत् ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोर्नेदित्यभ्यते ।

(८) तुर्विजातभगार्यमामिति ख० ।

(९) इमाप्युक्तमिति ख० । इमा इत्यत्र इदमिति पाठो विशुद्धः ।

(१०) वरुणमिति ग० ।

स्रवेर्जिगमिपोराग्रां ववाग्रा^(क)स्त्राय^(१) दक्षिणाम् ।
 स तमार्घेण सस्रेक्ष्य चक्षुषा पचिहृपिणम् ।
 पराभ्यामभितुष्टाव सूक्ताभ्यान्तु कनिकदत्^(ख) ॥ ८८ ॥
 प्रग्रास्य गार्ग्यस्तपसाऽभ्यगच्छ^(१)-
 द्ब्रह्मर्षितामेकग्रतश्च पुत्रान् ।
 स गाधिपुत्रस्तु जगाद सूक्तं
 सोमस्य नेत्याग्नेयं यत्परश्च^(२) ॥ ८९ ॥
 वैश्वानरीयेति^(३) समित्समिदा
 प्रोदे आग्नेये^(४) उत्तरे त्व^(५) सूक्ते ।
 द्यावापृथिव्यौ तु निपातभाजा^(६)
 वापोऽथ देवाः पितरश्च मित्रः^(७) ॥ ९० ॥
 आग्नेयेषु दृश्यन्ते सुतास्तु^(८)-

-
- (१) ववासे प्रतीति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (२) अभ्यगच्छति ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (३) नेत्याग्नेये तत्परं चेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (४) वैश्वानरीयेऽयेति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (५) प्रियो द्वे चेति ख० य० पुस्तकान्तरश्च ।
 (६) त्वस्येति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च । उत्तरेत्यर्थेति ग० ।
 (७) द्यावा पृथिव्या उभयो निपाता इति ख० य० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (८) वापोऽथ देवाः पितरोऽथ मित्र इति ख० य० ड० पुस्तकान्तरश्च ।
 (९) क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु सुतास्तु इत्यत्र तु इति पाठो न दृश्यते ।
-

वामदेवो मृगान् दृष्ट्वा विभ्यन्तेभ्य चपिः स्वयम्^(१) ।

(१) अषान्नपादुपेत्यत्र स्तुतः सूक्ते ततः^(२) परे ॥ ८ ॥

तुभ्यमित्याभवे^(३) सूक्ते सावित्रादाश्विनमरम्^(४) ।

सोमः पूषादितिचैव सोमापूष्णेन्यया स्तुताः ॥ ८ ॥

वायये^(५) वेन्द्रवायया अन्यस्तु प्रउगा^(६)स्तृचाः^(७) ।

प्रेत्यृक् स्तौति हविधाने अग्निस्तत्र निपातभाक् ॥ ८ ॥

द्यावापृथिव्यौ द्यावेति हविधाने ततः परे ।

(८) स्तुतिन्नु^(८) पुनरेवेच्छन्निन्द्रो भूत्वा कपिञ्जलः ॥ ८ ॥

(१) वामतन्तु मृगान् सौत्यध्वनि विप्रस्थितास्तु हि। इति क० घ० च०, मृगं दृष्ट्वेति ग० ।

(२) ग० घ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च अषान्नपादित्यस्मात् पूर्वं स्तुति श्रुतमिति तस्या रश्मस्तौत्रसादयग्नित्यधिकं पठितं ।

(३) तत्र इति पुस्तकान्तरम् ।

(४) इत्यार्तवे इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) श्लोकाज्जमेतत् ग० चिह्नित पुस्तके गोपलभ्यते ।

(६) वायये इति ग० ।

(७) वायये चैन्द्रवायवौ पश्चात् प्रउगास्तृचा इति क० ग० घ० च० ।

(८) घ० चिह्नितपुस्तके पुस्तकान्तरे च स्तुतिमिति श्लोकाज्जात् प्राक्, वायव्येण स इत्येषा दुःखप्राप्त्यप्रत्याशिनोति श्लोकाज्जमधिकं दृश्यते ।

(९) स्तुतिन्विति ख० ।

एते काण्याहचौ यौषौ क्षान्ति नेति पञ्च ख^(१) ॥८४॥
 गेषा वज्रभ्यो यूषेभ्यो^(२) वैश्वदेवौ लृगष्टमी^(३) ।
 अस्या^(४) न्या वसिनी योक्ता^(५) षष्ठमैन्द्राग्र^(६) मुच्यते ॥८५॥
 वैश्वदेवमिमुषसं^(७) दधिक्षाव्षेति^(८) चैतया ।
 अग्नेन्नी त्वग्र इन्द्रेति परा^(९) वैश्वानरसृषः ॥८६॥
 प्रयन्तु भारता^(१०) स्यान्वा प्रतधारहुस्सवः ।
 प्र वो वाजा अह्वं^(११) क्षौति अलिजः क्षौति^(१२) मन्यतः ॥८७॥
 पुरीष्यास^(१३) (१४) इति त्वष्टान्विष्टानमग्नीन् प्रशंसति ।

- (१) एते काण्याहचौ यौषौ क्षान्ति पञ्च चेति ख० ।
 (२) गेषा वज्रभ्यो यूषेभ्य इति ग० ।
 (३) वैश्वदेवौ अगष्टमीति क०, वैश्वदेवीलृगष्टमीति एककान्तरम् ।
 (४) स्यान्वा प्रतधार योक्तेति च० ।
 (५) स्यान्वाः प्रतधारः योक्तेन्द्राग्रौ ऐन्द्राग्रमिति छ० एककान्तरम् ।
 (६) अमिमुषसं वैश्वदेवौति क० ख० ग० घ० च० ।
 (७) दधिक्षामितीति क० ग० घ० च० ।
 (८) अग्नेन्नी त्वग्र इन्द्राव्षन् परेति छ० एककान्तरम् ।
 (९) प्रयन्तु भारताः इति ख० छ० एककान्तरम् ।
 (१०) अह्वं नितिपाठः समीचीनः ।
 (११) क्षौति अलिजश्चैवेति ख० छ० एककान्तरम् ।
 (१२) पुरीष्यास इति ग० ।

वेशानरो वह्णो जातवेदाः ।

सूयेतीका यच यचामृतिवां^(१)

नेपात्यांश्वा^(२) योपमार्याद्य^(३) विधात् १८ १३

राजर्षयो मय्यमदा वसिठा

भरदाजाः कुमिको गौतमाद्य ।

यिष्येऽग्निनावहिरभोऽथ योऽदिति-

र्भाजाः कण्ठो^(४) भृगवो रोदसी दिमः १८ १४

याविवधौम्यायिन^(५) भारतेषु

ऐन्द्राद्ये रौद्रभोर्धौपसेषु^(६) ।

आदावन्ते सुक्रमणे षुताम्^(७)

न व्याप्रन्ति देवताः सुक्रमजः^(८) १८ १५

अग्नेः भगदग्नेऽध्याय कर्त्तुं उपुष कृतये^(९) ।

(१) दको यच तथाऽमृतिर्विति त० य० दुक्षबान्तरस्य ।

(२) निपाकर्था इति त० य० य० य० ।

(३) उपमार्याद्येति वाता वायुः ।

(४) कण्ठ इति त० य० दुक्षबान्तरस्य ।

(५) गौर्धौम्येति त० य० दुक्षबान्तरस्य ।

(६) गौर्धौम्येति त० य० दुक्षबान्तरस्य, योविनेति त० ।

(७) षुताम् इति त० य० दुक्षबान्तरस्य ।

(८) सुक्रमे देवता सुक्रमजिनीमिति दुक्षबान्तरस्य, सुक्रमज इति त०, सुक्रमजिनीमिति त० ।

एते काण्व्यावृत्तौ यौष्ठी द्युन्नन्ति त्वेति पञ्च च^(१) ॥८४॥
 गेषा वज्रभ्यो यूषेभ्यो^(२) वैश्वदेवौ नृगष्टमौ^(३) ।
 अंसा^(४) न्या वसिनी योक्ता^(५) षष्ठमैन्द्रा^(६) मुच्यते ॥८५॥
 वैश्वदेव्यग्निमुषसं^(७) दधिकावणेति^(८) चेतया ।
 अग्नेन्द्रौ त्वय इन्द्रेति परा^(९) वैश्वानरस्तृचः ॥८६॥
 प्रयन्तु मास्तु^(१०) स्यान्त्या गतधारकृत्स्नवः ।
 म वो वाजा अहू^(११) सौति अलिजः सौति^(१२) मन्यतः ॥८७॥
 पुरीव्यास^(१३) इति तस्यान्धिष्णानग्नीन् प्रमथति ।

-
- (१) एते काण्व्यावृत्तौ यौष्ठी द्युन्नन्ति पञ्च चेति ख० ।
 (२) गेषेभ्यो वज्रयूषेभ्य इति ग० ।
 (३) वैश्वदेवौ नृगष्टमौति क०, वैश्वदेवीत्युगष्टमौति पुल्लङ्गान्तरम् ।
 (४) अंसा प्रमथना योक्तेति च० ।
 (५) स्यान्ताः प्रमथना योक्तेन्द्राभ्यो देन्द्रायमिति छ० पुल्लङ्गान्तरम् ।
 (६) अग्निमुषसं वैश्वदेवोति क० ख० ग० घ० च० ।
 (७) दधिकाविति क० ग० घ० च० ।
 (८) अग्नेन्द्रौ त्वय इन्द्रस्य परेति छ० पुल्लङ्गान्तरम् ।
 (९) प्रयन्तमास्तु इति ख० छ० पुल्लङ्गान्तरम् ।
 (१०) अहूतिविपाठः समीचीनः ।
 (११) सौति अलिजस्येवेति ख० छ० पुल्लङ्गान्तरम् ।
 (१२) पुरीव्यास इति ग० ।
-

ज्ञेया^(१)श्चैव तु होतारस्ते दैव्याश्चैव तत्र तु^(२) ॥८८॥
 त्रयोविंशतिरैन्द्राग्नौ रच्छन्तीति पराश्रयतः ।
 सूक्ते प्रेति तु नद्यश्च विश्वामित्रं समूदिरे^(३) ॥८९॥
^(४)पुरोहितः सच्चिज्यार्थं सुदामः सोऽहरद्धनम् ।
 विपादकुतुश्चोः सम्भेदं शमित्यैते उवाच ह ॥१००॥
 प्रवादास्तत्र दृश्यन्ते दिवदञ्जवदेकवत् ।
 अश्चेत्यर्द्धैर्वा पच्छो वा नदीष्वपेकवन्ति ते ॥१०१॥
 आधे द्यूचे दिवत्सार्द्धं विश्वामित्रवचःश्रुतेः ।
 एनाभिर्हग्निर्वा नद्यश्चपि वञ्जवदूचिरे ॥१०२॥
 पथ्यष्टाग्नौ^(५)यतुष्यांश्च दशम्याश्चेतरा ऋषेः ।
 सप्तम्यामृचि पथ्याश्च यौ देवौ^(६) परिकीर्तितौ ॥१०३॥
 निपातिनो तु तौ ज्ञेयो तैन्द्रापार्वत्युत्तमे^(७) ।
 करोति पुत्रिकां नारी^(८) यथा दुहितरन्तथा ॥१०४॥

(१) यूया इति ख० ।

(२) तत्र हेति ख० घ० ।

(३) विश्वामित्रं समूदिरे इति ख० ग० पुस्तकान्तरम्, स संवदन्निति
क० घ० च० ।

(४) पुरोहित इत्यादि श्लोकत्रयं क० घ० द० चित्रितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(५) पथ्यष्टोरिति पाठः साधुः ।

(६) यौ देवौ इति ग० ।

(७) पार्वत्युत्तमेति द० पुस्तकान्तरम् ।

(८) नारी इति ख० द० पुस्तकान्तरम् ।

तस्यां सिद्ध्यति रेतो वा^(१) तच्छासदिति कीर्तितम् ।
 रिक्थस्य दुहितुर्दानं नेत्युचि प्रतिषिध्यते^(२) ॥१०५॥
 तस्याद्यैव^(३) यवीयांसं भ्रातरं व्येष्टवत्सुनं ।
 सुदामथ महायज्ञे दक्षिणा गाधिसूनवे^(४) ॥१०६॥
 निगृहीतं ब्रह्माश्वेतः^(५) सोऽवसीदद्विचेतनः ।
 तस्मै^(६) त्राघ्नोन्तु सौरीं वा नाचा वाचं वसर्परीं ॥१०७॥
 सूर्य्यं च यादिहागत्य ददुस्ते^(७) जमदग्नयः ।
 कुशिकानां ततः सा वागमतिन्नामपाहन्तु ॥१०८॥
 उपेत्य चास्यां^(८) कुशिकान् विश्वामित्रो बुबोध यत् ।
 सन्धा वाचं च वष्टात्मा^(९) तानृषीन् प्रत्यपूजयत्^(१०) ॥१०९॥
 वसर्परीरिति दाभ्यामृग्भ्यां वाचं सुवन् स्वधम् ।
 सिरावित्यनसो^(११) ऽङ्गान्यनङ्कुह^(१२) च गृहान् वज्रम् ॥११०॥

- (१) रेतो वा इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (२) प्रतिषेधतीति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (३) तस्याद्यादेति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) यज्ञिना गाधिसूनवे इति ख० ग० घ० च० ।
 (५) मञ्जोत्वा ब्रह्माश्वेतः इति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (६) तस्मैति ख० घ० ।
 (७) ता ददुरिति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य । आगयेत्यत्र आह्वयेति ख०
 ग० घ० च० ।
 (८) उपेति चास्यां कुशिकानिति ख० घ०, उपेत्य वाचं कुशिकानिति ख० ।
 (९) प्रतिष्ठाप्तेति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (१०) अन्वचेतयदिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (११) इत्यनसोऽङ्गान्यनङ्कुहमिति ख० घ०, अङ्कुहमिति ख० घ० इति ख० ।

(१) अनसोऽङ्गानि चोत्थाप्य अनङ्गाहौ गृहात्मजौ ।
 ततश्च स्वशरीरश्च गृहान् स स्वयमाप ह ॥१११॥
 रथश्च स्वशरीरेण गृहान् गच्छन् पराददे ।
 पराद्यतस्यो यास्वच वसिष्ठदेपिष्ठीर्विदुः^(१) ॥११२॥
 विश्वामित्रेण याः^(२) प्रोक्ता अभिशापा इति स्मृताः ।
 दिपद्मेपास्तु ताः प्रोक्ता विद्याश्चैवाभिचारिकाः^(३) ॥११३॥
 वसिष्ठास्ता^(४) न गृणन्ति तदाचार्यकसम्मतम् ।
 कीर्त्तनाच्छ्रवणादापि महान् दोषः प्रजायते^(५) ॥११४॥
 प्रतप्ता भिद्यते मूर्खा कीर्त्तितेन युतेन वा ।
 तेषां बालाः प्रमीयन्ते तस्मात्तास्तु न कीर्त्तयेत् ॥११५॥
 विश्वाद्य देवां^(६) स्तृष्टाव चतुर्भिरिममित्युषिः ।
 अस्तौद्विधात्मना सर्वान् मन्यमानः परं पदम् ॥११६॥

(१) अनस इत्यादिषाडङ्गोक्तः क० ग० घ० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 तेषु अस्मिन् स्थले, तन्वश्च स्वा शरीरश्च गृहानाच्छन् पराददे इति
 पाठोऽस्ति ।

(२) वसिष्ठदेपिष्ठाः स्मृताः इति क० ख० ग० घ० ।

(३) त्विति क० ख० ग० घ० च० ।

(४) विदेपिष्ठाः स्मृता विद्यादभिचारेषु ग्रन्थ्यते । इति क० ग०
 घ० च० ।

(५) त्विति ख० पुस्तकान्तरश्च, ते इति छ० ।

(६) श्लोकाड्मेवत् क० घ० चिह्नितपुस्तकयोर्न दृश्यते ।

(७) विश्वान् देवाश्चेति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

(१) देवानामधुरतं तदेकं महदितोरयन् ।

अग्निनी मित्रं च भवतो^(१) धेनुमित्रं हवे च वः ॥ ११० ॥

(२) वैश्वदेवोति विज्ञेया मैत्रो मित्राय पयः तु ।

ऐन्द्राभ्यस्तृप्त्यस्तृप्ताभवे सूक्तः स उत्तमः^(२) ॥ १११ ॥

(३) पूर्वं शूचे मित्रातोऽत्र उपो वाजेन पयमात् ।

उपमादुत्तरे यद्भूमिः क्षुता च देवता हवेः^(३) ॥ ११२ ॥

ऐन्द्रावरुणः प्रथमो वार्ष्णेयस्तृतीयः परः^(४) ।

पौष्णमाविषमौष्माद्य मैत्रावरुण उत्तमः^(५) ॥ ११३ ॥

तुष्टाव अमदग्निश्च^(६) तेन देवा यता वृधौ ।

देवर्षिपितृपूजायं य अश्वाद्यपयपुनः^(७) ॥ ११४ ॥

यस्य वै द्येनरूपेण अहर^(१) इवहा मधु ।
 सोऽग्निन्तु पञ्चदशभिरिन्द्रं षोडशभिः परैः ॥१२२॥
 अपिस्त्वामिति तुष्टाव सूक्तेरेतेस्तु^(२) गौतमः ।
 स भ्रातरमिति त्वासु^(३) तिसृष्वग्निर्निपातभाक् ॥१२३॥
 वरुणेनाभिसंस्तौति चाङ्ग^(४) रन्वे निपातितम् ।
 लिङ्गोक्तदेवते सूक्ते एके^(५) प्रत्यग्निरिव तु^(६) ॥१२४॥
 अपिर्वांधदिति द्वाभ्यां स्तौति सोमकमेव तु^(७) ।
 तस्यैव चायुरथाय^(८) पराभ्यामग्निनौ स्तुतौ ॥१२५॥
 अश्वसानुजनिष्येऽहं^(९) ब्रुवाणं गर्भ एव^(१०) तम्^(११) ।
 अश्वगात्त्वदितिः^(१२) पुत्रमिन्द्रमात्महितैषिणी ॥१२६॥

(१) यस्य च द्येनरूपेण आहरदिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) इति त्विति ग० घ०, इति चेति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) त्वास्त्विति छ० ।

(४) अभिसंस्तौत्या प्राङ्गरिति क० ग० घ० च० ।

(५) लिङ्गोक्तदेवते सूक्तमेते इति क० घ० ।

(६) लिङ्गोक्तदेवते सूक्ते एके प्रत्यग्निरित्युभे, इति छ० ।

(७) सोमकभूपतिमिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) आयुषोऽथायेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(९) जनिष्यामेति क० ख० घ०, जनिष्याम इति ग० ।

(१०) गर्भमेवेति क० ग० घ० च० ।

(११) त्विति क० ख० ग० घ० च० ।

(१२) अश्वगाददितिरिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

स जातमात्रो युद्धाय ऋषिमेवाजुहाव तं^(१) ।
 योधयन्^(२) वामदेवस्यं कृत्वात्मनि बलं तथा ॥ १२७ ॥
 दिनानि दश रात्रौश्च^(३) विजिग्ये सैनमोजसा ।
 स तद् इमं^(४) मित्यस्यां विक्रीणन्नृषिसंघदि ॥ १२८ ॥
 स्वयमेवाभितुष्टाव^(५) नक्ति^(६) रिन्देति^(७) गौतमः ।
 किमादुतासौति चास्या^(८) मनुं मध्ये^(९) पराशुदत् ॥ १२९ ॥
 अथास्य रूपवीर्याणि धैर्यकार्याणि तान्मृषिः^(१०) ।
 विविधानि च कर्माणि श्रगंसादितये तथा ॥ १३० ॥

- (१) स जातमात्रं युद्धायेति क० ख० ग० घ० च० ।
 (२) योधयेदिति क० ख० घ० च० ।
 (३) रात्रौश्चेति क० ग० घ० च० ।
 (४) सतद् इत्यमिति ग० ।
 (५) स्वयं तेनाभितुष्टावेति ग०, स्वयमेवाभितुष्टावेति ड० पुल्लिङ्गान्तरश्च ।
 (६) इन्द्रेत्येति घ० ।
 (७) किमादुतासौदित्यस्यामिति ड० पुल्लिङ्गान्तरश्च ।
 (८) मनुमर्धे इति क० ग० घ० च०, मनुमध्ये इति ख० ।
 (९) धैर्यावाण्याणि चारिष्विति क०, धैर्यायद्वाणि चारिष्विति घ० च०, तान्मृषिरिति ड० ।

अयमित्यथ वे सूक्ते^(१) दृचे स्तुतिर्धृतस्य हि^(२) ।
 प्रसुपविभ्यो नवभिर्हग्भिः ग्रेनस्य^(३) सस्तवः ॥ १ ३ १ ॥
 पराभिस्त्वेति पञ्चर्चे सोमेनेन्द्रः स्तुत^(४) सह ।
 सोमप्रधाना^(५)मेतान्तु क्रोष्टुकि^(६)र्मन्यते स्तुतिं ॥ १ ३ २ ॥
 दिवश्चिदिति चानेन दृचेनेन्द्रेण संस्तुत^(७) ।
 उपस मध्यमा मेने त्वाचार्य्य^(८) ग्राकटायनः ॥ १ ३ ३ ॥
 वाममित्यृक्स्तुतायाव^(९) भगः पूषेति चार्य्यमा ।
 करुक्षती^(१०)ति पूषोक्रोद्धनकः स इति श्रुतेः ॥ १ ३ ४ ॥
 अस्माकमुत्तम सूर्य्यं स्तौतीत्याह्वायस्त्रायन^(८) ।

- (१) अयमित्यात्मसस्तव इति ख० घ०, अयमित्यात्मसंस्तव इति ग० ।
 (२) दृचे स्तुतिविसस्य होति ख०, दृचे स्तुतिरिवास्य होति घ० पुस्त-
 कान्तरस्य ।
 (३) पराभिस्त्वेव पञ्चर्चे सोमेन्द्र सस्तुत इति क० घ०, सोमेन्द्रौ च
 स्तुत इति ग० ।
 (४) सोमप्रधानमिति क० ख० ग० घ० च० ।
 (५) क्रोष्टुक् इति क० घ० च० ।
 (६) चैवेन ते दृचे नेन्द्रसंस्तुतेति क० घ० च०, इन्द्रसस्तुतामिति ग० ।
 (७) मेन त्वाचार्य्य इति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (८) वाममित्यृचि सस्तुतेति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (९) करुक्षतीत्यादि स्तौतीत्याह्वायस्त्रायन इत्यन्तपाठ क० ग० घ०
 च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

इन्द्रस्य हरयो ह्यथा अग्नेरश्वस्तु^(१) रोहितः ॥१३५॥
 सूर्यस्य हरितश्चैव^(२) वायोर्नियुत एव च ।
 रासभा रोहितो^(३)ऽश्विभ्यामजाः^(४) पूष्णश्च^(५) वाजिनः ॥१३६॥
 वृषतो^(६)ऽथास्तु मस्तां गावोऽरुणस्तथोपसः^(७) ।
 सवितुर्वाजिनः श्लावा^(८) विश्वरूपा वृहस्पतेः ॥१३७॥
 सदैते देवताभिस्तु^(९) स्रूयन्ते स्रन्मग्नो^(१०)ऽन्यथा ।
 आयुधं वाहनं चापि स्तुतौ यस्मै च दृश्यते ॥१३८॥
 तमेव तु स्तुतं विद्यात्तस्यात्मा वज्रभा हि सः ।
 कनीनका^(११)सूक्तगेषो ह्यर्थाः स्तुति^(१२) रिचोच्यते ।
 चत्वार्यन्तश्च विज्ञेयान्यप्रगृह्याणि^(१३) विद्महे^(१४) ॥१३९॥
 इति वृहद्देवतायां चतुर्थोऽध्यायः ।

(१) अश्वस्त्विति क० ख० घ० ङ० च० ।

(२) प्रोक्ता इति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) रासभो मोहितः इति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य, रासभौ सहितः इति ग० ।

(४) माजा इति क० घ० च० ।

(५) पूष्णस्त्विति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) वृषत् इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) तथोपसामिति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) श्लावा इति क० घ० च० ।

(९) सैति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) स्रूयन्तेऽप्यन्तेऽन्यथेति क० घ० च०, स्रूयन्तेऽप्यन्तेऽन्यथेति ग० ।

(११) धर्मसंस्तुतिरिति क० घ० च०, सूक्तगेषोऽर्थ्यं सूक्तं इति ग० ।

(१२) चत्वारि परमाश्वेयान्याप्रगृह्याणीति ख० ङ० पुस्तकान्तरस्य ।

अथ पञ्चमोऽध्यायः ।

प्रेति पञ्चार्भवं चौणि^(१) दधिकाणि पराण्यतः ।
 च्छग्धावाष्टयिव्यौ स्तौति दधिकाव्णां^(२) मुखे तु या^(१) ॥ १ ॥
 परोचैरमुतो वाग्भिर्नामभिस्तु स्तुतास्त्वयः ।
 अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च इंसः श्शुचिषदित्यूचा^(३) ॥ २ ॥
 नियुक्ता सूर्यदेवत्या इंस इत्यैतरेयके^(४) ।
 दे तैन्द्रावरुणे सूक्ते^(५) तत्र^(६) चौण्याश्विनामिकः^(७) ।
 अग्रं वाचो विद्यौ^(८) तेषु^(८) वायव्याः सप्त कौर्त्तिताः ॥ ३ ॥

- (१) पञ्चार्भवाद्यौति छ० ।
 (२) दधिकाव्णा स्तुतौ हि वामिति छ०, दधिकाव्णां मुखे तु येति ग०,
 दधिकाव्णामुतो (ख) हि वामिति छ० ।
 (३) इत्युचौति क० ग० घ० च० ।
 (४) श्लोकार्द्धमेवत् क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।
 (५) दे इन्द्रावरुणे इन्द्रादिति छ० ।
 (६) ततः इति ग० छ० पुस्तकान्तरश्च ।
 (७) आश्विनामिकः इति क० ख० ग० घ० च० ।
 (८) विद्यो मा व्या इति छ० पुस्तकान्तरश्च ।

नव धेवेन्द्रवायव्या ऐन्द्रा^(१)क्षिप्तः प्रतेन पट्^(२) ।
 इदं कथितदेवतं यन्मु क्षमोत्तमो ह्यः^(३) ॥४॥
 नुतिरिन्द्रावृहस्पत्योरष्टावेता चक्षः स्यताः ।
 वार्हस्पत्यन्तु तन्मूकमिदमित्यौषधे परे ।
 पुरो धातुः कर्षंशंषा च इन्द्राजोष्यते^(४) दृचे^(५) ॥५॥
 तस्मादिनेको वै त्व को वैश्वदेव^(६) ।
 मही धावा प्रपिवीयं तत्परच^(७) ।
 क्षेपस्येति तिस्रः क्षेपपत्न्याः^(८)
 शुनं^(९) वाहाः शुनदेवी तृगुत्तमा^(९) ॥६॥

-
- (१) इन्द्रः इति क० ग० घ० च० ।
 (२) प्रतेन इति छ० ।
 (३) इदमित्यौषधे परे इति क० घ० च०, यत्क्षं क्षमोत्तमो ह्यः
 इति ग० ।
 (४) च इन्द्राजोष्यते इति पुल्लिङ्गान्तरम् ।
 (५) नुतिरिन्द्रावृहस्पत्योरिति श्लोकः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
 नैस्यते ।
 (६) तस्मादिनेको वैश्वदेवमिति छ० ।
 (७) परन्तु यदिति क० ग० घ० च० ।
 (८) क्षेपस्य क्षेपपत्न्यस्तृषस्त्विति क० घ०, क्षेपस्येति क्षेपपत्न्य-
 चस्त्विति ग० ।
 (९) शुनदेवतृगुत्तरेति छ० छ० पुल्लिङ्गान्तरम् ।
-

वायुः शुनः सूर्य एवाच^(१) सीरः^(२)
 शुनासीरौ^(३) वायुसूर्यौ^(४) वदन्ति ।
 शुनासीरं यास्क इन्द्रन्तु मेने
 सूर्येन्द्रौ तौ मन्यते प्राक्पूषिः ॥७॥
 शुनासीरौ पञ्चम्यां तु स्तुतौ तौ
 सीतायै षष्ठी त्रय सप्तमी च^(५) ।
 शुनं नः फाल्गुः^(६) छविं स्तौति पादः^(७)
 शुनं कीनाग्राः^(८) छविर्जीवान् मनुष्यान्^(९) ॥८॥
 शुनं पादे पर्जन्यं दत्तौये^(१०)
 चीनृषिः छविकासौ^(११) जगाद ।

(१) एवाचेत्यत्र त्वेवेति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) सीर्य्य इति क० घ० च० ।

(३) वायुसूर्य्यमिति क० घ० च० ।

(४) वे तु सीतायै षष्ठी सप्तमी चेति क० ग० घ० च० ।

(५) पादे इति ख० ।

(६) छविर्जीमनुष्यानि क० घ० च० ।

(७) स्तुतः पादेऽत्र पर्जन्यस्तृतीये इति क० ग० घ० च० ।

(८) अन्त्यान् तृषिर्धर्मकामः इति क० घ० च०, अन्यस्तृषिर्धर्मकाम इति ग० ।

हविं वा^(१) स्तौति सर्वं हि सूक्तं

समुद्रादित्यग्नेर्मथमस्य ॥८॥

आदित्यं वा ब्राह्मणोक्तं प्रदिष्टं

आग्नेय^(२) यदाव्यसूक्तं^(३) हि दृष्टं^(४) ।

अर्पां स्तुतिं वा यदि वा दत्तस्तुतिं

गवां स्तुतिं वा सूक्त^(५)मेतददन्ति ॥९॥

सर्भानुदृष्ट सूर्यस्य अपद्यत्य^(६) तमोऽपयः ।

सप्तविंशतिभिः सूक्तैरबोधोत्यग्निमस्तुवन् ॥१०॥

वैदृष्णा^(क)स्तसदस्युधे^(ख) अश्वमेध इति चयः ।

सूयमानाः परीक्षाः सूरचिखेते^(ग) कश्चित् कश्चित्^(घ) ॥११॥

ऐक्षाक^(८) स्यवणो राजा वैदृष्णो रथमास्थितः ।

(१) हविवदिति क० घ० च० ।

(२) आग्नेयमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) वाप्याव्यसूक्तमिति क० घ० च०, वा ब्राह्मणसूक्तमिति म० ।

(४) प्रदिष्टमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) गव्यमेके सौर्यमिति क० ग० घ० च० ।

(६) सर्भानुदृष्टसूर्यस्यापद्यन् ये इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अन्विष्येते इति घ० ।

(८) वैदृष्णास्तसदस्युधेति श्लोक ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोर्न विद्यते ।

(९) ऐक्षाकुरिति क० ग० घ० च० ।

सञ्जपाहाश्वरश्मीन्^(१) वृगो ज्ञानः^(२) पुरोहितः ॥१२॥
 स ब्राह्मणकुमारस्य रथो गच्छन्क्रिरोऽच्छिनत् ।
 एनःस्त्रित्यत्रवीधैव स राजैनं^(३) पुरोहितं ॥१४॥
 सोऽप्यवाङ्मिरसान्मन्त्रान्^(४) दृष्ट्वा सञ्जीव्य तं शिशुं^(५) ।
 क्रोधात्सन्त्यज्य राजानमन्यं देवं समाश्रितः ॥१५॥
 पुरोऽप्याग्नेर्ननाग्राच^(६) तस्यापक्रमणादृषेः^(७) ।
 अग्नौ प्राप्तानि पथ्यानि^(८) न ह्यपच्यत^(९) कानिचित् ॥१६॥
 ततः प्रव्यथितो राजा अभिगम्य प्रसाद्य च^(१०) ।
 आनीत्वा सवृषं यानं^(११) पुनरेव पुरोदधे ॥१७॥
 स प्रसन्नो वृगोऽभ्यैच्छदरमग्नेर्नृपचये ।

(१) अथ रश्मीत्येति क० घ० च० ।

(२) वृगोज्ञानः इति ख० ।

(३) राजा तमिति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) सोऽप्य वाग्दानि सामानीति क० घ० च०, सोऽप्यवा गिरिशान्
मन्त्रानिति ख० ।

(५) शिशुमिति ख० ।

(६) अग्नौति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) तस्यापक्रमणादृषेरिति क० ग० घ० च०, पुरोदधिति ख० पुस्तका-
न्तरस्य ।

(८) प्राप्तानि पथ्यानीति क० घ० च०, प्राप्तानि प्रस्थानीति ख०,
प्राप्तानि चाज्यानीति घ० ।

(९) ह्यपच्यतेति पाठः साधुः । न ह्यपच्यतेति क० घ० च०, यवहन्ते इति
ख०, न ओदन्ते चेति घ० ।

(१०) तमिति ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) यानीय सवृषं यानं इत्येव पाठो भविष्यमहर्षि ।

अविन्दत पिशाचीं च^(१) जायां तस्य च भूपतेः ॥१८॥
 निषण्णः स तथा भार्द्वं मासं द्यां कश्चिपावपि^(२) ।
 तामुपामन्त्रयाञ्चके कमेतं त्वमिति वृचा^(३) ॥१९॥
 हरः^(४) कुमाररूपेण वृशस्त^(५) मन्त्रभाषत ।
 विज्योतिषेति चोक्तायां सहस्राग्निद्वजसत् ॥२०॥
 (१) पिशाचीमदहतां स यत्र चोपविनेश सा ।
 एष एव परामृष्टो भास्वरौ ब्राह्मणो^(६) वृचः ॥२१॥
 निदानसंज्ञके ग्रन्थे छन्दोगानामिति श्रुतिः^(७) ।
 भवेदेव परामर्शः सूक्तस्यास्य व्यपेक्षया^(८) ॥२२॥
 भवन्ति वाक्या मन्त्रा^(९) हि विधिग्रन्थेन^(१०) चोदिताः ।

(१) तामिति ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) कश्चिपावपीति क० घ० च० ।

(३) भुवेत्युच्येति ड० ।

(४) हरः इति क० घ० च० ।

(५) वृशंस्तमिति ख० ।

(६) ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च, पिशाचीमदहता स इति श्लोकात् प्राक्, सहस्रान्न समायान्तं प्रकाशश्च प्रकाशयन्निव-
 धिकं श्लोकार्धं पठितम् ।

(७) भास्वामिब्राह्मण इति ख०, भास्वविब्राह्मण इति ड० ।

(८) यतश्चूकोकार्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(९) विवक्ष्येति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) वाक्यान्वेषामिति क० ग० घ० च० ।

(११) विधिवृत्तेनेति क० ग० घ० च० ।

दृश्यन्ते ब्राह्मणे मन्त्रा एकदेशे प्रदर्शिताः ॥२३॥
 जामदग्न्यो यथाप्रियः^(१) स्त्रौतीया^(२) सैतरेयके ।
 आप्रियः सुसमिद्धाय^(३) पञ्चमं सूक्तमच तु^(४) ॥२४॥
 एतद्^(५) सैवदेवी वा अन्या चैन्द्राग्न्युपोत्तमे ।
 ऐन्द्राणि दादग्र चीणीत्युग्रना^(६) यत्र^(७) संस्तुतः ॥२५॥
 उग्रनेति तु पादेन संहयदामनेन च^(८) ।
 इन्द्राकुत्सेति चैतस्यां कुत्सेनेन्द्रः स्तुतः सह ॥२६॥
 यत्त्वा सूर्येति चात्रीणां पञ्चर्चे^(९) कर्म कौत्स्यते ।
^(१०) चैष्ट्यास्त्यह्नो राजा अश्वमेध षष्ठं च यः ॥२७॥
 स्त्रयमानाः प्रतीक्ष्याः स्युरन्निष्येते कश्चित् कश्चित् ।
 अनस्त्रनेति सूक्तेऽभिन्नाग्नेयेऽचिर्वाणिः स्त्रयम् ॥२८॥
 दानतुष्टः शर्ममेताश्चाजर्षीनिति केचन ।

-
- (१) जामदग्न्यास्त्यैवान्यः इति क० घ० च०, यथाप्रिय इति ग० ।
 (२) स्त्रौतीयाः इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।
 (३) आप्रियः सुसमिद्धायेति क० ग० घ० च० ।
 (४) अत्रिध्विति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) एतदग्निति क० ग० घ० च०, एतदग्निति ख० ।
 (६) दादग्रान्वादीन्युग्रना इति ख० पुस्तकान्तरम् ।
 (७) त्वत्रेति क० ख० ग० घ० च० ।
 (८) उग्रनेति च पादोऽयं संहयदा परस्त्रयः इति ख०, परस्त्रयः इत्यत्र
 परस्त्रय इति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (९) पञ्चर्चेः इति क० घ० च० ।
 (१०) चैष्ट्यास्त्यह्नो राजेत्यादि साङ्गाद्युक्तैः क० ग० घ० च० मिश्रित-
 पुस्तकेषु न विद्यते ।

आग्नीरधेषणचैर्भ्यो अग्निं प्रति च दृश्यते ॥२८॥
 अयुतञ्च गवां क्षीणि शतान्यथ च विंशतिः ।
 सौवर्षशकटं गोभ्यां चरुणोऽदान्नृपोऽत्रये ॥२९॥
 अथमेधशतं सोष्ट्रांस्तमदस्युर्धनं वज्र ।
 राज्ञः प्रति च तत्सूक्तं बभाष इति केचन ॥३०॥
 आत्मा हितात्मने^(१) दद्याद्यहीनृपतेर्हविः ।
 अत्रेः सुतमृषिं बभ्रुमार्त्विज्याय श्वणश्च यः ॥३१॥
 सहस्रदक्षिणे सोमे वमे तं सोऽप्ययाजयत् ।
 ददौ तदौशनो राजा सहस्राणि शतामि च ॥३२॥
 तन्नै चत्वारि चत्वारि महावीरस्य काञ्चनम् ।
 प्रवर्गेषु महावीराः सौवर्णास्तस्य चाभवन् ॥३३॥
 प्रतिगृह्य अविर्गच्छन् मथ्यमेनाग्निना पयि ।
 षष्ठ इन्द्रेण चाचस्थौ भद्रं चतसृभिश्च तत् ॥३४॥
 कोनुवान् वैश्वदेवानि एकादश^(२) पराश्रयतः^(३) ।
 मासतानि दश प्रेति इलाभीत्यृषि तु स्तुता^(४) ॥३५॥
 द्वितीययान्त्यया स्तुतः सविता श्रौनकोऽब्रवीत्^(५) ।
 उपेति वार्हस्पत्यस्मृतौ यो मास्यमुत्तरा ॥३६॥

(१) आत्महितात्मने इति पाठः सङ्गतः ।

(२) कोनुवाश्च वैश्वदेवान्येकादशेति क० ।

(३) त्विति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) प्रेतीष्टाभीत्यृषि तु संस्तुतेति ग०, इषामि न अत्रा स्तुतेति ख० ख०
पुस्तकान्तरस्य ।

(५) एकोऽर्द्धमेतत् क० ग० घ०, घ० चिञ्जितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

तमुष्टुहोतु रौद्रौ स्यात्^(१) प्रसुष्टुतिरिति नृचि ।
 इलस्यतिः शाकपूणिः पर्जन्याग्नौ तु गालवः ॥२८॥
 यास्कस्तु पूषणं मेने सुतमिन्द्रन्तु शौनकः ।
 वैश्वानरं भागुरिस्तु मारुत्यौषमग्निं^(२) ॥२९॥
 वायव्याध्वर्यवः सौमौ दृष्टेत्यैन्द्रौ परा तु या^(३) ।
^(४)अग्निं धर्मे पराञ्जन्ति^(५) अश्विनौ सौत्यृगच्छ च ॥३०॥
 प्रेति वां पूषणं या चेत्यर्द्धर्चंऽग्निरिहोच्यते ।
 प्रथमेऽथ द्वितीये च सुता एति दिवौकषः ॥३१॥
 आवाचं मध्यमां सौति ततोऽन्या तु वृहस्पतिं ।
^(६)ज्याया समिति चादित्यं प्र वो वायुरिहोच्यते ॥३२॥
 तं प्रब्रूये^(७)ति सौमौ वा दैत्यैन्द्रौ वा प्रजापतेः ।
 परोक्षवैश्वदेवं तदाह कौषीतकिः स्वयम् ॥३३॥
 तेषु द्वितीयमित्युक्तं देवान् ऊव^(८) इदं परम् ।

(१) त्विति क० ग० घ० च० ।

(२) आश्विनौति क० ग० घ० च० ।

(३) दृष्टेत्यैन्द्रागंसावितीति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) अग्निं धर्ममित्यादिसार्ज्यलोक क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
न पठितः ।

(५) परातन्तीति पुस्तकान्तरम् ।

(६) ज्याया समिति चादित्यमित्यादि देवान् ऊव इदं परमित्यन्तपाठः
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नैष्यते ।

देवानां पयोरिति ॥ ११ देवपत्न्यो ज्ञुचे स्तुताः ॥ ४४ ॥

अयं चतुर्षामिति चेन्द्राय

त्रिभिः क्षुतौ वायव्येति वायुम् ।

रयं ज्ञुषा रोदसी च्यतेऽथ

यस्याः स्तुता मरुतो रुद्रपत्न्याः^(१) ॥ ४४ ॥

आवद्धा स इति तस्यां रुद्राणां संस्तुतो गणः ।

मरुतान्तु गणस्यैते नाया^(२) रुद्रा इति स्तुताः^(३) ॥ ४४ ॥

अभावमिरिमौ^(४) चोभौ तयो^(५) पार्थिवमध्यमौ^(६) ।

यदुत्तमे ऽचेऽर्द्धे इत्ये^(७)ऽग्निं संस्तुतौ ज्ञुचे ॥ ४४ ॥

मथ्यमा वाक् स्त्रियः सव्याः पुमान् सार्द्धं मध्यमः ।

गयाय नर्वै मरुतो गुणभेदान् इयक् इयक्^(८) ॥ ४४ ॥

(१) येति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, अयं चतुर्षामिति चोक्तस्यते, अयं चतुर्षामिति च रुद्रवायुत्रिभिः क्षुतौ । वायुर्द्वितीययान्त्येका रयान्विति तु रोदसी । इति पाठो वर्तते ।

(३) गणस्यैतन्नामेति क० ग० घ० च० ।

(४) क्षुताः इति क० ग० घ० च० ।

(५) अयमिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) चोभावमौ इति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) पार्थिवमध्यमाविति ख० ।

(८) क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु, यदुत्तमे ऽचेऽर्द्धे इत्यादिसार्द्ध-
श्लोकस्येते अग्रे मर्वाद्भिरित्यस्यो मर्वाद्भिः यच्च संस्तुताविति श्लोकादे
वर्तते ।

राजर्षिरभवद्दार्ढ्या रथवीति^(१)रिति श्रुतः^(२) ।

स यक्ष्यमाणो राजर्षिरभिगम्य प्रसाद्य च ॥४८॥

आत्मानं कार्यमर्थं^(३)श्च ख्यापयन् प्राञ्चलिः स्थितः ।

अवृणोतर्षिमाच्येयमालिङ्ग्यायार्चनानसम्^(४) ॥५०॥

स सपुत्रोऽभ्यगच्छन्तं राजानं यज्ञसिद्धये ।

श्लावाश्व^(५)यात्रिपुत्रस्य पुत्रः खल्वर्चनानसः ॥५१॥

साङ्गोपाङ्गान् सर्ववेदान् यः पित्राध्यापितो मुदा ।

अर्चनानाः सपुत्रोऽथ गत्वा नृपमयाजयत्^(६) ।

यज्ञे च विततेऽपयद्राजपुत्रीं यज्ञस्त्रिणीम् ॥५२॥

सुषा मे राजपुत्रो ह्यादिति तस्य मनोऽभवत् ।

श्लावाश्वस्य च तस्यां वै सक्तमासीत्तदा मनः^(७) ॥५३॥

संपुन्यस्य मया राजन्निति याज्यश्च सोऽब्रवीत् ।

श्लावाश्वाय सुतां दितुर्मर्हिषीं स्त्रां नृपोऽब्रवीत् ॥५४॥

किं ते पुत्रीमहं कन्यां श्लावाश्वाय ददामि हि ।

अत्रिपुत्रो दुर्वलो हि जामाता तावयोरिति ॥५५॥

राजानमब्रवीत् सापि नृपर्षिकुलजा ह्यहम् ।

(१) श्रुतिरिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) कार्यवन्तमिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) श्लावाश्वयात्रिपुत्रस्येति सार्द्धेऽष्टोकाः क० घ० च० चिह्नितपुस्तक-
केषु नोपलभ्यते ।

(४) एतद्भोक्तार्ये क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(क) अ० ५, ६९, १८ । (ख) अ० ५, ६४, ७ । (ग) अ० ५, ६९, ५ ।

नानृषिर्नो हि जामाता नैष मन्त्रान् हि दृष्टवान् ॥५६॥
 अथये दौयतां कन्या चेदस्मां वा भवेत्तया ।
 अविं मन्त्रदृशं वेदपितरं मन्वते यतः^(१) ॥५७॥
 प्रत्याचष्टे स^(२) तं राजा सह सम्पत्त्य भार्यया ।
 अनृषिर्नो न^(३) जामाता कश्चिद्भविष्यति ॥५८॥
 प्रत्याख्यात अयिस्तेन दृष्टे यमे न्यवर्त्तत ।
 ग्रावाश्च तु कन्यायां मनो नैव न्यवर्त्तत^(४) ॥५९॥
 ततः सुतौ^(५) निवर्त्ताश्च तावेतावभिजग्मतुः^(६) ।
 शशीयसी^(७) तरन्त^(८)श्च पुद्गमौ^(९)श्च पार्थिवम्^(१०) ॥६०॥
 तरन्तपुद्गमौ^(१०) तु राजानौ वै ददन्मृषी^(११) ।
 ताभ्यामनौ चक्रतुः पूजाम्दिविभो नृपती^(१२) स्वयम् ॥६१॥

- (१) ग्रावाश्चाप्य सुता दित्तरित्वादिवाङ्म्लोक्तयं क० ग० घ० च०
 चिज्जितपुस्तकेषु नेष्यते ।
 (२) प्राबोधत्तयेति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (३) नैवेति ग० ।
 (४) न स्म निवर्त्तते इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) ततस्तौ त्विति क० ग० घ० च० ।
 (६) ततः सुतौ निवर्त्तत उभावेतावभिजग्मतुदिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (७) शशीयसीति ख० पुस्तकान्तरम् ।
 (८) पुद्गमौ त्विति ख० ।
 (९) एतन्मृषीकाङ्गं क० ग० घ० च० चिज्जितपुस्तकेषु न पठितम् ।
 (१०) तरन्तपुद्गमौ त्विति ख० पुस्तकान्तरम् ।
 (११) ददन्मृषीति क० घ० च० ।
 (१२) तु पतिरिति क० घ० च० ।

अष्टपुत्रं महिष्याश्च दर्शयामास तं^(१) नृपः ।
 तरन्तानुमतेनैव^(२) प्रादाद्वज्रविधं वसु ॥६२॥
 अजाविकं गवाश्चक्षुः श्यावाश्याय शशीयसी^(३) ।
 अत्रिं^(४) याज्यार्चितौ गत्वा पितापुत्रौ स्वमाश्रमम् ॥६३॥
 अभ्यवादयतामत्रिं^(५) महर्षिं दीप्ततेजसम् ।
 श्यावाश्यास्य मनसासीन्मन्त्रस्यादर्शनादहम् ॥६४॥
 न लब्धवानिमां कन्यां हन्त सर्वाङ्गशोभनाम् ।
 अथहं मन्त्रदर्शीं स्थां भवेद्दर्शीं महान् मम ॥६५॥
 इत्यरथे चिन्तयतः प्रादुरासीन्मरुद्गणः^(६) ।
 ददर्श संस्थितान् पार्थे तुल्यरूपान्महात्मनः^(७) ॥६६॥
 समानवयसश्चैव^(८) मरुतो रुक्मवचसः ।
 तांस्तुल्यवयसो दृष्ट्वा देवान् पुरुषवियवान् ॥६७॥
 श्यावाश्वो विस्मितोऽपृच्छत्केत्येति^(९) मरुतस्तदा ।

(१) वै इति ख० छ० ।

(२) तरन्तानुमता चैवेति क० ग० घ० च० ।

(३) शशीयसीति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) तौ त्विति पाठः सङ्गतः ।

(५) अभ्यवादयतामत्रिमिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) अत्रिं याज्यार्चितौ मन्त्रेणादि प्रादुरासीन्मरुद्गणः इत्यन्तपाठः
 क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नश्यते ।

(७) तुल्यरूपान्महात्मनः इति ख० ख० ग० घ० च० ।

(८) चैवमिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) के स्येति पाठः समोपोनः । केहेतीति क०, कोयेतीति छ० ।

ततस्तु मरुतो देवानृषिस्तानन्वबुधतः^(१) ॥६८॥
य दे वदन्त इत्यग्निः यद्भिः^(२) सुष्टाव तांस्तथा ।
अतिक्रमं क्षितसृषिर्मेने विपुस्तमात्मानः ॥६९॥
यन्न^(३) दृष्टैव तुष्टाव यच्च^(४) केष्टेति^(५) दृष्टवान् ।
सुताः सुत्यानया प्रीता मच्छन्तः दृष्टिमातरः^(६) ॥७०॥
अवमुष्य स्रवसोभ्यो^(७) रुक्मं तस्मै तदा ददुः ।
मरुस्तु तु प्रयातेषु ग्यावायस्तु मद्वायशाः^(८) ॥७१॥
रथवीतिर्दुंसितरमगच्छन्मनसा तदा ।
स सद्य अपिरात्मानं विवचूरथवीतये^(९) ॥७२॥
एतं मे सोममित्यूग्भ्यां^(१०) दौत्ये^(११) राचीं न्ययोजयत् ।
रथवीतिं तपस्तन्^(१२) सस्येक्ष्यार्घ्येण चवुषा ॥७३॥

(१) यमसूनुवमुध्यतेति क० ग० घ० च० ।

(२) बुद्धेति क० ग० घ० च० ।

(३) यान्न इति क० घ० च० ।

(४) शास्तेति क० ग० घ० च० ।

(५) केष्टेतीति क०, केष्टेतीति ख० ।

(६) अमुष्यत स्रवसोभ्यः इति ख०, आमुष्यते स्रवसोभ्यः इति घ० ।

(७) मद्वायशा इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्थ ।

(८) प्रवक्ष्यान्वथवीतये इति क० ग० घ० च० ।

(९) इत्याभ्यामिति क० ग० घ० च० ।

(१०) दौत्ये इति ख० पुस्तकान्तरस्थ ।

(११) रथवीतिमपश्यन्तीमिति ख० घ० ।

स्वतामपि गर्भाणां द्रष्टुं तदनुमन्त्रणम् ।

भाववृत्तं तु तत्तस्यास्तथारूपं हि दृश्यते ॥८५॥

जरायुर्गर्भशब्दाभ्यामेतद्रूपं हि दृश्यते^(१) ।

मधे उपस्थे^(२) सावित्रं युञ्जतेऽष्टावदः^(३) स्तुतः ॥८६॥

पर्जन्यो वल्लिति त्वस्मिन्^(४) पृथिवी मध्यमा तु^(५) वाक्^(६) ।

अद्या नो देवमवितरियं दुःखप्रनाग्निनी^(७) ॥८७॥

वारुणन्तु प्रसन्नाजे षड्भैन्द्राग्रमुत्तरम्^(८) ।

विष्णुं न्यङ्ग^(९) स्मरन्मेति मारुतं सूक्तमुत्तरम्^(१०) ॥८८॥

एतया मरुदाख्यातं द्यौर्नन्द्रे प्रतिपूर्वकम्^(११) ।

(१) स्वतामपि गर्भाणामित्यादिसार्द्धैकश्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नित-
पुस्तकेषु पाप्यते ।

(२) मधौयसेतीति क० घ० च० ।

(३) सावित्रे युञ्जतेऽष्टेति वै इति क० ग० घ० च० ।

(४) पर्जन्यस्तु वल्लित्येतीति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) त्वस्मिन् ग० ।

(६) स्तुतेति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) एतच्छ्लोकार्धे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(८) उत्तरमिदम् उत्तममिति क०, इन्द्राग्निन्द्राग्रमुत्तये इति छ०,
मिन्द्राग्निन्द्राग्रमुत्तये इति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(९) विष्णुं चिह्नमिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) उत्तममिति छ० ।

(११) एतच्छ्लोकार्धे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपपद्यते ।

श्रीसूक्तमाश्रीर्वादस्तु^(१) स्त्रीपुत्राणां पराधि तु^(२) ॥८८॥
 तस्याद्या^(३) लक्ष्यपनुद^(४) मग्निस्तु^(५) निपातभाक् ।
 प्रजावान् जीवपुत्रो^(६) वा गर्भकर्माणि संस्तुतौ ॥८९॥
 नानारूपाः पथस्त्रिन्यः^(७) संस्तुवन्तीति संस्तुताः^(८) ।
 आश्रीर्वादिषु संज्ञास्तु कर्मसंज्ञास्तु देवताः^(९) ॥९०॥
 निपातभाग् चिह्नवाक्यात्^(१०) परीचेतेह मन्त्रवित् ।
 मन्त्रप्रयोगमन्त्रयोः^(११) प्रयोगो^(१२) वक्ष्यवत्तरः ॥९१॥

- (१) आश्रीर्वादो स्यादिति ख०, आश्रीर्वादास्तेति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (२) श्रीपुत्राणां पराधि षट् इति क० घ० च०, षट् इति ग०, श्रीः
 पुत्राणां पराध षट् इति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (३) तस्यादेति क० घ० च० ।
 (४) लक्ष्यपनिर्गोदे इति क० घ० च०, स्याद्यालक्ष्यो यतेर्गोदे इति
 ख०, लक्ष्यपनिर्गोदे इति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) स्त्वचेति ख० ड० ।
 (६) प्रजावज्जीवपुत्र इति क० ख० ग० घ० च०, प्रजावान् जीवपुत्रा
 इति ड० ।
 (७) पथान्त्रिन्यः इति ख० ग० ।
 (८) संस्तुताविति ड० ।
 (९) कर्मसंज्ञा तु देवतेति ख० ।
 (१०) चिह्नवाक्येति ख० ग० ।
 (११) मन्त्रप्रयोगमन्त्राद्यामिति ग० ।
 (१२) प्रयोगे इति ग० ।

रम्ये हिमवतः पृष्ठ एषचेतीति चाम्रवीत् ।
 ष्वेर्नियोगमाप्ताय देव्या रात्र्या प्रचोदितः ।
 आदाय कन्यां तां दार्ष्यं उपेयायार्चनानसम् ॥७४॥
 पादौ तस्योपसङ्गृह्य स्थितः^(१) प्रहः क्षताञ्चलिः ।
 रथवीतिरहं दार्ष्यं इति नाम ग्रग्रं च ॥७५॥
 मया सङ्गति^(२) मिच्छन्तं तां प्रत्यावक्षि यत्पुरा ।
 तत् चमस्त्र नमस्तेऽस्तु मा च मे भगवन् कुधाः^(३) ॥७६॥
 ष्वेः पुत्रः स्त्रियमृषिः^(४) पितासि भगवन्पुत्रेः ।
 हन्त प्रतिगृह्णाणेमां युयामित्येवमव्रवीत्^(५) ॥७७॥
 पाद्यार्घ्यमधुपर्कैश्च पूजयित्वा च तं^(६) नृपः ।
 शुकुमद्यग्रतं दत्त्वा अनुजग्मे गृहान् प्रति ॥७८॥
 ग्रभीयमी^(७) तरन्तश्च पुरुमीष्ट^(८) च पार्ष्विणम् ।
 यद्भिः सनदिति श्रुत्वा जगामर्षिरपि स्त्रियम्^(९) ॥७९॥

(१) स्थितेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) संयोगमिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) कुधाः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) पार्ष्विरिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) युयामित्येति चाम्रवीदिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) चार्चनानां स्वयमिति ख० घ० च० ।

(७) ग्रभीयमीमिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) पुरुमीष्टमिति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) स्वयमिति ख० घ० च० च० ।

अतेन मैत्रावरुणान्येकादशपर्याणि तु ।

षडाश्विनानि^(१) गर्भाणि पञ्चर्धूपनिषत्स्रुतिः^(२) ॥८०॥

सप्तह्रत्वोऽपराधे तु^(३) विफले दारसंग्रहे ।

अविः कृतो^(४)ऽयमेधेन भारतेनेति वै श्रुतिः^(५) ॥८१॥

ततोऽष्टमे^(६)ऽपराधे तु वृचद्वेष्ट्यां स पार्यवः ।

अर्षि^(७)शेष^(८) विनिक्षिप्य स्कलं रात्रौ न्यधारयत्^(९) ॥८२॥

षोऽश्विनाविति सूक्तेन तुष्टार्वाविः शुभस्यतौ ।

तौ तं तस्मात् समुद्धृत्य चक्रतुः सफलं पुनः ॥८३॥

वृचस्तस्यैव गर्भायं स्तपत^(१०)स्तस्य गर्भवत् ।

धया वात इति ज्ञेये त्वयिभ्यामितरे अक्षौ^(११) ॥८४॥

(१) षडाश्विनावीति क० ग० घ० च० ।

(२) गर्भाणि पञ्चर्धूपनिषत्स्रुतिरिति ग० । स्रुतिरित्यत्र तुवीति क० घ०, तुवीति च० ।

(३) सप्त ह्रत्वादराधान् वै इति क० घ० च०, सप्तह्रत्वोऽपराधान् वै इति ग० ।

(४) ततः इति छ० पुस्तकान्तरस्य, अक्षौ कृतेति ग० ।

(५) नः श्रुतिमिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) तमष्टमे इति क० ग० घ० च० ।

(७) अर्षीति क० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) अर्षीशेषा इति घ० च० ।

(९) रात्रौ रात्रौ न्याधारयदिति क० घ० च० ।

(१०) चित्रस्तस्यैव गर्भायंस्तपतः इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(११) येमावन्निभ्यामितरौ द्यूषाविति छ० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

स्रवतामपि गर्भाणां दृष्टं तदनुमन्त्रणम् ।
 भाववृत्तं तु तत्तस्यास्तथारूपं हि दृश्यते ॥८५॥
 जरायुर्गर्भग्रन्थाभ्यामेतद्रूपं हि दृश्यते^(१) ।
 महे उपस्थे^(२) सावित्रं युञ्जतेऽक्षावदः^(३) स्तुतः ॥८६॥
 पर्जन्यो बलिति त्वस्मिन्^(४) पृथिवी मध्यमा तु^(५) वाक्^(६) ।
 अद्या नो देवसवितरियं दुःस्वप्ननाशिनौ^(७) ॥८७॥
 वारुणन्तु प्रसवाजे वद्वमैन्द्राग्रमुत्तरम्^(८) ।
 विष्णुं न्यङ्ग^(९) न्यरमेति मारुतं सूक्तमुत्तरम्^(१०) ॥८८॥
 एतया मरुदाख्यातं द्यौर्नैन्द्रे प्रतिपूर्व्वकम्^(११) ।

(१) स्रवतामपि गर्भाणांमितादिंशार्द्धेकश्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नित-
 पुस्तकेषु नापश्यत ।

(२) मधौयसेतीति क० घ० च० ।

(३) सावित्रे युञ्जतेऽक्षिति वै इति क० ग० घ० च० ।

(४) पर्जन्यस्तु बलित्येतीति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) त्वस्मिन् ग० ।

(६) कृतेति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) एतद्भोक्तार्द्धे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(८) उत्तरमित्यत्र उत्तममिति क०, इन्द्राभौन्द्राग्रमुप्यते इति ख०,
 मिन्द्राभौन्द्राग्रमुप्यते इति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(९) विष्णुं चिह्नमिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) उत्तममिति ख० ।

(११) एतद्भोक्तार्द्धे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यते ।

श्रीसूक्तमाग्नीर्वादस्तु^(१) स्त्रीपुत्राणां पराधि त्व^(२) ॥८८॥
 तस्यादा^(३) लक्ष्म्यपनुद्^(४) मग्निस्तत्र^(५) निपातभाक् ।
 प्रजावान् जीवपुत्रो^(६) वा गर्भकर्मणि संस्तुतौ ॥८९॥
 नानारूपाः पथस्त्रिन्यः^(७) संस्तवन्तीति संस्तुताः^(८) ।
 आग्नीर्वादेषु संज्ञास्तु कर्मसंज्ञास्तु देवताः^(९) ॥९०॥
 निपातभाग् लिङ्गवाक्यात्^(१०) परीक्षेतेह मन्त्रवित् ।
 मन्त्रप्रयोगमन्त्रयोः^(११) प्रयोगो^(१२) वस्तवत्तरः ॥९१॥

- (१) आग्नीर्वादो स्यादिति ख०, आग्नीर्वादास्येति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (२) श्रीपुत्राणां पराधि षट् इति क० घ० च०, षट् इति ग०, औः
 पुत्राणां पराध षट् इति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (३) तस्यादेति क० घ० च० ।
 (४) लक्ष्म्यपनिर्नादः इति क० घ० च०, स्यादाकर्मो पतेर्नादे इति
 ख०, लक्ष्म्यपनिर्नादे इति ड० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) त्ववेति ख० ड० ।
 (६) प्रजावन्जीवपुत्रः इति क० ख० ग० घ० च०, प्रजावान् जीवपुत्रा
 इति ड० ।
 (७) यथास्त्रिन्यः इति ख० ग० ।
 (८) संस्तुताविति ड० ।
 (९) कर्मसंज्ञा तु देवतेति ख० ।
 (१०) लिङ्गवाक्येति ख० ग० ।
 (११) मन्त्रप्रयोगमन्त्राणामिति ग० ।
 (१२) प्रयोगे इति ग० ।

विधेस्तयोः परौचा^(१) स्थान्मन्त्राः स्युरभिधायकाः^(२) ।
 तस्मात्तेन विमंवादी मन्त्राणा तद्गतानि तु ॥८३॥
 गुणभिधायकानि स्युः सविज्ञानपदानि तु ।
 मन्त्रेषु गुणभूतेषु प्रधानेषु च कर्मसु ॥८४॥
 प्रधानगुणभूताः स्युर्देवता इति गम्यते ।
 त्रिसोदत्सरिकं सत्त्वं प्रजाकामः प्रजापतिः ॥८५॥
 आचरत्सहितः साधैर्विश्वैर्देवैः महेति च ।
 तत्र वाग्दौर्घ्यायायामाजगामाग्नीरिषी^(३) ॥८६॥
 तां दृष्ट्वा युगपत्तत्र कस्याथ वरुणस्य च ।
 शुकं चस्कन्द तद्ग्राभ्यामग्नौ प्रासु^(४) यदृच्छ्या^(५) ॥८७॥
 ततोऽर्चिर्भ्यो भृगुर्जज्ञे अङ्गारेभ्योऽङ्गिरा^(६) स्यपिः ।
 प्रजापतिस्ततौ दृष्ट्वा दृष्ट्वा वागभ्यभाषत ॥८८॥
 आभ्याम्विस्तृतीयोऽपि भवेदत्रैव मे सुतः ।
 प्रजापतिस्तथेत्युक्तः प्रत्यभाषत भारतीम् ॥८९॥
 स्यपिरविस्तृतो जज्ञे सूर्यान्लसमद्युतिः ।
 योऽङ्गारेभ्य स्यपिर्जज्ञे तस्य पुत्रो वृहस्पतिः ॥९०॥

(१) परीक्षा इति ख० ।

(२) अभिधानकाः इति ख०, अभिधानिकाः इति ग० ।

(३) अग्नीरिषीति युक्तः पाठः ।

(४) प्रास्यमिति ख०, प्रास्येति ग० ।

(५) अङ्गारस्याङ्गिरा इति ख०, अङ्गारेभ्यङ्गिरा इति ग० ।

वृहस्पतेर्भरद्वाजो विदधौति^(१) य उच्यते^(२) ।

मरुत्स्वाभीहुर्यश्च^(३) स एवाङ्गिरसो नपात्^(४) ॥१०१॥

सपुत्रस्य तु तस्येदं^(५) मण्डलं पष्ठमुच्यते ।

त्वं क्षम इति तत्रादावाग्नेयानि त्रयोदश ॥१०२॥

सूक्तानि चोपि सूक्तानमग्नेर्वैशानरस्य तु ।

एकाग्रविंशतिश्चैव^(६) पिवत्यैन्द्राण्य^(७)तः परम् ॥१०३॥

अग्ने सचे पदित्यस्यां दौ देवौ तु^(८) निपातितौ ।

प्रोतये मूम^(९) इत्येते वैशदेव्यासृचौ तु ते^(१०) ॥१०४॥

सृग्द्वितीया पदसाम्यमैन्द्रमेति^(११) गवां स्तुतिः ।

आसत्ताणाम^(१२) इत्यस्यां वायुरिन्द्रश्च संस्तुतौ^(१३) ॥१०५॥

इन्द्रः प्राधान्यतो वाच स्तुतो वायुर्निपातभाक् ।

(१) विदधौतीति छ० ।

(२) प्रजावान् जीवपुत्रो वा इत्यादि विदधौति य उच्यते इत्यन्तपाठः
क० घ० च० चिञ्जितपुत्रकेषु नाप्युच्यते ।

(३) भुवन्यश्चेति क० घ० च०, गुरीयैस्तेति ख० ग० ।

(४) सप्तपुत्रस्य तस्यैतदिति क० ग० घ० च० ।

(५) एकाग्रविंशदेवाप्तेति ख०, एकाग्रविंशदेवाप्तेति छ० । एकोनविंश-
तिरिति भवितुमर्हति ।

(६) पिवत्यैन्द्राणीति पाठः शुद्धः ।

(७) देवौ यादिति क० ग० घ० च० ।

(८) नम इति क० घ० च० ।

(९) स्तुते इति छ० ।

(१०) चेतीति ग० ।

(११) इन्द्रवायु सृग्द्वितीया स्तुताविति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

अयं देवसृचं सौम्यमैन्द्रमेके प्रचर्चते^(१) ॥१०६॥

शरीरं चक्षुरित्यस्या दृचोऽधीति^(२) दृवोः^(३) स्तुति^(४) ।

पितरं स्तौति शयु^(५) च दृचस्यान्ते पदे स्वयम्^(६) ॥१०७॥

स्वादु^(७) श्चिकलायमित्येताः पञ्चर्चः सौम्य एव वा^(८) ।

इन्द्रः प्रधानतो वाच स्तुतः सोमो निपातभाक् ॥१०८॥

इन्द्रस्यैन्द्रनिपातोऽयं स्वयन्ते क्षैतरेयके^(९) ।

अगव्यूति^(१०) स्तौति देवान् पादो भूमिमथोत्तरः ॥१०९॥

दृष्टस्यति द्वितीयोऽस्तौति^(११) लिन्द्र^(१२) मेवोत्तम पदम् ।

अपिस्तु तौ तथेत्युक्ता पायु^(१३) पुत्तमभाषत ॥११०॥

अधर्षणीयौ शत्रूणां कुरुष्वेतौ^(१४) नृपाविति ।

पितरं स तथेत्युक्ता युद्धोपकरणं तयोः ॥१११॥

जीमूतस्येति^(१५) सूक्तेन पृथक्तेनाम्बमन्त्रयत् ।

(१) इन्द्रः प्रधानतो वाचेति श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(२) अधीतिरिति विसर्गयुक्तपाठः शुद्धः ।

(३) यः प्यानयदिति तस्य दृचोऽधीति दृष्टस्तुतिरिति क० ग० घ० च० ।

(४) युक्तस्यान्ते पदे स्वयमिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) इति तु सौम्यः पञ्चर्च उत्तरः इति क० ग० घ० ।

(६) इन्द्रः प्रधानतो वाचेत्यादि न्यूनते क्षैतरेयके इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । सूयते इति श्रद्धः पाठः ।

(७) द्वितीयस्त्विति क० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) लिन्द्रमिति पाठः साधुः ।

(९) कुरु पृथ्वेति घ० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) जीमूतोयेनेति क० घ० च०, जीमूतस्येति ग० ।

(क) अ० ६, ३५, ३६ । (ख) अ० १, ३७, ६ । (ग) अ० ६, ३७, ३९ ।

(घ) अ० ६, ३०, २० । (ङ) अ० २, २, ७ ।

प्रथमा त्वस्य सूक्तस्य योद्धारं स्तौति वर्ष्मणम् ॥११९॥
 धनुः स्तौति^(१) द्वितीया तु तृतीया व्याभिमन्त्रिणी^(२) ।
 स्तौति चार्वा^(३) चतुर्थी च^(४) गिषुधिं स्तौति पञ्चमी ॥११२॥
 अर्द्धेन^(५) सारथिं पृथ्वा रम्भयोऽर्द्धेन मंशुताः ।
 अश्वान्तु सप्तमी स्तौति आयुधागारमष्टमी ॥११४॥
 नवमी रथगोषान्तु दशमी रथदेवताः ।
 इधुमेकादशी^(६) स्तौति द्वादशी कवचमृतिः ॥११५॥
 त्रयोदशी कर्मा स्तौति हस्तवाणं चतुर्दशी ।
 प्रथमे पञ्चदश्यान्तु पादे दिग्ध^(७) इयुः स्रुतः^(८) ॥११६॥
 अयोमुषी द्वितीये तु अर्द्धेऽस्तं^(९) वारुणं परम्^(१०) ।
 पौत्र्या^(११) तस्य सूक्तस्य धनुर्मुक्त इयुः स्रुतः ॥११७॥
 सप्तदश्यां तु युद्धादेः^(१२) कवचस्य च नन्धनं^(१३) ।

-
- (१) धनुषश्चेति क० घ० च० ।
 (२) व्याभिमन्त्रिणीति क० घ० च० ।
 (३) स्तौत्युमाशौ चतुर्थी चेति क० घ० च० च० ।
 (४) चर्चनेति क० घ० च० ।
 (५) इधुधियैकादशीति क० घ० च०, इधुधैकादशीति य० ।
 (६) दिग्धः इति य० ।
 (७) इधुधुता इति य० घ० ।
 (८) अर्द्धेनिति घ० ।
 (९) घरे इति छ० ।
 (१०) योद्धाशौ क० य० च० च० ।
 (११) युद्धादेरिति क० घ० च०, योद्धादेरिति घ० ।
 (१२) नन्धनः इति क० य० च० च० ।

अयं देवस्तृचं सौम्यमैन्द्रमेके प्रचवर्ते^(१) ॥१०६॥

शरौरं चवुरित्यस्यां द्वचोऽधीति^(२) हवोः^(३) स्तुतिः^(४) ।

पितरं स्तौति ग्रंयु^(५)श्च द्वचस्थान्ते पदे स्वयम्^(६) ॥१०७॥

स्त्रादु^(७)ष्किलायमित्येताः पञ्चर्चः सौम्य एव वा^(८) ।

इन्द्रः प्रधानतो वाच स्तुतः सोमो निपातभाक् ॥१०८॥

इन्द्रस्यैन्द्रनिपातोऽयं स्वयन्ते द्वैतरेयके^(९) ।

अगव्यूतिः^(१०) स्तौति देवान् पादो भूमिमथोत्तरः ॥१०९॥

दृष्टस्त्विति द्वतीयोऽस्तौत्^(११) बिन्द्र^(१२)मेवोत्तमं पदम् ।

अपिस्तु तौ तथेत्युक्त्वा पायुं^(१३) पुत्तमभाषत ॥११०॥

अधर्षणीयौ शत्रूणां कुक्ष्यैतौ^(१४) नृपाविति ।

पितरं च तथेत्युक्त्वा युद्धोपकरणं तयोः ॥१११॥

जौमूतस्येति^(१५) सूक्तेन वृषक्तेनान्वमन्वयत् ।

(१) इन्द्रः प्रधानतो वाचेति श्लोके क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(२) अधीतिरिति विसर्गयुक्तपाठः शुद्धः ।

(३) य आनयदिति त्वस्य द्वचोऽधीति दृष्टस्तुतिरिति क० ग० घ० च० ।

(४) सूक्तस्थान्ते पदे स्वयमिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) इति तु सौम्यः पञ्चर्च उत्तरः इति क० ग० च० ।

(६) इन्द्रः प्रधानतो वाचेत्यादि स्तूयन्ते द्वैतरेयके इत्यन्तपाठः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते । स्तूयते इति शुद्धः पाठः ।

(७) द्वतीयस्त्विति क० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) तैन्द्रमिति पाठः साधुः ।

(९) कुक्ष्य पुत्तेति ख० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) जौमूतोयेनेति क० घ० च०, जौमूतस्येति ग० ।

(क) ऋ० ६, ४५, ६३ । (ख) ऋ० १, ३४, ६ । (ग) ऋ० ६, ४४, २९ ।
(घ) ऋ० ६, ४७, २० । (ङ) ऋ० २, २, ४ ।

(१) प्रसङ्गादिह^(१) याः सूक्ते देवताः परिकीर्तिताः ॥१२४॥
 ता एव सुक्तभाजस्तु मेने राघोतरौसुतः^(२) ।
 प्राजापत्यो मरीचिर्हि मारीचः कश्यपोऽभवत्^(३) ॥१२५॥
 तस्य देव्योऽभवन्नाया^(४) दाचायश्चस्तयोदग ।
 अदितिर्दिनिर्दनुः काक्षा दनायुः सिंहिका मुनिः^(५) ॥१२६॥
 क्रोधावग्ना वरिष्ठा च सुरभिर्विनता तथा ।
 कद्रुश्चैवेति दुहितुः कश्यपाय ददौ च च^(६) ॥१२७॥
 तासु देवासुराश्चैव गन्धर्वोरगराक्षसाः ।
 वयांसि च पिशाचाश्च अग्निरेऽन्याश्च जातयः ॥१२८॥
 तत्रैका त्वदितिर्देवी दादग्राजनयत्^(७) सुतान् ।
 भग्यैवार्थमात्रा^(८) य मित्रो वरुण एव च ॥१२९॥

(१) ख० घ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च, प्रसङ्गादिह याः सूक्ते इति श्लोकाज्ज्ञात्वा प्राक्,—

अदितिरप्यभितुष्टाव दानं तत्र च तस्य तु ।
 अचैकया दयां यमे दत्तं सद्भीर्त्तयन् स्वयम् ।

इत्यधिकं यतितम् ।

(२) प्रसङ्गा त्विहेति क० ग० घ० च० ।

(३) राघोतरस्तुताविति क० घ० च० ।

(४) मुनिरिति क० ग० घ० च० ।

(५) आता इति क० घ० च० ।

(६) विगाविति ख० ।

(७) अदितिरित्यादिसाङ्गेकश्लोक क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(८) दन्द्गोऽजनयदिति क० ग० घ० च० ।

स्तुतिरष्टादशी ज्ञेया युयुत्सोर्देव्यगुत्तमा^(१) ॥११८॥

आयासे चोत्तमे पादे ह्यपि^(२) रात्मन आश्रितः ।

सूक्तेनानेन तु सुता सङ्गामाङ्गान्यृषिस्तयोः ॥११९॥

ततः^(३) प्रस्थापयामास पुनर्वारशिखान्^(४) प्रति ।

एतदुपत्ते चतसृभी राज्ञोः माहाय्यकाङ्क्षया ॥१२०॥

भरदाजोऽभितुष्टाव प्रीतस्तेन पुरन्दरः ।

अभ्यावर्त्तिनमामास हयुषीयानदीतटे ॥१२१॥

सहितद्वायमानेन^(५) जघानैतान् शचीपतिः^(६) ।

एवं^(७) वारशिखा^(८) च्छित्वा तावभ्यावर्त्ति^(९) मार्ध्वयौ^(१०) ॥१२२॥

भरदाजाय गुरवे ददतुर्विविधं वसु ।

भरदाजस्य गर्गस्य दृष्टाविन्द्रेण वै पथि ॥१२३॥

दौ च^(११) प्रप्तोक^(१२) इत्याभिर्दानं तयो^(१३) शर्ममतुः ।

(१) स्तुतिवत्तमेति क० ग० घ० च० ।

(२) अपिपरिति ड० ।

(३) ततोऽदिति क० घ० च० ।

(४) वारशिखानिति ग० ।

(५) सहितदुपत्ते चतसृभिरित्यादि जघानैतान् शचीपतिरित्यन्तमात्र क०
ग० घ० च० प्रसिद्धतुल्यकृतेषु न दृश्यते ।

(६) तौ त्विति क० ग० घ० च० ।

(७) वारशिखानिति ग० ।

(८) ततोऽप्यारशोऽदिति क० ग० घ० च० ।

(९) इत्यादिति क० ग० घ० च० ।

(१०) तौ इति क० ग० घ० च० ।

(११) य० ६, २०, ८ । (१२) य० ६, ४०, २५ । (१३) य० ६, ४०, २२ ।

(१) प्रसङ्गादिह^(१) याः सूक्ते देवताः परिकीर्त्तिताः ॥१२४॥

ता एव सूक्तभाजस्तु मेने राघीतरौस्तः^(२) ।

प्राजापत्यो मरीचिर्हि मारीचः कश्यपोऽभवत्^(३) ॥१२५॥

तस्य दैत्योऽभवन्नाया^(४) दाचायश्चस्त्रयोदश ।

अदितिर्दितिर्दनुः काक्षा दनायुः सिंहिका मुनिः^(५) ॥१२६॥

क्रोधावशा वरिष्ठा च सुरभिर्विनता तथा ।

कद्रुसैवेति दुहितृः कश्यपाय ददौ च च^(६) ॥१२७॥

तासु देवासुराद्यैव गन्धर्वोरगराक्षसाः ।

वयांश्चि च पिशाचाश्च अजिरेऽन्याश्च जातयः ॥१२८॥

तथैका त्वदितिर्देवी दादशाजनयत्^(७) सुतान् ।

भग्यैवार्यमांश्च^(क) मित्रो वरुण एव च ॥१२९॥

(१) ख० घ० चिह्नितपुस्तकयोः पुस्तकान्तरे च, प्रसङ्गादिह वा' सूक्ते इति श्लोकाज्ज्ञात्वा प्राक्,—

ऋषिरप्यभितुष्टाव दानं तत्र च तस्य तु ।

ऋषैकया इयां अमे दत्तं सद्रौत्तयन् सयम् ।

इत्यधिकं पठितम् ।

(२) प्रसङ्गा त्विहेति क० ग० घ० च० ।

(३) राघीतरस्तुताविति क० घ० च० ।

(४) मुनिर्दिति क० ग० घ० च० ।

(५) जाता इति क० घ० च० ।

(६) विगाविति ख० ।

(७) अदितिर्दितादिसाज्ज्ञेयकथोक' क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० २, १, ४ ।

धाता चैव विधाता च विवक्षांश्च महाद्युतिः ।
 तष्टा पूषा तथैवेन्द्रो दादग्नौ विष्णुरुच्यते^(१) ॥१२०॥
 दन्दं तस्यास्तु तज्जज्ञे^(२) मित्रस्य वरुणस्य च^(३) ।
 तयोरादित्ययोः सन्ने वृद्धाश्चरममुर्वशीम् ॥१२१॥
 रेतस्यस्कन्द कुम्भे तु^(४) न्यपत^(५) दासतीतरे ।
 तेनैव तु मुहूर्तन वीर्यवन्तौ तपस्विनौ ॥१२२॥
 अगस्त्यश्च वसिष्ठश्च तथर्षौ संवभूवतुः ।
 बह्वधा पतिते शुक्रे कक्षसेऽथ जले स्थले ॥१२३॥
 स्थले वसिष्ठस्तु मुनिः सम्भूत अयिमत्तमः ।
 कुम्भे त्वगस्त्यः सम्भूतो जले मत्स्यो महाद्युतिः^(६) ॥१२४॥
 उदियाय ततोऽगस्त्यः ग्रम्या^(७) माचो महायशाः^(८) ।
 मानेन सन्मितो यस्मात् तस्मान्मान्य इहोप्यते ॥१२५॥
 यद्वा कुम्भादुपिर्जातः कुम्भेनापि हि^(९) मीयते ।

(१) भगवैवायंमाश्रयेषादिसाङ्गंश्लोक ग० घ० च० चित्रितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(२) लज्जते इति ख० ।

(३) मित्रस्य वरुणस्य चेति क० ख० ग० घ०, वहेति ख० ग० ।

(४) तत्कुम्भे इति ग० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) क्षपतदिति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) बह्वधा पतिते शुक्रे इत्यादिसाङ्गंश्लोकः क० ग० घ० च० चित्रित-पुस्तकेषु न पठित ।

(७) मत्स्याय इति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) कुम्भे नावोहेति क० घ० च० ।

कुम्भ इत्यभिधानन्तु परिमाणस्य लक्षणम्^(१) ॥१२६॥

ततोऽसु गृह्यमाणसु वसिष्ठः पुष्करे स्थितः ।

सर्वतः(१) पुष्करं तच्च विश्वेदेवा अधारयन् ॥१२७॥

उत्थाय सखिलात्तस्मादथ,तेषु महत्तपः ।

नामास्य गुणतो जज्ञे वसतेः श्रेष्ठकर्मणः^(१) ॥१२८॥

अदृश्यामुपिभिर्होन्द्र^(७) सोऽप्युत्तपसा पुरा ।

सोमभागामयो^(१) तस्मै प्रोवाच हरिवाहनः ॥१३८॥

अथ यो वा इन्द्रमिति ब्राह्मणात्तद्वि दृश्यते^(१) ।

वसिष्ठ्य वसिष्ठाख्य^(१) ब्राह्मणा वै ततोऽभवन् ॥१४०॥

सर्वकर्मसु यज्ञेषु दीक्षणीयास्ततोऽभवम्^(८) ।

तस्मादद्यापि^(८) वासिष्ठाः सदस्यस्त्रिंश कर्मणि^(१७) ॥१४१॥

- (१) कथ्यते इति क० घ० च० ।
- (२) सर्व्ववेति क० ग० घ० च० ।
- (३) वेद्यकर्मणः इति पाठः साधु । सैद्यकर्मणेति छ० पुस्तकान्तरम् ।
- (४) चैत्रमिति छ० पुस्तकान्तरम् ।
- (५) स्त्रीभामाशक्त इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
- (६) यतश्चूकार्क क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
- (७) वासिष्ठश्च वसिष्ठश्चेति पाठः सङ्गतः । वसिष्ठश्च वसिष्ठश्चेति क० घ०, वसिष्ठश्च वसिष्ठश्चेति ग० घ० ।
- (८) सर्व्वमभीष्ट यत्रेभ्य दक्षिणोपवमाश्रयेति क० घ० च० ।
- (९) येऽद्याप्येति क० ग० घ० च० ।
- (१०) दक्षिणः सुदक्षः सुसुः अहिनिदिति क० ग० घ० च० ।

अर्धयेद्^(१) दक्षिणाभिस्तान् भास्त्रवेथो श्रुति^(२)स्त्रियम्^(३) ।
 अथिस्तु मैत्रावरुणिः सूक्तैः षोडशभिः परैः ॥१४९॥
 तुष्टाव चाग्नि^(४)मित्यग्निमाप्रस्तुच जुषस्त नः^(५) ।
 प्राग्नये^(६)ऽथ प्रसधाजो^(७) द्वितीयं प्राग्नये^(८) वचम् ॥१४९॥
 वैश्वानरीयाष्टेतानि^(९) त्वे हे^(१०)ऽग्नाणि पराश्रितः ।
 दद्य पञ्च च सूक्तानि निपातो मरुतां स्तुतिः ॥१४९॥
 नक्तिः सुदास^(११) इत्यस्यां दानं पैजवनस्तु ।
 वसिष्ठेन चतुर्थ्यग्नि^(१२)र्द्धं ननु^(१३)रिति कीर्त्तितम् ॥१४९॥
 संवादः सूक्तमैत्रं^(१४) वाश्विन्यं तत्तु^(१५) प्रवचते ।
 वसिष्ठागस्त्ययोरच कीर्त्त्यंते तनयैः सह ॥१४९॥
 इन्द्रेण चैव संवादो महिमा जन्म कर्म च ।

(१) पूजयेदिति ख० उ० प्रुक्तान्तरस्य ।

(२) स्तुतिरिति क० घ० च० ।

(३) उद्यर्धं भास्त्रवो श्रुतिरिति ख० उ० ।

(४) वैश्वानरीयमित्येतदिति क० घ० च० ।

(५) चतुर्भिस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(६) संवादमैत्रसूक्तमिति उ० प्रुक्तान्तरस्य, संवादो सूक्तमैत्रे इति ख० ।

(७) वाश्विन्यं वस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(क) अ० ०, १, १ । (ख) अ० ०, १, १ । (ग) अ० ०, १, १ ।

(घ) अ० ०, १, १ । (ङ) अ० ०, ११, १ । (च) अ० ०, १८, १ ।

(ज) अ० ०, १२, १० । (न) अ० ०, १८, १२ ।

पराणि प्रे^(क)ति चत्वारि वैश्वदेवानि यानि^(१) तु ॥१४७॥
 सौत्युगजा^(ख)महिं तत्र मानो^(ग)ऽहिर्बुध्न्य^(घ) एव च ।
 अहिराक्षन्ति मेघान् स एति वा तेषु मध्यमः ॥१४८॥
 योऽहिः स बुध्न्यो युप्रेति सोऽन्तरिक्षेऽभिजायते^(१) ।
 उदुंस्य^(ख)सवितुः सूक्तं^(१) अश्वो^(घ)वाजिनदेवताः^(१) ॥१४९॥
 हृषो^(५)ऽर्द्धर्षस्य पादोऽच प्रथमायाम्बुचि स्तुतः^(१) ।
 पादस्यैव द्वितीयोऽच प्रथमायाम्बुचि स्तुतः^(१) ॥१५०॥
 यथाऽर्द्धर्षा भगमुग्र^(ख)स्तथा मूर्ध्नं भगो^(घ)ऽपि च ।
 स हि रत्नानि सविता सुवातीति भगः स वा^(घ) ॥१५१॥

-
- (१) तथेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।
 (२) अहिराक्षन्तीत्यादि सोऽन्तरिक्षेऽभिजायते इत्यन्तर्माता क० ग०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।
 (३) सूक्ते इति ख० घ० ।
 (४) वाजिनदेवत इति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) हृषः इति ग० ।
 (६) हृषोऽर्द्धस्य भगोऽच भगमुग्र इति श्रुतिरिति ख० घ० पुस्त-
 कान्तरम् । श्रुतिरित्यच स्तुतः इति ग० ।
 (७) पञ्चम्यामहिदेवता इति क० ग० घ० च० ।
 (८) यद्य ह्योका क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।
-

(क) ऋ० ७, ३१, १ । (ख) ऋ० ७, ३४, १६ । (ग) ऋ० ७, १४,
 १० । (घ) ऋ० ७, ३४, १० । (ङ) ऋ० ७, २८, १ । (च) ऋ० ७,
 २८, ० । (झ) ऋ० ७, २८, ६ । (ञ) ऋ० ७, ३१, ५ ।

वैश्वदेवानि पक्षोर्ध्वपञ्चर्षो भगदेवताः^(१) ।

प्रातर्जित^(२) सुपयोऽन्या द्रष्टुं स क्षौत्याग्नि^(३)रेव वा ॥ १५१ ॥

एके तु प्रात^(४)रित्यस्यां भगमेव^(५) प्रचक्षते ।

आद्यान्ते ते तु अययः कीर्त्तयन्ति^(६) प्रसङ्गतः ॥ १५२ ॥

सूक्तेषु^(७) देवता मान्या मान्यास्तत्र स्तुवन्ति^(८) च ।

सालोक्त्यान्^(९) साहचर्याद्वा संस्तुवादय वा पुनः ॥ १५३ ॥

गणस्थानाद्भक्तितो वा कीर्त्तयन्तेऽन्यास्तु देवताः ।

दाधिक्रमय सावित्रं रौद्रमित्यनुपूर्वगः ॥ १५४ ॥

दधिका^(१०) प्रथमायान्तु^(११) देवताः परिकीर्त्तिताः ।

ता ज्ञेया आप^(१२) आप्यं स्यादार्भवः प्रथमस्तुतः ॥ १५५ ॥

उत्तमा वैश्वदेवी वा आर्भवी वा निगद्यते^(१३) । *

(१) पक्षोर्ध्वः पञ्चर्षो भगदेवता इति क० ख० ग० घ० च० ।

(२) द्रष्टुं क्षौत्याग्नीरेति क० घ० च०, वृद्ध्याग्नीरेति घ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) प्रातरित्येतां भागीमेवेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) आद्यान्तेषु तु क्षेपु तु यत्सोत्सवंतीति घ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) सूक्तेऽस्मिन्निति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) त्वन्या अन्यास्तत्र भवन्तीति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) काशीदेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) प्रथमायान्तिति क० ग० घ० च० ।

(९) वैश्वदेवी तु समुद्रज्येष्ठेयया क्षुतिरिति क० घ० च० ।

(१०) अ० ०, ३१, २ । (ख) अ० ०, ३१, २ । (ग) अ० ०, ३३, २ ।

(घ) अ० ७, ३०, १ ।

अथ षष्ठोऽध्यायः ।

आ मा^(१)मिति तु सूक्तेन प्रत्युचं देवताः स्मृताः ।

मित्रावरुणावग्निश्च देवा नक्षत्राश्चैव च^(२) ॥१॥

दृचावादित्यदेवतयौ रोदस्योः प्रे^(३)ति यस्तुचः ।

वास्तोष्पत्यस्ततश्च^(४) प्रस्तापिन्य चचः स्मृताः^(५) ॥२॥

परं^(६) चत्वारि सूक्तानि मास्तानि क ई^(७)मिति ।

तेषां तु पितरं देवं अम्बकं^(८) सौत्यृगुत्तमा ॥३॥

स्तुतौ तु मित्रावरुणौ सूक्तैर्य^(९)दिति सप्तभिः ।

अश्विनौ तु स्तुतौ^(१०) देवावष्टभिः प्रति वा^(११)मिति ॥४॥

यद्^(१२)द्योत्सूर्यं^(१३) दति तिस्र उ^(१४)देतीत्यर्द्धपञ्चमाः ।

सौर्यं तच्च^(१५)रिति तु गीयते चतुर्देवता ॥५॥

(१) एतच्छ्लोकाद्धे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(२) त्विति क० ग० घ० च० ।

(३) त्वयौ प्रस्तापिनौ स्मृता इति क० ग० घ० च० ।

(४) ततः इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) परैरिति क० ग० घ० च० ।

(६) तद्वत् तच्चत्वरिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) अ० ०, ५०, १ । (ख) अ० ०, ५३, १ । (ग) अ० ०, ५६, १ ।

(घ) अ० ०, ५८, १२ । (ङ) अ० ०, ६०, १ । (च) अ० ०, ६५, १ ।

(ज) अ० ०, ६९, १ । (झ) अ० ०, ६९, १ । (ञ) अ० ०, ६९, १ ।

(७) ०, ६६, १६ ।

आदित्यानां तदो^(१) अद्य द्वे अक्षौ ग्रौनकोऽनवीत् ।
 अन्याः सर्वा अक्षः सौर्या यदद्याद्याः^(२) प्रकीर्तिताः ॥६॥
 इमे चेतार^(३) इत्याद्याः^(४) सवे मित्रो मित्रः सुतः ।
 अर्यमणो वरुणस्यापि मित्रस्यैता नव स्रताः ॥७॥
 यदद्य सूर्ये^(५) इत्याद्या दग्धादित्या अक्षः स्रताः ।
 सविता चा^(६) दितिर्मित्रो वरुणस्यार्यमा भगः ॥८॥
 सुता उदुं त्य^(७) दित्येतास्तिस्रः सौर्यस्रतः पराः ।
 आग्नीस्तवु^(८) रित्येतामाचार्यः ग्रौनकोऽनवीत्^(९) ॥९॥
 उपास्तु सप्तभिर्युवाः^(१०) सूक्तान्येभ्यः पराणि तु ।
 चत्वारौन्द्रावरुणानि^(११) इन्द्रावरुणयोः सुतिः ॥१०॥
 उदुं ज्योति^(१२) रिति त्वक्षिषर्तुर्वै मध्यमः सुतः^(१३) ।
 वरुणस्य गृहाचाचौ वसिष्ठः क्षत्र^(१४) आचरत् ॥११॥
 प्रविवेशाय तं तत्र या नदस्यभवर्त्त^(१५) ।

(१) इत्याद्यैरिति याठः सङ्कतार्थः ।

(२) वेति ख० घ० ।

(३) आदित्यानां तदो अद्येत्यादयश्चत्वारः श्लोकाः क० ग० घ० च०
 चिह्नितपुस्तकेषु नेष्यन्ते ।

(४) इन्द्रावरुणेत्येति क० ग० घ० च० ।

(५) एतत्पुस्तकेऽर्द्धे क० ग० घ० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(६) सौर्यमिति ख० ।

(७) यदभ्यधावतेति क० ग० घ० च० ।

(क) अ० ७, ६६, १२ । (ख) अ० ७, ६६, ८ । (ग) अ० ७, ६०, ५ ।
 (घ) अ० ७, ६६, ८ । (ङ) अ० ७, ६६, १८ । (च) अ० ७, ६६, १६ ।
 (ज) अ० ७, ७५, १ । (झ) अ० ७, ७६, १ ।

क्रन्दन्तं सारमेयं स धावन्तं द्रष्टुमुद्यतं ॥१२॥

यदर्जुने^(क)ति च चिभिः सान्त्वयित्वा व्यसुम्भपत्^(ख) ।

स तं^(ग) प्रस्त्रापयामास जनमन्यस्य वारुणम् ॥१३॥

ततस्तु वरुणो राजा खान् पात्राण् प्रत्यमुद्यत^(घ) ।

स वद्धः^(ङ) पितरं सूक्तैश्चतुर्भिरित उत्तरैः^(च) ॥१४॥

अभितुष्टाव धीरे^(छ)ति सुमोचैनन्ततः पिता ।

ध्रुवासु त्वे^(ज)ति चोक्तायां पात्रा अस्मात्प्रमोचिरे^(झ) ॥१५॥

पराणि चीषि सूक्तानि वायव्यानि प्रवीरया^(ञ) ।

अथ तास्त्वै^(ट)न्द्रवायव्याः क्षत्रो^(ठ) यासु^(ड) दिवत्सुतिः ॥१६॥

प्रवीरयोक्ता वायव्याः प्रा उ^(ण) गीत्यैतरेयके ।

(१) क्रन्दन्तमित्यादि सान्त्वयित्वा व्यसुम्भपदित्यन्तपाठः क० ग० घ० च०
चिञ्जितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(२) यवमिति ख० उ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) खैः पात्रैः प्रत्यबध्यत इति क० ग० घ० च० ।

(४) बुद्धेति क० घ० च० ।

(५) वद्धः स वारुणैः पात्रैः ध्रुवा सुत्वेति दृश्यते इति ख० उ० पुस्त-
कान्तरम् ।

(६) सुमुचिरे इति पाठः शुद्धः ।

(७) चेति ख० उ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) क्षत्राविति क० ग० घ० च० ।

(९) यास्त्विति ख० उ० पुस्तकान्तरम् ।

(१०) प्राप्तिरिति ख० ।

(क) अ० ०, ५५, २ । (ख) ०, ८६, १ । (ग) अ० ०, ८८, ० ।

(घ) अ० ०, ८०, १ ।

पदस्य व्यत्ययं कृत्वा वायोः प्राधान्यमुच्यते ॥१७॥

ते मत्प्रेन दृष्टो यावन्तरस्यतुर्ध्वः पुनः ।

उग्रनैका^(क) प्रसोता^(ख) चर्गदयोरेता नव स्रताः^(ग) ॥१८॥

ऐन्द्राग्ने श्रुचि^(घ)मित्येते प्रेति^(ङ) सारस्रते परे ।

स्तुतयैव सरसांस्तु^(च) जनियन्त^(छ) यतुर्ध्वैः^(ज) ॥१९॥

राजा वर्धसहस्राणि^(झ) दीक्षित्यन्नाऽऽयः पुरा ।

चचारैकरथेनेमां ब्रुवन् सर्वाः समुद्रगाः ॥२०॥

यक्ष्ये वहत भागान् मे^(झ) इन्द्रमो वायनेकशः^(ञ) ।

प्रत्यूचुस्तं नृपं नद्यस्त्रान्पवीर्याः कथं वयं ॥२१॥

वहेम भोगान् सर्वास्ते सजे वार्यसहस्रिके^(ट) ।

(१) प्रवीरयोक्ता वायव्या इत्यादि दयोरेता नव स्रता इत्यन्तर्माठः क० म० घ० ऋ० चिह्नितपुस्तकेषु नास्तीक्यते ।

(२) देवा सरसान् स इतीति छः पुलकाभ्यन्तरस्य । देवा इत्यत्र द्रुपे इति छः ।

(३) यतुर्ध्वमित्येति क० घ० ऋ० यतियुमित्येति म० ।

(४) वर्धसहस्रायेति छ० म० ऋ० पुलकान्तरस्य ।

(५) भोगान् मे इति पाठो युक्तः उत्तरत्र तथावर्धनात् । उपहत मां सर्वामित्येति क० घ० ऋ०, वहत भागान् मे इति म०, वहत माः सर्वाः इति छः ।

(६) वायवैकश इति क० ख० म० घ० ऋ० ।

(७) वर्धसहस्रिके इति छ० छः ।

(क) ऋ० ०, ८१, २ । (ख) ऋ० ०, ८२, २ । (ग) ऋ० ०, ८३, २ ।

(घ) ऋ० ०, ८४, २ । (ङ) ऋ० ०, ८५, २ ।

सरस्वतीं प्रपद्यस्व सा त्वा^(१) वक्ष्यति नाऊष ॥२२॥

तथेत्युक्त्वा जगामागु आपगां^(२) स सरस्वतीम् ।

सा चैनं प्रतिजघाह दुदुहे च पयो दत्तम्^(३) ॥२३॥

एतदत्यहुतं कर्मा सरस्वत्या नृपं प्रति ।

वारुणिः^(४) कौर्त्तयामास प्रथमस्य द्वितीयया ॥२४॥

इे वार्हस्पत्ये ऐन्द्रे च^(५) वैष्णवे तु^(६) परे ततः ।

उत्तमैन्द्राय तिस्रः^(७) सुः^(८) पर्जन्ये तिस्र उत्तरे ॥२५॥

आग्नीर्षं प्रथमा तत्र प्रथमस्य तृतीयया ।

यज्ञे आग्नेन्द्रमेवासौदन्त्या त्विन्द्रावृक्षस्यती^(९) ॥२६॥

तृतीया नवमी चैव सौतीन्द्रावृक्षस्यती^(९) ।

(१) ते इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) जगामास यावगीमिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) प्रतिजघाह सा चैनं पयः सर्पिष्य दुदुहतीति क० ग० घ० च० ।

(४) वारुणः इति ख० ।

(५) ऐन्द्रे यज्ञे दिवः सूक्ते इति क० घ० च०, यज्ञे वार्हस्पत्यमैन्द्र-
मिति ग० ।

(६) चेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) द्रघो द्वितीयोरमैन्द्रेति क० घ० च० ।

(८) आग्नीर्षं प्रथमा तत्रेत्यादि अन्यथा त्विन्द्रा वृक्षस्यती इत्यन्तपाठः
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते । तेषु अस्मिन् सन्ने,
सौतीन्द्रं प्रथमा तत्र द्वितीयाद्या वृक्षस्यति । इति श्लोकाद्वि-
वर्तते ।

(९) सहेन्द्रावृक्षस्यती इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

संवत्सर^(क)न्तु माण्डूकमेन्द्रासोमं^(ख) परन्तु यत् ॥२०॥
 अषिर्देदर्शं रक्षोघ्नं^(ग) पुच्छगोकपरिश्रुतः ।
 चते पुचग्रते क्रुद्धः सौदासैर्दुःखितस्तदा^(घ) ॥२१॥
 ये पाकशंसं^(ङ)सृक् सौम्या^(च) आग्नेयी तत उत्तरा ।
 एकादशी वैश्वदेवी सौम्यस्तस्याः परो दृचः^(ज) ॥२२॥
 यदि वाच^(झ)मृगाग्नेयी ऐन्त्री यो मे^(ञ्)ति त्वं क्षता^(ट) ।
 यावृषी प्रयाजिमाती^(झ)ति वितिष्ठध्वं^(ञ्) त्वं मारुती ॥२३॥
 प्रवर्त्तये^(ञ्)ति पक्षेन्ग्र ऐन्द्रासोमौत्पृगुत्तमा ।
 अषिस्त्रिभिर्पमाशास्ते भानो रच^(ञ्) इति तृचि^(ट) ॥२४॥
 दिवसैव पृथिव्याश्च तथा पालनमात्मनः ।
 उलूकं यातुं^(झ)^(ञ्) जघ्नेतासामाभारूपाविशाचरान्^(ट) ॥२५॥

- (१) मण्डूका इन्द्रासोममिति ख० ड० पुच्छकान्तरच ।
 (२) रक्षोघ्नमिति क० घ० ड० च० ।
 (३) इत्यध्रूवाकाङ्क्ष क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेष्यते ।
 (४) सौम्याविति ड० ।
 (५) दृचः इति ग० ।
 (६) यो मेतीन्द्रः क्षतोऽङ्गयेति ड० पुस्तकान्तरच ।
 (७) दृचे इति क० घ० च० ।
 (८) यात्विति क० ख० ग० घ० च०, यान्विति पुस्तकान्तरम् ।
 (९) यद्य लोका क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेष्यते ।

(क) ऋ० ७, १०१, २ । (ख) ऋ० ७, १०४, ८ । (ग) ऋ० ७,
 १०४, १४ । (घ) ऋ० ७, १०४, १६ । (ङ) ऋ० ७, १०४, १७ ।
 (च) ऋ० ७, १०४, १८ । (झ) ऋ० ७, १०४, १९ । (ञ) ऋ० ७, १०४, २२ ।
 (ट) ऋ० ७, १०४, २५ ।

पञ्चदशान्नु सूक्तस्थायाष्टम्यां^(१) चैवं वासुणिः ।
 दुःखशोकपरीतात्मा शपते विलपन्निव ॥२३॥
 एते पुत्रशते तस्मिन्^(२) वसिष्ठो दुःखितस्तदा ।
 रघोर्भूतेन श्रापान्तु सदासेनेति नः श्रुतं^(३) ॥२४॥
 कण्वस्यैव प्रगाथस्य घोरपुत्रौ बभूवतुः ।
 गुरुणा तावन्नुज्ञातावूषतुः सहितौ वने ॥२५॥
 वसंतोस्तु तयोस्तत्र कण्वपत्न्याः शिरःस्त्रपन्^(४) ।
 हत्वा कनीयान् कण्वस्योक्तसङ्गावन्वबुध्यत^(५) ॥२६॥
 शत्रुकामस्तु तं कण्वः क्रुद्धः पापाभिग्रहया ।
 बोधयामास पादेन दिधत्तन्निव तेजसा ॥२७॥
 विदित्वा तस्य तं भावं प्रगाथः प्राञ्जलिः क्षितः ।
 मादृत्वे च पिदृत्वे च वरयामास तावुभौ ॥२८॥
 स घोरौ^(६) वाय कण्वो वा वंशजैर्वज्रभिः पितुः ।
 ददृशान्यैश्च सहितः चपिर्मण्डलमष्टमम् ॥२९॥

(१) अष्टम्यामिति क० ग० घ० च० ।

(२) क्रुद्धः इति ख० स० पुस्तकान्तरम् ।

(३) वै श्रुतिरिति ख० ग० घ० च० ।

(४) शिरःश्रमादिति क० घ० च० । शिरःस्त्रपदिति ख० ग० ।

(५) उत्सङ्गेनावबुध्यतेति क० घ० च० । कण्वस्योक्तसङ्गेन त्वबुध्यतेति ख०
 स० पुस्तकान्तरम् ।

(६) घोरः इति क० ख० घ० च० ।

माचिदै^(क)न्द्राणि चत्वारिं अन्वस्य स्मूर^(ख)मित्युचि ।
 तुष्टावाङ्गिरसी नारौ वसन्ती^(ग) ग्रन्थतौ^(घ) पतिम् ॥४०॥
 स्त्रियं मन्तं^(ङ) पुमांसन्तमासङ्गः स्तुतवानृषिः^(च) ।
 स्वस्य^(छ) दामं सुहो^(ज)त्युग्मिस्रतुभिः परिकीर्त्तितम् ॥४१॥
 ग्रिचे^(झ)त्युग्मभ्यां तु काश्यस्य विभिन्दोः परिकीर्त्तितम् ।
 पाकस्यावसु^(ञ) भोजस्य चतुर्भिर्धमिति^(ट) स्तुतम् ॥४२॥
 पौष्णौ मेति^(ठ) प्रगाथौ द्वौ^(ड) मन्यते आकटायनः ।
 ऐन्द्रमेवाथ पूर्वन्तु गाक्षवः पौष्णमुत्तरम्^(ण) ॥४३॥
 ऐन्द्राणामिह सूक्तानामुत्तमस्योत्तमे द्वये ।
 दामं राज्ञः कुबङ्गस्य स्मूरं राधा^(त) इति स्तुतं ॥४४॥
 दूरा^(थ)दित्याग्निने सूक्ते सप्तत्रिंशत्ताने^(द) यथा ।

- (१) वसन्ताविति ख० । वसताविति ड० ।
 (२) अन्तमिति ग० ।
 (३) मासं तं स्तुतवानृषिरिति ङ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) तस्येति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) चेति ख० ड० ।
 (६) त्विति य० ड० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) उत्तममिति ख० ।

- (क) ऋ० ८, १, १ । (ख०) ऋ० ८, १, ३४ । (ग) ऋ० ८, १, ३४ ।
 (घ) ऋ० ८, १, ३० । (ङ) ऋ० ८, २, ३१ । (च) ऋ० ८, ३, २१ ।
 (छ) ऋ० ८, ४, १५ । (ज) ऋ० ८, ४, १६ । (झ) ऋ० ८, ५, १ ।
 (ञ) ऋ० ८, ५, ३० ।

पञ्चदशान्तु सूक्ष्मायाष्टम्यां^(१) चैवं वारुणिः ।
 दुःखशोकपरीतात्मा श्रपते विलपन्निव ॥२२॥
 घते पुत्रघते तस्मिन्^(२) वसिष्ठो दुःखितस्तदा ।
 रचोभूतेन शपान्तु सुदासेनेति नः श्रुतं^(३) ॥२४॥
 कण्डसैव प्रगाथस्य घोरपुत्रौ बभूवतुः ।
 गुरुणा तावदुज्जातावूषतुः सहितौ वने ॥२५॥
 वसतोऽसु तयोस्तत्र कण्डपत्न्याः शिरःस्त्रपन्^(४) ।
 छत्वा कनीयान् कण्डस्योऽसुत्सङ्गावन्वबुध्यत^(५) ॥२६॥
 शत्रुकामस्तु तं कण्डः क्रुद्धः पापाभिग्रहया ।
 बोधयामास पादेन दिधवन्निव तेजसा ॥२७॥
 विदित्वा तस्य तं भावं प्रगाथः प्राञ्जलिः स्थितः ।
 मादले च पिदले च वरयामास तावुभौ ॥२८॥
 स घौरो^(६) वाय कण्डो वा वंशजैर्वज्रभिः पितुः ।
 ददृशान्यैश्च सहितः अविर्मण्डलमष्टमम् ॥२९॥

(१) अष्टम्यामिति क० ग० घ० च० ।

(२) क्रुद्धः इति ख० उ० पुस्तकान्तरम् ।

(३) वै श्रुतिरिति क० ग० घ० च० ।

(४) शिरःश्रमादिति क० घ० च० । शिरःस्त्रपदिति ख० ग० ।

(५) उत्सङ्गेनावबुध्यतेति क० घ० च० । कण्डसूक्ष्मसङ्गेन तनुयतेति ख०
 उ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) घोरः इति क० ख० घ० च० ।

माचिदै^(१) न्द्राणि चत्वारि^(२) अन्वस्य सूर^(३) मित्यूचि ।
 तुष्टावाङ्गिरसी नारी वसन्ती^(४) श्रद्धतो^(५) यतिम् ॥४०॥
 स्त्रियं मन्तं^(६) पुमांसन्तमासङ्गः सुतवानृषिः^(७) ।
 स्रष्ट^(८) दानं सुही^(९) त्यूग्मिस्तुभिः परिकीर्तितम् ॥४१॥
 ग्रिहे^(१०) त्यूग्म्यां तु कायस्य विभिन्दोः परिकीर्तितम् ।
 पाकस्यापसु^(११) भोजस्य चतुर्भिर्यमिति^(१२) सुतम् ॥४२॥
 पौष्णौ प्रेति^(१३) मगाधौ द्वौ^(१४) भन्यते शकटायनः ।
 ऐन्द्रमेवाय पूर्वन्तु गासवः पोष्यमुत्तरम्^(१५) ॥४३॥
 ऐन्द्राणामिह सूक्तानामुत्तमस्योत्तमे दृष्टे ।
 दानं राशः कुबुजस्य सूरं राध^(१६) रति सुतं ॥४४॥
 दूरा^(१७) दित्याग्निने सूक्ते यत्रचिंमत्ताने^(१८) यथा ।

-
- (१) वसन्ताविति घ० । वसताविति ङ० ।
 (२) चत्वारमिति ङ० ।
 (३) मासं तं हतवानृषिरिति ङ० पुस्तकान्तरम् ।
 (४) तस्येति घ० ङ० पुस्तकान्तरम् ।
 (५) चेति छ० ङ० ।
 (६) त्विति घ० ङ० पुस्तकान्तरम् ।
 (७) उत्तममिति ङ० ।
-

- (४) घ० ८, १, १ । (ख०) घ० ८, १, २४ । (ग) घ० ८, १, २४ ।
 (घ) घ० ८, १, २० । (ङ) घ० ८, १, २१ । (च) घ० ८, १, २१ ।
 (ज) घ० ८, १, २१ । (झ) घ० ८, १, २८ । (झ) घ० ८, १, २ ।
 (न) घ० ८, १, २० ।

तत्रार्द्धर्चा^(१) दृष्ट^(२)श्चान्यः कश्चोर्दानस्तवः सतः ॥४५॥

महानिती^(३)न्द्रदैवत्यमग्निं वैश्वानरं सुतम्^(४) ।

मन्यते शाकपूणिस्तु भाम्यान्व^(५)श्चैव मुद्गलः ॥४६॥

बृचे तु शत^(६)मित्यस्मिन् दानं तैरिन्द्रिरं सतम् ।

परन्तु मारुतं प्रेति^(७) श्वान^(८)स्त्रीण्या^(९)श्चिनानि च^(१०) ॥४७॥

त्व^(११)माग्नेयं च इन्द्रे^(१२)ति षडैन्द्राण्युत्तमस्य तु ।

उपोत्तमायामर्द्धर्चं देवो वास्तोस्पतिः^(१३) सुतः ॥४८॥

इद^(१४)मादित्यदेवत्यं तिसृभिस्त्वदितिः^(१५) सुता^(१६) ।

पथ्यां चतुर्थीषप्तम्योरुते^(१७)त्याश्विन्यृगष्टमी^(१८) ॥४९॥

सुताः श्र^(१९)मिति पञ्चोस्या^(२०)मग्निसूर्यामिच्छास्तयः ।

(१) इत्यर्द्धर्चा इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) दृष्टः इति क० घ० छ० च० ।

(३) महानैत्रं प्रव्रवत्यामग्निर्वैश्वानरः सुतः इति क० ग० घ० च० ।

(४) भाम्यान्वा इति छ० ।

(५) सतः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) तयेति क० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) यथा चतुर्थी षप्तम्योरुतेत्याश्विन्यृगष्टमीति क० घ० च० ।

(८) पञ्चस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ८, ६, १ । (ख) ऋ० ८, ६, ४६ । (ग) ऋ० ८, ७, १ ।

(घ) ऋ० ८, ८, १ । (ङ) ऋ० ८, ८, २३ । (च) ऋ० ८, ११, १ ।

(छ) ऋ० ८, १२, १ । (ज) ऋ० ८, १७, १४ । (झ) ऋ० ८, १८, १ ।

(ञ) ऋ० ८, १८, ६ । (ट) ऋ० ८, १८, ८ । (ठ) ऋ० ८, १८, ८ ।

वरुणार्घ्यममित्राणां प्रगीथोऽय^(१)मिति स्तुतिः^(२) ॥५०॥

आग्नेये स्तुती राजर्षेस्त्वसदस्योरदा^(३)दिति ।

पश्चाग्रतं बधूनाञ्च गवां तिस्रस्य सप्ततोः ॥५१॥

अथोद्वाणामुरध्वाणां वामांसि विविधानि च ।

रथानि वृषभं गावं तामामयेसरं पतिम्^(४) ॥५२॥

क्षत्वा दारानृषिगच्छन्निन्नायेतच्छ्रमं च ।

वयं^(५) सूक्तेन ग्रकञ्च प्रीतस्तेन प्रचीपतिः ॥५३॥

अपे वरं वृणीष्वेति प्रह्वस्तमृपिरववीत् ।

काकुत्स्थ कन्याः पश्चाग्रचुगपद्रमये प्रभो ॥५४॥

कामतो वज्ररूपत्वे योवने^(६) चाचयो रतिं ।

ग्रज्जनिधिं पद्मनिधिं मद्रुहेध्वनपायिनम्^(७) ॥५५॥

प्रामादान् वियकम्पामौ भोवर्षांस्तत्प्रसादतः ।

करोतु पुष्यवाटीश्च वृषक्रावां सुरद्रुमेः ॥५६॥

मा भूत् सपत्नी सद्भायां सर्वमस्त्विति चाववीत्^(८) ।

(१) वरुणार्घ्यममित्रान् प्रगीथोऽयमिति छ० छ० ।

(२) स्तुताः इति छ० छ० पुनश्चान्तरथ, तरेति ग० ।

(३) अग्नेये वरं प्रतीति छ० ।

(४) दुग्धपदिति छ० ।

(५) काकुत्स्थेयादिमात्रेणोक्तः पुनश्चान्तरे व दृश्यते ।

(६) पश्चाग्रतं बधूनायेत्यादि सर्वमस्त्विति चाववीदित्यन्तर्गतः क० ग०
घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

आगन्तुं^(क) मारुतं सूक्तं वयं^(ख)मित्येन्द्रमुत्तरम्^(ग) ॥५७॥
 काण्डस्य सौमरे^(१)श्चैव यजतो वंशजैः^(२) सह ।
 कुरुचेचे यवान् जक्षुर्हवीषि विविधानि च ॥५८॥
 आखुञ्च^(३) सोऽभितुष्टाव इन्द्रश्चिचं सरस्वतीं ।
 इन्द्रो वे^(ग)त्यनयर्चां स दानशक्तिं प्रकाशयन् ॥५९॥
 आखुराजोऽभिमानाच्च प्रहर्षितमनाः स्वयम्^(४) ।
 स सुतो^(५) देववच्चिच^(६) षष्ठये तु गवां ददौ^(७) ॥६०॥
 अयुतानां सहस्रं वै निर्जयाह सुवधृषिः ।
 षष्ठिश्चोवाच^(८) इष्टात्मा नाहमर्हामृत्युपेः सुतिम् ॥६१॥
 तिर्यग्योनौ समुत्पन्नो^(९) देवतां^(१०) स्तोतुमर्हसि ।

(१) वयमैन्द्रमतः परमिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) सौमरेरिति क० ग० घ० च० ।

(३) वंशजैरिति क० घ० च० ।

(४) आखुञ्च इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) इन्द्रोवेत्यनयर्चां स इति श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
भाष्योक्त्यते ।

(६) संस्तुत इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) यद्ददौ तदुद्धृतेन हेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) प्रोवाचेति छ० ।

(९) समुद्भूत इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१०) देवं नः इति ग० ।

(क) अ० ८, २०, १ । (ख) अ० ८, २१, ३ । (ग) अ० ८, २१, १० ।

(घ) अ० ८, २१, १८ ।

तमन्वया पुनस्यासौदोत्यं^(१) सूत्रेण चाधिनौ^(२) ॥६१॥

दक्षि^(३)ध्वेत्येतदाग्रेयं सखायस्यैन्द्रमुत्तरम्^(४) ।

यथा वरः सुमाद्ये^(५) उत्तमस्त्वौषसस्तृषः ॥६२॥

अष्टौ तु सहिता एता देवता विभिदुर्वलम् ।

उपायेन्द्रय सोमयापाग्निः सूर्यो वृहस्पतिः ॥६३॥

अङ्गिराः सरमा चैव ता वा^(६)मित्युत्तरस्य तु ।

आदौ मैत्रावरुणस्तु^(७) नव द्वादश त्वात्तराः ॥६४॥

वैश्वदेव्यो वरुणा यथादावृषये वसु ।

इन्द्रो वेत्येतयर्चा तु दानप्रक्षिप्रकाग्रनम्^(८) ॥६५॥

कीर्त्तितं^(९) तु वृषे तस्मिन्नुज्ज^(१०)मुचक्षायते ।

अश्विनौ ददतुः प्रीतौ तदिदोक्तं सुशामनि^{(११)(१२)} ॥६७॥

(१) कुत्वा चित्रं सूक्तैः प्रैस्त्रिभिरिति क० घ० च० ।

(२) उत्तममिति छ० एतच्छ्रुत्वादे क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितम् । तेषु अस्मिन् स्थले, अश्विनावभिनिन्द्रश्च चाभितुष्टाव देवताः । एतच्छ्रुत्वादे वर्त्तते ।

(३) मित्रावरुण इति छ० छ० ।

(४) एतच्छ्रुत्वादे छ० ग० घ० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(५) कीर्त्तनमिति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) एतच्छ्रुत्वादे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० ८, २२, १ । (ख) ऋ० ८, २३, १ । (ग) ऋ० ८, २४, २८ । (घ) ऋ० ८, २४, १ । (ङ) ८, २४, २२ । (च) ऋ० ८, २५, २२ ।

आश्विनं तु युवो^(क)युल्ल^(ख) वायव्या^(ग) उत्तरास्त याः ।
 यं सवर्णमनुर्नाम लेभे पुत्रं विवस्वतः ॥६८॥
 वैश्वदेवानि पञ्चैतान्यग्निरुक्थे^(घ) जगाद् सः^(च) ।
 बभुरेक^(ङ) इति त्वष्टिं विद्वतो^(ज) द्विपदा दश ॥६९॥
 स्त्रयन्ते देवता ह्यासु कर्मभिः^(झ) स्त्रैः पृथक् पृथक् ।
 सुताः कर्मगुणैः स्त्रैः स्त्रैर्देवता यथ यथ तु ॥७०॥
 पृथक् कर्मस्तुतिनाम वैश्वदेवन्तदेव तु^(ञ) ।
 तासाम्बभुरिति त्वाद्या सौम्याग्नेयी तृगुत्तरा ॥७१॥
 त्वाद्गो वैद्गो च रौद्रो च पौष्णो वैष्ण्वृगाश्विनी ।
 नवमी मैचावरुण्यृग्दशमी मित्रसंस्तवा ॥७२॥
 यजमानप्रमद्वाच्च यजिरेवाच संस्तुता ।
 यो यजाति^(ट)दृचे ग्रफो यजतां पतिरीक्षितः ॥७३॥
 तस्य शुमान्^(ठ) दृचे यज्वा चतसृष्यपि सुखि^(ड)ति ।

(१) वैश्वदेवानि स्याद्वाणि जगादाग्निरिति स्त्रयमिति ख० घ० च० ।

(२) त्वेता विद्वतो इति ख० ग० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) ह्यासा नवभिरिति ख० ग० च० ।

(४) पृथक् कर्मस्तुतेषु त्वं तद्विद्याद्वैश्वदेवतमिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० ८, २६, १ । (ख) ऋ० ८, २६, २० । (ग) ऋ० ८, २०,
 १ । (घ) ऋ० ८, २८, १ । (ङ) ऋ० ८, ११, १ । (च) ऋ० ८, ११,
 २ । (ज) ऋ० ८, ११, १४ ।

यज्जनोरेव दम्भतोः पक्षं या^(१) दम्भतीत्युचः ॥७४॥
 आग्र्या^(२)ग्रीरेतु^(३) पौष्णौ परे मित्रार्थमा यथा^(४) ।
 वरुणस्य सुतस्तत्र आदित्या अग्नि^(५)मग्नये^(६) ॥७५॥
 सूक्तानि ब्रह्मतानी^(७)ति चीष्टैन्द्राणि पराश्रितः ।
 अध^(८) इत्यत्र कन्या तं स्त्रीलिङ्गेनेन्द्रमब्रवीत् ॥७६॥
 स हि तां कामयामास दानवीं पाकशामनः ।
 ज्येष्ठां स्वसारं पुंसस्य^(९) तस्यैव बधकाम्यया^(१०) ॥७७॥
 अग्निने^(११)त्याग्निनं सूक्तमैन्द्रे सूक्ते परे ततः ।
 ऐन्द्राम्यात् परमाग्नेयमैन्द्राम्यादावुच्ये^(१२) परे ॥७८॥
 उत्तरे वरुणे तस्य आ वा^(१३)मित्याग्निनसूचः ।
 सूक्ते इमे^(१४) समाग्नेये^(१५) ताभ्यामैन्द्रे ततः परे^(१६) ॥७९॥

- (१) यो यजाति ब्रूचे शक इत्यादिसार्द्धोक्तद्वयं क० ग० घ० च० चिह्नितः
 पुस्तकेषु नापश्यत ।
 (२) प्युस्येति क० घ० च०, कंस्येति ख० पुस्तकान्तरम् ।
 (३) युवकाम्ययेति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरम् ।
 (४) ऐन्द्रामं परमाग्नेयमैन्द्रामं वादये इति क० घ० च० । वादये इत्यत्र
 वादयमिति ग० ।
 (५) इमे तु चाग्नेये इति क० घ० च० ।
 (६) ताभ्य मैन्द्रेति चोत्तरे इति क० ग० घ० च० ।

(७) अ० ८, ११, ५ । (ख) अ० ८, ११, १८ । (ग) अ० ८,
 ११, ११ । (घ) अ० ८, ११, १३ । (ङ) अ० ८, ११, १४ । (च) अ०
 ८, १२, १ । (ज) अ० ८, १३, १८ । (झ) अ० ८, १४, १ । (झ) अ०
 ८, १२, ४ । (ञ) अ० ८, १२, १ ।

वशायाख्याय^(१)यत्^(२)प्रादात्कानीनक्षु प्रधुश्रवाः ।
 तदत्र संस्तुतं दानमास^(३) इत्येवमादिभिः^(४) ॥८०॥
 आनः^(५) प्रगाथो वायव्यः सूक्तस्थोपोत्तमा च या ।
 मित्रार्यमाणौ महतः सुनीयोष^(६)दृचे सुताः ॥८१॥
 द्विषत्वारिंशकात्मीत^(७) स्त्रिभोकाय पुरन्दरः ।
 गिरिं निरुत्य वज्रेण गा ददावसुरैर्दताः ॥८२॥
 यः^(८) कृत्नादिति चैतस्याष्टविषु स्रयमब्रवीत्^(९) ।
 सुता नवम्या नदितिर्मही^(१०)त्यादित्यदेवते^(११) ॥८३॥
 अग्न्याः पञ्चोषषेऽपि स्युः सौम्यं स्नादो^(१२)रिति स्रतम् ।
 पराशष्टौ तु^(१३) सूक्तानि अषीषां तिग्मतेजसान् ॥८४॥

(१) वशायाख्यायेति घ० ।

(२) वशान्नाय वषदिति ख० ।

(३) आदिनेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) प्रातः इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मित्रार्यमाणौ महता इत्यादि अष्टविषु स्रयमब्रवीदित्यन्तपाठः क०
 म० घ० च० विज्ञितपुस्तकेषु नेष्यते ।

(६) चापीति क० घ० च० ।

(७) पराशि चाष्टाविति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(१) ऋ० ८, ४६, २१ । (२) ऋ० ८, ४६, २४ । (३) ऋ० ८,
 ४६, ४ । (४) ऋ० ८, ४६, २० । (५) ऋ० ८, ४७, १ । (६) ऋ०
 ८, ४८, १ ।

ऐन्द्राण्यभि^(६) तु षड्विंशः प्रगाथो वज्रदेवतः ।

अगन्त्याग्नेरचेत्य^(७)ग्निः सूर्यमन्त्रपदा^(८) जगौ^(९) ॥ ८५ ॥

प्रस्कण्यथ प्रथम्य^(१०) प्रादाद्यदसु किञ्चन ।

तद्भूरी^(११)दिति सूक्ताभ्यामखिलन्विष्ट संस्तुतम्^(१२) ॥ ८६ ॥

ऐन्द्राण्युभय^(१३)नित्यं च षडाग्नेयात् पराणि तु^(१४) ।

निपातमाह^(१५) देवानां दाता म^(१६) इति भागुरिः ॥ ८७ ॥

तवे^(१७)यास्कसृचन्वेतं^(१८) मन्यते वैश्वदेवतं ।

आदित्यदेवतं सूर्यं त्याम्बि^(१९)त्यच परन्तु यत् ॥ ८८ ॥

धीवराः सहसा मौनान् इहा सरस्वते जले ।

(१) अन्त्यं पदमिति ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(२) यतः श्लोकाज्ज्ञे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते । तेषु अस्मिन् छात्रे, अन्वेतमिदिति तस्यास्ततोऽग्निः सूर्य एव तु । इति श्लोकाज्ज्ञेमिति ।

(३) त्विति ड० ।

(४) परिकीर्तितमिति ख० ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(५) श्लोकाज्ज्ञेतेतत् ख० ड० चिह्नितपुस्तकयोर्न विद्यते ।

(६) निपातानाहेति ख०, निपातेनेहेति ड० पुस्तकान्तरस्थ ।

(७) अचमिति ग० ।

(८) यास्कः सोऽज्ज्ञे द्वयं चैनमिति ड० ।

(क) अ० ८, ३६, १ । (ख) अ० ८, ५६, ५ । (ग) अ० ८, ५५, १ । (घ) अ० ८, ६१, १ । (ङ) अ० ८, ६५, १० । (च) अ० ८, ६७, १ ।

जालं प्रक्षिप्य तान् बद्धोदक्षिपन् संखिलात् स्थलम् ॥८८॥

शरीरपातभीतास्ते तुष्टुबुधादितेः सुतान् ।

सुमुचुस्तांस्तस्ते च प्रसन्नास्तान् समूदिरे ॥८९॥

धीवराः चुङ्गयं मा वो भूत्स्वर्गं प्राप्स्येति च^(१) ।

उते^(२)ति माता चैवैषां त्वेनाभिष्टुतादितिः ॥९०॥

मातृत्वादुगर्भसम्बन्धात्^(३) सूयेतैषां^(४) सुतौ सुतौ ।

ऐन्द्राण्या त्वा रथं^(५) चीषि सौत्यृदनुपमे^(६)ति षट् ॥९१॥

आचांयमेधयोरच पञ्चदानस्तुतिः परा ।

अपा^(७)दिन्द्रस्य चाग्नेस्य विद्येयां चैव संस्तवः ॥९२॥

दृचस्य प्रथमोऽर्द्धर्चः श्रेष्ठा वरुणदेवताः^(८) ।

त्^(९)माग्नेयेऽथ वा सूक्ते उत्तरे^(१०) इविषां स्तुतिः ॥९३॥

पयःपशोपधीनाश्च^(११) तथा रूपं हि दृश्यते ।

(१) धीवराः सप्तसा भोजानित्यादि चाङ्गद्वयोक्तयं ऋ० ग० घ० च०
विहितपुस्तकेषु गायन्त्यत ।

(२) मातृत्वादितिसम्बन्धादिति ऋ० च०, मातृत्वादभिसम्बन्धादिति ग०
मातृत्वादिति सम्बन्धादिति घ० ।

(३) सुबन्त्येनामिति ख० द० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) श्रेष्ठा वरुणदेवता इति ख० ग० घ० ।

(५) स्यादनुपमेति ऋ० य० घ० च० ।

(६) वेति ख० द० ।

(७) ऋ० ८, ६०, १० । (८) ऋ० ८, ६८, १ । (९) ऋ० ८,

६८, १४ । (१०) ऋ० ८, ६८, १२ । (११) ऋ० ८, ७१, १ ।

उ^(क)दित्यादिनामाग्नेये परं सूत्रे विप्रो विप्रः^(ख) ॥८५॥
 अग्भ्यामह^(ग)मिति द्वाभ्यां सौत्यात्मानमृचिः स्वयम् ।
 आत्मानमात्मना शुला सौति दानं श्रुतवृषः ॥८६॥
 आत्मादानाभिषम्बन्धात् परवृषीच्च महानदीम्^(घ) ।
 परवृषीं परया चेद्भ्रं^(ङ) चिभिः सूक्तैरिम^(च)न्विति ॥८७॥
 सौम्यस्य त्वय^(ज)मित्यस्य परायेन्द्राणि यानि तु ।
 नही^(झ)ति तेषां प्रथमे^(झ) वैशदेव्यृगवीरुधत्^(ञ) ॥८८॥
 देवाना^(ञ)मिति देवानाम्नेष्ट^(झ)माग्नेयमुत्तरम्^(ञ) ।
 वीष्णादिनामि सूक्तानि आ ने^(ञ)येन्द्राणि तं^(ञ) तथा^(ञ) ॥८९॥
 अपास्ताऽचिसुता तामौत्कन्या तग्दोषिणी पुरा ।
 तामिन्द्रयकमे दृष्ट्वा^(ञ) विजने पितुराश्रमे ॥९०॥

-
- (१) आत्मानमात्मना कुलेत्यादि परवृषीच्च महानदीमित्यन्तपाठः क० ग०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।
 (२) परया परवृषीमित्यमिति क० ग० घ० च० ।
 (३) प्रथममिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।
 (४) आग्नेयन्तु ततः परमिति क० घ० च० ।
 (५) आयम इति ऐन्द्राणि तमितीति चेति क० ग० घ० च० ।
 (६) दृष्टेति क० घ० च० ।
-

(क) ऋ० ८, ७३, १ । (ख) ऋ० ८, ७४, १ । (ग) ऋ० ८, ७४, १३ । (घ) ऋ० ८, ७६, १ । (ङ) ऋ० ८, ७८, १ । (च) ऋ० ८, ८०, १ । (ज) ऋ० ८, ८०, १० । (झ) ऋ० ८, ८३, १ । (ञ) ऋ० ८, ८४, १ । (ञ) ऋ० ८, ८५, १ । (ट) ऋ० ८, ८८, १ ।

तपसा वृवुधे सा तु सर्वमिन्द्रचिकीर्षितम् ।

उदकुम्भं समादाय अपामर्षं जगास सा^(१) ॥१०१॥

दृष्ट्वा सोममपादास्ये तुष्टावर्षा वने तु तं ।

कन्या वा^(२)रिति चैतस्यामेधोऽर्थः कथितः स्तुतः^(३) ॥१०२॥

मा सुषाव मुखात् सोमं सुलेन्द्राजुहाव तं^(४) ।

असौ य एषौ^(५)त्यनया पपाविन्द्रस्तु तन्मुखात्^(६) ॥१०३॥

अपूर्णाद्यैव सक्तूंश्च भक्षयित्वा तु तद्गृहात्^(७) ।

अग्निस्तुष्टाव सा चेनं जगादेनं दृचेन तु^(८) ॥१०४॥

सुप्तोभामनवघात्रीं कुरु मां अग्रे सुतथा ।

तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा प्रीतस्तेन पुरन्दरः^(९) ॥१०५॥

रथच्छिद्रेण तामिन्द्रः अकटस्थ युगस्थ च ।

(१) क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु उदकुम्भं समादायेति श्लोकाद्धं,
अपूर्णाद्यैव सक्तूंश्चेति श्लोकाद्धांतरतः पठितम् ।

(२) दृष्ट्वासोममपादास्ये इत्यादि श्रयोऽर्थाः कथिताः स्तुतः इत्यन्तपठः
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तके नोपलभ्यते ।

(३) पपाविन्द्रस्तु तन्मुखादिति क० ग० घ० च० ।

(४) एतच्छ्लोकाद्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(५) अतद्वगुरिति छ० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) असौ गृते दृचेन सेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) एतच्छ्लोकाद्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

प्रक्षिप्य निश्चर्क्य चिः सुत्वक् सा तु ततोऽभवत्^(१) ॥१०६॥
 तस्यां त्वचि व्यपेतायां पूर्वस्यां शल्लको^(२)ऽभवत् ।
 उत्तरा त्वभवद्बोधा क्लकलासस्तुत्तमा ॥१०७॥
 इतिहासमिमं^(३) सूक्तं त्वाहृतुर्यास्कमाठरौ^(४) ।
 कन्ये^(क)ति श्रौनकः सूक्ते यान्त^(ख)मैत्रे ततः परे^(ग) ॥१०८॥
 उत्तमा चार्भवी प्रोक्ता उत्तरस्यैतरेयके ।
 छान्दोगिके तृतीये तदार्भवं शृण्वते यतः^(५) ॥१०९॥
 मासुतं गौः^(ग) परं सूक्तमा नै^(घ)न्नाषि^(०) पराषि षट् ।
 सूक्ते द्वितीय एतेषामितिहासं प्रचक्षते^(८) ॥११०॥

(१) ततः सा सुत्वचाभवदिति छ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) तस्याश्चगपहतायाः पूर्वा सा शल्लकः इति क० ग० घ० च० ।

(३) इदमिति क० ग० घ० च० ।

(४) यास्तुभागुरिरिति क० ग० घ० च० यास्तुभागुराविति छ० पुस्तका-
 न्तरम् ।

(५) श्रौनकस्यैत्रं यान्तमित्युत्तरे च ये इति क० ।

(६) उत्तमा चार्भवीत्यादिश्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु
 नापश्यत ।

(०) छान्दोग्यासीति क० ग० घ० च० ।

(८) एतत्प्रोक्तार्थं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेष्यते ।

(क) ऋ० ८, ६१, १ । (ख) ऋ० ८, ६२, १ । (ग) ऋ० ८, ६४,
 १ । (घ) ऋ० ८, ६५, १ ।

तपसा ब्रुवधे सा तु सर्वमिन्द्रचिकीर्षितम् ।

उदकुम्भ समादाय अपामर्षे जगाय सा^(१) ॥१०१॥

दृष्टा सोममपादास्ये तुष्टावर्चा वने तु त ।

कन्या वा^(क)रिति चैतस्सामेपोऽर्थं कथितं स्तुत^(२) ॥१०२॥

सा सुपाव मुखात् सोम सुलेन्द्रस्राजुहाव त^(३) ।

असौ य एषी^(ख)त्यनया पपाविन्द्रस्तु तन्मुखात्^(४) ॥१०३॥

अपूपास्यैव सक्तूय भवयित्वा तु तद्गृहात्^(५) ।

स्रग्मिस्तुष्टाव सा चैन जगादैर्न द्वेन तु^(६) ॥१०४॥

सुलोमामनवद्यात्रौ कुरु मा शक्र सुतर्षा ।

तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा प्रीतस्तेन पुरन्दर^(७) ॥१०५॥

रथच्छिद्रेण तामिन्द्र शक्रटस्य युगस्य च ।

(१) क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु उदकुम्भ समादायेति श्लोकार्द्धं,
अपूपास्यैव सक्तूयेति श्लोकार्द्धात्परतः पठितम् ।

(२) दृष्टासोममपादास्ये इत्यादि एषोऽर्थं कथितं स्तुत इत्यन्तपाठ
क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तके नोपलभ्यते ।

(३) पपाविन्द्रस्तु तन्मुखादिति क० ग० घ० च० ।

(४) एतच्छ्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(५) प्रतक्रतुरिति ख० ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) असौ ब्रूते दृष्टेन सेति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) एतच्छ्लोकार्द्धं क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

इयाय देवानायन्तं^(१) तं पपुर्विंधिवत्सुराः ।

जमुः पौत्वा च दैत्यानां समरे^(२) नवतीर्नव ॥११६॥

तदेतदप्यवद्रुष^(३) कृचे सव्वं निगद्यते ।

वचस्य देवतां तस्य^(४) इन्द्रमेवाह ग्रौनकः ॥११७॥

ऐन्द्रावार्धेस्पत्य उक्ता ब्राह्मणे सैतरेयके^(५) ।

वचेनेन्द्रमप्यखन् तं^(६) नेमोऽय^(७) मिति भार्गवः ॥११८॥

तुष्टावेन्द्रे दृचेनाप^(८) मधं पय्य च मामृषे ।

स हि क्षुवन्नेव एको नेन्दा^(९) असीति चामवीत् ॥११९॥

तदाकर्णेन्द्र आत्मानमृग्भ्यां तुष्टाव दर्शयन्^(१०) ।

(१) ध्यावायेति क० ग० घ० च० ।

(२) इतदा इति क० घ० च० ।

(३) तदेतदपि प्रतस्मिमिति क० ग० च० ।

(४) देवता ह्येता इति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) ह्योक्तार्धमेतत् क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) अदृश्यन्तमिति क० घ० च०, ऐन्द्रमप्यखन् तमिति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) इन्द्र इति पाठः साधु ।

(८) स हि क्षुवन्नेव एक इत्यादि अय्म्यां तुष्टाव दर्शयन्तित्यन्तपाठः क०

ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।

(क) अ० ८, ६६, १२ । (ख) अ० ८, १००, १ । (ग) अ० ८,

१००, ४ ।

अपक्रम्य तु^(१) देवेभ्यः सोमो वृत्रभयादितः ।

नदीमंशुमतीनाधीमथतिष्ठत् कुरुन्^(२) प्रति ॥१११॥

तं वृद्धस्यतिनैकेन अभ्यपा^(३)दृचद्वा सद् ।

योत्स्यमानः सुसंघटै^(४)र्मरुद्धिर्विविधायुधैः ॥११२॥

वृद्धा तानायतः सोमः खवलेन व्यवस्थितः ।

मन्वानो वृत्रमायान्तं^(५) जिघांसुमरिसेनया ॥११३॥

व्यवस्थितं धनुष्मन्तं तमुवाच वृद्धस्यतिः ।

मरुत्पतिरयं सोम एहि^(६) देवान्^(७) पुनर्विभो ॥११४॥

श्रुत्वा देवगुरोर्वाक्यमनये वृत्रग्रह्या^(८) ।

सोऽमवीज्रेति तं प्रक्र श्रोजसैव^(९) बलाद्वली ॥११५॥

(१) अपक्रम्येति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(२) अमुमती नामा अत्यविषदगुरुनिति क० ग० घ० च०, अभ्यति-
ष्ठत् कुरुनिति ख० ड० ।

(३) अभ्यपादिति पाठः साधुः । दृष्टान्वयादिति ख० पुस्तकान्तरश्च ।

(४) योत्स्यमायस्य संघटैरिति क० घ० च० ।

(५) वृद्धा तानायतां सोमं खवलेन व्यवस्थितम् । मन्वानं पुत्रमायान्त-
मिति क० घ० च० ।

(६) मरुत्पतिरयं सोममैक्षीति क० ग० घ० च० ।

(७) देवेति पाठः समीचीनः ।

(८) श्लोकार्जमेतत् क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(९) स्वर्ग एवेति क० घ० च० ।

मैत्रावरुण्यः सूक्ताद्यायतसंस्तृध^(क)गित्युचः ॥१२५॥

प्रे^(ख)ति मित्राय वा पादाद्यार्थ्यम्णो^(ग) वरुणस्य च ।

नय^(घ)त्यतुर्थः सर्वेषामादित्यानामिति स्तुतिः ॥१२६॥

परा त्वादित्यदेवत्या^(ङ) आम^(च) इत्यादिभिनो ह्यचः^(ज) ।

वायवे शोन्तरे शौर्य्यं शौषसी तृगियं^(झ) परा^(ञ) ॥१२७॥

पावमानौ प्रजा हे^(ट)ति माते^(ठ)त्युभयान्तु गौः स्तुता ।

तमप्रे वृह^(ड)दाप्रेये परेऽग्निस्तृचि संस्तुतः ॥१२८॥

मरुद्भिः सह रुद्रैश्च आग्ने याज्ञौ^(ण)ति मध्यमः ।

प्रजा हे^(त)त्यपि वार्द्ध्वं प्रथमेऽग्निरिहोच्यते ॥१२९॥

पादे तृतीये आदित्य सूर्यौ मध्यमः स्तुतः ।

(१) मित्राय पादस्य अर्थ्यम्णः इति क० ख० ग० घ० ।

(२) अथ आदित्यदेवत्या इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) ह्यचः इति ग० ।

(४) शौर्य्यं शौषस्या प्रभां वा अन्तर्याम्योरिति छ० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

शौषस्या इत्यथ उच्यतेति ग० ।

(क) अ० ८, १०१, १ । (ख) अ० ८, १०१, ५ । (ग) अ० ८, १०१, ४ । (घ) अ० ८, १०१, ७ । (ङ) अ० ८, १०१, ११ । (च) अ० ८, १०१, १४ । (ज) अ० ८, १०१, १५ । (झ) अ० ८, १०१, १ । (ञ) अ० ८, १०१, १४ । (ट) अ० ८, १०१, १४ । (ठ) अ० ८, १०१, १४ । (ड) अ० ८, १०१, १४ ।

अधिस्तु दृष्टा^(१) सुप्रीतो विद्येन्तातं^(२) इति वृत्ते ॥१२०॥
 विविधानि च कर्माणि दानमैन्द्रश्च ग्रंथति ।
 मनोजवा^(३)स्तु सौपर्णा^(४) समुद्रे^(५) वज्रसंस्तवः ॥१२१॥
 वाचं सर्वगतं देवीं^(६) स्तौति यदा^(७) गिति वृत्ते ।
 चींस्तोकानभितथेमान्^(८) वृक्षस्तस्यौ स्वयं त्रिषा ॥१२२॥
 तं नाग्रकं हनुमिन्द्रो विष्णुमभ्येत्य सोऽब्रवीत् ।
 वृचं हनिये निष्ठस्त विक्रम्याद्य^(९) ममान्तिके ॥१२३॥
 उद्यतस्य तु^(१०) वज्रस्य द्यौर्ददात्^(११) ममान्तरम् ।
 तथेति विष्णुस्तच्चके द्यौश्चास्य विवरन्ददौ ॥१२४॥
 तदेतदखिलं प्रोक्तं विष्णुविति सखे^(१२) नृचि^(१३) ।

(१) तं दृष्टयिच्छेति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(२) सौपर्णाति ख० ड० ।

(३) अभिदृष्टेमानिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(४) वृचं हनावविक्रम्य त्रिषुखाद्येति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) उद्यतस्येति क० घ० च० ।

(६) दद्यादिति क० घ० च० ।

(७) सर्वमधिष्ठोक्तं सखेत्युच्येति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० ८, १००, ६ । (ख) ऋ० ८, १००, ८ । (ग) ऋ० ८,
 १००, ८ । (घ) ऋ० ८, १००, ११ । (ङ) ऋ० ८, १००, १० । (च) ऋ०
 ८, १००, ११ ।

मैत्रावरुणः सूक्ताद्यायतसंस्तुध^(१)गित्यृचः ॥२२५॥
 त्रे^(२)ति मित्राय वा पादायार्थ्यम्णो^(३) वरुणस्य च ।
 नय^(४)यतुर्थः सर्वेषामादित्यानामिति स्तुतिः ॥२२६॥
 परा त्वादित्यदेवत्या^(५) आत्म^(६) इत्याश्विनो वृषः^(७) ।
 वायवे चोत्तरे सौर्यं औषधी^(८) तृगियं^(९) परा^(१०) ॥२२७॥
 पावमानो प्रजा हे^(११)ति माते^(१२)त्युभयान्तु गौः स्तुता ।
 तमग्ने वृह^(१३)दाग्नेये परेऽग्निस्तृचि संस्तुतः ॥२२८॥
 मरुद्भिः सह रुद्रैश्च आग्ने यादौ^(१४)ति मध्यमः ।
 प्रजा हे^(१५)त्यपि वाङ्मूर्धं प्रथमेऽग्निरिहोच्यते ॥२२९॥
 पादे तृतीये आदित्य सृतीये मध्यमः स्तुतः ।

(१) मित्राय यादश्च अर्थ्यम्णः इति क० ख० ग० घ० ।

(२) ऋषे आदित्यदेवत्या इति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) द्युचः इति ग० ।

(४) सौर्यं औषधस्या प्रभा वा चन्द्रसूर्ययोरिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

औषधस्या इत्यत्र उच्यतेति ग० ।

(क) ऋ० ८, १०१, १ । (ख) ऋ० ८, १०१, ५ । (ग) ऋ० ८,
 १०१, ८ । (घ) ऋ० ८, १०१, ७ । (ङ) ऋ० ८, १०१, ११ ।
 (च) ऋ० ८, १०१, १८ । (छ) ऋ० ८, १०१, १४ । (ज) ऋ०
 ८, १०२, १ । (झ) ऋ० ८, १०२, १८ । (ञ) ऋ० ८, १०२,
 १८ ।

रक्षस्ये ब्राह्मणेऽप्येवं व्याख्यातं ह्येतरैर्यके^(१) ॥१३०॥

पावमानः स्तुतः सोमो नवमे लिह मण्डले^(२) ।

पवमानवदायुस्तु^(३) समिद्ध^(४) इति संस्तुतः ॥१३१॥

अग्न आयूंयौ^(५) ति चासु तिसृष्वग्निर्निपातभाक् ।

अविता न^(६) इति तस्मिंस्त्वृचे पूष्णा^(७) सह स्तुतः ॥१३२॥

आग्नेय्यौ द्वे च्छचावच यत्त^(८) इत्युत्तरे ततः ।

उभाभ्या^(९) मिति सावित्री अग्निषाविष्टृ^(१०) गुत्तरा ॥१३३॥

पुनन्तु मां^(११) वैश्वदेवी आग्नेयी तृगुपप्रियम्^(१२) ।

पडुत्तरा^(१३) य^(१४) इत्यच^(१५) स्वाध्यायाद्येष्टसंस्तवः ॥१३४॥

(१) प्रजा हेत्यपि वाङ्मते इत्यादिसाङ्गोक्तः क० ग० घ० च० चिह्नित-
पुस्तकेषु न विद्यते ।

(२) नवमे मण्डलेऽर्पिभि रिति क० घ० च०, मण्डतर्पिभिरिति ग० ।

(३) पवमानवदापीयः इति ख० ।

(४) पृथेति ख० स० पुस्तकान्तरघ ।

(५) आग्न्यासावितीति ख० ।

(६) सप्तोत्तराः इति ख० स० पुस्तकान्तरघ ।

(७) उत्तरे च य इत्येतीति ग० ।

(क) अ० ८, ५, १ । (ख) अ० ८, ६६, १८ । (ग) अ० ८, ६०, २० ।

(घ) अ० ८, ६०, २२ । (ङ) अ० ८, ६०, २५ । (च) अ० ८, ६०, २० ।

(झ) अ० ८, ६०, २८ । (ञ) अ० ८, ६०, २१ ।

सूक्ते निरुक्ते सूक्ते^(१)ऽग्निं रचोहा धर्मसंस्तुतः^(२) ।

सूर्यवचात्मवचाच^(३) पवित्रं^(४)मिति चोच्यते ॥ १३५ ॥

आर्भवस्तु भवेत्पादं चमूर्ध्वैर^(५) इति स्मृतः ।

निपातैस्तु चिभिः पादैस्तथो देवा इहोदिताः^(६) ॥ १३६ ॥

प्रह्ला देवानां तिस्रोक्तास्त्रिभिस्त्रैर्हृत्त्रैश्चैः^(७) ।

सूर्यवचात्मवचाचं^(८) सूयते सोम^(९) इत्यपि^(१०) ॥ १३७ ॥

अनादृष्टां तु वर्त्तन्त्यां पप्रच्छर्योऽङ्गचीपतिः ।

काले दुर्गे महत्यस्मिन् कर्मणा केन जीव्यथ ॥ १३८ ॥

ग्रकटं ग्राकिनी गावः क्षपिरस्यदनं वनं^(११) ।

समुद्रः पर्वतो राजा एवं जीवानहे वयम् ॥ १३९ ॥

अथ स्तुदन्^(१२) ग्रांसास्य क्षापिराक्षिरसः मिश्रः ।

(१) एतच्छ्लोकाद्वै ऋ० चिज्जितपुस्तके न पठितम् ।

(२) सूर्यवर्षात्मवर्षापीति क० घ० च० ।

(३) एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिज्जितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(४) दृष्टादृष्टैरिति क० ग० घ० च० ।

(५) सूर्यवर्षात्मवर्षापीति क० घ० च० ।

(६) एव वेति क० ग० घ० च० ।

(७) अथरस्य नन्दनन्दनमिति ख० । एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिज्जितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(८) क्षुद्रमेवेति क० ग० घ० च० ।

(९) ऋ० ८, ७३, १ । (१०) ऋ० ८, ८३, १ । (ग) ऋ० ८, ८६, १ । (घ) ऋ० ८, १०७, ७ ।

रहस्ये ब्राह्मणेऽप्येवं व्याख्यातं ह्येतेरेयके^(१) ॥१३०॥
 पावमानः स्तुतः सोमो नवमे त्विह मण्डले^(२) ।
 पवमानवदाप्सु^(३) समिद्ध^(४) इति संस्तुतः ॥१३१॥
 अग्न आयूंषी^(५)ति चासु तिसृष्वग्निर्निपातभाक् ।
 अविता न^(६) इति त्वसिंस्तूचे पूष्णा^(७) सह स्तुतः ॥१३२॥
 आग्नेय्यौ द्वे स्रवावच यत्त^(८) इत्युत्तरे ततः ।
 उभाभ्या^(९)मिति सावित्री अग्निसावित्र्य^(१०)गुत्तरा ॥१३३॥
 पुनन्तु मां^(११) वैश्वदेवौ आग्नेयी तृगुपप्रियम्^(१२) ।
 पङ्क्तारा^(१३) य^(१४) इत्यव^(१५) स्वाध्यायाधेयसंस्तवः ॥१३४॥

- (१) प्रजा हेत्यपि वाङ्मर्थे इत्यादिसाङ्ग्योक्तः क० ग० घ० च० चिह्नित-
 पुस्तकेषु न विद्यते ।
 (२) नवमे मण्डलेऽग्निंभिरिति क० घ० च०, मण्डतर्धिभिरिति ग० ।
 (३) पवमानवदाप्सीयः इति ख० ।
 (४) पूषेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (५) आग्न्यासावित्रीति ख० ।
 (६) सप्तोत्तराः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।
 (७) उत्तरे च य इत्येतीति ग० ।

- (क) अ० ८, ४, १ । (ख) अ० ८, ६६, १८ । (ग) अ० ८, ६०, २० ।
 (घ) अ० ८, ६०, २१ । (ङ) अ० ८, ६०, २१ । (च) अ० ८, ६०, २० ।
 (झ) अ० ८, ६०, २८ । (ञ) अ० ८, ६०, २१ ।

सूक्ते निरुक्ते सूक्ते^(१)ऽग्निं रचोहा घर्षसंस्तवः^(२) ।
 सूर्यवचात्मवचाच^(३) पवित्रं^(४)मिति चोच्यते ॥१३५॥
 शार्भवस्तु भवेत्पादं चमुर्ध्वर^(५) इति सततः ।
 निपातैस्तु त्रिभिः पादैस्त्रयो देवा इहोदिताः^(६) ॥१३६॥
 प्रध्मा देवानां तिस्रोक्तास्त्रिभिस्त्रैर्हृषैर्ध्वैः^(७) ।
 सूर्यवचात्मवचाच^(८) सूयते सोम^(९) इत्यपि^(१०) ॥१३७॥
 अनादृश्यां तु वर्त्तन्त्यां पप्रच्छर्षोऽञ्जुषीपतिः ।
 काले दुर्गे महत्यग्निन् कर्मणा केन जीव्यथ ॥१३८॥
 प्रकटं प्राकिनी गावः क्षपिरस्यदमं वनं^(११) ।
 समुद्रः पर्वतो राजा एवं जीवानहे वयम् ॥१३९॥
 अथ सुवन्^(१२) ग्रामंसास्य क्षपिराक्षिरसः शिशुः ।

-
- (१) एतच्छ्लोकाङ्गे छ० चिञ्जितपुस्तके न पठितम् ।
 (२) सूर्यवर्षात्मवर्षापीति क० घ० च० ।
 (३) एष श्लोक क० ग० घ० च० चिञ्जितपुस्तकेषु नेष्टते ।
 (४) दृषादृषैरिति क० ग० घ० च० ।
 (५) सूर्यवर्षात्मवर्षापीति क० घ० च० ।
 (६) एव वेति क० ग० घ० च० ।
 (७) ऋरस्य नन्दनन्दनमिति ख० । एष श्लोक क० ग० घ० च०
 चिञ्जितपुस्तकेषु नापश्यत ।
 (८) सुवमेवेति क० ग० घ० च० ।
-

(क) ऋ० ८, २३, २ । (ख) ऋ० ८, ८३, १ । (ग) ऋ० ८, ८३,
 २ । (घ) ऋ० ८, १००, ० ।

नानानीयेन^(क) सूक्तेन ह्युपौषामेव^(१) सन्निधौ ॥१४०॥

तानिन्द्रः प्राब्रवीत् सर्वा^(१)स्तपध्वं सुमहत्तपः ।

नातप्ततपसः शक्यमिदं^(१) कृत्स्नं व्यपोहितुं ॥१४१॥

अथ ते वै तपस्तेषुः सर्वं स्वर्गजिगीषवः ।

ततस्ते तपसोयेषां पावमानीर्हृषोऽब्रुवन् ॥१४२॥

अनसूयुरधीयानः शूश्रूषुस्तपसान्वितः ।

दश पूर्वोपरान् वंशान् पुनात्यात्मानमेव च ॥१४३॥

पापं यथा^(४)करोत्किञ्चिन्नमनोवाग्देहभोजनैः^(५) ।

पूतः स तस्मात् सर्वस्मात् स्वाध्यायफलमश्रुते^(१) ॥१४४॥

पावमान्यः परं ब्रह्म शूकं ज्योतिः सनातनं^(७) ।

गायव्योऽन्तेऽत्र यथासां प्राणानायम्य तन्मनाः^(८) ॥१४५॥

पावमानं पितॄन् देवान् ध्यायेद्यद्य सरस्वतीम् ।

(१) इवेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) त्वाह सन्निधौति क० ग० घ० च० ।

(३) न ह्येतत्तपसा शक्यं विनेति क० ग० घ० च० ।

(४) यथेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) मनोवाग्देहदो जनैरिति क० घ० च०, मनोवाग्देहतो जनै-
रिति ग० ।

(६) ऋमिसाजोक्तमाश्रयादिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) ज्योतिसनातनमिति क० घ० च० ।

(८) एय श्लोकाः ख० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

पितृस्तप्तोपवर्तेत^(१) वीरं सर्पिर्मधूदकम् ॥१४६॥
 एतत् सूक्तं यतं सौम्यं मण्डलं सप्ततुर्दशम् ।
 पावमान^(२)मिति ख्यातमतुवाकास्तु सप्त वै^(३) ॥१४७॥
 सप्ताग्नेयानि सूक्तानि ददर्शाप इति चितः ।
 प्रवेतुने^(४)ति त्वाष्ट्रस्तु चिमिराः सूक्तमुत्तरम् ॥१४८॥
 सप्तस्तप्त^(५) पडाग्नेयस्तप्तस्तप्ते^(६)ति^(७) यः परः ।
 तेनेष्टमभितुष्टाव स्तप्रान्त इति नः^(८) युतिः ॥१४९॥
 अभवत्सु हि^(९) देवानां पुरोधाः प्रियकाम्यया^(१०) ।
 असुराणां सप्तः पुत्रस्त्रिमिरा विपरुषधत् ॥१५०॥
 तमृषिं प्रहित^(११)न्विष्टो देवेषु बुबुधेऽसुरैः ।

(१) उपतिष्ठेतेति छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) वीरभाषमिति छ० ।

(३) सप्त द्योक्तः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(४) तस्येति छ० ।

(५) सप्तस्तप्तस्येतीति छ० ।

(६) न स्तुतिरिति क० घ० च०, स्तुतिमिति छ०, पुस्तकान्तरस्य । सप्त द्योक्तः छ० चिह्नितपुस्तके न पठितः ।

(७) स हेति छ० छ० ।

(८) सप्तकाम्ययेति छ० स० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) तं श्वधत् प्रहित इति क० घ० च० । सहित इति य० ।

(क) अ० १०, ८, १ । (ख) अ० १०, ८, ७ ।

नानानीयेन^(क) सूक्तेन हृषीणामेव^(१) सन्निधौ ॥१४०॥

तानिन्द्रः प्राव्रवीत् सर्वा^(२)स्तपध्वं सुमहत्तपः ।

नातप्ततपसः शक्यमिदं^(३) कृत्स्नं व्यपोहितुं ॥१४१॥

अथ ते वै तपस्तेषुः सर्वे स्वर्गजिगीषवः ।

ततस्ते तपसोऽपेण पावमानीर्च्योऽनुवन् ॥१४२॥

अनसूयुरधीयानः शूश्रूषस्तपसान्वितः ।

दश पूर्वापरान् वंशान् पुनात्यात्मानमेव च ॥१४३॥

पापं यद्वा^(४)करोत्किञ्चिन्नमोवाग्देहभोजनैः^(५) ।

पूतः स तस्मात् सर्वस्मात् स्वाध्यायफलमश्रुते^(६) ॥१४४॥

पादमान्यः परं ब्रह्म शुकं व्योतिः सनातनं^(७) ।

गायत्र्योऽन्तेऽच यद्यासां प्राणानायस्य तस्मिन्नाः^(क) ॥१४५॥

पावमानं पितृन् देवान् ध्यायेद्यद्य सरस्वतीम् ।

(१) इवेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(२) त्वाह सर्वास्त्विति क० ग० घ० च० ।

(३) न ह्येतत्तपसा शक्यं विनेति क० ग० घ० च० ।

(४) यद्येति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) मनोवाग्देहतो जनैरिति क० घ० च०, मनोवाग्देहतो जनैरिति ग० ।

(६) अप्रिषाणोऽप्यमाश्रयादिति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) व्योतिसनातनमिति क० घ० च० ।

(क) एष श्लोकः ख० घ० पुस्तकयोर्न विद्यते ।

पितृस्तृप्तोपवर्तत^(१) चीरं सर्पिर्मधूदकम् ॥१४६॥
 एतत् सूक्तं शतं सौम्यं मण्डलं यचतुर्दशम् ।
 पावमान^(२)मिति श्यातमनुवाकाम् सप्त वै^(३) ॥१४७॥
 सप्ताग्नेयानि सूक्तानि दद्यांश्च इति चितः ।
 प्रवेत्तुमे^(४)ति त्वाष्ट्यु चिगिराः सूक्तमुत्तरम् ॥१४८॥
 अचस्त्वस्त्र^(५) यडाग्नेय्यसृचस्त्वस्त्रे^(६)ति^(७) यः परः ।
 तेनेद्रमभितुष्टाव सप्रान्त इति नः^(८) श्रुतिः ॥१४९॥
 अभवत् हि^(९) देवानां पुरोधाः प्रियकाम्यया^(१०) ।
 असुराणां स्वसुः पुत्रस्त्रिगिरा विस्वरूपभृत् ॥१५०॥
 तमृषिं प्रहित^(११)न्विश्रो देवेषु बुबुधेऽसुरैः ।

(१) उपविष्टेतेति ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) वीजमात्रमिति ख० ।

(३) एव श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(४) तस्येति ड० ।

(५) अचस्त्रास्येतीति ड० ।

(६) न श्रुतिरिति क० घ० च०, श्रुतिमिति ख०, पुस्तकान्तरस्य । एव
 श्लोकः ख० चिह्नितपुस्तके न पठितः ।

(७) स हेति ख० ड० ।

(८) अयकाम्ययेति ख० ड० पुस्तकान्तरस्य ।

(९) तं ऋजन् प्रहितः इति क० घ० च० । महित इति ग० ।

(क) ऋ० १०, प, १ । (ख) ऋ० १०, प, ७ ।

सोऽस्य वक्ष्ये तान्याशु^(१) शिरांसि त्रीण्यचिच्छिदत्^(२) ॥१५१॥
 तस्य यत्सोमपानन्तु मुखं सोऽभूत् कपिञ्चलः ।
 कलविद्धः सुरापानमचादं तित्तिरि^(३) स्त्वभूत् ॥१५२॥
 तं वागभवद्द्वाक्षी^(४) ब्रह्महासि शतक्रतो ।
 प्रपन्नं हतवान् यस्माद्^(५) विश्वरूपं पराश्रुखम् ॥१५३॥
 तमभ्ययिषत् सूक्तेन चपि^(६) राप^(७) इति स्त्रयम् ।
 सिन्धुद्वीपोपनुत्ययं तस्यास्त्रीलस्य पाप्मनः ॥१५४॥
 मैथुनार्थमभीष्टन्तीं प्रत्याचष्टे यमीं यमः ।
 श्रोचित् सखायं^(८)^(९) संवादो^(१०) विवस्वतु तयोस्तयोः ॥१५५॥
 वृषा^(११) ग्रेये ऋविधाने युजे वा^(१२) मच^(१३) संस्तुते ।
 परेयिवांस^(१४) नित्यञ्च स्त्रयते मध्यमो यमः^(१५) ॥१५६॥

(१) सोऽस्य वक्ष्ये तान्याशु इति क० घ० च० ।

(२) तान्याशु शिरांसि त्रीण्यचिच्छिददिति ग० । शिरांस्तेराच्छिदत् पशुः
इति ख० पुस्तकान्तरस्य ।

(३) तित्तिरः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) त्रीणेति क० घ० च० ।

(५) यस्मादिति क० घ० च० ।

(६) चपिदिति क० ग० घ० च० ।

(७) तवोपिदित्येति क० ग० घ० च० ।

(८) संवादे इति क० घ० च० ।

(९) युज्येत्येत्येति क० ग० घ० च० ।

(१०) इत्येतस्मिन् श्रुत्यन्ते द्युमत्तयः इति क० घ० च० ।

(११) ख० १०, ६, १ । (ख) ख० १०, १०, १ । (ग) ख० १०, ११, १ ।

(१२) ख० १०, ११, १ । (घ) ख० १०, १४, १ ।

अथर्वाणोऽथ भृगवः पितरोऽङ्गिरसः^(१) च ह ।
 पृथ्वां देवगणास्तत्र संस्रयन्ते शुभक्तयः ॥१५७॥
 पित्रभियाङ्गिरोभिसं संसृतो दृश्यते यमः ।
 मन्त्रेषु वज्रशः पादे विवस्त्रन्तं पिता हि सः ॥१५८॥
 संस्कार्यप्रेतसंयुक्तैः पित्रभिः स्रयते यमः ।
 प्रेक्षि प्रेक्षी^(२)ति निरूप्य प्रेताग्निष उदरहताः ॥१५९॥
 पितृणां हि पतिर्देवो यमस्तस्मात् स सूक्तभाक्^(३) ।
 अतिद्रव^(४)दृष्टे शानौ परं पित्र्यमुदीरितम्^(५) ॥१६०॥
 परेषैव^(६) तु सूक्तेन श्रान्ते कर्षं शंसति^(७) ।
 पित्रदेवासुराणाञ्च अभवन्नग्नयस्तथः ॥१६१॥
 हव्यकव्यवहौ शोभौ सह रक्षाश्विना सह^(८) ।
 तत्र मैत्र^(९)मिति त्वेतत्कव्यवाहनसंसृतिः^(१०) ॥१६२॥

(१) अथर्वाणोऽथ भृगवः इत्यादिषाड्श्लोकत्रयं क० ग० घ० च०
 चिह्नितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।

(२) उदीरतामिति क० ग० घ० च० ।

(३) उत्तरेत्येति ग० ।

(४) एतच्छ्लोकाद्वं ख० छ० चिह्नितपुस्तकयोर्न पठितम् ।

(५) सहृदया च नामयः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) त्राह कव्यवाहनमेवचेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) क० १०, १४, ६ । (ख) क० १०, १४, ७ । (ग) अ० १०, १४, १० ।

(घ) अ० १०, १६, १ ।

इतराणि तु देवस्य^(१) स्तुतिर्नास्तीतिरस्य च^(२) ।

अभवन्निबुधनं तद्युः सरण्यस्त्रिभिराः सह^(३) ॥१६३॥

स वै सरण्यं प्रायश्चित् सद्यमेव विवस्वते ।

ततः सरण्यां^(४) जज्ञाते यमयम्यौ विवस्वतः ।

तौ चाप्युभौ यमावेव व्यायांस्ताभ्यान्तु वै यमः ॥१६४॥

इति वृद्धदेवतार्या षष्ठोऽध्यायः ॥६॥

(१) देवस्येति म०, देवस्येति च० ।

(२) त्विति स० च० दुष्टकान्तरस्य ।

(३) सहस्री च ज्ञेति म० च० च० ।

(४) सरण्या इति स० च० दुष्टकान्तरस्य ।

अथ सप्तमोऽध्यायः ।

दृष्ट्वा^(१) भर्तुः परोचन्तु सरण्यः सदृशीं स्त्रियम् ।
निक्षिप्य मियुन^(२) तस्यामद्या भूत्वापचक्रमे^(३) ॥१॥
अविज्ञानादिवस्त्रांस्तु तस्यामजनयन्मनुम् ।
राजर्षिरभवत् सोऽपि^(४) विवस्त्रानिव तेजसा ॥२॥
स विज्ञाय^(५) त्वपक्रान्तां सरण्यमश्वरूपिणीम् ।
त्वाङ्गीं प्रति जगामाशु वाजी भूत्वाश्वत्थवप^(६) ॥३॥
सरण्यश्च^(७) विवस्त्रन्तं विदित्वा^(८) श्वरूपिणम्^(९) ।

(१) दृष्टेति क० घ० च० ।

(२) मैद्युनमिति पाठ साधु ।

(३) अश्वो भूत्वोपचक्रमे इति क० घ० च० ।

(४) राजर्षिरासीत् स मयुरिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(५) विज्ञायेति ग० ।

(६) श्वत्थवप इति क० घ० च०, श्वत्थवप इति ग० ।

(७) तमिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(८) विज्ञायेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(९) श्वरूपिणमिति पुस्तकान्तरम् ।

मैथुनायोपचक्राम^(१) ताञ्च तत्राहरोह सः ॥४॥

ततस्तयोस्तु वेगेन शुक्रं तदपतद्भुवि ।

उपाजिघ्रस्र^(२) सा त्वया तच्छुक्रं गर्भकाम्यया ॥५॥

आघातमाचाच्छुक्रात्तु कुमारौ संवभूवतुः ।

नासत्यस्यैव दक्षस्य यौ सुतावयिनाविति^(३) ॥६॥

इतिहासमिमं यास्कः सरणूदेवते ब्रूवे^(४) ।

विवस्त्रतस्य त्वष्टुश्च त्वष्टे^(५)ति सह मन्यते ॥७॥

पूषे^(६)ति पादौ पौष्णौ दौ ताम्रेया^(७)वुत्तरौ तु यौ ।

स्थानृतीयोऽपि वा पौष्णस्त्रिस्तस्यान्याः परास्त याः^(८) ॥८॥

अथां स्तुतिस्त्वृगचैका^(९) दद्यात्सारस्वतात्परा ।

स्तुतः परोक्षः सोमस्तु द्रष्टु^(१०) इत्युत्तरे दक्षे ॥९॥

अभ्येवताश्रीर्वादो^(११) वा पयस्त्वत्पु^(१२)त्तरा तु या ।

(१) मिथुनायोपचक्रामेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) उपाजिघ्रसीति क० घ० च० ।

(३) यो तु तौ वाजिनावितौति क० घ० च० ।

(४) ऋचाविति क० घ० च०, त्वष्टे इति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) द्यावमेयाविति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) पौष्णस्तस्यापरस्तुष इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) अथां स्तुति स्तुतिस्त्वैकेति ख०, अथां स्तुतिस्तुतत्वैकेति घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) अभ्येवताश्रीर्वादा इति ख० घ०, पुस्तकान्तरस्य ।

(क) अ० १०, १०, १ । (ख) अ० १०, १०, १ । (ग) अ० १०, १०, ११ ।

(घ) अ० १०, १०, १० ।

चतस्रस्ताः स्तुतिर्मृत्योः^(१)रन्ते क्षिप्ताश्च^(२) कर्मणि ॥१०॥
 मृतग्रिष्टेभ्य आग्रास्ते इमे^(३) व्योग्जीवनं पुनः ।
 इमं जीवेभ्य^(४) आग्रास्ते तेभ्यः परिधिकर्मणि^(५) ॥११॥
 यथा^(६) धाच्युत्तरा त्राह्मी ततो यान्या इमा^(७)स्त्विति^(८) ।
 स्त्रीणामाग्रिषमाग्रास्ते तथैवाञ्जनकर्मणि^(९) ॥१२॥
 उदीर्घं नारीत्यनया मृत^(१०)पत्नी ॥ रोहतौ^(११) ।
 भ्राता कनीयान् प्रेतस्य निगदात्^(१२) प्रतिषेधति ॥१३॥
 कुप्यादितत् कर्म होता देवरो न भवेद्यदि ।
 प्रेतातुगमनं न स्यादिति ब्राह्मणशासनात् ॥१४॥
 वर्षानामितरेषाञ्च स्त्रीधर्मोऽयं भवेत् वा^(१३) ।
 श्रान्त्यर्थं धनुरादाने प्रेतस्यैव धनुः^(१४)अपेतुं^(१५) ॥१५॥

-
- (१) त्विति छ० ।
 (२) एष श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (३) यद्यर्धाङ्गुलरक्षाङ्गुली ततो यान्या इमास्त्वित्येति ख० छ० पुस्तका-
 न्तरस्य ।
 (४) तथा परिधिकर्मणीति क० ग० घ० च० ।
 (५) मृतं पत्न्युरोहतौति पाठः साधुः । मृतमन्वाशरोहतौति क०
 घ० च० ।
 (६) निगतेति क० घ० च०, निगतेति ग० ।
 (७) कुप्यादितत् कर्म होतेति सार्द्धैकश्लोकाः क० ग० घ० च० चिह्नित-
 पुस्तकेषु नापश्यत ।
 (८) श्रान्त्यर्थं च जपत्यस्या, धनुरित्युत्तराष्टचमिति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, १८, २ । (ख) ऋ० १०, १८, ३ । (ग) ऋ० १०, १८, ४ ।
 (घ) ऋ० १०, १८, ५ । (ङ) ऋ० १०, १८, ० । (च) ऋ० १०, १८, ८ ।
 (छ) ऋ० १०, १८, ९ ।

यस्मादेताः प्रयुज्यन्ते अग्नान्ते चान्यकर्मणि^(१) ।
 तस्माद्देतृचक्षा^(२) देवतां मृत्युरेव^(३) ॥ १६ ॥
 मन्त्रेषु ह्यनिरुक्तेषु देवतां कर्मतो वदेत् ।
 मन्त्रतः कर्मतश्चैव प्रजापतिरसम्भवे^(४) ॥ १७ ॥
 पराक्षतस्रो यास्त्वत्र उपसर्पे^(५)ति पार्थिवी ।
 तासां प्रयोगः प्रेतस्य अस्त्रिसञ्चयकर्मणि ॥ १८ ॥
 प्रतीचीने^(६)यथाक्षानि अपश्येतराणि तु^(७) ।
 अहःसु^(८) पितरो दधुरित्याग्रास्ते^(९)ऽन्धयाग्निः^(१०) ॥ १९ ॥
 अहःस्त्रागामिषु च मां द्रवतः^(११) समजीवयन्^(१२) ।
 निवर्त्तध्व^(१३)मिदं सूक्तं^(१४) गवां वेचिदपां विदुः ॥ २० ॥
 अर्ह्वर्चः प्रथमायास्तु^(१५) अग्नीसोमौय उत्तरः ।

- (१) एते प्रयुज्यन्ते अग्नान्ते चान्यकर्मन्त्रित्विति क० म० घ० च० ।
 (२) दृषस्तेति क० म० घ० च० ।
 (३) मृत्युमेवेति पाठः समीचीनः ।
 (४) इदं जगादिति क० घ० च० ।
 (५) प्रतीचीनमृचं त्वेतामपश्येतरास्तु तत् इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) अहन्त्विति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (७) दधुरभ्याग्रास्ते इति क० घ० च० ।
 (८) दधुरभ्याग्रास्ते समाग्निः इति ग० ।
 (९) प्रयतः इति ख० ।
 (१०) यतः प्रोक्ताः क० म० घ० च० विहितपुस्तकेषु नोपलभ्यते ।
 (११) इतोदन्त्विति क० म० घ० च० ।
 (१२) चेति ख० घ० पुस्तकान्तरम् ।

ऐन्द्रो षष्ठी द्वितीयाध्यायुंभौ देवौ निपातितौ ॥२१॥
 दशाचरन्तु ग्राम्यये मानसं सूक्तमुत्तरम्^(१) ।
 चौष्टेन्द्राणि कुहे^(२)त्यत्र आग्नेयाभ्यां पराणि तु ॥२२॥
 द्वचोऽद्यास्याश्विन^(३)स्त्वेक ऐन्द्राग्र^(४) उत्तमे युवम्^(५) ।
 भद्रं^(६) सौम्यं ग्रहि^(७)पौष्णं चौष्टेन्द्राणि पराण्यतः ॥२३॥
 तेषामाद्येन मत्तः सन्^(८) खानि कर्माणि ग्रंथति ।
 यथा चरति भूतेषु यथा वर्पति पाति^(९) च ॥२४॥
 सूक्ते तदस्मिन्नष्टाभिर्द्धर्मि^(१)रुक्तमभू^(२)रिति^(३) ।
 सते^(४)ति मरुतः सौति पर्वन्त्यं सौत्यु^(५)गुत्तरा ॥२५॥
 अग्निमिन्द्रश्च सोमश्च पौवानं मेघ^(६)मर्षति ।
 पूर्वोऽर्द्धचोऽपर^(७)स्तस्याः पर्वन्त्यं वायुना सह ॥२६॥

- (१) उच्यते इति क० ग० घ० च० ।
 (२) द्वचोऽस्याश्वानि इति छ० ।
 (३) ऐन्द्राद्यामिति क० ग० घ० च० ।
 (४) स इति क० घ० च० ।
 (५) बातीति छ० छ० पुस्तकान्तरम् ।
 (६) तदस्मिन्नष्टाभिर्द्धर्मिरिति क० ग० घ० च० ।
 (७) सभूर्त्वितीति क० घ०, प्रभूर्त्वितीति ग० ।
 (८) परमं सौति सौति वचमिति क० घ० च० ।
 (९) पूर्वोऽर्द्धचोऽपरः इति क० ग० घ० च० ।

- (क) ऋ० १०, २२, १ । (ख) ऋ० १०, २४, ६ । (ग) ऋ० १०, २५, १ ।
 (घ) ऋ० १०, २६, १ । (ङ) ऋ० १०, २७, ७ । (च) ऋ० १०, २७, १५ ।
 (छ) ऋ० १०, २७, १७ ।

विक्रोशनाश्च^(क) इत्यग्निमुत्तरा सूर्यमर्चति^(ख) ।
 एतौ मे^(ग) ज्यं य^(ग) इत्येते स्तुतिश्चैवेन्द्रवज्रयोः^(र) ॥२७॥
 वृत्ते वृत्ते^(घ) धनुश्चैन्द्र^(र) देवानां^(च)मिति त्व त्रयः ।
 ग्रीतोष्णवर्षदातारः पर्जन्यानिष्ठभास्कराः ॥२८॥
 अन्ये सूर्यानिष्ठौ चोभौ सूर्येते च पदे^(घ) सप्त ।
 सा ते जीवातु^(च) रित्यस्यामिन्द्रो वा सूर्य एव वा ॥२९॥
 विद्यो ह्यौ^(च) त्यत्र^(क) संवाद^(र) षष्ठेः प्रक्रस्य चैव हि ।
 युग्मा एव तु प्रक्रस्य अयुग्मा एव तु तृषेः^(घ) ॥३०॥
 क्षुमेन्द्रस्यागतान् देवान् वृद्धा प्रजमनागतम् ।
 यज्ञे परोक्षवत् प्राह यशुरो जागतो मम ॥३१॥
 यद्यागच्छेद्भक्षयेत् ध^(च) धानाः सोमं पिबेदपि ।
 इति तस्या वचः श्रुत्वा तत्क्षणादित्यवज्रधक् ॥३२॥
 तिष्ठन् वेद्यामुत्तरस्यामुच्चैराह सरोक्षवत्^(च) ।

(१) एवत्विति क० ग० घ० च० ।

(२) एता उभौ त्वेताविति क्षुयेते वध्मुत्तरेति क० घ० च० ।

(३) ऐन्द्रोति क० घ० च०, ऐन्द्रोमिति ग० ।

(४) पदे संक्षुयते इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) धान्यस्त्विति क० ग० घ० च० ।

(६) संवादमिति ख० उ० ।

(७) युग्माः प्रक्रस्य विधेया वसुधस्येतस्य अचः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) क्षुमेन्द्रस्यागतान् देवानित्यादिसादर्थ्योक्तद्वयं क० ग० घ० च० चिञ्चि-
तपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(क) अ० १०, २०, १८ । (ख) अ० १०, २०, २० । (ग) अ० १०, २०, २१ ।

(घ) अ० १०, २०, २२ । (घ) अ० १०, २०, २३ । (च) अ० १०, २०, २४ ।

(च) अ० १०, २८, २ । (न) अ० १०, २८, २ ।

तृतीयया चतुर्थ्या च प्रदेववे^(क)त्यपां स्तुतिः^(१) ॥ २ ॥

अपां नपा^(ख)दित्यनेन नाद्याग्नि^(ग)र्मध्यमः स्तुतः ।

प्रति य^(ग)दैशदेवन्त^(१) तस्य प्रे^(घ)त्यैन्द्रमुत्तरम्^(२) ॥ ३ ॥

वैशदेवी प्रमे^(घ)त्येका सं मे^(घ)त्यैन्द्रो^(३)दृचः^(१) परः ॥

कुरु अवण^(क)मर्चन्ति^(०) परे दे^(घ)चासदस्यवम् ॥ ४ ॥

मृते मित्रातिथौ राशि तं नपातमृषिः परैः ।

उपमश्रवसं यक्ष^(ख)चतुर्भिः स व्यशोकयत् ॥ ५ ॥

प्रायेपा^(क) इति सूक्तं यत्तदचस्तुति^(२) इष्यते ।

अवा^(१०)वान् दादग्री सौति नवम्याद्या च^(११) सप्तमी ॥ ६ ॥

(१) प्रदेववेत्यपां कृताविति ख० ग० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(२) नामाग्निरिति क० घ० च० ।

(३) त्विति क० ग० घ० च० ।

(४) उत्तममिति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(५) तस्यास्त्यैन्द्रः इति क० घ० च० ।

(६) दृचः इति ग० ।

(७) मर्चन्तः इति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(८) पराः मृदिति क० घ० च० ।

(९) तद्यस्येति क० घ० च० ।

(१०) तचेति ख० ड० ।

(११) अथेति ख० ड० पुस्तकान्तरम् ।

(क) ऋ० १०, ६०, १ । (ख) ऋ० १०, २०, ४ । (ग) ऋ० १०, २०, ११ ।

(घ) ऋ० १०, ३२, १ । (ङ) ऋ० १०, ३२, १ । (च) ऋ० १०, ३२, २ ।

(छ) ऋ० १०, ३२, ३ । (ज) ऋ० १०, ३२, ४ । (झ) ऋ० १०, ३२, ५ ।

विक्रोप्रनास^(१) इत्यग्निमुत्तरा सूर्यमर्चति^(२) ।
 एतौ मे^(३)ऽयं य^(४) इत्येते स्तुतिश्चैवेन्द्रवज्रयोः^(५) ॥१७॥
 दृष्टे दृष्टे^(६) धनुश्चैन्द्र^(७) देवाना^(८)मिति तु वयः ।
 ग्रीतोष्णवर्षदातारः पर्जन्यानिखभास्कराः ॥१८॥
 अन्ये सूर्यानिक्षौ चोभौ सूर्येते च पदे^(९) सह ।
 सा ते जीवातु^(१०)रित्यस्यामिन्द्रो वा सूर्य एव वा ॥१९॥
 विश्वो ह्यौ^(११)त्यव^(१२) संवाद^(१३) स्रपेः शक्रस्य चैव हि ।
 युग्मा एव तु शक्रस्य अयुग्मा एव तु तृपेः^(१४) ॥२०॥
 सुपेन्द्रस्यागतान् देवान् बृद्धा शक्रमनागतम् ।
 यज्ञे परोक्षवत् माह श्वशुरो नागतो मम ॥२१॥
 यथागच्छेद्भक्षयेत् स^(१५) धानाः सोमं पिबेदपि ।
 इति तस्या वचः श्रुत्वा तत्क्षणादित्यवज्रधक् ॥२२॥
 तिष्ठन् वेद्यामुत्तरस्यामुच्चैराह सरोक्षवत्^(१६) ।

(१) यवत्विति क० ग० घ० च० ।

(२) एवा उभौ त्वेताविति क्लृयेते वज्रमुत्तरेति क० घ० च० ।

(३) ऐन्द्रोति क० घ० च०, ऐन्द्रोमिति ग० ।

(४) पदे संक्षयते इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) सूर्यानिक्षिति क० ग० घ० च० ।

(६) संवादमिति ख० छ० ।

(७) युग्माः शक्रस्य विधेया वसुक्षस्येतदा वचः इति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) सुपेन्द्रस्यागतान् देवानि तादिसार्द्धयोः कदयं क० ग० घ० च० चित्र-
 सप्तकेषु न दृश्यते ।

(क) अ० १०, २०, १८ । (ख) अ० १०, २०, २० । (ग) अ० १०, २०, २१ ।

(घ) अ० १०, २०, २२ । (ङ) अ० १०, २०, २३ । (च) अ० १०, २०, २४ ।

(ट) अ० १०, २५, १ । (ण) अ० १०, २५, २ ।

तृतीयया चतुर्थ्या च प्रदेवचे^(क)त्यपां स्तुतिः^(१) ॥ ३३ ॥

अपां नपा^(ख)दित्यनेन नाम्नाग्नि^(ग)र्मध्यमः स्तुतः ।

प्रति य^(ग)द्वैशदेवन्त^(१) तस्य प्रे^(घ)त्यैन्द्रमुत्तरम्^(२) ॥ ३४ ॥

वैशदेवी प्रमे^(३)त्येका सं मे^(घ)त्यैन्द्रो^(४)द्वचः^(१) परः ॥

कुरु श्रवण^(क)मर्चन्ति^(५) परे द्वे^(६) चासदस्यवम् ॥ ३५ ॥

मृते मित्रातिथौ राशि तं नपातम्वचिः परैः ।

उपमश्रवसं यस्त^(ख)चतुर्भिः स व्यशोकयत् ॥ ३६ ॥

प्रावेपा^(क) इति सूक्तं यत्तदचस्तुति^(७)रुच्यते ।

अचा^(१०)चान् दादगी क्षौति नवम्यासा च^(११) सप्तमी ॥ ३७ ॥

(१) प्रदेवचेत्यपां स्तुताविति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(२) नामाग्निदिति क० घ० च० ।

(३) त्विति क० ग० घ० च० ।

(४) उत्तममिति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) तस्यास्त्यैन्द्रः इति क० घ० च० ।

(६) द्वचः इति ग० ।

(७) व्यचनः इति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(८) पराः षडिति क० घ० च० ।

(९) तत्तस्येति क० घ० च० ।

(१०) तचेति ख० घ० ।

(११) व्यचेति ख० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

(क) ऋ० १०, १०, २ । (ख) ऋ० १०, २०, ४ । (ग) ऋ० १०, २०, ११ ।

(घ) ऋ० १०, २२, १ । (ङ) ऋ० १०, २२, १ । (च) ऋ० १०, २२, २ ।

(ज) ऋ० १०, २२, ४ । (झ) ऋ० १०, २२, ६ । (झ) ऋ० १०, २४, १ ।

धयोदग्री रुषि स्तौति कितवञ्चातुशासति^(१) ।

अचा^(२)स्तु श्रेषाभिन्दन्ति अबुध^(३) वैश्वदेवते^(४) ॥२८॥

सावित्रमेके मन्यन्ते मह अग्ने^(५) स्तुव परम् ।

आचार्या ग्रीनको यास्को गालवद्योत्तमाष्टचम्^(६) ॥२९॥

नम^(७) सौर्यमैन्द्रमस्मिन्^(८) सौर्यं यस्या तु या स्तुता^(९) ।

निपातिनौ^(१०) स्ता सृजान्ते वैश्वदेवो^(११) ऽच तु इव^(१२) ॥३०॥

आश्विनानि तु य^(१३) स्त्रीणि ऐन्द्राण्यस्ते वसु^(१४) प्र च ।

ऐन्द्राणामुत्तमा यास्तु स्तुतोऽर्द्धर्चे^(१५) बृहस्पति^(१६) ॥३१॥

परे दिव पय्यां^(१७) ग्रेये प्रथमस्योत्तमा तु या^(१८) ।

(१) स्तुतश्लोकाऽर्द्ध ख० उ० चिह्नितपुस्तकयोर्न विद्यते ।

(२) अचा इति ड० ।

(३) वैश्वदेवतमिति पाठ साधु ।

(४) एव श्लोकः क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न पठितः ।

(५) यस्या तु यस्तुत इति ख० ड० पुस्तकान्तरश्च ।

(६) निपातिन इति ख० ड० ।

(७) सृजान्त्यो वैश्वदेव्यः इति क० ग० घ० च० ।

(८) द्युयः इति ग० ।

(९) यास्तु अर्द्धर्चे त्विति क० ग० घ० च०, याः स्युस्ततोऽर्द्धर्चे इति ड० ।

(१०) उत्तमेन त्विति ख० उ० पुस्तकान्तरश्च ।

(क) अ० १०, ३५, १ । (ख) अ० १०, १६, १२ । (ग) अ० १०, १०, १ ।

(घ) अ० १०, ३८, १ । (ङ) अ० १०, १८, १ । (च) अ० १०, ३२, १ ।

(ज) अ० १०, ३२, ११ । १०, ३१, ११ । १०, ३३, ११ । (न) अ० १०,

३३, १ ।

धावाप्रथिव्यौ विश्वे च पञ्चा^(१)र्द्धर्चन संस्तुताः ॥४२॥
 आसीत् काचीवती घोषा पापरोगेण दुर्भगा ।
 उवाच यष्टिवर्षाणि पितुरेव गृहे पुरा ॥४३॥
 आतस्थे महती चिन्ता न पुत्रौ न पतिर्मम ।
 जरां प्राप्ता सुधा तस्मात् प्रपद्येऽहं शुभस्यतौ ॥४४॥
 यथेतौ मामकस्तात आराध्यावाप यौवनम् ।
 आयुरारोग्यमैश्वर्यं सर्वभूतहने विषम्^(२) ॥४५॥
 रूपवत्ताञ्च सौभाग्यमहं तस्य सुता यदि ।
 ममापि मन्त्राः प्रादुःश्रुयैः स्तोत्र्येते मयाग्निनौ ॥४६॥
 चिन्तयन्तीति सूक्तानि त्रीणि घोषा ददमं वा ।
 सुतौ तावद्गिनौ देवौ प्रीतौ तस्या भगान्तरम् ॥४७॥
 प्रविश्य विजरारोगां सुभगाञ्चक्रतुश्च तौ ।
 भर्तारं ददतुस्तस्यै सुहस्यञ्च सुतं मुनिम्^(३) ॥४८॥
 ददतुस्तौ सुपर्णाभ्यां यन्नासत्येति^(४) कीर्त्तिंते ।
 काचीवत्यै च घोषायै तथा ददतुरोजसा^(५) ॥४९॥

(१) पञ्चो इति ख० ग० ड० ।

(२) सर्वभूतहने शिवमिति ख० ।

(३) मनोरिति ख० ।

(४) येनासत्येतीति ख० ।

(५) न तस्या मायुरोनयेति ख० ड० पुस्तकान्तरञ्च । आसीत् काची-
 वती घोषेत्यादि सप्त श्लोकाः क० ग० घ० च० विहितपुस्तकेषु न
 सन्ति ।

प्राजापत्यासुरी त्वाभीदिकुष्ठा नाम नामतः ।

सेष्वतीन्द्रसमं पुत्रं तेपेऽथ सुमहत्तपः ॥५०॥

सा प्रजापतितः कामान्^(१) लेभेऽथ विविधान् वरान्^(२) ।

तस्याश्चेन्द्रः स्वयं^(३) जज्ञे जिघांसुर्देत्यदानवान् ॥५१॥

एकदा^(४) दानवैः साङ्गे समरे समसञ्जत ।

जघान तेषां नवतीर्नव सप्त च सप्तधा^(५) ॥५२॥

भित्वा^(६) स्ववाङ्मवीर्येण हैमरौष्यायसौः^(७) पुरीः ।

क्षत्वा सर्वान् यथास्थानं पृथिव्यादिष्ववस्थितान्^(८) ॥५३॥

राज्यं प्राप स दैत्येषु स्त्रेण वीर्येण दर्पितः ।

देवान् बाधितुमारेभे मोक्षितोऽसुरमायया ॥५४॥

बध्यमानास्तु तेनापि असुरेणामितौजसा ।

उपाधावश्रुपिश्रेष्ठं तत्प्रबोधाय सप्तगुम्^(९) ॥५५॥

(१) काममिति क० घ० च० ।

(२) सुमहत्तपः इति क० ग० घ० च० ।

(३) स्वतः इति य० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(४) एकमेवेति क० घ० च० ।

(५) सप्तकानिति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(६) क्षित्वेति ख० छ० पुस्तकान्तरस्य ।

(७) हैमवत्यायसौ इति क० घ० च० ।

(८) एतच्छ्लोकादे क० घ० च० चिजितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(९) राज्यं प्राप स दैत्येष्विवादिश्लोकद्वयं क० ग० घ० च० चिजित-
पुस्तकेषु नापद्यत ।

प्रविष्ट्या कामवेद्याय पौलोमाद्यैव धन्विनः ।

तांश्च युष्मादयामाव^(१) प्रच्छादतनयानपि^(२) ॥५६॥

अपिस्तु सप्तगुणानां तस्याभीष्टमुपिपः सद्याः ।

य चेनमभितुष्टाव जग्गन्ने^(३)ति करे स्पृष्टम् ॥५७॥

ततः स^(४) युद्धा चात्मानं सप्तगुणानिचर्पितः ।

चात्मानमेव तुष्टाव अहं^(५) भुक्^(६)मिति चिभिः ॥५८॥

कीर्तयन् स्नानि कर्षाणि दानि स्र हतवाम् पुरा ।

यथाकरोत् स^(७) वैद्विहं यमं धीमपति^(८) नृपम् ॥५९॥

यसिद्धमापादभवद्विद्विहो^(९) नृपतिः पुरा ।

इन्द्रप्रसादादीजे स^(१०) धर्मे^(११) धारयतादिभिः ॥६०॥

प्रभृतां यन्निमज्जाय प्रहूयामपरिद्विषाम्^(१२) ।

प्राजापत्यासुरी त्वासीद्विकुण्डा नामं नामतः ।
 सेच्छतीन्द्रसमं पुत्रं तेपेऽयं सुमहत्तपः ॥५०॥
 सा प्रजापतितः कामान्^(१) लेभेऽयं विविधान् वरान्^(२) ।
 तस्याद्येन्द्रः स्वयं^(३) जज्ञे जिघांसुर्दैत्यदानवान् ॥५१॥
 एकदा^(४) दानवैः शार्ङ्गं समरे समसञ्जत ।
 जघान तेषां नवतीर्नव सप्त च सप्तधा^(५) ॥५२॥
 भित्त्वा^(६) स्वबाहुवीर्येण हैमरौप्यायसीः^(७) पुरीः ।
 हत्वा सर्वान् यथास्थानं पृथिव्यादिष्ववस्थितान्^(८) ॥५३॥
 राज्यं प्राप स दैत्येषु स्तेन वीर्येण दर्पितः ।
 देवान् बाधितुमारेभे मोहितोऽसुरमायया ॥५४॥
 बध्यमानास्तु तेनायि असुरेणामितीजसा ।
 उपाधावधृपिश्रेष्ठं तन्मबोधाय सप्तगुम्^(९) ॥५५॥

(१) काममिति क० घ० च० ।

(२) सुमहत्तपः इति क० ग० घ० च० ।

(३) सुतः इति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(४) एकयेति क० घ० च० ।

(५) सप्तकानिति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(६) भित्त्वेति ख० छ० पुस्तकान्तरम् ।

(७) हैमवत्यायसीरिति क० घ० च० ।

(८) सप्तगुम् इति क० घ० च० पित्रितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(९) राज्यं प्राप स दैत्येष्विष्यत्वादिष्वोक्तद्वयं क० ग० घ० च० पित्रित-
पुस्तकेषु नास्ति ।

विष्णुलोकेषु^(१) चैश्वर्यं प्रभुत्वं भुवनेषु च ॥६१॥
 म वो मह^(२) इति त्वस्यामात्मन्ये^(३) वार्षयन् स्वयम्^(४) ।
 वैश्वानरे ऋक्षपतौ यविष्ठेऽग्नौ च पावके ॥६२॥
 वषट्कारेण रुक्मिण्यु अग्नौ च^(५) सहस्रः स्तुतौ^(६) ।
 अपचक्राम देवेभ्यः सौचीकोऽग्नि^(७)रिति श्रुतिः ॥६३॥
 स प्राविशदपक्रम्य अतूनपो वनस्पतीन् ।
 ततोऽसुराः प्रादुरासन्नष्टेऽग्नौ हव्यवाहने ॥६४॥
 तेऽग्निमेवान्धवैचक्षन् देवा हत्वासुरान् युधि ।
 तन्तु दूराद्यमथैव वरुणस्यान्धपश्यताम् ॥६५॥
 उभावेनं समादाय देवानेवाभिजग्मतुः ।
 दृष्ट्वा देवास्तेनमूचुरग्ने हव्यानि नो वह ॥६६॥
 वरं ऋक्षाण मन्तय चित्रभानो भजस्व न^(८) ।
 प्रत्युवाचाथ तानग्निर्विश्वे देवा यदात्य माम्^(९) ॥६७॥
 तत्करिष्ये जुषतान्नु होचं^(१०) पञ्च जना मम ।

(१) तेषु सर्वेष्विति क० ग० घ० च० ।

(२) आत्मनः इति क० ग० घ० च० ।

(३) यैर्यमप्ययमिति ग० ।

(४) त्विति स० पुस्तकान्तरस्य ।

(५) आष्टवर्गो सह स्तुताविति ख० ग०, सहस्रस्तुते इति घ० ।

(६) अभिषक्राम सौचीको मयादग्निरिति क० ग० घ० च० ।

(७) चेति क० घ० च० ।

(८) वैश्वानराय दातुं मेति क० घ० च०, विश्वे ब्रूय यथाक्रममादिति ग० ।

(९) होचमिति ख० ग० घ० पुस्तकान्तरस्य ।

महैवत्यानि^(१) वै सन्तु यज्ञो महैवतोऽम्बु च^(१) ।
 तवाग्ने यज्ञ ^(२)इत्येतत् प्रत्यर्द्धि^(३) खिष्टछच सः^(४) ॥७२॥
 तस्य^(५) त्रीणि सदस्याणि नव त्रीणि ^(६)प्रतानि च ।
 विश्वैव तु देवानां हव्यनिव^(७) वरान् ददुः ॥७४॥
 ततोऽग्निः सुमनाः प्रीतो विश्वैर्देवैः पुरस्कृतः ।
 विधुयाद्भानि यज्ञेषु चक्रे हौच^(८) मतन्द्रितः ॥७५॥
 भ्रातृभिः सहितः प्रीतो दिव्यात्मा हव्यवाहनः ।
 तस्यास्त्रि देवदाव्यांसौन्मेदोमांसश्च गुग्गुलुः ॥७६॥
 सुगन्धि तेजनं ज्ञायुः^(९) शूक्रं रजतकाष्ठमे ।
 रोमाणि काशाः^(९) केशाश्च कुशाः कूर्मा नखानि च ॥७७॥
 अन्त्राणि शैवलास्त्रेव मज्जा शिकतकर्कराः^(१०) ।

(१) ने दैवत्यानीति ख०, महैवत्यान्विति ग०, महैवत्यानीति क० घ० च० ।

(२) नृच इति ग० ।

(३) प्रत्यर्द्धीति ग० ।

(४) यतश्चूकोर्द्ध क० घ० च० चिह्नितशुक्लकेषु न विद्यते ।

(५) यस्येति क० ग० घ० छ० च० ।

(६) सर्व्वाण्येतानिति ख० ।

(७) शोचमिति ग० ।

(८) शुचिति क० घ० च०, सुगन्धं तेजनं प्राप्नुविति ख० ।

(९) कोशाविति क० घ० च० ।

(१०) शिकतशर्करा इति ख०, शिकतशर्करा इति ग० ।

(क) ऋ० १०, ५१, ८ । (ख) ऋ० १०, ५२, ६ ।

द्युदस्य वन्धुप्रभृतौन् द्वैपादा ये त्रिमण्डले ।
 दौ किराताकुली^(१) नाम ततो मायाविनौ दिजौ ॥८३॥
 श्रममातिः पुरोऽधत्त वरिष्ठौ तौ हि मन्यते ।
 तौ कपोतौ दिजौ भूत्वा गत्वा गौपायनान^(२)भि ॥८४॥
 मायाबलाच्च योगाच्च सुबन्धुमभिपेततुः ।
 स दुःखादभिघाताच्च मुनौ च पपात च ॥८५॥
 तौ ततोऽस्यासुमालुच्य^(३) राजानमभिजग्मतुः ।
 ततः सुबन्धौ पतिते गतासौ भ्रातरस्त्वयः ॥८६॥
 जेषुः स्वस्वयनं सर्वं मे^(४)ति गौपायनाः^(५) सह ।
 मन^(६)यावर्तयन्तोऽस्य^(७) सूक्तं य^(८)दिति तेऽभ्ययुः ॥८७॥
 जेषुश्च भैषजाथे यं प्रतारौ^(९)ति परन्ततः ।
 सूक्तस्याद्यसूचस्त्वच^(१०) निर्वातेरपनोदनः ॥८८॥

(१) किरातौ कुली इति ग० । कुली इति क० घ० ड० च० ।

(२) गोपायनानिति घ० ।

(३) आलुप्येति ङ० आलोप्येति ग० ड० ।

(४) गोपायना इति ख० ग० ।

(५) यावर्तनं तस्मैति ख० ।

(६) तच्चेति य० ग० ।

(क) घ० १०, ५०, १ । (ख) ऋ० १०, ५०, ३ । (ग) ऋ० १०, ५८, १ ।

(घ) ऋ० १०, ५८, १ ।

सूक्तेनाथ सुव^(१)अग्निं दैपदेन यथांन्विषु^(२) ।
 अग्निरित्यब्रवीदेता^(३)नयमन्तः परैत्सून्^(४) ॥८५॥
 सुवन्धुरस्य चैत्साको^(५)मया गुप्तो हितार्थिना ।
 सुवन्धवे प्रदायासून्^(६)जीवेत्युक्त्वा च यावकः ॥८६॥
 सुतो गौपायनैः प्रीतो जगाम चिदिवं प्रति ।
 अयं माते^(७)ति दृष्टास्ते^(८) सुवन्धोरसुमाकृषन् ॥८७॥
 प्ररौरमभिनिर्दिश्य सुवन्धोः पतितं भुवि ।
 सूक्तशेषं जगुश्चास्य चेतसो धारणाय ते ॥८८॥
 सन्धासुञ्जाय^(९)मित्यस्यां पृथक्पाणिभिरसृष्टम् ।
 षड्दिग्^(१०) वैश्वदेवानि द्वितीयेऽङ्गिरसां सुतिः^(११) ॥८९॥
 जन्म कर्म च सख्यञ्च^(१२) इन्द्रेण सह कीर्तयन् ।

- (१) सूक्तेनैषां सुवन्निति क० ग० घ० च० ।
 (२) दैपदं यत्तदन्विष्यति क० घ० च० ।
 (३) देवानिति ग० ।
 (४) परा व्यसुरिति क० ग० घ० छ० च० ।
 (५) सुवन्धुरस्य चैत्साकोरिति क० ख० घ० च० ।
 (६) असुमिति ख० ग० ।
 (७) प्रेमेयेति ख० ।
 (८) ऋषिरिति क० घ० च० ।
 (९) सङ्गाद्येति क० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, ६०, ७ । (ख) ऋ० १०, ६०, १२ । (ग) ऋ० १,
 ६१, १ ।

स्तौति प्रनून^(क)मित्याद्याः सावर्ण्यं मनोः स्तुतिः ॥१००॥
 तस्यैव चायुषोऽर्थाय देवान् स्तौत्यभ्यधादृषिः ।
 सूचामाणं ^(घ)महिभूष^(ग) दक्षस्य^(ङ)त्यदितेः स्तुतिः ॥१०१॥
 यथास्वस्ति स्वस्ति ^(च)अद्विस्वस्ति तो भरतां स्तुतिः ।
 मारुतीन्मृषमन्वाहेत्युक्तमाध्वर्यवेषु हि ॥१०२॥
 या गौ^(ज)रिति तथैवाम्यां स्त्रयते मध्यमानुवाक् ।
 मित्राय मैत्रावरुणौ भुज्युमंहस^(झ) आश्विनी^(ञ) ॥१०३॥
 स्तौत्यापि च मनुं स्वस्ति द्वेषे^(ट) वाचश्च मध्यमां ।
 अथेमां^(ड) दे वार्धसत्ये भद्रा ^(ण)आग्नेयमाश्रियः^(त) ॥१०४॥
 यज्योतिरमृतं ब्रह्म यद्योगात्समुपाद्भुते ।
 तज्ज्ञानमभितुष्टाव सूक्तेमाथ वृहस्पतिः ॥१०५॥
 जीवनार्थं प्रयोगस्तु मन्त्राणां प्रतिविध्यते ।
 वेदतत्त्वार्थविज्ञानं प्रायेणाथ हि दृश्यते ॥१०६॥

(१) महिभूषीति ख० ।

(२) स्तौति प्रनूनमित्याद्या इत्यादि भुज्युमंहस आश्विनीत्यन्तपाठः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(३) द्वेषे इति ग० ।

(४) अथाग्नेयमथाश्रय इति क० घ० च०, वदा आग्नेयमाश्रियाः इति ख० ।

(क) अ० १०, ६२, ८ । (ख) अ० १०, ६३, १० । (ग) अ० १०, ६४, ५ ।
 (घ) अ० १०, ६३, १५ । (ङ) अ० १०, ६५, ६ । (च) अ० १०, ६५, १२ ।
 (ज) अ० १०, ६७, १ । (झ) अ० १०, ६८, १ ।

आचार्याः केचिदित्याह्वय वाग्विदुषां स्रवः ।

यथाभिर्निन्दते^(१) तृग्भिः सूक्तेऽन्याभिरनर्घवित् ॥१०७॥

ये दैनामन्त्रविन्दन्त विदांस च्यवितां प्रचीम्^(२) ।

तथा ॥ ह्यभजयजे तदचोक्रं^(३) तृतीयया ॥१०८॥

प्रशस्यते दशम्यां^(४) तु विदातुत्तमया तृचा^(५) ।

यजे महर्त्विजामाह विनियोगश्च कर्मणाम् ॥१०९॥

परे तु सूधते चोक्ता अष्टौ^(६) चैवादितेः^(७) सुताः ।

धातेन्द्रो वरुणो मित्रः अंशः सूर्योऽर्यमा भगः ॥११०॥

ऐन्द्रेऽजनिष्ठा^(८) सूक्ते द्वे प्रस्त्रि^(९)त्यत्र परन्तु यत् ।

तत्र प्राच्यः प्रतीच्यश्च स्वन्थो दक्षिणश्च वा^(८) ॥१११॥

ताः सप्त सप्तकेवर्गेः संस्त्रयन्ते प्रधानतः^(८) ।

(१) तद्याहिं निन्दते इति ख० ।

(२) विदासर्पिगता सतीमिति ख०, विदासर्पिगता सतीमिति ग० ।

(३) उक्त इति क० घ० च० ।

(४) दशम्येति ग० ।

(५) तृचेति ख० ग० ।

(६) चाक्ष ऋष्टौ चादितये इति क० घ० च० ।

(७) जनिष्ठा इति क० घ० च० ।

(८) दक्षिणाश्रयेति ख०, दक्षिणाश्रया इति ग० ।

(९) दशकेवर्गे सप्तयन्ते द्विभक्तय इति ग० ।

याव्णामा वो^(क) भारते दे अभ्रप्रुष^(ख) इति स्रते ॥११२॥
 अपश्न^(ग)मिति चाग्नेये य दमा^(घ) वैश्वकर्म्मणे ।
 मान्यवे यस्तु^(ङ) इत्येते परं यन्तु मम व्रते ॥११३॥
 तदाग्नीर्वादवज्जलं स्तौति विश्वान् दिवौकसः ।
 परा^(च) कदा स आग्नेयं^(१) य^(क)दु^(ग)दित्यष्टकं परम् ॥११४॥
 नैषावहृष्टकृतचास्ति चतुर्थेन्द्राण्युपोत्तमा ।
 सावित्री चैव सूर्या च सैव पत्नी विवस्वतः ॥११५॥
 सुता वृषाकपायौ^(२)ति उषा इति च योच्यते^(३) ।
 उषा ह्येषा^(४) विधात्मानं विभज्य प्रैति^(५) गोपतिम् ॥११६॥
 उषा^(६) पुरोदये भूत्वा सूर्या मथ्यन्दिने स्थिते ।
 भूत्वा वृषाकपायौ च दिगान्तेष्वमुकीर्तिनी^(७) ॥११७॥

(१) आग्नेये इति क० ग० घ० च० ।

(२) च पूषा हवितयोच्यते इति ख० ।

(३) श्वेति क० ग० घ० च० ।

(४) अचेतीति ख० ।

(५) उषा. इति क० घ० च० ।

(६) वृषाकपायौति दिगान्तेष्वेव गच्छतीति ख० ।

(क) ऋ० १०, ७६, १ । (ख) ऋ० १०, ७७, १ । (ग) ऋ० १०, ७८, १ ।

(घ) ऋ० १०, ८१, १ । (ङ) ऋ० १०, ८३, १ । (च) ऋ० १०, ८५, २६ ।

(छ) ऋ० १०, ८५, २४ । (ज) ऋ० १०, ८५, २१ । (झ) ऋ० १०, ८६, १३ ।

सत्यसूर्य्यर्त्तुसोमानां सौर्य्याद्यत्र द्रुमुच्यते ।
 पराभिस्तिष्ठभिस्त्वृग्निः^(१) रुच्यते सोम औषधः^(२) ॥११८॥
 विस्यष्टमुत्तरा त्वासाष्टक् चन्द्रमसमर्चति ।
 सूर्यायै भाववृत्तन्तु रेभौ^(३) त्यष्टाभिरुच्यते ॥११९॥
 य^(४) दक्षिणौ हृत्^(५) स्तौति सूर्य्यं^(६) एवोत्तरार्चति ।
 सप्तदशौ वैश्वदेवौ सूर्याचन्द्रमसौ परा ॥१२०॥
 परस्याः प्रथमौ पादौ सौर्य्यौ चान्द्रमसौ परौ ।
 श्रीर्लनाभौ हृत्वे तस्मिन्नक्षिणौ मन्यते सुतौ ॥१२१॥
 सूर्याचन्द्रमसौ तौ हि प्राणापानौ च तौ सुतौ ।
 अहोरात्रे^(७) च तावेव स्थातां तावेव रोदसी ॥१२२॥
 अश्रुवाते हि तौ लोकाज्ज्योतिषा च रसेन च ।
 पृथक् पृथक् चरतु^(८) दक्षिणेनोत्तरेण च ॥१२३॥

(१) त्वचेति ख० ।

(२) औषधिरिति ग० ।

(३) द्युत्त इति ग० ।

(४) सूर्य्यमिति पाठः साधुः ।

(५) अहोरात्राविति ख० ।

(६) तौ चरतः इति पाठः सङ्गतः । चरतुरिति ग० ।

(१) सुकिंशुक^(क)मिति त्वंयां सूर्यामारोहतीं पतिम् ।
 सौति विद्यावसुधैव हृत्ते^(ख) गन्धर्वमुत्तरे ॥१२४॥
 अनृचरा^(ग) इत्यनया यौ तौ^(घ) सौतीह दम्पती ।
 गृहान् प्रपद्यमानान्तु पराभिः पञ्चभिर्वधूम ॥१२५॥
 वायस्य बधूनाञ्च वरदानं प्रचक्षते ।
 ततस्त्रिभिर्विरागस्य यद्वध्व^(ग)^(घ) इति वाससः ॥१२६॥
 तद्युक्ताया तथा स्यर्गो निद्रिते पत्युरेव च ।
 ऋगुत्तरा द्वितीयस्य विभवे सति वाससः ॥१२७॥
 अन्यत्र मैथुनाद्भर्तुर्हरणं प्रतिषिध्यते ।

(१) ख० चिह्नितपुस्तके सुकिंशुकमिति श्लोकात् प्राक्,—
 सूर्यं सरति भूतेषु सुवीरः पतितानि वा ।
 सुदयत्वापात्येषु सर्वकार्याणि स वदत् ।
 धातुं प्रवति वाचा य आवनिद्रमुमुष्यते ।
 वनेष्वेव समेतानि निर्मितेऽथ चन्द्रमो ।
 इत्यधिकपाठोऽस्ति ।

(२) हृत्ते इति ग० ।

(३) याल्ये इति ख० ।

(४) यद्वध्वइति वासस इत्यादि ऋगुत्तरा द्वितीयस्थेनपाठ क० ग०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(क) ऋ० १०, ८५, २० । (ख) ऋ० १०, ८५, २३ । (ग) ऋ० १०,
 ८५, २० ।

ये^(क) यज्ञनाशिनीं स्तौति हृत्ते^(१)मा परिपन्थिनः ॥१२८॥
 त्र्यष्टमे य^(ख)दिति त्वच्च यादृग्वाधूयमर्चति ।
 आग्रास्ते^(१) चैव विविधं ज्ञातिभ्यस्तुष्टासनम्^(१) ॥१२९॥
 बद्धा स्त्री भाववृत्ति^(१)स्य परया त्वच कथ्यते ।
 पराभिराशीत्याग्रास्ते पृथक् ताभ्यः सहैव च । ॥१३०॥
 मन्त्रा वैवाहिका ह्येते निगद्यन्ते नृणामपि ।
 आर्त्तिज्या यजमानाद्य यथारूपं विशेषतः ॥१३१॥
 प्रत्यूचं प्रतिकीर्त्यन्ते देवताश्चेह यासु याः^(१) ।

(१) हृत्ते इति ग० ।

(२) आग्रास्तीति क० ग० घ० च० ।

(३) आर्त्तिमित्रानुवासनमिति ख० ।

(४) भाववृत्तिरिति क० घ० च० ।

(५) ख० विहितपुस्तके, पराभिराशीराग्रास्ते इत्यादि देवताश्चेह यासु
 याः इत्यन्तपाठो न विद्यते । तत्र अस्मिन् सखे,

यदभ्यामि(ग)तद्विवायोदस्तद्वन्द धनमाश्रितम् ।

आग्रास्ते परयास्तस्याः संयोगार्थास्तथाश्रितः ॥

पराभिराश्रितः शास्ते पृथक् ताया सह कश्चित् ।

अथोरे(घ)ति हृत्ते तस्याः स(ख)मिहेति द्वयोर्द्वयोः ।

आना प्रजापतेः प्रेमानद्य(च) यथारूपं विशेषतः ।

प्रत्यूचं कीर्त्यते देवता तेषु भाववृत्ततः ॥

इति पाठो वर्तते ।

(क) ऋ० १०, ८५, २१ । (ख) ऋ० १०, ८५, १५ । (ग) ऋ० १०, ८५, १६ ।

(घ) ऋ० १०, ८५, ४४ । (ङ) ऋ० १०, ८५, ४६ । (च) ऋ० १०, ८५, ४७ ।

वदेत्तां^(१) देवतां ताम् नराग्रंणीर्वदेत वा ॥१३९॥
 उषस्यः सर्व्वया चैता भाववृत्तं प्रचक्षते ।
 सूर्य्यया सह सूक्तेऽस्मिन् पादयैवाच लक्ष्यते ॥१३९॥
 वि हि^(२) वार्षाक्षपं सूक्तमसौ तु^(३) कपिलो वृषा ।
 इन्द्रः प्रजापतिश्चैव विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः^(४) ॥१४०॥
 रजोहृषा^(५)दि चाग्नेयं^(६) चोन् सौत्यग्रीन् परं ऋषिः^(७) ।
 इन्द्रश्च मध्यमश्चैव असौ वैश्वानरश्च यः ॥१४१॥
 इन्द्रं^(८) पुरुषसूक्तं^(९)श्च^(१०) अन्यया पुरुषस्य तु ।
 यथैनमभजन् साध्या^(११) यज्ञाय सोऽर्य्यं^(१२) उच्यते ॥१४२॥
 आपान्तमन्यु^(१३)रित्यर्था^(१४) स्तुतः सोमस्तु^(१५) दृग्भर्ते ।

-
- (१) वदेतामिति ख० ग० ।
 (२) होति ग० ।
 (३) वार्षेयमिति क० घ० ष० ।
 (४) तथैन्द्रात्यौहृषं सूक्तमिति ख० ।
 (५) वाप्येति ख० ।
 (६) सार्थं इति ख० ।
 (७) इत्येतामिति ख० ।
 (८) अत्रेति ख० ग० ।
-

- (क) ऋ० १०, ८६, १ । (ख) ऋ० १०, ८६, ५ । (ग) ऋ० १०, ८७, १ ।
 (घ) ऋ० १०, ८८, १ । (ङ) ऋ० १०, ८८, १० । (च) ऋ० १०, ८९, १ ।
 (छ) ऋ० १०, ८८, ५ ।

सालोक्तात्साहचर्याद्वा स्त्रयते सोम एव वा ॥१३७॥

निपातभाजं सोमञ्च अस्यां रयौतरोऽनवौत् ।

ऐन्द्रो ह्येष निपातस्तु^(१) स्तुतोऽग्निरक्षणेन^(२) सः ॥१३८॥

यज्ञस्य वो^(३) वैश्वदेवे प्रेत^(४) इत्युत्तरन्तु यत् ।

तचार्चुदस्तु यावाणं मूर्त्तिमन्तमिवाचर्त्तति ॥१३९॥

पुल्लरवसि राजर्षावपरास्त्रर्व्यग्री पुरा ।

न्यवसत् संविदङ्गत्वा तस्मिन् धर्मश्चचार च ॥१४०॥

तथा तस्य च संवास^(५) मस्त्यन् पाकग्रासनः ।

पैतामहश्चानुरागमिन्द्रवच्चापि^(६) तस्य तु ॥१४१॥

स तयोस्तु वियोगार्थं^(७) पार्थस्यं वज्रमब्रवीत् ।

प्रीतिमिन्ध्यनयो^(८) वज्र मम चेदिच्छसि प्रियम् ॥१४२॥

तथेत्युक्त्वा तयोः प्रीतिं वज्रो भिदति^(९) मायया ।

ततस्तथा विहीनस्तु चचारोन्मत्तवज्रपः ॥१४३॥

(१) ऐन्द्रेषु हि निपातोऽनेति क० ग० घ० च० ।

(२) वक्षणेन सः इति ख० ।

(३) संवासमिति क० घ० च० ।

(४) चानुरागं त्विन्द्रवर्चापीति क० ख० घ० च० ।

(५) विभागार्थमिति क० घ० च० ।

(६) प्रीतिमिद तयोरिति ग० ।

(७) भिनत्तीति साधु ।

(क) ऋ० १०, ६२, १ । (ख) ऋ० १०, ६४, १ ।

चरन् सरसि सोऽपश्यदभिरूपाभिवोर्ब्रवीम ।
 सखीभिरभिरूपाभिः पञ्चभिः पार्श्वतो दृताम्^(१) ॥१४४॥
 तामाह पुनरेहीति नेति सा तत्रवीचूपम् ।
 तामुपाकृत्यत प्रीत्या दुःखात्मा तत्रवीचूपम् ॥१४५॥
 अप्राप्याहं तयाद्येह स्वर्गे प्राप्स्यसि मां पुनः ।
 आह्वानं प्रति आख्यात^(२)मितिरेतरयोरिदम् ॥१४६॥
 संवादं मन्यते यास्क इतिहासन्तु ग्रौनकः ।
 हय^(३) इति परमैश्वरं प्रते^(४)या ^(ग)श्रोषधीस्तवः ॥१४७॥
 आष्टिपेषस्तु देवापिः कौरव्यस्यैव श्रान्ततुः^(५) ।
 भ्रातरौ^(६) कुरुषु त्वेतौ राजपुत्रौ बभूवतुः ॥१४८॥
 ज्येष्ठस्तयोस्तु देवापिः कनीयांस्यैव श्रान्ततुः ।
 त्वग्दोषौ राजपुत्रस्तु^(७) आष्टिपेषस्तुतो^(८)ऽभवत् ॥१४९॥

-
- (१) दृता चतसृभि खल इति ख० ।
 (२) आख्यातमिति क० ग० घ० च० ।
 (३) कनीयास्यैव श्रान्ततुरिति ख० ।
 (४) भारताविति क० ग० घ० च० ।
 (५) त्वग्दोषिणौ राजपुत्र इति क० घ० च० ।
 (६) आष्टिपेषस्तुत इति ग० ।
-

(क) अ० १०, ८५, १ । (ख) अ० १०, ८६, १ । (ग) अ० १०,
 ८७, १ ।

मालोक्यात्साहचर्यादा स्त्रयते सोम एव वा ॥१६७॥

निपातभाजं सोमञ्च अस्यां रथीतरोऽब्रवीत् ।

येन्द्रो ह्येष निपातस्तु^(१) स्तुतोऽग्निरूपेण^(२) सः ॥१६८॥

यज्ञस्य वो^(३) वैश्वदेवे प्रेत^(४) इत्युत्तरन्तु यत् ।

तवाभ्युदस्तु यावाणं सूर्तिमन्तमिवाचति ॥१६९॥

पुरुवरवि राजर्षाविश्वराख्यर्ष्यगौ पुरा ।

न्यवसत् संविदङ्गुत्वा तस्मिन् धर्मश्चचार च ॥१७०॥

तथा तस्य च संवास^(५)मसूयन् पाकशासनः ।

पैतामहश्चानुरागमिन्द्रवचापि^(६) तस्य तु ॥१७१॥

स तयोस्तु वियोगार्थं^(७) पार्थस्यं वज्रमब्रवीत् ।

प्रौतिभिन्ध्यनयो^(८)र्वज्र मम चेदिच्छसि प्रियम् ॥१७२॥

तथेत्युक्त्वा तयोः प्रौतिं वज्रो भिदति^(९) माचया ।

ततस्तथा विहीनस्तु चचारोन्मत्तवन्नृपः ॥१७३॥

(१) येन्द्रेषु हि निपातोऽनेति क० ग० घ० च० ।

(२) वदयेन सः इति ख० ।

(३) संवादमिति क० घ० च० ।

(४) चानुरागं त्विन्द्रवर्षाधीति क० ख० घ० च० ।

(५) विभागाथमिति क० घ० च० ।

(६) प्रीतिभिद तयोदिति ग० ।

(७) भिनत्तीति साधु ।

(क) ऋ० १०, ८२, १ । (ख) ऋ० २०, ८७, १ ।

चरन् सरसि सोऽपथ्यदभिरूपामिवोर्जशीम् ।
 सखीभिरभिरूपाभिः पञ्चभिः पार्यतो वृताम्^(१) ॥१४४॥
 तामाह पुनरेहीति नेति सा तन्मवीक्ष्यपम् ।
 तामुपाह्वयत प्रीत्या दुःखात्सा तन्मवीक्ष्यपम् ॥१४५॥
 अप्राप्याहं तयाद्येह स्वर्गे प्राप्स्यसि मां पुनः ।
 आह्वानं प्रति चाख्यान^(२)मितरेतरयोरिदम् ॥१४६॥
 संवादं मन्यते यास्क इतिहासन्तु ग्रौनकः ।
 हय^(३) इति परमैत्रं प्रते^(४)या ^(५)श्रोत्रधौस्तवः ॥१४७॥
 आर्ष्टिषेणसु देवापिः कौरव्यस्यैव श्रान्ततुः^(६) ।
 भातरौ^(७) कुरुषु त्वेतौ राजपुत्रौ बभूवतुः ॥१४८॥
 श्रेष्ठस्तयोस्तु देवापिः कनीयांस्यैव श्रान्ततुः ।
 त्वग्दोषौ राजपुत्रसु^(८) अर्ष्टिषेणसुतो^(९)भवत् ॥१४९॥

(१) वृता अतद्वभिः खतः इति ख० ।

(२) आख्यातमिति क० ग० घ० च० । *

(३) कनीयांस्यैव श्रान्ततुरिति ख० ।

(४) भातराविति क० ग० घ० च० ।

(५) त्वग्दोषौ राजपुत्रः इति क० घ० च० ।

(६) आर्ष्टिषेणसुतः इति ग० ।

(क) ऋ० १०, ८५, १ । (ख) ऋ० १०, ८६, १ । (ग) ऋ० १०, ८७, १ ।

राज्येन ष्वन्दयामासुः^(१) प्रजाः स्वर्गं गते गुरौ ।
 स मुहूर्त्तमिव ध्यात्वा प्रजास्ताः प्रत्यभाषत ॥ १५० ॥

इति ऋद्धेवतायां सप्तमोऽध्यायः ।

— — —

(१) ष्वन्दयेयुस्तु राज्यमिति ष्व० घ० ष० ।

अथाष्टमोऽध्यायः ।

न राज्यमहमर्हामि नृपतिर्बोऽस्तु-ग्रन्तनुः ।
 तथेत्युक्त्वाभ्यपिचंस्ताः प्रजा राज्याय ग्रन्तनुम् ॥१॥
 ततोऽभिषिक्ते कौरव्ये वनन्देवापिराविग्रतु ।
 न ववर्षाय पर्जन्यस्तस्मिन्वाष्ट्रे अतं समाः ॥२॥
 ततोऽभ्यगच्छद्देवापिं प्रजाभिः सह ग्रन्तनुः ।
 प्रसादयामास चैनं तस्मिन् धर्मस्थतिकमे ॥३॥
 शिशिष्ठ^(१) चैनं राज्येन^(२) प्रजाभिः सधितस्तदा ।
 तमुवाचाय देवापिः प्रहं प्राञ्चस्त्रिषंस्त्रितम्^(३) ॥४॥
 न राज्यमहमर्हामि त्वग्दोषोपहतेन्द्रियः ।
 राजयिष्यामि ते राजन् वृष्टिकामेभ्यया स्वयम् ॥५॥
 ततस्तन्तु पुरोऽधत्त आर्त्तिस्थाय स ग्रन्तनुः ।
 स चास्य चक्रे कर्माणि^(४) वार्षिकाणि यथाविधि ॥६॥

(१) शिवेधेति पाठः समीचीनः ।

(२) राज्ये त्विति पाठः साधोऽयम् । चैव राज्येति क० घ० ङ० ।

(३) प्रवस्तु प्राञ्चस्त्रि स्त्रितः इति क० घ० ङ०, प्रहन्तु प्राञ्चविष्टित-
मिति ग०, प्रवक्षं प्राञ्चस्त्रिस्त्रितमिति पुस्तकान्तरम् ।

(४) अकारः सोऽस्य कर्मोऽपीति सु० ।

बृहस्पते प्रती^(१)त्यृगिरीजे चैवं^(१) बृहस्पतिम् ।
 द्वितीययास्य सूक्तस्य बोधिते ज्ञातवेदसा ॥७॥
 आस्ये ते धुमनि^(२) वाचं दधामि सुहि देवताः^(३) ।
 इति^(४) सोऽस्मै ददौ प्रीतो वाचं देवीं^(५) तथा च सः ॥८॥
 अग्निश्चतसृभिर्देवान् जगौ वृक्ष्यर्षमेव तु ।
 अग्निञ्च सूक्तमेवेण क^(६)भैरं सूक्तमुत्तरम् ॥९॥
 इन्द्रदुह्ये^(७)ति विद्येषामु^(८)दित्युल्लिखतिः परम् ।
 अक्षिप्रकाशने तेषां^(९) विनियोगोऽच कीर्त्यते ॥१०॥
 मे^(१०)तीतिहाससूक्तान्तु^(११) मन्यते प्राकटायनः ।

(१) प्रतीत्येतदीजे चैवेति क० घ० च० ।

(२) अस्येति द्विसविरिति ख० ।

(३) द्वितीययास्य सूक्तस्येत्यादि दधामि सुहि देवताः इत्यन्तपाठः क०
ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(४) ततः इति क० ग० घ० च० ।

(५) वाचन्देवीमिति क० ग० घ० च० ।

(६) अक्षिप्रकाशने नैषामिति ख० ख० ग० घ० च० ।

(७) इतिहासं प्रैति सूक्तमिति ख०, सेतिहासं प्रैति सूक्तमिति पुस्तका-
न्तरम् ।

(क) अ० १०, ८८, १ । (ख) अ० १०, ८८, १ । (ग) अ० १०,
१००, १ । (घ) अ० १०, १०१, १ । (ङ) अ० १०, १०२, १ ।

यास्केन्द्रौ घन^(१)मैत्रं वा वैश्वदेवन्तु ग्रीनकः ॥११॥
 आजावनेन^(२) भार्माञ्च^(३) इन्द्राधोमौ तु मुद्रसः ।
 अजयदृषभं^(४) युक्ता ऐन्द्रध द्रुघणं रथे ॥१२॥
 युधन् संख्ये जयं प्रेषुरैन्द्रो^(५) प्रतिरथं जगौ^(६) ।
 आशु^(७)रैन्द्रमघादेवौ चमीपा^(८)मित्युचि सुता ॥१३॥
 चतुर्यो बार्हस्पत्या आदाबल^(९) प्रसहामिति^(१०) ।
 इवे च^(११) मरुतः प्रे^(१२)ति शर्वेति परमन्तु यत् ॥१४॥
 तथानिरुक्तसूक्तादाद्यगेका सूर्यमर्चति ।
 धर्मपरा^(१३)यतसस्तु भवितारमभी^(१४)ति या ॥१५॥
 सूक्तप्रेषस्य यदुचः सूर्याचन्द्रमसौ भव ।

(१) ययमिति ख०, ययमिति घ० च० ।

(२) आजावने त्विति ख०, आजीवनन्त्विति पुस्तकान्तरम् ।

(३) भार्माञ्च इति ख० गार्ग्यञ्चेति पुस्तकान्तरम् ।

(४) दृषभमिति क० ख० घ० ।

(५) इन्द्र इति पाठः सङ्गतः ।

(६) यतद्वोकार्हे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेह्यते ।

(७) यतद्वोकार्हे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नोपच्यते ।

(८) दृषस्त्विति ख०, दृषे त्विति ग० ।

(९) धर्मपरा इति ख० ग० ।

(क) ऋ० १०, १०२, १ । (ख) ऋ० १०, १०२, १२ । (ग) ऋ० १०, १०२, ५ ।

(घ) ऋ० १०, १०२, १२ । (ङ) ऋ० १०, १०२, ० ।

तुष्टावेन्द्रमसावी^(क)ति अष्टकोऽस्मात् परेण^(१) तु ॥१६॥
 कौत्सः कदा वसोः ^(२)सूक्तं दुर्मिचो नाम नामतः ।
 सुमित्र इति नामाख्य^(३) गुणार्थमितरं पदम् ॥१७॥
 भृतांशस्तु प्रजाकामः कर्माणि कृतवान् पुरा ।
 न हि लेभे प्रजाः काश्चित्काश्यपो मुनिसत्तमः ॥१८॥
 उवाच भार्या भृतांशं सुतानिच्छासि धावतः ।
 तावतो जमयिष्यामि देवता इन्द्रग्रस्तु हि ॥१९॥
 तमभ्ययुस्तु सर्वान्पि इन्दानि सुतिकात्यया ।
 तान्यवेक्ष्याथ तच्चक्रे^(४) नामत्यौ सूक्तभागिनौ ॥२०॥
 तदेतदन्ततो भावादाश्रितं सूक्तमुच्यते ।
 न ह्यसिन्देवतालिङ्गं प्रायेणात्र हि दृश्यते ॥२१॥
 सूक्तेन तु परेणात्र खयमाविर^(क)भूदिति ।
 आत्मानमेव तुष्टाव प्राजापत्याथ^(१) दक्षिणा^(२) ॥२२॥
 दातृनच सुतानेके दक्षिणानां वदन्ति तु ।
 दातृत्वादक्षिणानाञ्च भोजायतस्तुभिः सुताः ॥२३॥

(१) अष्टक. परमेयेति क० घ० च० ।

(२) सुमित्रस्यैव नाम स्यादिति क० घ० च० ।

(३) सप्तमे इति ख० ।

(४) अत्रेति ख० ।

(क) ऋ० १०, २०४, १ । (ख) ऋ० १०, १०५, १ । (ग) ऋ० १०, १०७, १ ।

(घ) ऋ० १०, १०७, ५ ।

असुराः पण्यो नाम रथापारनिवासिनः^(१) ।
 गास्तेऽपञ्चपुरिन्द्रस्य न्यगूहं^(२) प्रयत्नतः ॥२४॥
 दृष्टस्यतिस्तथापय्यहृद्देन्द्राय श्रमं च ।
 प्राहिणोत्तच दूतीन्^(३) सरमां पाकशासनः ॥२५॥
 किं^(४) मित्यचायुजाभिस्तां पप्रच्छुः पण्योऽसुराः ।
 क्षुतः कक्ष्यासि कक्ष्याणि किं वा कार्यमिहास्ति ते ॥२६॥
 अथाब्रवीत्तां सरमा दूत्यैन्द्री विचराम्यहम् ।
 युष्मान् प्रजायान्विद्यन्तो^(५) ऐन्द्रीगांश्चैव पृच्छति ॥२७॥
 विदित्वेन्द्रस्य दूतीन्तामसुराः पापचेतसः ।
 जघुर्मां सरमे गास्त्वमिहास्माकं स्वसा भवं ॥२८॥
 सूक्तस्य चान्यथा चर्षां^(६) युग्माभिस्त्वेव सर्वशः ।
 साप्रवीक्षाह^(७) मिच्छामि स्वसृत्वं वा धनानि वा ॥२९॥
 पिवेयं^(८) तु पयस्तासां गवां यास्ता निगूहय ।
 असुरास्तां तथेत्युक्त्वा तदाजघुः पयस्ततः ॥३०॥

(१) सिन्धुपारनिवासिनः इति ख० ।

(२) निगूहस्येति क० घ० च० ।

(३) दूत्येऽप्येति ख० ग० ।

(४) विधूय च सर्वान् इति क० घ० च० ।

(५) सूक्तस्यान्तपचर्येति क० घ० च० ।

(६) पिवामीति क० घ० च० ।

(क) अ० १०, १०८, १ । (ख) अ० १०, १०८, १० ।

सा स्वभावाच्च सौख्याच्च पीत्वा तत्^(१) पय आसुरम् ।
 वरं^(२) संवननं ह्ययं वलपुष्टिकरं ततः ॥ २१ ॥
 शतयोजनविस्तारामतरत्तां रसां पुनः ।
 यस्याः पारेऽपरे तेषां पुरमासीच्च दुर्घ्नयम् ॥ २२ ॥
 पप्रच्छेन्द्रस्य सरमां कश्चिद्वा दृष्टवत्यसि ।
 सा नेति प्रत्युवाचेन्द्रं प्रभावादासुरस्य हि^(३) ॥ २३ ॥
 तां जघान तदा क्रुद्ध उद्गिरन्ती पयस्ततः ।
 जगाम सा भयोद्दिग्ना पुनरेव पणीन् प्रति ॥ २४ ॥
 पयस्तस्य पद्धत्या रथेन हरिवाहनः ।
 गत्वा जघान च पणीन् गाथ ताः पुनराहरत् ॥ २५ ॥
 तेऽवदन्^(४) वैश्वदेवन्तु आमदम्यस्तथाप्रियः^(५) ।

(१) चिति क० घ० च० ।

(२) पयः इति ग० ।

(३) त्विति क० ग० घ० च० ।

(४) ख० चिह्नितपुस्तके एतच्चक्रेकाब्दं न विद्यते । तत्र अस्मिन् सत्ये,
 ते च तं वैश्वदेवं स्यात् ब्रह्मज्ञाया सुजर्जरी ।
 आमदम्यसमिडाव्यो प्रियस्तत्तामवः परं ।
 ब्रजन्त युगपत् सर्वे वैरूपाक्षं त्रिभिः परैः ।
 इति पाठो वर्तते ।

युगपदे ऋजन्तं तं^(१) वैरूपा अग्रयस्तयः ॥३६॥
 इन्द्रं प्रति जगुः सूक्तैः पण्यैन् प्रतिजिगीषिणम्^(२) ।
 वैश्वदेवं परं सूक्तं घर्षं^(३) त्यक्तेन तु स्तुतान् ॥३७॥
 देवानिन्द्रं च मन्थन्ते च्छन्दांस्यग्निं^(४) च मध्यमम् ।
 आग्नेयं विच^(५) इत्येतज्जगादधिर्हपस्तुतः ॥३८॥
 पिषे^(६) न्द्रं स्तौति ने^(७) त्यसं रक्षोघ्नाग्नेयमुत्तरम्^(८) ।
 इति वै^(९) तावदैन्द्रं त^(१०) दास्याः षष्ठ्यां निपातिताः^(११) ॥३९॥
 प्रजापत्यमथाग्नेयं वैव्यमित्यनुपूर्वशः ।
 वरुणेन्द्राग्निषोमना^(१२) मिमं न^(१३) इति संस्तुतिः^(१४) ॥४०॥
 चतस्रस्तत्र सूक्तादावग्निरात्मस्तवं जगौ ।
 स्तुतः सोमस्तु षष्ठ्या च नवम्या^(१५) च पदैस्त्रिमिः ॥४१॥

(१) त्रयं तन्निवात क० घ० च० ।

(२) प्रतिमनौषिणः इति ख० ।

(३) घर्षं इति ख० ।

(४) आग्नेयम् परं ततः इति ख० घ० च० ।

(५) विच्य च संस्तुतः इति ख० ।

(६) सोमाग्निवयव्यानान्विषि क० घ० च० ।

(७) संस्तुतः इति ख० ग० ।

(८) नवम्यामिति ख०, नवम्येति ग० ।

(क) अ० १०, ११४, १ । (ख) अ० १०, ११५, १ । (ग) अ०
 १०, ११६, १ । (घ) अ० १०, ११७, १ । (ङ) अ० १०, ११८, १ ।
 (च) अ० १०, १२०, १ । (क) अ० १०, १२४, १ ।

वारुण्यस्वितरास्त्रिष्व^(१) इन्द्र^(२)मेवोत्तमं पदम्^(३) ।
 अहं^(४) वाक्सूक्तमर्यमृणो मित्रस्य वरुणस्य च ॥४२॥
 न तं^(५) रात्र्याः परं सूक्तं वैश्वदेवं ममे^(६)ति यत् ।
 नमस्ते वेद्युतं सूक्तं त्राणीर्वादः परन्तु तत्^(७) ॥४३॥
 द्याहन्त्ययन्ति नोऽरयः कृत्या^(८) नाशनमात्मनः^(९) ।
 हिरण्यस्तुतिरापुष्यं नास^(१०)द्य^(११)त्परमेष्ठिनः ॥४४॥
 वदन्ति भाववृत्तं तद्यो यज्ञ^(१२) इति चोत्तरम्^(१३) ।
 अपे^(१४)न्द्रमत्र त्राश्विन्यौ चतुर्थौ पञ्चमी स्यते^(१५) ॥४५॥
 मैत्रावरुणमीजानं^(१६) प्रथमायामृचि स्तुता^(१७) ।
 अर्धर्चं द्यौय भूमि^(१८)य आश्विना चोत्तरे ततः^(१९) ॥४६॥

(१) सप्तत्रेति ग० ।

(२) उत्तमो जगद्विवि ग० ।

(३) यदिति ख० ।

(४) कृत्यामिति ग० ।

(५) नतिं कृत्वा दैवतमुच्यते इति ख० ।

(६) नेति यदिति क० घ० च० ।

(७) उत्तरान्तस्य चैव तदिति क० घ० च० ।

(८) च येति ख० ।

(९) स्तुताः इति ख० ग० ।

(१०) पथेति ख० ।

(११) आश्विनौ चोत्तरे ततः इति क० ग० घ० च०, उत्तरेण त्विति ख० ।

(ग) अ० १०, १२३, ६ । (ख) अ० १०, १२५, १ । (ग) अ० १०,
 १२६, १ । (घ) अ० १०, १२८, १ । (ङ) अ० १०, १२९, १ । (च) अ०
 १०, १३०, १ । (क) अ० १०, १३१, १ । (ज) अ० १०, १३२, १ ।

प्रोक्षे^(१) न्रं वैश्वदेव्यक् तु न किर्द्वा मिनौमसि^(२) ।

यस्मिन् वृक्षे^(३) इति तस्मिन् घुस्थाने ख्यते यमः ॥ ४७ ॥

केय्वाग्निं^(४) केयिनः सूक्तं ह्युत देवाः^(५) परन्तु यत् ।

देवानामच वाद्या स्थादायव्यस्तृच उत्तरः^(६) ॥ ४८ ॥

चायन्तां^(७) वैश्वदेव्यक् तु प्रेयस्त्वन्देवतः परः^(८) ।

स्यादै त^(९) द्विद्यभैषज्यं रपसो वा विनाशनम्^(१०) ॥ ४९ ॥

भूमिस्तां चा परं सूक्तं तवे^(११) न्रं सूक्तमुत्तरम् ।

सूर्यरश्मि^(१२) रिति तस्मिन् साविचः प्रथमस्तृचः ॥ ५० ॥

आत्मा स्तुतः परोक्ष^(१३) सु गन्धर्वेषोत्तरे वृचे ।

इन्द्रो वैष^(१४) निपातेन अथ वा सूर्यं उच्यते ॥ ५१ ॥

सूक्तेऽस्मिन् देवतास्तिस्र एता एव प्रकीर्त्तिताः ।

आग्नेयं तन्ने^(१५) तवे तु अग्ने अच्ये^(१६) ति यत्पराम्^(१७) ॥ ५२ ॥

(१) अगाद्या तच्च देवानां वाते देवस्तत्रः परः इति ख० ।

(२) सूता ख० ।

(३) स्थादेतदिति म० ।

(४) रपसस्यापनोदनमिति ख० ।

(५) परोक्षमिति ख० ।

(६) चैवेति ख० ।

(७) एष लोका क० ग० घ० च० चिञ्जितपुल्लकेषु न विद्यते ।

(क) अ० १०, १२२, १ । (ख) अ० १०, १२३, ० । (ग) अ० १०, १२४, १ ।

(घ) अ० १०, १२६, १ । (ङ) अ० १०, १२७, १ । (च) अ० १०, १२८, ५ ।

(छ) अ० १०, १२९, १ । (ज) अ० १०, १३०, १ । (झ) अ० १०, १३१, १ ।

(झ), अ० १०, १३२, १ ।

आग्नेयं वैश्वदेवञ्च अय^(क)मित्यच तु वृचाः^(१) ।

• शार्ङ्गाश्चत्वार ऋषयो अग्निमार्चन् पृथक् पृथक् ॥५२॥

आश्विनं त्यश्चि^(ख)दित्येतदय^(ग)मैत्रं ततः परम् ।

इमां खनामी^(घ)ति सूक्तमिन्द्राणी यत्स्वयं जगौ ॥५४॥

तदौपनिषदं सूक्तं भाववृत्तं प्रचक्षते ।

(१) अरण्यानी^(च)त्यरण्यान्याः स्मृतिरैन्द्रे तदुत्तरे ॥५५॥

सावित्रं सविता यन्त्रैः^(च) ससिद्धयित् समिधसे^(क) ।

आग्नेयं अद्वया^(ग) आहुं मेधासूक्तमतः परम् ॥५६॥

आग्नेयमासुरित्यस्माच्छास^(घ) ऐन्द्रे ततः परे ।

सोम एकेभ्य^(ग) इत्येतद्भाववृत्तं प्रचक्षते^(१) ॥५७॥

(१) वृचाः इति ग० ।

(२) ख० चिह्नितपुस्तके अरण्यानीति श्लोकात् प्राक्, उत्तरानपध्नां पाठान्तु स्तौति सूक्ते मधौषधिम् । यतिसंवननीं त्वं पाप्माः सप-
तापनोदिकाम् । इत्यधिकं पठितम् ।

(३) वदन्ति त्विति ख० ।

(क) ऋ० १०, १४२, १ । (ख) ऋ० १०, १४३, १ । (ग) ऋ० १०, १४४, १ ।

(घ) ऋ० १०, १४५, १ । (ङ) ऋ० १०, १४६, १ । (च) ऋ० १०, १४८, १ ।

(क) ऋ० १०, १४९, १ । (ज) ऋ० १०, १५१, १ । (झ) ऋ० १०, १५२, १ ।

(ञ) ऋ० १०, १५४, १ ।

गौनको वैश्वदेवन्तु मन्यते प्राकटायनः ।

सूक्तेऽस्मिन् देवतास्त्रिष एता एव प्रकीर्त्तिताः^(१) ॥५८॥

यदरायी^(२) त्वत्तक्षीघ्नं तत्र चत्तो^(३) इति हृषे ।

प्राधान्यादा निपातादा स्त्रयते ब्रह्मण्यसतिः ॥५९॥

इन्द्रश्चैव य^(४)दित्यस्यां विद्येदेवाः परी^(५) त्वृषि ।

आग्नेयं चाग्नि^(६)मित्येतद्वैश्वदेवमिमांशु कम्^(७) ॥६०॥

इन्द्रः प्राधान्यतस्तत्र^(८) विद्येदेवैः सप्त सुतः ।

आदित्यैश्च महद्भिर्य तथाह्वयं हि दृश्यते ॥६१॥

सूर्यो न^(९) इति सौर्यन्तु यत्नेतदुदसा^(१०)विति ।

पौलोमी स्नान् गुणांस्तत्र सपत्नीनां मग्नमिति ॥६२॥

ऐन्द्रं^(११) तौजसा^(१२) सुधामि^(१३) भेषज्यं यक्षनाग्रमम् ।

राजयक्षहनं सूक्तं प्राजापत्यं तदुच्यते ॥६३॥

ऐन्द्राग्रं मन्यते यास्क एके लिङ्गोक्तदैवतम् ।

(१) गौनको वैश्वदेवन्तित्यादि एता एव प्रकीर्त्तिता इत्यन्तपाठः अ० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेह्यते ।

(२) त्वत्तक्षीघ्नमिति ख० ।

(३) चत्तो इति ख० ।

(४) इन्द्रश्चैव इति ख० ।

(अ) अ० १०, १५५, १ । (ख) अ० १०, १५५, २ । (ग) अ० १०, १५५, ३ ।

(घ) अ० १०, १५५, ४ । (ङ) अ० १०, १५५, ५ । (च) अ० १०, १५५, ६ ।

(ज) अ० १, १५५, १ । (झ) अ० १०, १५५, २ । (ञ) अ० १०, १५५, ३ ।

(ट) अ० १०, १५५, ४ ।

गर्भसंस्तवसंयुक्तं^(१) यत्नेतद्ब्रह्मणे^(२)ति तु ॥६४॥
 स्वतामपि गर्भाणां दृष्टन्तदनुमन्त्रणम् ।
 वैन्यन्तु वेनस्तत्पश्य^(३) दक्षीभ्यां^(४) यक्ष्मनाशनम् ॥६५॥
 दुःस्वप्नप्रमपेक्षी^(५)ति निपातीन्द्रोऽग्निरेव तु ।
 आसीद्वपि^(६)दीर्घतपाः^(७) कपोतो नाम नैर्ऋतः ॥६६॥
 चक्रे^(८)कपोतस्तस्याध्यामग्निधाने पदङ्गिल ।
 स त^(९)मात्महितैर्वाक्यैः कपोतं स्तुतवानृषिः^(१०) ॥६७॥
 देवा ^(११)इति तु सूक्तेन प्रायश्चित्तार्थमुच्यते ।
 श्वपभं मा^(१२) सपद्मप्रं येनेदमिति मानसम् ॥६८॥
 तुभ्ये^(१३)तृषी ददुश्नतुरैन्द्रं गायित्रिभार्गवौ ।
 वरुणो विधातानुमतिधाता सोमो बृहस्पतिः ॥६९॥
 पञ्जेता देवतास्त्वच इतीयायाश्चि स्तुताः ।
 वातस्ये^(१४)ति परेणस्तौदनिलं पितरं स्वकम् ॥७०॥

(१) ब्रह्मोपनिषदमित्युक्तमिति ख० ग० ।

(२) अपश्यदित्यर्थे पश्यदित्यात्मै । भावदत्तं परस्मैवमिति ख० ।

(३) आग्नीविषः इति ख० ।

(४) दीर्घतपाः इति क० घ० च० ।

(५) यक्ष्मरोदिति क० घ० च० ।

(६) शतमिति ख०, स्तुतमिति ग० ।

(७) कपोतो नैर्ऋतस्तदेति क० ग० घ० च० ।

(क) ऋ० १०, १६२, १ । (ख) ऋ० ६०, १६३, १ । (ग) ऋ० १०, १६४, १ ।

(घ) ऋ० १०, १६५, १ । (ङ) ऋ० १०, १६६, १ । (च) ऋ० १०, १६७, १ ।

(क) ऋ० १०, १६८, १ ।

मयो भू^(क)रिति यत्सूक्तमपमृच्छ्वर^(१) अयिः ।
 नानारूपाः पथस्त्रिन्यो गावस्तत्र तु संस्तुताः ॥७१॥
 विभ्राट्^(२) सौर्यस्त्रिन्य^(३)मैत्रन्वायाही^(४)त्युषसः स्तुतिः ।
 आ ला^(५)राज्ञेऽभिपिक्ताय^(६)द्वे सूक्ते चानुमन्त्रणे ॥७२॥
 प्रव^(७)इत्युत्तरं यावृषं ददर्श स्तुतिमार्भुदिः^(८) ।
 यत्ततः^(९) परमाग्नेयं तचार्भुक् प्रसूतवः^(१०) ॥७३॥
 अपिर्जगौ पतङ्गस्तु पतङ्ग^(११)मिति यत्परम् ।
 तत्सौर्यमेके मन्यन्ते मायाभेदं तथापरे ॥७४॥
 मायाभेदे द्वितीयायां वाक् सूतेत्याह ग्रौनकः ।
 देवौ विभ्रमति मनसाया वाचा विदितां सती^(१२) ॥७५॥
 त्वमूस्त्रि^(१३)ति तु सौपर्ण^(१४) सूक्तं स्वस्त्वयनं विदुः ।
 उ^(१५)दैन्द्रं वैश्वदेवन्तु प्रथमे^(१६)ति च यत्परम् ॥७६॥

(१) शमरः इति क० घ० च० ।

(२) अभिषिक्तस्येति ख० ।

(३) चार्भुदः इति ख० ।

(४) यत्तत इति क० घ० च० ।

(५) मायाभेदे द्वितीयायामित्यादि या वाचा विदितां सतीत्यन्तपाठः
 क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।

(६) तार्क्ष्यदेवत्वमिति ख० ।

(क) ऋ० १०, १६६, १। (ख) ऋ० १०, १७०, १। (ग) ऋ० १०, १७१, १।

(घ) ऋ० १०, १७२, १। (ङ) ऋ० १०, १७३, १। (च) ऋ० १०, १७५, १।

(छ) ऋ० १०, १७६, १। (ज) ऋ० १०, १७७, १। (झ) ऋ० १०, १७९, १।

(ण) ऋ० १०, १७९, १। (ट) ऋ० १०, १८१, १।

आत्मप्रभावमाचख्युस्तत्राद्या ऋषयस्तयः ।

रथन्तरं यथा स्तोत्रं स्तोचञ्चैव यथा वृद्धत् ॥३०॥

यथा च सभृतो यर्मः सवितुद्योपलक्ष्यते^(१) ।

वृद्धस्यति^(२)रिति तस्मिन् स्तुतः सूक्ते वृद्धस्यतिः ॥३८॥

आग्निपो यजमानस्य केचिदेतां स्तुतिं विदुः^(३) ।

प्राजापत्यस्य यत् सूक्तमपग्रं त्वा^(४)प्रजावतः ॥३९॥

प्रतृचं देवता स्तौति लिङ्गैरेवाच देवताः^(५) ।

आग्निषः पुत्रकामस्य प्रथमा हि वदत्यथ ॥८०॥

द्वितीया पुत्रकामायास्तृतीयात्मस्तव^(६)स्तृपेः ।

यद्विष्णु^(७)रिति सूक्तान्नु वैश्वदेवं प्रचक्षते ॥८१॥

तस्मिन् खदारगभार्थमृषिराग्रास्त आग्निषः ।

(१) वादञ्चैवाच वृद्धते इति क० घ० च० ।

(२) वृद्धस्यतिरिति तस्मिन्निव्यादि केचिदेतां स्तुतिं विदुरित्यन्तपाठः
ख० चिह्नितपुस्तके न विद्यते । तत्र अस्मिन् स्थले, सूक्ते-
ऽस्मिन् देवतास्तिस्र एता एव प्रकीर्त्तिताः इति श्लोकार्द्धं
वर्त्तते ।

(३) एवार्थलक्षिताः इति ख०, एष श्लोकः क० घ० च० चिह्नितपुस्त-
केषु नोपलभ्यते ।

(४) आत्मरुवमिति ग० ।

परन्तु^(१) नेजमेधं हि^(२) गर्भाय ताव^(३) दुच्यते ॥८२॥
 माहिचं यच्च हि त्रीणा^(४)मादित्यानां स्तुतिं विदुः^(५) ।
 सूर्यवरुणमित्राणामादित्येभ्यतरेषु तु^(६) ॥८३॥
 एत^(७) एव च यो वाता सुताः स्वल्पेभ्य^(८)तोऽन्यथा ।
 ग्राम्ययं सूक्तमेतद्धि पावनं चैव विश्रुतम् ॥८४॥
 पातमपि स्वल्पयने दृष्टं तदनुमन्त्रणम्^(९) ।
 उक्तोऽस्तौत्पितरं वातमाग्नेयं प्राग्रये^(१०) परम् ॥८५॥
 विस्मृतं जातवेदस्यं ग्रे^(११)ति दासतयीषु^(१२) तु ।
 यत्किञ्चिदैव त्वा^(१३)ग्नेयं जातवेदसमुच्यते ॥८६॥
 आयन्नै^(१४)रिति धत्तुं सर्परात्री^(१५)स्त्रयं जगौ ।

(१) परे त्विति ख० ।

(२) नेजमेधेत्येति ख० ग० ।

(३) वा तदि क० घ० च० ।

(४) आदित्येभ्यतरेषु त्विति क० घ० च० ।

(५) एतच्छ्रौकार्हे क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेद्यते ।

(६) एत इति क० घ० च० ।

(७) ह्यल्पेभ्यति ख० ।

(८) एतच्छ्रौकार्हे क० ग० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न विद्यते ।

(९) दासतयीष्विति ख० ।

(१०) अन्यत्रेति ख० ग० ।

(११) सर्परात्रीति क० घ० ड० ।

(क) ऋ० १०, १८५, १ । (ख) ऋ० १०, १८७, १ । (ग) ऋ० १०, १८८, १ ।

(घ) ऋ० १०, १८९, १ ।

तस्मात् सा देवता^(१) तच्च सूर्य्यमेवे प्रचचते ॥८७॥
 मुद्गलः शाकपूषिष्य आचार्य्यश्च रथीतरः^(२) ।
 चिस्थानाधिष्ठितां वाचं मन्यन्ते प्रत्यूचं स्तुताम् ॥८८॥
 भाववृत्तपरं^(३) सूक्तं ददर्शाथाधमर्षणः ।
 परं न विद्यते तस्माच्छान्त्यै वा पावनाय वा ॥८९॥
 यथाश्वमेधः क्रतुराट् सर्व्वरिप्रप्रणोदनः^(४) ।
 तथाधमर्षणं ब्रह्म सर्व्वरिप्रप्रणोदनं^(५) ॥९०॥
 तदादीनि^(६) तु यच्चातः संज्ञानं ज्ञानसंस्तवः ।
 चतुर्थं यस्तु नैर्हस्यं तत्सपन्ननिवर्हणम्^(७) ॥९१॥
 संसमित्^(८) प्राध्वराणाञ्चेत्याग्नेये एव ते स्मृते^(९) ।

(१) तस्य स्याद्देवतेति क० ख० घ० च० ।

(२) आचार्य्यः शाकटाघनः इति ख० ग० ।

(३) भाववृत्तमृतमिति क० घ० च० ।

(४) सर्व्वरिप्रप्रणोदनः इति ख० ।

(५) यथाश्वमेधः क्रतुराट् इत्यादि सर्व्वरिप्रप्रणोदवमित्यन्तपाठः क०
घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नापद्यत ।

(६) तदादीनीति क० घ० च० ।

(७) चतुर्थैस्तेह्यं यत्तत्सपन्नौनिवर्हणमिति क० घ० च० ।

(८) उमे त्वामिदेवते इति क० घ० च० ।

उधना वरुणश्चेन्द्रश्चाग्निश्च सविता सुताः ॥८२॥
 संज्ञानं प्रथमस्या^(१)न्तु द्वितीयस्यामथाग्निनौ^(२) ।
 तृतीया सोत्तमे च द्वे आग्निषोऽभिवदन्ति ताः^(३) ॥८३॥
 इन्द्रः पूषा षण्मित्रे द्वितीयस्यामृचि सुतौ ।
 देवानामितराः प्रोक्ता आग्नीर्वाँदपराश्च याः^(४) ॥८४॥
 (१) महानाम्नाश्च षणो गुह्यास्ता ऐन्द्रयैव यो वदेत् ।
 सहस्रयुगपर्यन्तं सोऽहं ब्रह्म स राध्यते^(५) ॥८५॥
 (६) पुरीषपदमासान् प्रथमं स्यात्प्रजापतेः^(७) ।

- (१) प्रथमायामिति पाठः शुद्धः ।
 (२) उधना वरुणश्चेन्द्रश्चाग्निश्च द्वितीयस्यामथाग्निनावित्यन्तपाठः क०
 घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (३) स त्वाग्नीर्वाँद उच्यते इति क० घ० च० ।
 (४) यम श्लोकः क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु न दृश्यते ।
 (५) ख० चिह्नितपुस्तके महानाम्ना इति श्लोकात्पाक्, संसंज्ञानमित्येते
 शेवननं विदुरिति श्लोकाज्ज्ञं वचते ।
 (६) राध्यतीति पाठः राधुः, सोऽहं ब्रह्मः स राध्यते इति क० घ० च०,
 राध ब्रह्मं स रं ध्यासे इति ख० ।
 (७) त्वमिदं वतमिति ख० ।
 (८) ख० चिह्नितपुस्तके पुरीषपदमासान्विति श्लोकात् पाक्,—
 त्रिधाधर्म्याधिकाः सूक्तानाह-
 क्षस्मिन् सुतो वृक्षते यः सूक्तभावा ।
 प्रधानसूक्तं विश्व देवतायाः
 सूक्तभावाः सर्वदा भौतकेन ।

आग्नेयमैन्द्रं वैष्णवं यौष्यं दैवन्तु पञ्चमम्^(१) ॥८६॥

अग्नेः प्रयाजानुयाजा प्रेषा ये च^(२) हवीषि च ।

यद्देवत हविस्तु स्यात्प्रैषास्तद्देवतास्तु^(३) ते ॥८७॥

निविदा निगदानाञ्च स्त्रैः स्त्रीर्लिङ्गैश्च देवताः^(४) ।

निगदेन^(५) निगद्यन्ते याय कन्यातुगा ऋचः ॥८८॥

अग्नेरेव तु गायत्र्य उष्णिहः^(६) सवितु रसता ।

अनुष्टुभस्तु सोमस्य बृहत्यस्तु बृहस्पतेः ॥८९॥

ऐन्द्रा ऋचो महानाघीन्तु विद्या

तथा हि दृष्ट ब्राह्मणसूक्तशब्दः ।

न दृश्यते सूक्तशब्दो न वितु

यथा प्रैषेष्वाहासूक्ताभिधानम् ।

सूक्तेकदेशा इति तान् प्रतीया-

दन्याश्च कुन्या पदशो निगन्ता ।

यथैतसो देवि निपादि सञ्चा

क्रान्तापे तत्सर्वमेक सूक्तम् ।

इत्यधिकपाठोऽस्ति ।

(१) विन्द्र त्वा वैष्णवश्चैव यौष्यश्चैव मन परमिति ख० ।

(२) एवेति क० घ० च० ।

(३) चेति ख० ।

(४) लिङ्गोक्तदेवता इति क० घ० च० ।

(५) निगदेभ्यिति ख० ।

(६) उष्णिह इति ख०, उष्णिहेति ग० ।

पङ्क्त्यस्तिष्टुभश्चैव विद्यादैन्द्र्यस्य सर्वशः ।

विशेषां चैव देवानां जगत्सो यास्तु काच्यन ॥१००॥

विराजश्चैव मित्रस्य सुराजो वरुणस्य च ।

विषये यस्य वा स्यातां स्यातां वा वायुदेवते ॥ १०१॥

इन्द्रस्यातिष्ठतिः प्रोक्ता वायोश्च भूरिजः सृताः^(१) ।

यास्तुतिच्छन्दसः काचित्ताः प्रजापतिदेवताः^(२) ॥१०२॥

विच्छन्दसस्तु वायव्या मन्त्राः पादैश्च ये मिताः ।

पौरुषा द्विपदाः सर्व्वं ब्राह्म्य एकपदाः सृताः^(३) ॥१०३॥

समन्ता च्चव आग्नेय्यो वायव्यानि यजूंषि च ।

सौर्याणि चैव सामानि सर्वाणि ब्राह्मणानि च ॥१०४॥

वैश्वदेवो वषट्कारो हिङ्कारो ये यजामहे ।

रूपं वज्रस्य वाक्पूर्व्वं स्वाहाकारोऽग्निदेवतः ॥१०५॥

देवानाञ्च पिङ्गणाञ्च नमस्कारः सुधैव^(४) च ।

क्रुष्टो मूर्ध्नि विज्ञेयस्तालव्यः प्रथमः स्वरः ॥१०६॥

द्वितीयस्तु भुवोर्मध्ये तृतीयः कर्णमन्थितः ।

चतुर्थो नामिकापे स्यादौरसो मन्त्र उच्यते ॥१०७॥

(१) एतच्छ्लोकाज्जं क० घ० च० चिञ्जितपुस्तकेषु न पठितम् ।

(२) एतच्छ्लोकाज्जं ख० चिञ्जितपुस्तके न दृश्यते ।

(३) द्विपदा पौरुषं इत्यो ब्राह्मो मेकपदा सृता इति ख० ।

(४) तदैवेति ख० ।

मन्द्रकर्षणसंयुक्तमतिस्वारं प्रशंसति^(१) ।

वदन्ति देवताः क्रुष्टं मनुष्यास्त्वितरैस्त्रिभिः^(२) ॥२०८॥

द्वितीयं वसवः^(३) सर्व्वे गन्धर्वांश्चरसः स्वरम् ।

अण्डजाः पचिणः सर्पाश्चतुर्थमुपभुञ्जते^(४) ॥२०९॥

मन्त्राः पिशाचा रक्षांसि असुराश्चोपभुञ्जते^(५) ।

अतिस्वार^(६)स्तु श्रेयस्य जङ्गमस्यावरस्य च ॥२१०॥

वैशदेवस्वरः क्रुष्टो नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठति^(७) ।

तालव्यः प्रथमः साक्षां स्वरं आदित्यदेवतः^(८) ॥२११॥

स्वरो द्वितीयः साध्यानां भुवोर्द्विग्नितस्य यः^(९) ।

आश्विनस्तु^(१०) तृतीयोऽथ स्वरः कर्षसमाश्रितः ॥२१२॥

चतुर्थस्त्वत्र^(११) वायव्यो नाशिक्यः स्वर उच्यते ।

(१) तु तं विदुरिति ख० ।

(२) सर्व्वे मनुष्याः प्रथमं स्वरमिति ख० ।

(३) वसवः इति ख० ग० ।

(४) तूपभुञ्जते इति क० घ० च०, चतुर्थश्चोपभुञ्जते इति ख० ।

(५) एतच्चतुष्टोकाङ्गं क० घ० च० चिह्नितपुस्तकेषु नेपलभ्यते ।

(६) अतिस्वार्य्यः इति क० घ० च०, अतिस्वार इति ख० ।

(७) ख० चिह्नितपुस्तके, वदन्ति देवताः क्रुष्टमित्यादि नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठतीत्यन्तं, द्वितीयस्तु भुवोर्मध्ये इति श्लोकान् प्राक् पठितं ।

(८) चेदन्त्य एव त्विति क० घ० च० ।

(९) देशं समाश्रितः इति ख० ग० ।

(१०) आग्नेयस्त्विति क० घ० च० ।

(११) त्वेषु इति क० घ० च० ।

पञ्चमस्तु स्वरः प्रोक्त्याद्युपः सूर्यदेवतः^(१) ॥११२॥
 यस्तु सामस्वरः पठः^(२) स सौम्यो मन्द्र उच्यते ।
 विकर्षणं ॥ मन्द्रस्य^(३) युक्तोऽतिस्वार्य उच्यते ॥११३॥
 स मैवावरुणो ज्ञेयो मन्द्रस्यानयमाहितः^(४) ॥
 सामस्वराणां सप्तानामेते देवा ह्यहोदिताः^(५) ॥११४॥
 चयाणामितरेषां तु लोकाधिपतयस्तयः ।
 वाग्देवत्योऽथ वाग्नेयः प्रस्तावयैव सामस्तु ॥११५॥
 उद्गीथापद्मवावैश्व्यौ ज्ञातां वा वायुदेवते ।
 सौम्यः स्वात्प्रतिहारोऽच निधनं वैश्वदेवतम् ॥११६॥
 हिङ्गारप्रणवाभ्यान्तु पुरस्तादेव कीर्तनात् ।
 इति व्यक्तसमस्तानां मन्त्राणामिह देवतम् ।
 देवताविद्वेचेत प्रयोगे सर्व्वकर्षणम् ॥११७॥
 सप्तर्षयो वसवद्यापि देवा
 अथर्वाणो भृगवः सोमसूर्याः^(६) ।

(१) एतत्प्रोक्ताब्जं च० घ० ण० चिह्नितपुस्तकेषु नापश्यत ।

(२) पठ इति च० घ० ण० ।

(३) कर्षणेनैव मन्द्रस्येति च० घ० ण०, विकर्षेण तु मन्द्रस्येति घ० ।

(४) मन्द्रस्यानयमाहितः इति च० घ० ण०, मन्द्रस्यानयमानि य-
 ङिति म० ।

(५) इति स्वराणां सप्तानामुक्तां सामस्तु देवता इति च० घ० ण० ।

(६) अष्टमोऽध्यायः इति च० घ० ण० ।

पथास्वस्ती रोदसी चोक्तमन्त्रे-

कुङ्कुमं ह्रुदितिर्धेनुरथा ॥ ११८ ॥

असुनीतिरिला वा धोः^(१) विधातानुमतिर्दया ।

अङ्गिरोभिः सहैताः स्युस्तुक्तमन्त्राश्च देवताः ॥ ११९ ॥

वैश्वानरो हि^(२) सुपर्णो विवस्वान्

प्रजापतिर्गोः सुधन्वा नगोधः^(३) ।

अपां नपादर्यमा वातश्रूति-

रिलस्यतिश्चैव रथस्यतिश्च ॥ १२० ॥

अभवः पर्जन्यः पर्वताग्राश्च^(४) पत्नी-

र्दक्षो भगो^(५) देवपत्नीर्दिगश्च ।

आदित्या रुद्राः पितरोऽथ साध्या

निपातिनो वैश्वदेवेषु सर्वे ॥ १२१ ॥

अनुक्रान्ता देवताः सूक्तभाजो

हविर्भाग्योभयथा निपातैः ।

अप्येवं स्यादुभयथान्यथा वा

न प्रत्यक्षमनूपेरस्ति मन्त्रः ॥ १२२ ॥

(१) स्यादिति ख० ग० ।

(२) यो सुधन्वा गोव्य इति क० घ० च०, न नद्य इति ग० ।

(३) अघीति ख० ग० ।

(४) वा गावश्चेति क० घ० च० ।

(५) भगो इति ग० ।

योगेन दाक्ष्येण दमेन बुद्ध्या

वाङ्मन्युत्थेन तपसा नियोगैः^(१) ।

उपास्तव्याः^(२) कृत्स्नशो देवता या^(३)

स्तृप्तो ह यो वेद स वेद देवान् ।

यजूंषि यो वेद स वेद यज्ञान्

सामानि यो वेद स वेद तत्त्वं ॥१२४॥

असौ मे पुत्रकामाया अन्दादर्द्धं च त^(४) त्ततम् ।

आग्निषो योगमेतं हि वाङ्मन्यौ गौर्येन^(५) मन्यते ॥१२५॥

एकारमनुकन्यार्थं नाग्नि स्मरति माठरः ।

आख्यातभूतकरणं^(६) वाष्कुला स्त्री यथोक्त ॥१२६॥

मन्त्राणां देवताविद्यः प्रयुक्ते कर्षं कर्षिंचित् ।

जुपन्ते देवतास्तस्य^(७) हविः^(८) वा^(९) देवताविदः ॥१२७॥

अविज्ञानप्रदिष्टं^(१०) हि हविर्नाग्नान्ति देवताः ।

(१) अभियोगैरिति ख० ।

(२) उपास्तव्याः इति ख० ग० ।

(३) दैवतस्येति क० घ० च० ।

(४) स वागर्द्धेन यदिति क० घ० च० ।

(५) बद्धो गौर्येन्येति ख० ।

(६) आख्याते भूतकरणमिति ख० ।

(७) तस्येति ग० ।

(८) रुचिर्नेति ख० ।

(९) नेति क० ग० घ० च० ।

(१०) अविज्ञातप्रदिष्टमिति क० घ० च० ।

तस्मान्मनसि संन्यस्य देवता जुहुयाद्भुविः ॥१२८॥

स्वाध्यायमेव^(१) योऽधीते मन्त्रदैवतविच्छुचिः ।

स सत्रमदिव^(२) स्वर्गे सत्रमद्भिरपीज्यते^(३) ॥१२९॥

नियमोऽयं जपे होमे अपिच्छन्दोऽयं दैवतम् ।

अन्यथा चेत् प्रयुञ्जानस्तत्फलाच्चाप होयते ॥१३०॥

अपिच्छन्दोदैवतादिज्ञानं यज्ञादिषु श्रुतम् ।

तदाश्रित्य प्राणदृष्टिर्विहिताचेति गम्यताम् ॥१३१॥

अविदित्वा अपिच्छन्दोदैवतं योगमेव च ।

योऽथापयेज्जपेदापि पापीयान् जायते तु सः ॥१३२॥

अर्थश्रवः खलूपयच्छन्दोभिर्देवताः पुरा ।

अभ्यधावसिति च्छन्दो मध्ये लाङ्गमर्हयः ॥१३३॥

अपिन्तु प्रथमं ब्रूयाच्छन्दस्तु तदनन्तरम् ।

देवतामय मन्त्राणां कर्मस्त्रैवमिति श्रुतिः ॥१३४॥

आप्तस्य वा अनाप्तस्य^(४) विविष्यात्मानमात्मनि ।

ईक्षमाणो ह्युभौ सन्निवृत्तो दैवतवित्पठेत् ॥१३५॥

स मद्यामृतमत्यन्तं योनिं मदसतोर्भुवम् ।

मदसाज्जु^(५) त्विष्यति ज्योतिरुत्तमम् ॥१३६॥

(१) इति ग्रीनकाचार्यश्रुतायां रुद्रदेवतायामष्टमोऽध्यायः ॥
यमाप्ता रुद्रदेवता ॥

(१) उतेति ख० घ० च० ।

(२) अत्रअत्रपीति म० ।

(३) अपीज्यते इति ख० घ० च० ।

(४) आप्तं वाप्यनाप्तमिति म०, आप्तं वाप्यनाप्तमिति म० ।

श्रीः .
अथार्थानुक्रमणी ।

प्रथमं मण्डलम् ।

अश्वेदमखिलं ये हि द्रष्टारो सुनिपुण्यः ।
 तदनुक्रमणायाहं नमामि परमेश्वरीम् ॥१॥
 अत्राग्निमील इत्यादि प्रथमं मण्डलं प्रति ।
 शतर्चिनस्तु विज्ञेया अष्टयः सुखसिद्धये ॥२॥
 तेषां पूर्वा मधुच्छन्दा मेधातिथिरनन्तरः ।
 शूनःशेषस्तृतीयोऽयं हिरण्यस्त्रय उत्तरः ॥३॥
 कस्तु पञ्चमः षष्ठः प्रसूतः सप्त उत्तरः ।
 नोधाः पराशरस्यान्यो गौतमः कुत्स उत्तरः ॥४॥
 कश्यपस्तथ कषीवाम् परुष्पेस्तदुत्तरः ।
 दीर्घतमास्ततोऽगस्त्यः धोडुगैते शतर्चिनः ॥५॥
 अत्रां शतानि दृष्ट्वा^(क)देत एव शतर्चिनः ।
 जेतादीनान्तु तच्चास्ति तस्माच्चैते शतर्चिनः ॥६॥

(क) शतानां दृष्ट्वादिति पाठो भवितुमर्हति ।

तत्र त्वदित आरभ्य सूक्तानां दशकं प्रति ।
 वैशामित्रो^(क) मधुच्छन्दा ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥७॥
 इन्द्रं विश्वा^(ख) इति त्वस्य चेता तस्य सुतो मुनिः ।
 अग्निं दूत^(ग)मुपक्रम्य सूक्तदादशकं प्रति ॥८॥
 काण्डो मेधातिथिर्नाम मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 कस्य नून^(घ)मुपक्रम्य सूक्तानां सप्तकं प्रति ॥९॥
 आजीगर्भिः शुनःश्रेष्ठ ऋषिरित्यवगम्यताम् ।
 अथन्तु देवराताख्यो वैशामित्रश्च कचिमः ॥१०॥
 त्वमग्र^(ङ) इत्युपक्रम्य सूक्तानां पञ्चकं प्रति ।
 विरश्वास्त्रपनामायमृषिरङ्गिरसः सुतः ॥११॥
 म^(च)पञ्च^(छ)मुपक्रम्य सूक्तानामष्टकं प्रति ।
 घोरस्य पुत्रः कण्डोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१२॥
 अ^(ज)भित्यं मेघ^(झ)मित्यादिसूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 स^(ञ)हि नामाङ्गिरस ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१३॥
 नू चित्स^(ट) इत्यादि सूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 गोतमस्य सुतो नो^(ठ) ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥१४॥

(क) विश्वामित्र इति च० ।

(ख) (११) धिमेनानेन सूक्तसङ्ख्या परिच्छेदा । एवं परत्रापि । मण्डलसङ्ख्या तु मुक्त एतावदवगम्यताम् ।

(ग) अथैव विवस्वदि(४४)त्यादि सूक्तानां सप्तकं प्रति ।

कण्वस्य पुत्रः प्रश्नश्च ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥

इत्येवं श्लोकोऽस्मात् पूर्व भवितुमर्हति । सर्वानुक्रममस्यादौ तथैवोपलभ्यात् ।

पश्चा न तायु(१५)मित्यादिसूक्तानां नवकं प्रति ।
 . शास्त्रः पराग्रो नाम अपिरित्यवगम्यताम् ॥१५॥
 उपप्रयन्त(००) इत्यादिसूक्तानां विंशतिं प्रति ।
 राह्मण्यो गीतमो(१६)इत्यमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१६॥
 इमं स्तोम(१७)मुपक्रम्य सूक्तानां पञ्चकं प्रति ।
 कुम्भो हि नामाङ्गिरस अपिरित्यवगम्यताम् ॥१७॥
 जातवेदस(१८) इत्यस्मिन् मारीचः कश्यपो मुनिः ।
 स यो वृषे(१००)ति सूक्तस्य द्युषयो वार्षागिराः ॥१८॥
 अज्ञातः प्रथमस्तेषां भयमानसुराधसौ ।
 सहदेवोऽम्बरौषथ तेऽव सूक्ते प्रकीर्तिताः ॥१९॥
 चन्द्रमा(१०१) इति सूक्तस्य त्रित आष्योऽथवा अपिः ।
 नामत्याग्धा(१११)मुपक्रम्य सूक्तेष्वेकादशस्रथ ॥२०॥
 कक्षीवान् दैर्घतमस उग्रिक्स्त्रुः स एव ॥ ।
 भावयथस्तु राजायमृषिरा गधिते(११६,१)त्यृचः ॥२१॥
 तद्वाय्या रोमशा नामोपोत्तमस्या उपोत्तमे ।
 अग्निं होतार(११०)मित्यादिसूक्तेष्वेव चयोदश ॥२२॥
 दैवोदामिः परश्चेपो राजैवायमृषिस्ततः ।
 वेदिपदे(१५०)प्रभृतीनां सूक्तानां पञ्चविंशतेः ॥२३॥
 दीर्घतमा नामौषथ अपिरित्यवगम्यताम् ।
 कथा शुभेतिषंवाद इन्द्रादीनां हि तत्र ॥२४॥

कथा शुभे(१६५)त्युपक्रम्य युजामासामृचां पुनः ।
 एकादशा^(क)श्चायमिन्द्र ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥२५॥
 ऋषयो मरुतस्तत्र तृतीयाद्ययुजामृचाम् ।
 सूक्तस्थान्ये द्वयेऽगस्त्य ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥२६॥
 अगस्त्य एव तच्चा(१६६)दिमिचावरुणयोः^(ख) सुतः ।
 यद्विंशतेषु सूक्तानामृषिरित्यवगम्यताम् ॥२७॥
 इन्द्रागस्त्ययोः संवादो न नून(१००)मिति तत्र तु ।
 प्रथमायाधृतीयाया ऋचोरिन्द्र ऋषिः स्तयम् ॥२८॥
 उभौ वाय चतुर्थ्यास्तु द्वयोरन्यतरोऽयवा ।
 पूर्वीं(१०८)रिति च सूक्तस्य संवादस्य ह्यवास्त्वयः ॥२९॥
 सोपामुद्रा द्वये पूर्वे अगस्त्यो मध्यमे द्वये ।
 अन्तेवासी ब्रह्मचारी सूक्तस्थान्ते द्वये मुनिः ॥३०॥

इति प्रथमं मण्डलम् ।

(क) एकादशा इति क० ।

(ख) वन्वादिमिचावरुणयोरिति घ० च० ।

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

मध्यमेऽप्यथो ज्ञेया मण्डलेऽथ मध्यमाः ।
 तच्च तमश्च(१) इत्यादिद्वितीयं मण्डलं प्रति ॥१॥
 अपिर्गत्समदो नाम विज्ञेयः स च शौनकः ।
 शौरसः शुनक्षोषस्य शुनकस्यैव छत्रिमः ॥२॥
 तस्मादाङ्गिरसः पूर्वं पश्चात्स भृगुताव्रतः ।
 ऊवे व(२) इति सूक्तानां तत्रापि च चतुष्टये ॥३॥
 सोमाज्जनिर्भागवोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ।
 इमा गिर(३) उपक्रम्य सूक्तानां त्रितयं प्रति ॥४॥
 अथिः कूर्षो नात्समदः स्रव्यं यत्समदोऽथ वा ॥५॥

इति द्वितीयं मण्डलम् ।

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

सोमस्य मे(१)त्युपक्रम्य तृतीयं मण्डलं प्रति ।
 विश्वामित्र इति ज्ञेयः स च गायिसुतः^(२) सतः ॥१॥
 अथभो दे प्र वः(११) सूक्ते विश्वामित्रसुतो जगौ ।
 विपाजसे(१५)ति सूक्ते दे कात्योत्कीक्ष ऋषिर्जगौ ॥२॥
 समिध्यमानो(१७) दे सूक्ते विश्वामित्रः कतो जगौ ।
 अग्निं होतार(१८)भारभ्य गायी नाम स कौशिकः ॥३॥
 सूक्तान्यपश्यच्चत्वारि सूक्ते निर्मयिते परे ।
 देवयवोदेववातावृषो एतौ हि भारतौ ॥४॥
 कुशिकः शासदि(१९)त्यस्मिन्निषीरयसुतो मुनिः ।
 अथवा मण्डलद्रष्टा विश्वामित्रो यथा श्रुतिः^(२०) ॥५॥
 प्र पर्वताना(२१)मित्यस्मिन् विपाडित्येवमादिभिः ।
 नदीभिः सह संवादो विश्वामित्रसोत्तिनीयाः ॥६॥
 अष्टमी दशमी पक्षी चतुर्थी च नदीवधः ।
 शिष्टा या नवसूक्तस्य विश्वामित्रवर्षाभि ताः ॥७॥
 अग्रे प्रयन्थी(२२,२०)त्येतस्यां घोर आत्त्रिरसो मुनिः ।

(१) माघोसुतः इति क० ।

(२) मुनिर्निरति ज० ।

(११,१०) चित्रेणानेन साङ्ख्यिक्या अष्टक्या च अथगन्तव्या । एवं पट-
 चापि ।

निर्दंष्ट्रस्यमानेऽपि श्रूयते^(१) सा न ग्रस्यते ॥८॥

अभि तष्टेव^(२) सूक्तस्य वैश्वामित्रः प्रजापतिः ।

वाच्यो वा स उभौ वा तौ विश्वामित्रोऽथवा श्रुतेः ॥९॥

इमं मह^(३) उपक्रम्य सूक्तानां चितय प्रति ।

अयमेव ऋषिर्विद्यादुक्तगोचः प्रजापतिः ।

भार्गवो जमदग्निर्वा मण्डलान्ते दृष्टेऽप्युपिः ॥१०॥

इति द्वितीयं मण्डलम् ।

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

त्वां ह्यग्रे सद(१)मित्यादि चतुर्थं मण्डलं प्रति ।
 गौतमो वामदेवो(२)ऽप्यमृषिरित्यवगम्यताम् ॥१॥
 अयं पन्थास्तु संवाद इन्द्रादेः सूक्तमथ तु ।
 अयं पन्था(१८) इति त्वष्टा अथ इन्द्रः स्वयं मुनिः ॥२॥
 वामदेवस्तु पञ्चानामर्द्धर्षानां ततः परम् ।
 न हि त्वष्टा(१८,*)दिपन्नानामर्द्धर्षानां तथादितिः ॥३॥
 ममच्चम त्वे(१८,*)त्यादीनामृषां पश्चान्त एव तु ।
 वामदेव अपिर्विद्यादचाप्येवं विशेषतः ॥४॥
 असदस्युः पौरुषस्य अपिः सुक्ते मम दिता(५१) ।
 क उ अत्र(५)(५१)दिति त्वष्टा तथा तस्योत्तरस्य च ।
 पुरमौल्योऽजमौल्य(५) सौष्टोचौ तादृषौ यद् ॥५॥
 इति चतुर्थं मण्डलम् ।

(क) गौतमो वामदेवोऽप्येति अ० ।

(ख) मोक्षभूषणसम्पादित ऋग्वेदे क उ अत्रदिति पाठोऽस्ति ।

(ग) पुरमौल्योऽजमौल्येति अ० ।

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

अयोध्यग्रिरूपकस्य पञ्चमं मण्डलं प्रति ।
 पुत्राद्यैः सह भौमोऽचिर्मुनिरित्यवगम्यताम् ॥ १ ॥
 अत्र तत्तुक्तगोत्रा ये ज्ञेयास्तच्चिसुता इति ।
 अयोध्यग्रि(१)रिति तस्मिन्नुपौ बुधगविष्ठिरौ ॥ २ ॥
 कुमार(२)मिति चैतस्मिन् कुमारो वा दृगोऽपवा ।
 दृगो जार(३) इति ज्ञेय उभौ वाच समुच्चितौ ॥ ३ ॥
 कमेत(४,५)मिति चैतस्यां तथा विज्योतिषे(६,७)त्युचि ।
 दृष्ट एव अयिर्विद्यान् विकल्पसमुच्चयौ ॥ ४ ॥
 तमग्र(८) इति सूक्तेषु चतुष्केषु वसुभृतः ।
 सखायः सं व(९) इत्यस्मिन्निषस्तस्योत्तरेऽपि च ॥ ५ ॥
 तामग्र(९) इति चैतस्मिन् गयस्तस्योत्तरेऽपि च ।
 जनस्य गोपाः(११) सूक्तेषु चतुष्केषु सुतम्भरः ॥ ६ ॥
 प्र वेधस(१२) इति तस्मिन् धरुणोऽङ्गिरसः सुतः ।
 दृष्टदय(१३) इति तस्मिन् पुरु(१४)स्तस्योत्तरेऽपि च ॥ ७ ॥
 प्रातरग्रि(१५)रिति तस्मिन्भूक्तवाचा दितो मुनिः ।
 अभ्यवस्था(१६)यमग्रे (१७)च सूक्तयोरेतयोर्मुनिः ॥ ८ ॥

(क) जान इति सर्वानुक्रमण्यां वृण्वते ।

(ख) पूरु इति सर्वानुक्रमण्यामुपपद्यते ।

वज्रिर्नाम मुनिः पूर्वं प्रयस्वन्तस्तदुत्तरे ।
 मनुष्वत्ते(११)ति सूक्तस्य सप्तो नाम मुनिः स्मृतः ॥ ८ ॥
 प्र विश्वसाम(१२)न्नित्यस्य विश्वसामेतृपिः स्मृतः ।
 अग्ने सद्दन्त(१३)मित्यस्य दुष्प्रोऽयं विश्वचर्षणिः ॥ १० ॥
 अग्ने त्वं(१४) सूक्तमेकर्चा द्वैपदा विद्यते क्रमान् ।
 विप्रबन्धुः युतबन्धुः सुबन्धुर्वन्धुरित्यसौ ॥ ११ ॥
 गौपायना इमे ज्ञेया आवा नौपायना(क) इति ।
 अष्टपिरष्टा व(१५) (क)इत्यस्मिन्नुत्तरे च वसूयवः ॥ १२ ॥
 अनस्रन्ते(१६)ति सूक्तस्य चितृष्णपुस्तुत्वजौ ।
 अरुणवसदसू दावश्चमेधस्य भारतः ॥ १३ ॥
 अन्त्यानां तिसृणामेषां पूर्वांगामितरौ सह ।
 अथवा भौम एवाविस्त्रुपिरच न शस्यते(ग) ॥ १४ ॥
 दानक्रियायमेकस्य दाढमदाढता यतः(घ) ।
 समिद्धो अग्नि(१७)रित्यस्मिन् विश्ववाराचिगोत्रजा ॥ १५ ॥
 अथ्यमे(१८)त्यस्य सूक्तस्य गौरिवीतिः स शक्तिजः ।
 कस्य वीरः क(१९) इत्यस्य बभ्रुर्नाम अपिः स्मृतः ॥ १६ ॥
 इन्द्रो रथाय(२०)सूक्तेऽस्मिन्नवसु(च)र्नाम संस्तुतः ।

(क) नौपायना इति सर्वानुक्रमण्यौ ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे, अष्ट व इति पाठोऽस्ति ।

(ग) शस्यते इति घ० च० ।

(घ) दानक्रियेयमेकस्य दाढतादाढता यत इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।

(च) नावसुदिति सर्वानुक्रमण्यौ ।

अदर्दहत्स(१२)नित्यस्य गातुर्नाम मुनिः स्रुतः ॥१७॥
 प्राजापत्यः संवरणः सूक्ते महि महे (१२)जगौ ।
 प्रभुवसु^(क)राङ्गिरसो यस्ते साधिष्ठ(१३) इत्युभे ॥१८॥
 सम्भानुने^(ख)त्युपक्रम्य सूक्तानां सप्तकं प्रति ।
 अत्रिरेव स्वयं भौम अघिरित्यवगम्यताम् ॥१९॥
 तं प्रलये^(ग)ति सूक्तेऽस्मिन्नवत्सारो हि काश्यपः ।
 अन्यैश्च दशभिः साकम्पिरित्यवगम्यताम्^(घ) ॥२०॥
 सदाष्टणो यजतो^(ग)स्य बाजवृकः सुतम्भरः ।
 श्रुतवित्तिर्यनामा च एवावदो मनसः ॥२१॥
 उवसप्रौ इमे चान्ये दृष्टक्षिप्ता हि सूक्तके ।
 विदा दिव^(ख) इति त्वस्मिन्नृषिरेष सदाष्टणः ॥२२॥
 हयो न विदा^(ख)नित्यस्मिन् प्रतिचच अघिः स्रुतः ।
 प्रयुञ्जतौ^(ग)ति सूक्तेऽस्मिन्नृषिः प्रतिरथः स्रुतः ॥२३॥
 कदूं प्रियाय^(घ)सूक्तेऽस्मिन् देवं व^(ख) इति चोत्तरे ।
 अघिः क्रमेण विज्ञेयः प्रतिभानुः प्रतिप्रभुः^(ग) ॥२४॥
 विशो देवस्य^(ख) सूक्तस्य तथैवाग्रे सुतस्य^(ख) च ।
 उभयोरनयोरेष स्वस्वावेय इति स्रुतः ॥२५॥

(क) प्रभुवसुरिति सर्वानुक्रमण्यौ ।

(ख) यम् श्लोकः, ज० चिह्नितपुस्तके, सम्भानुनेत्युपक्रम्येति श्लोकात्
 प्राक् पठितः ।

(ग) यजतः इति पाठः सङ्गतः । सदाष्टणौ यजताविति घ० ।

(घ) प्रतिप्रभ इति सर्वानुक्रमण्यौ ।

प्र ग्धावाश्च(४९) उपक्रम्य दशसूक्तेष्वतः परम् ।
 ग्धावाश्चो मरुतां स्तोता मुनिरित्यवगम्यताम् ॥२६॥
 ऋतेन ऋत(६९)मित्यस्य सूक्तेऽयं^(क) श्रुतविष्णुनिः ।
 ऋतस्य गोपा(६९)वित्यस्मिन् वरुणं व(६५) इतीह च ॥२७॥
 अर्चनाना ऋषिर्विद्याद्यच्चिकेते(६५)ति सूक्तयोः ।
 रातहव्योऽय यजतो बलित्येति(६०) च सूक्तयोः ॥२८॥
 उरुचक्रिर्वाङ्मृक्तः पौरुषैव द्वयोर्दयोः ।
 प्रतिप्रियतमं(०५) सूक्तमवस्थुर्दृष्टवान्मुनिः ॥२९॥
 अचिरेव मुनिर्भौम आभात्यग्नि(०८)रिति द्वयोः ।
 अग्निनावेह(०८) सूक्तस्य सप्तवभिस्तृपिः सतः ॥३०॥
 सत्यश्वा ऋषिर्नाम महे नो अघ(०८)सूक्तयोः ।
 पुञ्जते मन(०९) इत्यत्र ग्धावाश्चः सूक्तयोर्ऋषिः ॥३१॥
 अचिरं वदे(०९)^(ख)त्यादिचतुःसूक्तेष्वृषिः स्वयम् ।
 मण्डलान्त्यस्य सूक्तस्य प्र व(००) इत्येवयामरन् ॥३२॥

इति पञ्चमं मण्डलम् ।

(क) चेति च० ।

(ख) मोक्षमूलरसम्यादित ऋग्वेदे सर्वानुक्रमण्याश्च अथ वदेति पाठो वर्तते ।

अथ यष्टं मण्डलम् ।

त्वं ह्यग्र इत्युपक्रम्य पञ्चाख्यं मण्डलं प्रति ।
 बार्हस्पत्यो भरद्वाज क्षत्रिरित्यवगम्यताम् ॥ १ ॥
 तत्राप्यन्ये भरद्वाजाद्वक्ष्यन्ते येऽपवादतः ।
 तेषामनुक्तगोचास्तु विज्ञेयास्तत्सुता इति ॥ २ ॥
 इममूं पुत्र (१५) इत्यस्य सूक्तस्याङ्गिरसः सुतः ।
 वीतहव्यो विकल्पेन मुनिरित्यवगम्यताम् ॥ ३ ॥
 अभूरेक(११)स्वपूर्व्ये(१२)ति सुहोचः सूक्तयोर्धर्षिः ।
 शुनहोचो य ओजिष्ठः(१३) सच्च ले(१४) चेति सूक्तयोः ॥ ४ ॥
 कदा(१५) सचाम दास(१६)स्तु सूक्तयोरनयोर्नरः ।
 क्षत्रियो रधि व(१७)स्तादिसूक्तानां चितयं प्रति ॥ ५ ॥
 यज्ञा यज्ञीय(१८)सूक्ते च ग्रंथः पुत्रो दृष्टस्यतेः ।
 स्वादुक्किलाय(१९)मित्यस्य गर्गी नाम क्षत्रिः सुतः ॥ ६ ॥
 सुधे जन(२०)मुपक्रम्य चतुःसूक्तेष्वयं मुनिः ।
 क्षत्रिया ये सुहोचाद्याः पौत्राश्चैते दृष्टस्यतेः ॥ ७ ॥
 जीमूत(२१)सूक्ते पायुस्तु भारद्वाज क्षत्रिः सुतः ।
 उक्तापवादविषयादितरत्रात्र मण्डले ।
 स्वयमेव भरद्वाज एवं सर्व्वत्र गम्यताम् ॥ ८ ॥
 इति यष्टं मण्डलम् ।

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

अग्निं नर इति त्वेत्सप्तमं मण्डलं प्रति ।
 अग्निर्वसिष्ठो विज्ञेयो मित्रावरुणयोः सुतः ॥ १ ॥
 इन्द्रं कर्तुं न (१९, २०) इत्यस्मिन्नर्द्धर्चे मो पु (१९) सूक्तके ।
 वसिष्ठपुत्रः शक्तिर्वा वसिष्ठो वा स्वयं मुनिः ॥ २ ॥
 श्वित्यश्च (१९) इति सूक्तस्य नवानामादितस्तृचां ।
 वसिष्ठ एव पञ्चानां विद्युतो ज्योति (१९, २०) रित्युच्यते ॥ ३ ॥
 वसिष्ठपुत्रा इन्द्रो वा ह्यग्निरित्यवगम्यताम् ।
 तिस्रो वाच (१०१) इति तस्मिन् पर्व्वन्याये (१०१) ति शोचते ।
 अग्निपुत्रः कुमारो वा वसिष्ठो वा स्वयं मुनिः ॥ ४ ॥

इति सप्तमं मण्डलम् ।

अथाष्टमं मण्डलम् ।

मा चिदन्यदिति(१)नेतदष्टमं मण्डलं प्रति ।
 प्रगाथाद्युपयो ज्ञेयाः शृणु वक्ष्यामि तानिह ॥ १ ॥
 अनुक्तगोत्रो यस्त्वत्र मण्डले सञ्च्यते मुनिः ।
 स तु काष्ठ इति ज्ञेयः प्राज्ञास्यात्सामदादृषेः ॥ २ ॥
 मण्डलाद्यहचस्थायं प्रगाथो धोरजो मुनिः ।
 स हि धोरस्य कण्वस्य भ्राता सन् पुत्रताङ्गतः ॥ ३ ॥
 मेधातिथिः परस्तस्मात्स मेधातिथिना सह ।
 यच्चिद्धि ते(१,१)त्यृचामाषामृषिराष्टविंशतेः ॥ ४ ॥
 सृष्टिं सृष्टी(१,१०)त्याद्यानामृचां चतसृषामृषिः ।
 प्रयोग(१०)पुत्र आसङ्गस्तस्य पत्नी तु प्रभृती ॥ ५ ॥
 अन्वस्य सूर(१,१०)मित्यस्याः सा च तज्जिरसः सुता ।
 मेधातिथिप्रियमेधावृषी सूक्ते इदं वसो(१) ॥ ६ ॥
 आज्जिरसः प्रियमेधस्तत्र मेधातिथिर्मुनिः ।
 शिष्टा वि भिन्दो(१०)(१,११) इत्यस्य ह्यचस्यान्वस्य केवलम् ॥ ७ ॥
 पित्रा सुतस्य(१)(१०) सूक्तस्य मेधातिथिर्धृषिः स्मृतः ।
 यदिन्द्र प्रागपाक्(१०) सूक्ते देवातिथिर्मुनिः स्मृतः ॥ ८ ॥

(क) अयोग इति सर्वानुक्रमस्यो ।

(ख) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे शिष्टा वि भिन्दो इति पाठोऽस्ति ।

(ग) मोक्षमूलरसम्पादित ऋग्वेदे सर्वानुक्रमस्यास्य पितृ सुतस्येति पाठो वर्तते ।

दूरादिहेव(१) सूक्तस्य अथिर्भद्वातिथिस्ततः^(क) ।
 महानिन्द्रो य(२) इत्यस्मिन् वत्सो नाम अथिः स्मृतः ॥ ८ ॥
 प्र यदस्मिष्टुभं(३) सूक्ते पुनर्वसु अथिः स्मृतः ।
 आ नो विश्वाभि(४) रित्यस्मिन् सध्वंसो नाम संस्मृतः ॥ ९ ॥
 आ नूनमग्निने(५) त्यस्मिञ्छगर्षणं अथिः स्मृतः ।
 घत्स्य(६) इत्यस्य सूक्तस्य प्रगाथो नाम संस्मृतः ॥ १० ॥
 त्वमग्ने व्रतपाः(७) सूक्ते वत्स एव मुनिः स्मृतः ।
 अथिर्य इन्द्र(८) सूक्तस्य पर्वतो नाम संस्मृतः ॥ ११ ॥
 इन्द्रः सुतेषु(९) सूक्तस्य नारदो मुनिरेव यः ।
 यदिन्द्राह(१०) मिति त्वस्मिंस्तमू(११) मित्युत्तरेऽपि च ॥ १२ ॥
 गोपूक्ती चायसूक्ती च अथी एतौ काण्वायनौ ।
 प्र सघ्राज(१२) मिति श्रीणि सूक्तानोरिन्विठिर्जंगौ ॥ १३ ॥
 तं गूर्ध्वये(१४) ति चत्वारि अथिः सूक्तानि सोभरिः ।
 ईलिष्व हो(१५) त्युपक्रम्य चतुःसूक्तेष्वतः परम् ॥ १४ ॥
 अथिर्विश्वमना नाम स वैयस्य इतिः स्मृतः ।
 एषां चतुर्थे सूक्ते तु व्यस्यो वाङ्मिरसो मुनिः ॥ १५ ॥
 अग्निरुक्षे(१६) उपक्रम्य पञ्चसूक्तेष्वतः परम् ।
 मनुर्वेवस्त्रतो नाम अथिरित्यवगम्यताम् ।
 एषां ॥ मध्यमे सूक्ते मारीचो वाच कश्यपः ॥ १६ ॥
 मेधातिथिस्तु प्रवृत्तानि(१७) सूक्तं
 मेधातिथिस्तु च वयद(१८) सूक्तम् ।

नीपातिथिः सूक्तमथेन्द्र याहि(१४)

द्वचं तथान्यं वसुरोचिपस्य ॥१८॥

महच्छमेतेऽद्विरसो ह्यपग्नं-

स्ततोऽग्निनेन्द्रेण(१५) ततोऽविते(१६)ति ।

चतुर्षु सूक्तेष्वत उत्तरेषु

म्यावाशनामा मुनिरचिगोचः ॥१९॥

अग्निमस्तोपि(१८)सूक्तेषु नाभाकोऽथ चतुर्थ्यपिः ।

एषां चतुर्थे सूक्ते वा तस्य चान्ये द्वयेऽथवा ॥२०॥

आयेदस्तुर्जनाना वा मुनिरित्यवगम्यताम् ।

इमे विप्रस्य(१९) सूक्तेऽग्निन्ममिधाग्नि(२०)मितोष च ॥२१॥

विहृपोऽद्विरसः पुष्पश्चिग्रोकस्तत उत्तरे ।

सूक्ते त्वावत(२१) इत्यग्निप्रयपुष्प चपिर्विशः ॥२२॥

महि वो महतां(२२) सूक्ते ह्याप्तस्वित चपिः स्मृतः ।

स्त्रादोरभचि(२३)सूक्तस्य प्रगाथास्य चपिः स्मृतः^(क) ॥२३॥

(क) अतः परं, एकादश सूक्तानि मोक्षमूलरसम्यादितश्चवेदे समुप-
लभ्यन्ते । तानि तु साधयेन न कार्यातावि । अत्रापि च तेषां न
पट्टधिनिरूपयमन्ति । अग्निं सम्मानयन्मयां तत्र तत्र श्रय्युद्धेष्टो
दृश्यते । यथा, अग्निं म(६८) दस्य पश्यसुः ० ० ० ० । प्रद्युम्नं (५०)
पुष्टिगुः । यथा मनो (५१) अष्टिगुः । यथा मनो (५२) व्यायुः । उपमं
त्वा(५३) यो मेधः । इतत्ते (५४) मातरित्वा ० ० । भूरोत् (५५) पश्य
सुः ० ० ० ० । प्रति ते (५६) एषधः ० ० ० ० । युवं देवा (५७)
चतुर्भ्यं मेधः ० ० ० ० । इमानि वा (५८) सप्त तुषयः ० ० ० ० । इति ।
वेदार्थदीपिकायां अनु मैत्राशान् सन्दर्भो कार्याता । अत्राप्यस्तानु-
ब्रमसिद्धाविषय्ये तु सूक्तावामेषास्तपिनिरूपयपुष्पचपिः ।

अथ आयाहि(६०) सूक्तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।
 भर्गः प्रगाथपुच्छोऽयमृषिरित्यवगम्यताम् ॥२४॥
 प्रगाथ एव प्रो अस्मै(६१) सूक्तेष्वेषु चतुर्भ्यः ।
 तरोभि(६२)रितिसूक्तस्य प्रगाथतनयः कलिः ॥२५॥

सूक्ते लिङ्गं त्यान्त्वि(६०)ति सांमदो वा
 मस्यो मुनिस्तत्सहचारिणो वा ।

जालेन नद्धा(६१) यद्भवो हि मत्स्या

मान्योऽथ मैत्रावरुणिः स्त्रियं वा ॥२६॥

आ त्वा रथ(६२)मिति त्वस्य प्र प्र वस्तिष्ठुभस्य(६३)(६४) च ।

आङ्गिरसः प्रियमेध ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥२७॥

यो राज्ञे(००)ति च सूक्तस्य त्वं न(०१) इत्युत्तरस्य च ।

आङ्गिरसः पुरुदन्ता मुनिरत्र यदुत्तरम् ॥२८॥

तत्र तन्यतरोऽयं वा सुदीतिपुरुमीच्छयोः ।

हविष्कृणुध्व(०२)मित्यस्मिन् प्रागाथो चर्यते मुनिः ॥२९॥

उदीराया(०३)मिति त्वस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।

आत्रेयोऽयं गोपवन ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥३०॥

आत्रेयः सप्तवभिर्वा तयोः पूर्वस्य गम्यताम् ।

ऋषिर्युष्मा हि(०४)(०५) सूक्तस्य विष्णो वाङ्गिरसः सुतः ॥३१॥

दमं नु(०६) सूक्तमारभ्य त्रिषु सूक्तेष्वतः परम् ।

(क) वद्धा इति न० ।

(ख) मोक्षमुत्तरसम्पादितश्रुत्वेदे त्रिष्टुभमिति पाठो वर्तते ।

(ग) मोक्षमुत्तरसम्पादितश्रुत्वेदे युष्म होति पाठो वर्तते ।

पान्तमा व(८९) इति त्वस्य तावृषी अवगम्यताम् ॥ ४० ॥

उद्देदभी(८९)ति सूक्तस्य सुकचः स्वयमेव तु ।

गौर्धयती(८७)ति सूक्तस्य विन्दुरद्विरसः सुतः ।

पूतदचोऽप्यवा ज्ञेयः सोऽपि चाद्विरसः सुतः ॥ ४१ ॥

आ त्वे(८५)ति सूक्ते तत उत्तरे च

तिरश्चिनामा^(क)द्विरसस्तनूजः ।

तचोत्तरे मासुतिवो द्युतानो

रेभस्ततः काव्यप उत्तरस्य ॥ ४२ ॥

इन्द्राय माम(८८) सूक्तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ।

नृमेधनामाद्विरस ऋषिरित्यवगम्यताम् ॥ ४३ ॥

अयन्त एमि(१००) सूक्तस्य नेमो नाम मृगोः सुतः ।

अयमग्नि(१००,४) इषे त्वस्मिन्निन्द्र एव ऋषिः सुतः ॥ ४४ ॥

ऋघगित्थे(१०१)ति सूक्तस्य जमदग्निः स भार्गवः ।

त्वमग्र(१०२) इति सूक्तस्य प्रयोगी नाम भार्गवः ॥ ४५ ॥

अथवा ऋहस्यत्यः पावकोऽग्निर्मुनिः स्यतः ।

मृहपतियविष्ठास्यावग्नी वा सहसः सुतौ ॥ ४६ ॥

तयोरन्यतरो वान्योर्ध्वपिरित्यवगम्यताम् ।

अपिस्वर्दाग्नि(१०२) सूक्तस्य सोभरिनाम कस्तजः ॥ ४७ ॥

इत्यष्टमं मण्डलम् ।

अथ नवमं मण्डलम् ।

स्वादिष्टये(१)त्युपक्रम्य नवमं मण्डलं प्रति ।
 पावमान्यस्तु विज्ञेया ऋषयः सौमिकाश्च ते(२) ॥ १ ॥
 मण्डलाद्यस्य सूक्तस्य मधुच्छन्दा ऋषिः सतः ।
 पवस्व देववीः(३) सूक्ते मेधातिथिरिति सतः ॥ २ ॥
 एष देव(४) इति त्वस्य शुनःश्रेपो मुनिः सतः ।
 सना च सोम(५)(६) सूक्तस्य हिरण्यस्य ऋषिः सतः ॥ ३ ॥
 एतेषामुक्तगोचत्वाद्गोचोक्तिर्न कृता मया ।
 समिद्ध(७) इत्युपक्रम्य सूक्तानां विंशतिं प्रति ॥ ४ ॥
 असितो वा देवलो वा द्युपिरेतौ तु काश्यपौ ।
 ऋषिः पवस्व(८) सूक्तेऽस्मिन्नागस्यः च दृष्ट्युतः ॥ ५ ॥
 दृष्ट्युतस्य पुत्त्रोऽयमिभवाहस्तदुत्तरे ।
 एष कवि(९)रेष वाजी(१०) सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥ ६ ॥
 नृमेधः प्रियमेधश्च सुनिराङ्गिरसाविमौ ।

(क) सर्वानुक्रमणीयेदाद्यं दीपिकाजयव्याचक्षतानुक्रमणिकाविवरणेषु नव-
 ममण्डलस्य सोमदेवताकत्वकोत्तनमस्ति । अथ ॥ नवममण्डले सौमि-
 कानामृषित्वं दृश्यते । अत्र श्रौतक एव प्रमाणम् । अथवा सोमो
 देवता एषामिति व्युत्पत्त्या ऋषयोऽपि सौमिका इति व्यपदिश्यन्ते ।
 अधिकेन व्यपदेशा भवन्तीति न्यायात् ।

(ख) मोक्षमूकसम्पादितऋग्वेदे सर्वानुक्रमण्यासु सन च सोमेति
 पाठो वर्धते ।

ग्रास्त्र(२८) प्र धारा अस्त्रे(२०)ति सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥७॥

नृमेधश्चाथ विन्दुश्च मुनिरद्विरसः सुतः ।

प्र सोमासः (२१) प्र सोमासः(२२) सूक्तयोरनयोः क्रमात् ॥८॥

राङ्गगणो गोतमोऽयं ग्वावाययाधिगोचजः ।

प्र सोमास(२२) उपक्रम्य द्वयोराश्वस्थितो मुनिः ॥९॥

द्वयोर्द्वयोरुत्तरयोर्द्वययोऽद्विरसः सुताः ।

प्रभृवस्तरङ्गगणो दृहन्मतिरिमे चयः ॥१०॥

■ ये गाव(४१) उपक्रम्य चिपु सूक्तेष्वतः परम् ।

मेध्यातिथिः स्वयं काष्ठ अपिरित्यवगम्यताम् ॥११॥

चिखेवाद्विरसोऽयास्यः प्र ष(४४) इत्युत्तरेष्वृदिः ।

कविस्तु भार्गवः सूक्तेष्वया सोम(४०) इति चिपु ॥१२॥

उच्यस्त्रिपु सूक्तेषूत्त(५०) इत्यद्विरसः सुतः ।

उत्ते(५२) सूक्त उपक्रम्य सूक्तानामष्टकं प्रति ॥१३॥

काश्यपोऽयमवत्सार अपिरित्यवगम्यताम् ।

अया व्रीतौ(११)ति सूक्ते चामहौयुरद्विरसुतः ॥१४॥

एते अस्य(१२)मित्यस्मिन् जमदग्निरर्भगोः सुतः ।

आ पवस्त्रे(१३)ति सूक्तेऽस्मिन्निभ्रुविः काश्यपो मुनिः ॥

दृषा सोमे(१४)ति सूक्तेऽस्मिन् मारीचः कश्यपो मुनिः ॥१५॥

द्विचन्ति(१५)सूक्तं जमदग्निरार्षः

स्वयं मृगुर्वा वरुणस्य पुत्रः ।

अभिद्वगोचस्तु पवस्त्र(१६)सूक्तं

वैद्यानया नाम प्रतं विदुस्ते ॥१६॥

त्वं सोम(१०)सूक्ते सवचासृचेषु

मुख्येषु सप्तसृषयः प्रसिद्धाः ।

भरद्वाजः कश्यपो गोतमोऽचि-

र्विशामिचो जमदग्निर्वसिष्ठः ॥ १० ॥

उत्तराणां तु शिष्टानामृचामङ्गिरसः सुतः ।

पविचो वा वसिष्ठो वा क्षुभौ वा तावृषो सह ॥ १८ ॥

प्र देव(१८)मिति वत्सप्रिः^(क) सूक्तं भालन्दनो जगौ ।

इषुः(१९) सूक्तं त्वाङ्गिरसो हिरण्यस्य उत्तरम् ॥ १९ ॥

चिरसा(००) इति सूक्तेऽस्मिंस्तत आ दक्षिणो(०१)त्तरे ।

रेणुः पूर्वोऽय ऋषभो विशामिचौ च तावृषी ॥ २० ॥

हरिं मृजन्ति(०१) सूक्तस्य सक्ते द्रष्टव्य(०१) च क्रमात् ।

हरिमन्तः पविचय मुनिरङ्गिरसः सुतः ॥ २१ ॥

शिष्टान्(०४) सूक्ते कक्षीवान्मुनिर्दोर्घतमः सुतः^(ग) ।

अभि प्रियाण्डु(०५)पक्रम्य पञ्चसूक्तेभ्यतः परम् ॥ २२ ॥

कविर्नाम भृगोः पुत्र कषिरित्यवगम्यताम् ।

सोमस्य धारे(८०)त्यादीनां सूक्तानां चितयं प्रति ॥ २३ ॥

भारद्वाजो वसुनां मुनिरित्यवगम्यताम् ।

पवित्र(८१)मिति सूक्तस्य पविचोऽङ्गिरसः सुतः ॥ २४ ॥

ऋषिः पवस्व(८२) सूक्तस्य वाच्यो नाम प्रजापतिः ।

इन्द्राय सोम(८३) सूक्तस्य वेनो नाम स भार्गवः ॥ २५ ॥

(क) वत्सप्रोरिति सर्वानुक्रमणी ।

(ग) दोर्घतमः सूत इति घ० घ० । कक्षीवानौग्रिभ इत्यनुक्रमविज्ञा-
विशरणम् ।

प्र ते(८९) हि सूक्तं प्रथमं दशर्च-

मल्लष्टभाषा षष्ठयो विदुस्ते ।

निवावरौ(९०)स्ते सिकता द्वितीयं

द्वितीयमेते खलु पृथ्वयोऽजाः ॥२६॥

गणास्त्रयोऽमौ कथिताश्चतुर्थ-

मेपां तु गोचं कश्चिदप्रसिद्धम् ।

शिष्टास्तु पञ्चस्तृपिरचिरेता-

स्वन्ये द्वचे गृत्समदः प्रसिद्धः ॥२७॥

प्र तु द्रवे(९०)त्युपक्रम्य सूक्तानां चितयं प्रति ।

काव्योऽयमुग्रना नाम अपिरित्यवगम्यताम् ॥२८॥

प्र चिन्वानो(९०) वसिष्ठस्तु मित्रावरुणयोः सुतः ।

असर्जि वक्ता(९१)सूक्तस्य तथा तस्योत्तरस्य च ॥२९॥

भारीचः कश्यपो नोधाः साकमुच्चस्य(९१)(९२) गौतमः ।

अधि य(९३)च्च कनिकान्ति(९४) सूक्तयोरनयोः पुनः ॥३०॥

घौरः कण्ड अपिः पूर्व्यं काण्डः प्रस्कण्ड उत्तरे ।

प्र चेनानी(९५)ति सूक्तस्य दैवोदासिः प्रतर्दनः ॥३१॥

अस्य प्रेये(९६)ति सूक्तस्य वसिष्ठः प्रथमे द्वचे ।

उत्तरेषु नवस्त्रेते तस्य पुत्राः पृथक् पृथक् ॥३२॥

इन्द्रप्रमतिरेकस्तु तेषां नृपगणः परः ।

(९३) निवावरीदिति प्रथमार्थे द्वितीयेत्याप्यम् ।

(९४) मोक्षमूखरसम्यादितच्छब्दे सन्धानुक्रमस्यासमुद्रमण्डिकादिशब्दे च साकमुच्च इति पाठो वर्तते ।

मनुष्य उपमनुष्य व्याघ्रपाच्छक्तिरुत्तरः ॥२३॥
 कर्णशु^(क)श्च भृल्लोकस्य वसुको नवमः सतः ।
 चतुर्दशानां शिष्टानामृचां प्राक्त्यः पराग्ररः ॥२४॥
 सोमः सुत(८०,४५)स्तथान्यानां कुम्भ आद्विरसो मुनिः ।
 अम्बरीषोऽभि नः(८८) सूक्ते मान्धातुतनयस्तथा ॥२५॥
 भारद्वाज अजिया च तावेतौ सहिताष्टपौ ।
 रेभसूनु काश्यपो च द्योत्तरयोर्ध्वपौ ॥२६॥
 पुरोजितौ(१०१)ति सूक्तस्य सप्तचा अष्टयः सताः ।
 श्यावाश्वः^(७) प्रथमोऽन्वीगुर्यघातिर्नाड्यः परः ॥२७॥
 नड्यो मानवस्तेको मनुः सांवरणः परः ।
 चत्वार एते सप्तचाः त्रिपे वाश्यः प्रजापतिः ॥२८॥
 प्राणे(१०१)त्याप्तस्त्रितः सूक्ते द्वित आप्तसदुत्तरे ।
 यर्मतो नारदः काश्यपौ^(ग) सखायः(१०४) सूक्तयोः सह ॥२९॥
 पूर्व तु द्वे शिखण्डिन्यौ काश्यपो वाप्सरः स्त्रियौ ।
 इन्द्रमध्वे(१०५)ति सूक्तस्य सप्तचा अष्टयस्तयः ॥३०॥
 चातुषोऽग्निश्च चतुष्ट मानवो मनुराप्सवः ।
 सूक्तस्य त्रिष्टे पञ्चर्चे चातुषोऽग्निर्ध्वयिः सतः ॥३१॥

(क) कर्णशुविति सर्वानुक्रमणो, अनुक्रमणिकाविवरणश्च ।

(ख) श्यावाश्विरिति सर्वानुक्रमणो, अनुक्रमणिकाविवरणश्च ।

(ग) काश्यपावित्यत्र काश्यपाविति सर्वानुक्रमणो, अनुक्रमणिकाविवरणश्च ।

वेदार्थबोधिकायान्तु तौ काश्याविति यास्यातम् ।

परीत(१००) इति सूक्तेऽस्मिन् भारद्वाजादसौ^(क) विदुः ।
 एते तु सप्त ऋषयः सगोत्राः परिकीर्तिताः ॥४१॥
 पवस्ते(१०८)त्युत्तरं सूक्तं सप्तैते नृपयो विदुः ।
 तस्य त्राये हवे शास्त्रो गौरिवीतिर्हपिः सतः ॥४२॥
 द्वितीयाया ऋचः श्रुतिर्वांसिष्ठोऽन्ये द्वयेऽपि च ।
 अथ हव्यानां श्रुष्टानामूरात्रिरसौ मुनिः ॥४३॥
 भारद्वाज^(ग) ऋजिया च तथैवात्रिरसौ नृपाः ।
 ऊर्ध्वसद्या छतयथा ऋणस्य इति वयः ॥४५॥
 धिष्ण्याग्नयः^(ग) परि मे(१०९)ति सूक्तमैश्वर्यो विदुः ।
 पर्युप मे(११०)ति सूक्तस्य चिह्नपुस्तुत्वजौ ॥४६॥
 अरुणस्तमदस्युय मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 अथा हवे(१११)ति सूक्तस्य पारुष्येऽपिरनानतः ॥४७॥
 नानान(११२)मिति सूक्तस्य श्रुष्टरात्रिरसौ मुनिः ।
 शर्मणावति(११३)सूक्तस्य य इन्दो(११४)हस्तरस्य च ॥४८॥
 मारीचः कथपो नाम अपिरित्यवगम्यताम् ।

इति नवमं मण्डलम् ।

(क) भारद्वाजकाश्यपोतसाचिविश्वामित्रजमदग्निदक्षिणा इति ऋषयः-
 मिश्रादिवर्यं वेदाधेदीपिका च ।

(ग) भारद्वाजा इति च० ।

(ग) धिष्ण्याग्नये इति च० च० ।

अथ दशमं मण्डलम् ।

अग्रे दृष्टमिति(१)वेतदशम मण्डलं भुति ।
 बुद्धसूक्ता महासूक्ता विज्ञेया चक्षयस्त्विति ॥१॥
 मण्डलादिमुपक्रम्य सप्तसूक्तेष्वतः परम् ।
 आप्तस्त्वितो मुनिस्त्वाप्तस्त्वितिरा सूक्तयोर्द्वयो ॥२॥
 प्रकृतने(८)ति तत्रापि यत्सूक्तचरमन्तयो ।
 अमरौपसुतस्तत्र सिन्धुदीपोऽथवा मुनि ॥३॥
 ओ शि(१०)सूक्तेष्वयुक्तु पक्षा सह मुनिर्यमी ।
 वैवस्वतो यमो नाम नवम्या सह युक्तु त ॥४॥
 वृषा(११)घावा(१२)युजे(१३)तेषा सूक्तानां चित्तय प्रति ।
 आङ्गि(१४)नाम हविर्धानो मुनिरित्यवगम्यताम् ॥५॥
 एतेषामुत्तरे सूक्ते विवस्वाप्तदिते सुत ।
 परेयिवास(१६)सूक्तस्य यमो वैवस्वतो मुनि ॥६॥
 उदीरतामुपक्रम्य पञ्चसूक्तान्यतः परम् ।
 यमपुत्रा विदुषोपामु(१५)च्छब्दो दमनस्तु मा(१८) ॥७॥
 एको देवश्रवास्त्वष्टा(१७)परं सङ्कुसुक परम्(१८) ।
 मथितस्तु नि वर्तध्व(१९) मस्मिन् सूक्ते मुनि पुन ॥८॥
 मृगुवा वारुणिर्विद्याङ्गार्गवश्चवनोऽथवा ।
 भद्र(२०)मित्यादिसूक्तानां सप्तानां विमदो मुनि ॥९॥

(क) आङ्गिरित्यस्य आङ्गिरस इति अनुक्रमिकाविवरणम् ।

प्राजापत्यः स ऐन्द्रो वा वसुक्षदा वसुकजः ।
 अयिर्वसुक ऐन्द्रीयस्त्रिषु सूक्तेष्वसत्स्वि(१०)ति ॥१०॥
 तन्मध्यसूक्ते विद्यो हि(१८) प्रथमाया अचो मुनिः ।
 इन्द्रधुषा वसुकस्य प्रत्येवेन्द्रो युजामृचाम् ॥११॥
 चतुर्थ्या सह शिष्टानां वसुकस्त्वयुजामृचाम् ।
 प्र देवचे(१०)ति सूक्तानां पञ्चानां कवधो मुनिः ॥१२॥
 ऐलूपो मौजवान् वाचः प्रावेपा ने(१४)ति चोत्तरे ।
 सुप्रो मुनिः स धानाकस्त्ववध्र(१५)मितिसूक्तयोः ॥१३॥
 नमो मित्रस्य(१०) सूक्तस्य सूर्यजोऽभितपा मुनिः ।
 अभिन्न(१८)इति सूक्तस्य अपिरैन्द्र^(क)स्तु मुष्कवान् ॥१४॥
 यो वां परिज्या(१८)सूक्तस्य रथ(४०)मित्युत्तरस्य च ।
 कक्षीवतः सुता घोषा हृषिकेत्यच कौर्त्तिता ॥१५॥
 समानमु त्वं(४१)^(ख) घौपेयः सुहस्यो नाम वा अपिः ।
 अस्तेवे(४२)ति चिसूक्तानां कृष्ण आजिरसो मुनिः ॥१६॥
 दिवस्परि(४५)प्र होते(४६)ति सूक्तयोरनघोस्त्वृषिः ।
 भासन्दनस्तु वत्सप्रि^(ग)र्जगृभ्मे(४०)त्युत्तरस्य तु ॥१७॥
 सप्तगुर्नाम विज्ञेयो मुनिरङ्गिरसः सुतः ।
 अहम्भुव(४८) सुपक्रम्य सूक्तानां चितयं प्रति ॥१८॥

(क) इन्द्र इति सर्वानुक्रमणो, अयुक्रमणिकाविवरणश्च ।

(ख) समानमु त्वे इति घ० च० छ० ।

(ग) वत्सप्रि^(ग) इति सर्वानुक्रमणो । वत्सः प्रिय इति अयुक्रमणिकाविव-
रणम् ।

अपिरिन्द्रस्तु वैकुण्ठो महत्त(५१)दिति तु त्रिषु ।
 देवानामग्निना भाकं भवादः क्रियतेऽत्र तु ॥१८॥
 यमैश्चामे(५२)ति सूक्तेऽग्निन् देवा अपय उत्तरे ।
 विश्वे देवा(५३)इति त्वस्मिन् भौचीकोऽग्निस्तृषिः स्मृतः ॥२०॥
 महत्त(५४)दिति पूर्वं तु देवा एवायुजामृचाम् ।
 युजां त्वग्निः स भौचीकस्तदद्ये(५५,७)ति ह्यवस्य च ॥२१॥
 तां सु ते कौर्त्तिं(५६)मित्यादिस्तृकानां पितॄणं प्रति ।
 दृष्टदुष्यो वामदेव्य अपिरित्यवगम्यताम् ॥२२॥
 मा प्र गामे(५७)त्युपक्रम्य चतुःसूक्तेष्वतः परम् ।
 यन्वाद्या(५८) अपयो ज्ञेया गोपायनसुतास्तयः ॥२३॥
 स्वसागस्यस्य(५९) मातैषामगस्यस्ये(६०,६१)त्युचो मुनिः ।
 इदमित्ये(६२)ति सूक्तस्य ये यज्ञेनो(६३)त्तरस्य च ॥२४॥
 नाभानेदिष्टनामायमृषिर्ज्ञेयः स मामवः ॥२५॥
 गयः प्रातो मुनिर्विद्यात्परावत(६४) इति दयोः ।
 वासुको वसुकर्णोऽयमगिरिन्द्र(६५) इति दयोः ॥२६॥
 अयाय्यनामाद्विरस इमान्विय(६६)मिति दयोः ।
 बाध्यश्चस्तु सुमिषोऽयं भद्रा अग्ने(६७)रिति दयोः ॥२७॥
 दृष्टस्यतिस्त्राद्विरसो दृष्टस्यत(६८) इति दयोः ।

- (क) गोपायना लोपायना वा वन्धु भुवन्धु अन्वन्धुविघ्नवन्धुयेति अनुक्रमिकाविवरणम् । वेदार्थदोषिकायान्तु, अत्रैषा लोपायनत्वं न कर्तव्यम् । अपि तु गोपायनत्वमेवेति वाक्तुमुक्तम् । * * * अग्न्य मयस्य सुबन्धोऽन्तर्हस्ययो वन्धुभुवन्धुविघ्नवन्धव इति दृष्टते ।
- (ख) यन्वाद्योना माता असमातिरिति अनुक्रमिकाविवरणम् ।

अनयोऽत्तरे सूक्ते लोको (७७) वा म दृष्टस्थितिः ॥२८॥
 अदितिवां दक्षपुत्री मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 अयिः शाक्तो गौरिवीतिर्जनिष्ठा (७८) इति सूक्तयोः ॥२९॥
 सिन्धुचित्प्रेयमेधो (७९) इयं म सु वः (८०) सूक्त उत्तरे ।
 ऐरावतो जरत्कर्ष आ व अञ्जम (८१) उत्तरे ॥३०॥
 मृगुपुत्रः सूमरग्निरभ्यमुप (८२) इति द्वयोः ।
 अग्निर्वैश्वानरो वायं स सौचीकोऽग्निरेव वा ॥३१॥
 सप्तिर्वाजम्भरो वायमपग्न (८३) मिति सूक्तयोः ।
 भौवनो विष्णुर्वायं य इमे (८४) त्यादिसूक्तयोः ॥३२॥
 अपिष्ठ तापसो मन्युयंक्षे मन्य (८५) विति द्वयोः ।
 सत्येनोत्तमिता (८६) सूक्तं सूर्यां सावित्रीत्यार्थं तत् ॥३३॥
 वि ह्री (८७) ति सूक्तमिन्द्राष्टा इन्द्रस्य च वृषाकपेः ।
 वि हि सोतोः (८८, ९) (८९) किं सुवाह (८९, ९) विन्द्राणीं (८९, ९९)
 नाह (८९, ९९) मित्यूषां ॥३४॥
 अयमेमी (८९, ९८) ति चारभ्य तथा चतसृणामृषाम् ।
 उत्तपो ह्री (८९, ९७) त्वनया साकं नवानामिन्द्र एव वृक् ॥३५॥
 उवे अम्न सुलाभिके (८९, ९०) वृषाकपायि रेवति (८९, ९१) ।
 पशुर्ह (८९, ९२) ति तिसृणां च अपिरेन्द्रो वृषाकपिः ॥३६॥
 एकादशानां त्रिष्टानामिन्द्राणीं सा पुलोमत्रा ।

(क) लोको इति सर्वानुक्रमणी ।

(ख) प्रथमेप इति अनुक्रमणिकाविवरणम् ।

(ग) वि हि सोतो (८८, ९) रित्यादिविशेषकथनं सर्वानुक्रमण्यनुक्रमणिकाविवरणेन दृश्यते । वेदार्थदोषिका तु यथायथमाह स्म ।

पायूरचोदणे^(८०)^(क) सूक्ते भरद्वाजसुतो मुनिः ॥३७॥
 हविष्यान्तस्य^(८१)^(ख) सूक्तस्य मूर्द्धन्वाचाम दक्षितः^(ग) ।
 अयन्त्यङ्गिरसः पुत्रो वामदेवोऽथवा पुनः ॥३८॥
 विश्वामित्रसुतो रेणुः सूक्तस्येन्द्रं क्षवे^(८२)त्यृषिः ।
 सहस्रग्रीवा^(८३) सूक्तस्य क्षपिर्नारायणः सुतः ॥३९॥
 सन्नागवह्नि^(८४)रित्यस्मिन् वैतहव्योऽहणो मुनिः ।
 यज्ञस्ये^(८५)त्यस्य सूक्तस्य गार्ग्यातो नाम मानवः ॥४०॥
 महि क्षवे^(८६)ति सूक्तस्य पार्थ^(८७)स्तान्त्र क्षपिः सुतः ।
 प्रैते^(८८) सूक्तस्य सर्पेऽयं काद्रवेयोऽर्जुदेा मुनिः ॥४१॥
 उर्वशी च हये^(८९) सूक्ते सुनिरैलः पुष्करवाः ।
 ऐलस्य वाक्यमचैताः प्रथमाथ चतुर्दशी ॥४२॥
 द्वतीया दादशी पष्ठी सप्तदशा सहेति षट् ।
 सचा ष^(९०)दिति तिस्रस्य उर्वशा उत्तरा नव ॥४३॥
 प्र ते मह^(९१) इति त्रस्य बहुरङ्गिरसः सुतः ।
 ऐन्द्रः सर्व्वहरिर्वायमृषिरित्यवगम्यताम् ॥४४॥
 या ओषधी^(९२)^(क)सु सूक्तस्य क्षपिरायर्व्वणो भिषक् ।
 आष्टिपेणसु देवापिर्मुनिः सूक्ते बृहस्पते^(९३) ॥४५॥

- (क) मोक्षमूलरसम्यादितः ऋग्वेदे सर्व्वानुक्रमण्यामनुक्रमणिकाविवरणे च रक्षोच्यमिति पाठो वर्त्तते ।
 (ख) मोक्षमूलरसम्यादितः ऋग्वेदे हविष्यान्तमिति पाठोऽस्ति ।
 (ग) दशकं इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।
 (घ) पार्थ इति सर्व्वानुक्रमण्यौ ।
 (ङ) औषधीरिति घ० च० ।

कं नः (८८) सूक्तस्य वसस्तु वैखानस ऋषिः सूतः ।
 इन्द्र दृष्टो (१००) ति सूक्तस्य दुवसुर्नाम वान्दनः ॥ ४ ६ ॥
 उदुधध्वं (१०१) बुधः सौम्यो भार्गवो मुद्गलः प्र ते (१०२) ।
 आशुः शिग्रानः (१०३) सूक्तेऽस्मिन्नैन्द्रोऽप्रतिरथो मुनिः ॥ ४ ७ ॥
 असावि सोम (१०४) इत्यस्य वैश्वामित्रोऽष्टकस्तृषिः ।
 कदा (१०५) सूक्ते सुमित्रो वा दुर्मित्रो वा स कुत्सजः ॥ ४ ८ ॥
 उभा उ (१०६) सूक्ते भृतांगः कथपस्य सुतो मुनिः ।
 आविः (१०७) सूक्तस्य चैतस्य दिव्यो वाङ्मिरसः स्वयम् ॥ ४ ९ ॥
 प्राजापत्या दक्षिणा वा तृषिरित्यवगम्यताम् ।
 किमिच्छन्ती (१०८) ति सूक्तस्य युजामासामृचामृचिः ॥ ५ ० ॥
 अन्यायास्य शुनी नाम सरमा पणयो^(क)ऽयुजाम् ।
 तेऽवद (१०९) त्रिति सूक्तस्य ब्रह्मजाया जुहर्मुनिः ॥ ५ १ ॥
 अथवोर्ध्वनाभा नाम ब्रह्मपुत्र ऋषिः सूतः ।
 समिद्धो अथ (११०) सूक्तस्य जमदग्निर्भृगोः सूतः ॥ ५ २ ॥
 रामस्तु जामदग्न्यो वा मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 परे चत्वारि सूक्तानि वैरूपा ऋषयो विदुः ॥ ५ ३ ॥
 अष्टादंष्ट्रो मुनिस्तत्र सूक्तस्थास्य मनीषिणः (१११) ।
 नभःप्रभेदनः^(ख) सूक्ते परे बिन्द्र पिने (११२) तृषिः ॥ ५ ४ ॥
 शतप्रभेदनः^(ग) सूक्ते तमस्ये (११३) ति तदुत्तरे ।

(क) पणय इत्यत्र अक्षरा इति धनुष्मणिकाविवरणे पश्यते ।

(ख) नभःप्रभेदन इति धनुष्मणिकाविवरणम् ।

(ग) शतप्रभेदनः इति घ० च० ।

धर्मं(११०)ति सूक्ते सन्निधु धर्मो वा तत्र तापसः ॥५५॥
 चिव दक्षिणोः (१११)सूक्तस्य वार्ष्टिहव्य उपभुतः ।
 पिवा सोम(११२)मिति त्वस्मिन् स्यौरो वाग्रियुतो मुनिः ॥५६॥
 अग्रियूपोऽयवा स्यौरो मुनिरित्यवगम्यताम् ।
 न वा उ देवाः(११३) सूक्तस्य भिचुरङ्गिरसः सुतः ॥५७॥
 अमहीयुसुतः सूक्तस्याग्रे हंसो(११४)त्युवचयः ।
 इति वा(११५) इति सूक्तस्य मुनिरिन्द्रसुतो खवः ॥५८॥
 अथर्वणः सुतः सूक्ते तदिदास(११६) दृष्टद्विः ।
 क्षिरण्यगर्भः सं(११७) सूक्ते^(क) प्रजापतिसुतो मुनिः ॥५९॥
 वसुं न(११८)सूक्ते वासिष्ठो नाथा चित्रमहा अयिः ।
 अयं वेन(११९)सूक्तस्य वेनो नाम भृगोः सुतः ॥६०॥
 इमं न(१२०) इति सूक्तेऽस्मिन्निन्द्रः स्वयमृषिः सुतः ।
 अदेवाहेव(१२१,२) इत्यादि तिसृषामग्निरथ तु ॥६१॥
 अहं रुद्रेभि(१२२)रित्यस्मिन्नाश्रुणी नाम वाय्वयिः ।
 न तमंसो न(१२३) शैलूषिः^(ख) सूक्ते कुल्लववर्हिषः^(ग) ॥६२॥
 अंसोमुग्वामदेव्यो वा अषिरित्यवगम्यताम् ।
 रात्रौ व्यष्टा(१२४)दिति त्वस्मिन् सौभरः कुशिको^(घ) मुनिः ॥६३॥

(क) तत्सूक्ते इति घ० च० ॥० ।

(ख) शैलोत्रिरिति घ०, शैलोष्णिमिति न० ।

(ग) कुल्लववर्हिष इति न० । कुल्लववर्हिष इति सर्वानुक्रमयो, अनु-
 क्रमविवक्षितव्यम् ।

(घ) कुशिकः इति घ० ।

भरद्वाजमुता रात्रिरथवा गम्यतामृषिः ।

ममाग्न(११८) इति सूक्तस्य विद्वद्योऽङ्गिरसः सुतः ॥६४॥

नाम(११९)सूक्ते मुनिर्ज्ञेयः परमेष्ठौ प्रजापतिः ।

यो यज्ञः(१२०) सूक्ते^(क) यज्ञस्तु प्राजापत्य ऋषिः सुतः ॥६५॥

काचीवतः सुकीर्तिस्तु सूक्तेऽप्य प्राच(१२१) उत्तरे ।

ईजानं(१२२) सूक्ते नामैधः प्रकपूत ऋषिः सुतः ॥६६॥

प्रो यवसा(१२३) इति सूक्तस्य मुदाः पैजवनो मुनिः ।

यौवनायस्तु मान्वाता सूक्तस्योभे य(१२४)दितृयिः ॥६७॥

दहोत्तमामयाध्यर्द्धां(१२५,०) गोधा नारी ददर्श च ।

यस्मिन्(१२६) सूक्ते कुमारोऽयमृषिर्यामायनः स्वयम् ॥६८॥

मुनयो वातरश्मना एकर्षाः सप्त केयिनः(१२७) ।

जूतिश्च वातजूतिश्च विप्रजूतिर्द्विपाणकः ॥६९॥

करिफतैतश्रौ च दाष्टय्यद्वयश्च सप्तमः ।

उत(१२८) सूक्तं सप्तर्षय^(घ) एकर्षा एव ते विदुः ॥७०॥

तव त्व(१२९) इति सूक्तस्य अङ्गस्त्वृषिहरोः सुतः ।

विद्यावसुः सूर्यं(१३०) सूक्ते मुनिर्गन्धर्व एव सः ॥७१॥

अग्ने तवे(१३१)ति सूक्तस्य मुनिरग्निस्तु पावकः ।

अग्ने अष्टे(१३२)ति सूक्तस्य मुनिरग्निस्तु तापसः ॥७२॥

अयं(१३३) सूक्ते इचाः शार्द्धां जरिता द्रोण उत्तरः ।

सारिरुक्तः क्षममिचस्त एते पविषो विदुः ॥७३॥

(क) यो यज्ञसूक्ते इति घ० च० म० ।

(घ) भरद्वाजादयः सप्त २६६ एततोऽवगन्तव्याः ।

त्वं चि(१७७)सूक्तस्य सञ्ज्ञोऽधिरथ(१७७)मित्युत्तरस्य तु ।
 तार्क्ष्यपुत्रः सुपर्णा वा मुनिर्यामायनोऽथवा ॥७४॥
 स ऊर्ध्वरुग्रनो ज्ञेय इन्द्राणीमां खनामृ(१७५)षिः ।
 ऐरसदो देवमुनिररण्यानो(१७६)त्यृषिः स्रतः ॥७५॥
 सुवेदा नाम प्रैरौषिः^(क) अन्ते(१७७) सूक्ते मुनिः स्रतः ।
 सुस्वाणस(१७८)सु०सूक्तस्य वैन्धो नाम पृथुर्मुनिः ॥७६॥
 सविता(१७९) सूक्तस्य चार्चन्^(ख) हैरस्यस्य एव सः ।
 मृलीको नाम वासिष्ठः समिद्धसि(१८०)दिष्टेत्यृषिः ॥७७॥
 अद्भ्याग्नि(१८१)रिति तस्य यज्ञा कामायनी मुनिः ।
 भरदाजसुतः ग्रासः ग्रास इत्ये(१८२)त्यृषिः स्रतः ॥७८॥
 इन्द्रस्य मातरो यास्ता ऋषयो देवजामयः ।
 ईक्ष्वायनी(१८३)रिति तस्य सोमो(१८४)वैवस्वती यमी ॥७९॥
 अरायि(१८५) सूक्तेऽयमृषिर्भारदाजः शिरिन्मिठिः^(ग) ।
 अग्निं चिन्वन्तु नः(१८६) सूक्ते केतुरग्निसुतो मुनिः ॥८०॥
 इमा तु(१८७) भुवन आप्त्यः साधनो भौवनोऽथवा ।
 सूर्यो न(१८८) इति सूक्तस्य सौर्यसुवृष्यः स्रतः ॥८१॥
 उदसौ(१८९) तस्य पौलोमी शची नाम मुनिः स्रतः ।
 ऋषिस्त्रीमस्य(१९०) सूक्तस्य वैश्यामित्रस्य पूरणः ॥८२॥
 प्राजापत्यस्य मुक्षामी(१९१)त्यपश्यच्चक्षनाग्रनः ।

(क) शैलूषिरिति घ० घ० ज० । अनुक्रमविकारविवरणश्च ।

(ख) चार्चन्त इति घ० घ० ज० ।

(ग) शिरिन्मिठ इति सर्वानुक्रमयोगे ।

रक्षोहायमृषिर्वाह्यो ब्रह्मणाग्निः(११९)रमुंय्य त्व ॥८३॥
 अक्षीभ्या(११९)मिति सूक्तस्य काश्यपो विवृषा मुनिः ।
 प्रचेताम्बु जगौ सूक्तमपेक्षी(११७)त्यङ्गिरःसुतः ॥८४॥
 देवाः कपोतः(१११) सूक्तस्य कपोतो नैर्द्यतस्त्रुपिः ।
 अथभं मे(११८)ति सूक्तस्य वैराज अथभो मुनिः ॥८५॥
 शाकरो वा स अथभस्तुभ्येद(११७)मिति दूतरे ।
 विश्वामिचजमदग्नौ अपिर्गांघिनभार्गवौ ॥८६॥
 वातायनो मुनिः सूक्तं वातस्ये(११८)त्यनिस्रो जगौ ।
 मयोभूः(११८) शवरः सूक्तं काक्षीवत अपिर्जगौ ॥८७॥
 विधाद्(१००)सूक्तमिदं सौर्यो नाद्या विभ्राष्टृपिर्जगौ ।
 इटतो^(१) भार्गवः सूक्तं त्वन्यमिटतो(१०१) जगौ ॥८८॥
 औष्णतराणि सूक्तानि विदुरद्विरसस्तयः ।
 आयाद्या(१०९)त्वा(१०९)भि(१०७)संवर्त्ता भुवोऽभीवर्त्त इत्यमी ॥८९॥
 प्र वो यावाण(१०९) इत्यस्मिन्ब्रूध्यावावुर्दिमुनिः ।
 प्र सूनुव(१०९) इति त्वस्य सूनुर्नामार्भवो मुनिः ॥९०॥
 माजापत्यः पतङ्गोऽयं पतङ्गं(१००) सूक्तमुक्तवान् ।
 अरिष्टनेमिस्तार्क्ष्योऽयं जगौ सूक्तं त्वमूखि(१०८)ति ॥९१॥
 उत्तिष्ठते(१०८)ति चैकर्चाः सूक्तमेतत्तयो विदुः ।
 श्रिविरौशीनरः पूर्वः काशिराजः प्रतर्दनः ॥९२॥
 रौहिदयो वसुमना इत्येत अथयः क्रमात् ।

प्र सप्तद्विष(१८०)(क) इत्यभिचिन्द्रपुत्र ऋषिर्जयः ॥८३॥

प्रथो नाम स वासिष्ठो भारद्वाजश्च सप्रथः ।

धर्मः धौर्यस्तु एकर्षाः प्रथः(१८१) सूक्त इमे विदुः ॥८४॥

वार्हस्पत्यस्तपुर्मूर्धा मुनिः सूक्ते वृहस्पतिः(१८२)(ग) ।

प्राजापत्यश्च सूक्तन्तदपयन्त्वा(१८३) प्रजावतः ॥८५॥

विष्णुर्योनि(१८४)मिति लक्षिंस्तृष्टा वा गर्भलक्ष्मुनिः ।

प्राजापत्योऽथवा विष्णुर्नजमेघस्तदुत्तरे ॥८६॥

ऋषिः सत्यधृतिर्नाम महि(१८५) सूक्ते स वासुणिः ।

वात आ वातु(१८६) सूक्तस्य प्र नून(१८७)मिति(क) तस्य च ॥८७॥

वत्सः श्वेनश्च तावेतावग्निपुत्रावृषी वृथक् ।

आयज्ञौ(१८८)रिति सूक्तस्य चार्धराशौ मुनिः स्मृतः(ग) ॥८८॥

मधुच्छन्दःसुतः सूक्त ऋत(१८९)मित्यधमर्षणः ।

संसं(१९०) सूक्ते संवनन ऋषिरद्विरसः सुतः ८८॥

(क) मोक्षमूकरसम्पादितऋग्वेदे प्र सप्तद्विषे इति पाठो विद्यते ।

(ख) वृहस्पताविति घ० च० ज० ।

(ग) आर्यानुक्रमण्या, वात आ वातु, प्र नूनमिति सूक्तद्वयस्य वत्सः श्वेनश्च इमौ वारुषी क्रमेण प्रदर्शितौ । प्राग्भये (१८७) इति सूक्तस्य ऋषिर्न प्रदर्शितः । सर्वानुक्रमण्यामनुक्रमणिकाविवरणे च, वात आ वातु इति सूक्तस्य वातायन उष ऋषिरभिहितः । प्राग्भये इति सूक्तस्य आग्नेयो वत्स ऋषिर्न प्रदर्शितः । सूक्तस्य आग्नेयः श्वेन ऋषिर्निर्दिष्टः ।

(घ) स्मृतेति घ० ।

गोधा घोषा विश्ववारा पालोपनिषन्निषत् ।

ब्रह्मजाया जुह्वर्नामा अगस्त्यस्य स्वसादितिः ॥१००॥

इन्द्राणी चेन्द्रमाता च सरमा रोमग्रोर्वशी ।

लोपासुद्रा च नद्यश्च यमी नारी च अश्वती ॥१०१॥

श्रीलांचा सर्पराशी वाक् अद्वा मेधा च दक्षिणा ।

रात्री सूर्या च सावित्री ब्रह्मवादिन्य ईरिताः ।

स गौतमो^(क) वामदेवो याः खिलास्ता अचो जगौ ॥१०२॥

* पैर्वेदमन्त्राः सकलाः सुदृष्टा

येनार्षानुक्रमणी प्रदिष्टा ।

नमोऽस्तु तेभ्यो मुनिपुत्रवेभ्यो

भवन्तु ते आपि मयि प्रसन्नाः ॥१०३॥

इति दशमं मण्डलम् ॥

इति श्रौतकाचार्यकृतार्षानुक्रमणी समाप्ता ॥

अथ कन्दोऽनुक्रमणी ।

प्रथमं मण्डलम् ।

अग्नेदगतसूक्तानां सूक्तस्थानामृचामपि ।

यानि कन्दांश्च विद्यन्ते तानि वक्ष्यामि सश्रुति ॥१॥

गायत्रं नव सूक्तानि मधुच्छन्दस आदितः ।

अनुष्टुभे परे ज्ञेये दशमैकादशे उभे ॥२॥

नेधातिथेस्तु सूक्तेषु गायत्रेषूत्तरे त्रिति ।

पुरजषिक्^(क) परानुष्टुप्^{(ख)(१)} तिस्रस्तान्या^(ग) अनुष्टुभः ॥३॥

शूनःप्रेषस्तु सूक्तानि गायत्राण्येव तत्र तु ।

त्रिष्टुभौ प्रथमस्याद्ये^(घ) षष्ठाद्या^(ङ)स्तथा दश ॥४॥

उत्तमा^(च) च चतुर्थस्तु षोडशी^(छ) चोत्तमस्तथा ।

षष्ठन्तु पाङ्क्त^(ज)भाद्यास्तु पञ्चमे षड्^(झ)तुष्टुभः ॥५॥

अगस्त्यार्कं त्रिप्रिणीना^(झ)नेषा पादनिचूयता ।

(१) सर्वानुक्रमणायामनुक्रमणिकाविवरणे च सूक्तस्थानस्य एकविंशसङ्ख्या-
काया अचञ्चल-प्रतिष्ठेत्युक्तम् ।

(क) सू० २३, अ० १६ । (ख) सू० २३, अ० २० । (ग) सू० २३,
अ० २२, २३, २४ । (घ) सू० २४, अ० १, २ । (ङ) सू० २४,
अ० ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५ । (च) सू० २०,
अ० १३ । (छ) सू० ३०, अ० १६ । (ज) सू० २६ । (झ) सू० २८,
अ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (ञ) सू० ३०, अ० ११ ।

हिरण्यरूपसूक्तानि त्रैष्टुभान्यथ तत्र तु ॥६॥

प्रथमञ्च चतुर्थञ्च जागते^(क) प्रथमे तयोः ।

अष्टमी षोडशी चान्या^(ख) त्रिष्टुभश्चरमे पुनः ॥७॥

अन्या च नवमी^(ग) चापि त्रिष्टुभावेव गम्यताम् ।

उत्तमे तु जगत्याद्या^(घ) नवमी^(ङ) जगतीनिष्ठत् ॥८॥

कण्वस्य प्रथमं^(च) सूक्तं चतुर्थं^(छ) पञ्चमं^(ज) च यत् ।

प्रस्कण्वस्य च तान्ये^(झ)व प्रगाथा वार्हता हृषाः ॥९॥

प्रस्कण्वस्य द्वितीयं^(ञ)च षष्ठं^(ट)चानुष्टुभे उभे ।

चतस्रश्चोत्तमस्यान्याः^(ड) कण्वस्यानुष्टुबुत्तमा^(ण) ॥१०॥

सर्वा गायत्र्य एवान्याः कण्वप्रस्कण्वयोर्ध्वचः ।

सव्यस्य सप्त सूक्तानि^(त) जागतान्येव तत्र तु ॥११॥

प्रथमस्य तृतीयस्य हृषोऽन्य^(थ)स्त्रैष्टुभः सूतः ।

तमाविथा^(द)समं चवं^(ध) तुभ्येदेते^(न) सः प्रेष्टधम्^(प) ॥१२॥

तं भुव^(ब)स्त्रिष्टुभश्चैता आर्चन्ने^(फ)त्यृषा सह ।

- (क) सू० ३१, ३४ । (ख) सू० ३१, ऋ० ८, १६, १८ । (ग) सू० ३४, ऋ० ८, १२ । (घ) सू० ३५, ऋ० १ । (ङ) सू० ३५, ऋ० ८ । (च) सू० ३६ । (छ) सू० ३८ । (ज) सू० ४० । (झ) सू० ४४, ४७, ४८ । (ञ) सू० ४५ । (ट) सू० ४८ । (ठ) सू० ५०, ऋ० १०, ११, १२, १३ । (ड) सू० ४३, ऋ० ८ । (ण) सू० ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७ । (त) सू० ५१, ऋ० १४, १५; सू० ५३, १०, ११ । (थ) सू० ५४, ऋ० ६ । (द) सू० ५४, ऋ० ८ । (ध) सू० ५४, ऋ० ११ । (न) सू० ५२, ऋ० १३ । (प) सू० ५२, ऋ० १५ ।

नोधसः प्रथमाः पञ्च^(क) जगत्स्त्रिष्टुभः पराः^(ख) ॥१२॥
 सर्वा उपोक्तमाः^(ग) सूक्ता जागतं सूक्तसुत्तमम्^(घ) ।
 अस्यापि चोक्तमा ज्ञेया चिष्टुवेवेति तु स्त्रिरम्^(च) ॥१३॥
 पराशरस्य द्विपदा आयष्टा^(ज) त्रिष्टुभः पराः^(ख) ।
 गौतमस्य तु सूक्तेषु द्वे पाङ्क्तौ सप्तमाष्टमौ^(ग) ॥१५॥
 नवमं च जगत्सन्तं^(घ) दशमं^(च) त्वय जागतम् ।
 प्रथमं^(क) द्वितीयं^(ख) त्रितीयं^(ग) गायत्रं पञ्चमं^(घ) त्विदम् ॥१६॥
 तृतीयं^(च) चतुर्थं^(ज) च पञ्चमं^(ख) चैष्टुभे चैष्टुभौषिण्यौ ।
 षष्ठ्याद्ये तृप्तौ ज्ञेयौ त्रिष्टा गायत्रः पराः^(ख) ॥१७॥
 एकादशस्य सूक्तस्य पूर्वावानुष्टुभौ तृप्तौ^(ख) ।
 औषिण्यस्य^(क) पराः पाङ्क्तौ^(ग) गायत्रं^(घ) चैष्टुभं^(च) तृष्टाः ॥१८॥
 विज्ञेयस्ततो वार्हतः प्रागाथस्युत्तमौ^(घ) द्वयः ।
 द्वादशं^(ख) जागत सूक्तं चिष्टुभस्या च पञ्चमौ^(घ) ॥१९॥

- (क) सू० ५८, ऋ० १, २, ३, ४, ५ । (ख) सू० ५८, ऋ० ६, ७, ८, ९ ।
 (ग) सू० ५९, ६०, ६१, ६२, ६३ । (घ) सू० ६४ । (च) सू० ६४,
 ऋ० १५ । (ज) सू० ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७० । (ख) सू० ७१,
 ७२, ७३ । (ग) सू० ८०, ८१ । (घ) सू० ८२, ऋ० ६ । (च) सू० ८३ ।
 (ज) सू० ७४ । (ख) सू० ७५ । (घ) सू० ७६ । (ग) सू० ७६ । (घ)
 सू० ७७ । (त) सू० ७८, ऋ० १, २, ३ । ४, ५, ६ । ७, ८, ९ । (घ)
 सू० ८४, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (द) सू० ८४, ऋ० ७, ८, ९ । (घ)
 सू० ८४, ऋ० १०, ११, १२ । (घ) सू० ८४, ऋ० १३, १४, १५ ।
 (घ) सू० ८४, ऋ० १६, १७, १८ । (घ) सू० ८४, ऋ० १९, २० ।
 (घ) सू० ८५ । (घ) सू० ८५, ऋ० १, २ ।

चयोदग्रश्च^(क) गायत्रं जागतं तदनन्तरम्^(ख) ।

प्रक्षारपक्षी आचन्ये^(ग) आ विधुन्मक्षिरस्य तु ॥२०॥

विष्टुभस्तु द्वितीयाद्या^(घ) विराड्रूपा तु पञ्चमी^(च) ।

योदग्रं जागतं^(छ) तस्य द्रव्यान्य^(ज) स्त्रीष्टुभः सतः ॥२१॥

षष्ठी^(झ) त्वेका विराट्स्थाना सा च स्वस्ति न इत्यसौ ।

अजुनीती^(ञ)ति गायत्रन्त्वस्यैकानुष्टुप्पुत्तमा^(ट) ॥२२॥

पराणि^(ड) वैष्टुभान्येव तत्रापि प्रथमे पुनः ।

तु सोमामी^(ण)ति गायत्र्यो द्वादशोऽपि कृतः परा^(त) ॥२३॥

चतु^(थ)र्जगत्स्यः प्रथमा उपान्यान्त्याः^(द) षड्विंशतिः ।

उत्तमस्य तु सूक्तस्य तिस्रोऽ^(न)नुष्टुभ आदितः ॥२४॥

नवमीप्रभृति^(प)स्तस्य गायत्रोऽस्य परस्तुचः ।

कुससूक्तेषु गायत्रं चतुर्थं^(फ) वैष्टुभेऽन्वय ॥२५॥

पाङ्ग द्वादशमं^(ब) सूक्तमुद्धृत्यान्त्यान्तथाष्टमीम् ।

महाष्टत्यष्टमी^(भ) सा यवमध्या च योद्धता ॥२६॥

(क) सू० ८६ । (ख) सू० ८७ । (ग) सू० ८८, ऋ० १, ६ ।

(घ) सू० ८८, ऋ० १, २, ७ । (ङ) सू० ८८, ऋ० ५ । (च) सू० ८९ ।

(छ) ८९, ऋ० ८, ९, १० । (ज) सू० ८९, ऋ० ६ । (झ) सू० ९० ।

(ञ) सू० ९०, ऋ० ९ । (ट) सू० ९१, ९२, ९३ । (ठ) सू० ९१, ऋ० ५,

६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६ । (ड) सू० ९१, ऋ० १७ ।

(ण) सू० ९१, ऋ० १, २, ३, ४ । (त) सू० ९१, ऋ० १८, १९, २०, २१,

२२, २३ । (थ) सू० ९३, ऋ० १, २, ३ । (द) सू० ९३, ऋ० ९, १०,

११ । (ध) सू० ९७ । (घ, सू० १०५ । (न) सू० १०५, ऋ० ८ ।

प्रथमं^(क) द्वैकविंश^(ख) च नवमं^(ग) चाष्टमं^(घ) ततः ।
 ऊर्ध्वं^(ङ) च षोडशं^(च) त्रयोविंशं^(ज) चतुर्दशं^(झ) ॥२०॥
 एतानि आगतान्येषु प्रथमेऽन्त्यं द्वचं^(ञ) विना ।
 एकोनविंशे^(झ) द्वैकविंशे^(ञ) तथैवान्यं द्वचं विना ॥२१॥
 अचं चतुर्दशे^(ञ) त्रयोविंशे^(ञ) चाष्टमेऽन्त्यौ द्वचौ^(ञ) विना ।
 ततं मे पञ्चमीं चान्या^(ञ) मष्टमेऽन्त्यौ द्वचौ^(ञ) विना ॥२२॥
 कवीवतस्तु सूक्तेषु चतुर्थ्यं^(ञ) तस्य आगतम् ।
 उपोत्तमस्य चर्चो द्वे चतुर्थ्यौ पञ्चमी^(ञ) च या ॥२३॥
 पञ्चमस्य तु गायत्र्यस्तिस्रोऽन्याः प्रथमा^(ञ) च या ।
 अनुष्टुभौ विराजौ वा नवमी चाष्टमी^(ञ) च या ॥२४॥
 अनुष्टुप् चतुर्थ्यं^(ञ) च सप्तमी^(ञ) सप्तमी विराट् ।
 द्वितीया पञ्चमी षष्ठी द्वितीया^(ञ) त्रयोविंशदधरैः ॥२५॥
 गायत्री वा द्वितीया^(ञ) स द्वितीया^(ञ) तुष्टुवेव वा ।

- (क) सू० ८० । (ख) सू० ११० । (ग) सू० १०२ । (घ) सू० १०१ ।
 (ङ) सू० ११० । (च) सू० ११०, १११, ११८ । (ज) सू० १०६ ।
 (झ) सू० ८३, अ० १४, १६ । (ञ) सू० ११२, अ० १८, २० । (ञ) सू०
 ११४, अ० १०, ११ । (ट) सू० १०६, अ० ० । (ठ) सू० १०२, अ० ११ ।
 (ड) सू० १११, अ० ५ । (ढ) सू० ११०, अ० ४, ८ । (ण) सू० १०१,
 अ० ८, ८, १०, ११ । (त) सू० ११८ । (थ) सू० १२४, अ० ४, ४ ।
 (द) १२०, अ० १, १०, ११, १२ । (ध) सू० १२०, अ० ८, ८ ।
 (न) १२०, अ० ४ । (प) सू० १२०, अ० ० । (फ) सू० १२०, अ० २,
 २, ४, ६ । (ब) सू० १२०, अ० २ । (म) सू० १००, अ० १ ।

सप्तमस्य विराङ्गूपे श्रुतं मे^(क) आव^(ख) इत्युचौ ॥ २३ ॥

उत्तमस्य तु सूक्तस्य दे वायन्त्ये^(ग) अनुष्टुभौ ।

अवशिष्टानि सूक्तानि^(घ) त्रैष्टुभान्यवगम्यताम् ॥ २४ ॥

आत्यष्टान्यथ सूक्तानि परुच्छेपस्य तच्च तु ।

आद्यस्यातिष्ठतिः पठौ^(ङ) सुपुमे^(च)त्यतिशाकरम् ॥ २५ ॥

सह प्रमा व^(छ) इत्युभ्यां द्वतीया^(ज)त्यष्टिरुत्तमा^(झ) ।

अष्टमस्यान्यथा^(ञ) साकं नवमस्याप्युपोत्तमे^(ट) ॥ २६ ॥

चतुर्थस्योत्तमा^(ड) त्रिष्टुब्दग्रमस्यो^(ढ)त्तमस्य^(ढ) च ।

सप्तमस्यादितस्त्रिष्टुब्दकस्या^(ण)तुष्टुभसृचः^(त) ॥ २७ ॥

मायजी^(थ) च धृति^(द)स्यैव दृष्टत्यन्यस्य पञ्चमी^(थ) ।

दे सूक्ते दीर्घतमसः प्रथमे^(न) जागते तयोः ॥ २८ ॥

पूर्वस्य दशमी^(प) त्रिष्टुब्धय चानुष्टुभं परम्^(प) ।

पठञ्च जागतं सूक्तं चतुर्थं पञ्चमं^(ब) च यत् ॥ २९ ॥

- (क) सू० १२२, अ० ६ । (ख) सू० १२२, अ० ५ । (ग) सू० १२६, अ० ६, ७ । (घ) सू० १६, १७, १८, २१, २३, २४, २५ । (ङ) सू० १२७, अ० ६ । (च) सू० १२७ । (छ) सू० १२८, अ० ८, ९ । (ज) सू० १०८, अ० ३ । (झ) सू० १२८, अ० ११ । (ञ) सू० ११४, अ० ६ । (ट) सू० १३५, अ० ७, ८ । (ठ) सू० १३०, अ० १० । (ड) सू० १३६, अ० ७ । (ढ) सू० १३८, अ० ११ । (ण) सू० १३६, अ० १ । (त) सू० १३३, अ० २, ३, ४ । (थ) सू० १३३, अ० ५ । (द) सू० १३३, अ० ६ । (ध) सू० १३८, अ० ५ । (न) सू० १४०, १४१ । (प) सू० १४०, अ० १० । (ब) सू० १४२ । (ब) सू० १४३, १४४, १४५ ।

वेराजं दग्धमो^(क)तस्मात्परे श्रीणिह^(ख)जागते^(ग) ।

जागतानि तु सूक्तानि षोडशप्रभृतीनि षट्^(घ) ॥४०॥

अनुष्टुबन्तादन्यानि वसू रुद्रेतिचैष्टुभात्^(ङ) ।

चयोविंशस्य सूक्तस्य सह पद्या तृतीयया^(च) ॥४१॥

अथ वामीथ सूक्तस्य जगत्यः षड्भिमा अचः ।

पञ्चपादं^(ज) साकं जानां^(झ) यद्गायत्रे^(ञ)अयं स^(ट) च ॥४२॥

सप्तार्धगभां^(ड) गौरी^(ढ)य तस्यानुष्टुबुपोत्तमा^(ण) ।

प्रक्षारपङ्क्तिस्तु विराड्दाचत्यारिंमृग^(त)स्य या ॥४३॥

अतोऽन्यचैष्टुभं सर्वं त्रिष्टुभचावगम्यताम् ।

अथ दिचिष्टुबन्तानि प्रथमे द्वे^(थ) अबोधि^(द) च ॥४४॥

चिष्टुबन्तानि चैतानि जागतेषु प्रतयमीम्^(ध) ।

तं पृच्छत^(न) किमु श्रेष्ठ^(न) इति त्रीण्यवगम्यताम् ॥४५॥

अगस्त्यस्य च सूक्तेषु गायत्रं सूक्तमष्टमम्^(प) ।

द्वितीयं जागतं सूक्तं द्वे^(प)मुद्रुत्य त्वत्तमम् ॥४६॥

अष्टादशं^(च) चतुर्थं^(च) द्वे एते जागते तयोः ।

- (क) सू० १४८ । (ख) सू० १५० । (ग) सू० १५१ । (घ) सू० १५५, १५६, १५७, १५८, १६०, १६१ । (ङ) सू० १५८ । (च) सू० १६२, अ० १, ६ । (ज) सू० १६७, अ० १२ । (झ) सू० १६७, अ० १५ । (ञ) सू० १६७, अ० २३ । (ट) सू० १६७, अ० २८ । (ठ) सू० १६७, अ० २६ । (ड) १६७, अ० ३१ । (ढ) सू० १६७, अ० ५१ । (ण) सू० १६७, अ० ३२ । (त) सू० १७०, अ० १२, १३ । सू० १७१, अ० १२, १३ । (थ) सू० १७०, अ० ५, ६ । (द) सू० १७३, अ० १ । (ध) १७४, अ० १ । (न) सू० १६९, अ० १ । (प) सू० १७२ । (च) सू० १६६, अ० १७, १५ । (च) सू० १८२ । (व) सू० १६८ ।

आद्यादुद्धृत्य षष्ठ्यन्त्ये^(क) चतुर्थाच्चोत्तमं द्दचम्^(ख) ॥४७॥
 षष्ठ^(ग)मेकादश^(घ)श्चास्य सूक्ते आनुष्टुभे परे ।
 उभयोत्तमा^(ङ) त्रिष्टुबाद्या^(च) तु दृहती तयोः ॥४८॥
 एकादशे^(ज)ऽस्य दृहती सूक्तोपयोगीति गम्यताम् ।
 पञ्चमस्य ॥ सूक्तस्य द्वितीया^(झ)द्युग्विराट् स्यता ॥४९॥
 द्वादशस्योत्तमा^(झ)त्रिष्टुप् त्रिष्टुः सर्वा अनुष्टुभः ।
 एका पञ्चदशे सूक्ते पञ्चमी^(ञ) दृहतीनिहत ॥५०॥
 त्रयोविंश^(ट)न्तु गायत्रं तस्योष्णिक् प्रथमा^(ड) तु षट् ।
 अनुष्टुप्समर्भरूपोष्णिगयवैपा^(ण)वगम्यताम् ॥५१॥
 द्वितीया पञ्चमी षष्ठी सप्तमी^(ण)ता अनुष्टुभः ।
 अनुष्टुप्सुहती चान्या^(त) गायत्रं सूक्तमुत्तरम्^(न) ॥५२॥
 विज्ञेय उत्तमे सूक्ते दशमीप्रस्थतिद्वयः^(प) ।
 आनुष्टुभं महापाङ्क्तो महा च दृहती परा^(प) ।
 अवशिष्टानि सूक्तानि ^(प)त्रैष्टुभान्यवगम्यताम् ॥५३॥
 इति प्रथमं मण्डलम् ।

- (क) सू० १८२, ऋ० ६, ८ । (ख) सू० १६८, ऋ० ८, ९, १० ।
 (ग) सू० १०० । (घ) १७५ । (ङ) सू० १७०, ऋ० ५, सू० १७५,
 ऋ० ६ । (च) सू० १७०, ऋ० १ । १७५, १ । (ज) सू० १७५, ऋ० १ ।
 (झ) सू० १६९, ऋ० २ । (ञ) १७६ ऋ० ६ । (ट) सू० १८९, ऋ० ५ ।
 (ठ) सू० १८० । (ड) सू० १८७, ऋ० १ । (ड) सू० १८७, ऋ० २ ।
 (ढ) सू० १८७, ऋ० ३, ५, ६, ७ । (ण) सू० १८७, ऋ० ११ । (त)
 सू० १८८ । (थ) सू० १८१, ऋ० १०, ११, १२ । (द) सू० १८१,
 ऋ० १६ । (ध) सू० १६६, १७, १८, ७१, ७२, ७३, ७४, ७७, ७८, ७९,
 ८०, ८१, ८३, ८४, ८५, ८६, ८८, ८९ ।

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

सूक्तं गृह्यमदक्षाय प्रथमे^(क) आगते उभे ।
 साध्वपांघो^(ख)ति वर्षां दे दत्तोये चैष्टुभे मति ॥१॥
 चैष्टुभानुष्टुभे तस्य चतुर्थं पञ्चमं^(ग) च यत् ।
 गायत्र^(घ)माष्टमात्सर्वं तत्रैकानुष्टुभुत्तमा^(ङ) ॥२॥
 ऊर्ध्वं चत्वारि^(च) यद्द्विंशद्दूर्ध्वं च दे^(ज) चयोदमात् ।
 त्रीणि^(झ) सप्तदमाद्दूर्ध्वमूर्ध्वं चत्वारि^(झ) चाष्टमात् ॥३॥
 सवांष्टेतानि सूक्तानि चैष्टुभानि चयोदश ।
 उत्तमम्योत्तमा^(ञ)मेषामुद्धृत्य जगतीमृचम् ॥४॥
 विश्वं सत्य^(ट)मिति चिष्टुमृचस्यते अती^(ड)ति च ।
 अतोऽन्यज्जागतं सूक्तं प्रागगते पित^(ण)रित्यतः ॥५॥

-
- (क) सू० १, २ । (ख) सू० ३, ऋ० ६, ७ । (ग) सू० ४, ५ ।
 (घ) सू० ६, ७, ८ । (ङ) सू० ८, ऋ० ६ । (च) सू० २६, २७, २८,
 २९ । (ज) सू० १४, १५ । (झ) सू० १८, १९, २० । (ञ) सू० ८, १०,
 ११, १२ । (ट) सू० ३३, ऋ० ३ । (ड) सू० २४, ऋ० १२ । (ड)
 सू० २३, ऋ० १५ । (क) सू० ३३ ।

अष्टा^(क)दि सूक्तमुद्धृत्य द्वाविंश^(ख)मतिशक्तम् ।
 अष्टिपञ्चपदावन्त्ये^(ग) द्वितीयः^(घ) षोडशाक्षरः ॥६॥
 मिनीवालि^(ङ) यासुबाज्ज^(च) र्यागुज्जुरि^(ज)त्यनुष्टुभः ।
 वैष्टुभस्य तु शेषस्य चतुर्थे^(झ) पञ्चमे^(ञ) च यत् ॥७॥
 जागतानि द्वितीयश्च^(ट) द्वितीयाद्यन्तं उत्तमम्^(ड)(१) ।
 गायत्रं भवमं^(ण) तस्य सारस्वत्या^(त)वतुष्टुभौ ॥८॥
 इमा ब्रह्मे^(थ)ति दृष्टी योद्धता^(द) सातिशक्तरी ।
 तदसौ द्विजिष्टवन्तं^(न) सूक्तं समदग्रन्तु यत् ॥९॥
 त्रयोदशं चतुस्त्रिंशमेकविंशं च षोडशम् ।
 एकविंशं त्रयोविंशं चतुर्विंशच्च सप्त तु ॥१०॥
 एतानि^(प) त्रिष्टुवन्तानि गम्यतां जागतेष्वपि ॥११॥
 इति द्वितीयं मण्डलम् ।

(१) पञ्चमोत्तर उत्तमे(द) इति पाठः सम्भवितुमर्हति ।

(क) सू० २२, ऋ० १ । (ख) सू० २२ । (ग) सू० २२, ऋ० ४ ।
 (घ) सू० २२, ऋ० ३ । (ङ) सू० १२, ऋ० ६ । (च) सू० १२,
 ऋ० ७ । (ज) सू० १२, ऋ० ८ । (झ) सू० २३, २६ । (ञ) सू०
 २४, २७ । (ट) सू० २१, २४ । (ठ) सू० २६ । (ड) सू० ४१ ।
 (ण) सू० ४२, ॥१॥ १६, १७ । (त) सू० ४१, ऋ० १८ । (थ) सू० ४२,
 ऋ० २ । (द) सू० १७, ऋ० ८, ९ । (न) सू० १३, ऋ० १३; सू०
 २४, ऋ० १५; सू० २१, ऋ० ७; सू० १६, ऋ० ८; सू० २१, ऋ० ५;
 सू० २३, ऋ० १८; सू० २४, ऋ० १६ । (प) सू० २५, २६ ।

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

—०८०—

द्वितीय^(१) च द्वितीय^(२) च विद्यामित्रस्य आगते ।
 नवम^(३) वार्हत सूक्त चिष्टुवस्योत्तमा^(४) निष्टुत् ॥१॥
 औष्णिष्^(५) दे च गायत्रे^(६) वार्हतादुत्तराणि तु ।
 पौङ्गमे षड्रुचे सूक्ते^(७) प्रगाथा वार्हता इषाः ॥२॥
 तुभ्य स्तोका^(८) हतवन्तः^(९) सप्तर्चन्तु चयोदशम्^(१०) ।
 ये वृक्षा^(११) पुरीव्या^(१२) उच्छ्रयस्ते^(१३) त्वमुष्टुभः ॥३॥
 चिष्टुचेव विराड्रूपा तुभ्य श्रोतव्य^(१४) मय या ।
 सतोष्टव्यौ तव दे ओजिष्ठन्ते^(१५) द्दश विपः^(१६) ॥४॥
 अतोऽन्यत्रैष्टुभ सर्वमानिर्मषित^(१७) इत्यतः ।
 अनुष्टुभादिगायत्रे^(१८) वेराज चोत्तरे^(१९) ततः ॥५॥
 उत्तरा^(२०) आगत तस्य चिष्टुभक्षिष्ठ उत्तमा^(२१) ।
 गायत्रे उत्तरे सूक्ते^(२२) तयो षड्रुच उत्तरे ॥६॥

- (क) सू० २ । (ख) सू० ३ । (ग) सू० ८ । (घ) सू० ८, अ० ८ ।
 (च) सू० १० । (ज) सू० ११, १२ । (झ) सू० १६ । (ञ) सू० २१, अ०
 १ । (भ) सू० २१, अ० २ । (ष) सू० १३ । (ट) सू० ८, अ० ० ।
 (ठ) सू० २२, अ० ३ । (ड) सू० ८, अ० ० । (ढ) सू० ११, अ० ३ ।
 (ध) सू० २१, अ० ५ । (न) सू० २२, अ० १ । (प) सू० २३ । (द)
 सू० २३ । (ध) सू० २५ । (न) सू० २६ । (प) सू० २६, अ० ०,
 ८, ८ । (प) सू० २०, २८ ।

उष्णिक्त्रिष्टुप्छगत्येष^(१) द्वितीयाप्रसृतिह्रस्वः^(क) ।

अस्तीद^(घ)न्त्रैष्टुभं तस्य जगत्यौ दे उपोत्तमे^(ग) ॥७॥

एकादशी^(घ) च पष्ठी^(ग) च तावन्धोऽन्या अष्टुष्टुभः ।

प्रथमा च चतुर्थी च दशमी द्वादशी^(घ) च या ॥८॥

एता अष्टुष्टुभः सर्वा नदीस्तोचस्य चोत्तमा^(घ) ।

अतोऽन्यत्रैष्टुभं सर्वं यदिन्द्रं मति^(ग)रित्यतः । ९॥

अष्टुष्टुभ^(घ) नमुद्धृत्य गायचं सूक्त^(घ)मष्टमम् ।

गायत्राणि तु वै चौणि^(घ) वैष्टुभ^(ग)न्दे^(ग) च वार्धते ॥१०॥

धनु^(घ)त्तराणि सूक्तानि वैष्टुभान्युत्तरस्य तु ।

जगत्यः प्रथमास्तिष्ठ^(घ)स्तिष्ठो गायत्र्य उत्तमाः^(ग) ॥११॥

गायत्रमुत्तमं^(घ) तस्य षष्ठ्ये^(घ)का जगतीनिष्ठत् ।

पञ्चमी^(घ) चोत्तमे^(ग) च दे विष्टुभस्तैष्टुभे परे^(घ) ॥१२॥

दशमी^(घ) तु जगत्यस्य गायत्रौ च त्रयोदशी^(घ) ।

(क) सू० २८, ऋ० २, ३, ५ । (ख) सू० २८ । (ग) सू० २८, ऋ० १४, १५ ।

(घ) सू० २८, ऋ० ११ । (ङ) सू० २८, ऋ० ६ । (च) सू० २८, ऋ०

१, ३, १०, १२ । (छ) सू० २२, ऋ० १२ । (ज) सू० २८ । (झ) सू०

२०, ऋ० ११ । (ञ) सू० ३० । (ट) सू० ३०, ३१, ३२ । (ठ) सू० ३२ ।

(ड) सू० ३३, ३४ । (ढ) सू० ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१ । (व) सू०

४१, ऋ० १, २, ३ । (वि) सू० ४१, ऋ० १०, ११, १२ । (प) सू० ४२ ।

(द) सू० ४२, ऋ० ६ । (ध) सू० ४२, ऋ० ५ । (न) सू० ४२ ऋ०

०, ८ । (प) सू० ४२ । (फ) सू० ४२, ऋ० १० । (ब) सू० ४२,

ऋ० १२ ।

(१) एति पाठो मविश्रुमर्हति ।

चतुर्थस्योत्तमा^(१)मेकामृचमुद्धृत्य चोभयोः ।
 प्रथमा^(२)मृचमुद्धृत्य अष्टमश्चापि जागतम् ॥७॥
 अनुष्टुप्प्रमस्थान्या^(३)चतस्रोऽन्या^(४)य पञ्चमे ।
 पञ्चमस्थानुवाकस्य मध्ये गायत्रयोर्दयोः^(५) ॥८॥
 द्वितीयश्च^(६)तृतीयश्च^(७)सूक्ते आनुष्टुभे उभे ।
 गायत्रं सप्तमं^(८)सूक्तं जागते नवमाष्टमे^(९) ॥९॥
 नवमस्य तु ये ते चिरित्यन्या^(१०)मृचं विना ।
 जगत्त्रयोत्तमस्थान्या^(११)द्व्यमी^(१२)पञ्चमस्य तु ॥१०॥
 एकादस्य गायत्रस्तृचोऽन्यो^(१३)द्व्यमस्य च ।
 द्वादशे तु द्वितीया च तृतीया चोत्तमा^(१४)च या ।
 आनुष्टुभे त्रिष्टुभक्ताः पुरउष्णिक् च पञ्चमी^(१५) ॥११॥

इति चतुर्थं मण्डलम् ।

— — —

- (१) सू० ३६, म० ८, सू० ३५, म० ०; (२) सू० ४०, म० १ ।
 (३) सू० ३८, म० ६ । (४) सू० ३७, म० ४, ८, ०, ८ । (५) सू०
 ४६, ४८ । (६) सू० ३७ । (७) सू० ३८ । (८) सू० ३२ । (९)
 सू० ३२, ५४ । (१०) सू० ५४, म० ६ । (११) सू० ५८, म० ११ ।
 (१२) सू० ५०, म० १० । (१३) सू० ५५, म० ८, ८, १०; सू० ५६,
 म० ५, ६, ० । (१४) सू० ५७, म० २, २, ८ । (१५) सू० ५७, म० ५ ।

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

आनुष्टुभानां सूक्तानां पङ्क्तिरन्या^(क)त्रिमण्डले ।

उरोष्टु^(ख) इन्द्र^(ग)कूषो^(घ)ऽच्छ^(ङ)वसित्था दे^(च)यदद्य^(ज) च ॥१॥

विदा^(झ)आचिकिताने^(ञ)ति सूक्तान्येतान्प्रापस्य तु ।

अत्रौणां पञ्चमं^(ण) सूक्तं गायत्रं पाङ्क्तमुत्तरं^(त) ॥२॥

आनुष्टुभं सप्तमं^(ठ)न्तु जागतं सूक्तमष्टमं^(ड) ।

नवमं दशमं^(ण्ड)क्षेष्ठां सूक्ते आनुष्टुभे तयोः ॥३॥

पूर्वस्य पञ्चमौ^(न)पङ्क्तिश्चतुर्थी^(त) चरमस्य च ।

अतोऽन्यैष्टुभं सर्वमाप्रवेधस^(प)दत्यतः ॥४॥

उद्धृत्योपोत्तमे सूक्ते गायत्रेऽर्चन्त इत्युभे^(य) ।

ग्रहरीक्ष चतुर्विंशीं जनस्त्रे^(र)ति ॥ जागतं ॥५॥

अष्टौ पराणि सूक्तानि^(ल) ज्ञेयान्यानुष्टुभान्यतः ।

चतुर्थेऽन्या^(व)विराड्रूपा आद्ये^(श)गायत्र्यौ लिख ॥६॥

(क) सू० ७, १६, १७, १८, २०, २१, २२, २३, ३६ ।

(ख) सू० ३८ । (ग) सू० ३१ । (घ) सू० ७४ । (ङ) सू० २५ ।

(च) सू० ६७, ८४ । (ज) सू० ७३ । (झ) सू० ४५ । (ञ) सू० ६६ ।

(ण) सू० ५ । (ट) सू० ६ । (ठ) सू० ७ । (ड) सू० ८ । (ढ) सू०

९, १० । (ण्ड) सू० ९, ऋ० ५ । (न) सू० १७, ऋ० ४ । (य) सू०

१५ । (र) सू० १३, १४ । (घ) सू० ११ । (न) सू० १६, १७, १८,

१९, २०, २१, २२, २३ । (प) सू० १९, ऋ० ५ । (श) सू० १९,

ऋ० १, २ ।

अनुष्टुभस्तु विगी च द्वाविंशी दादगी^(क) च या ॥१३॥

अष्टादशी^(ख) दृहत्तस्य जगत्त्वेव तु षोडशी^(ग) ।

इमं मद्य उपक्रम्य चैष्टुभान्युत्तराणि षट्^(घ) ॥१४॥

तेषां षष्ठे चतसस्तु मैत्रे गायत्र्य उत्तमाः^(ङ) ।

जागत^(च) चैष्टुभे^(ज) सूक्ते सप्तर्चे द्वे उपोत्तमे ।

गायत्रमुत्तम^(झ) तस्य चिष्टुभस्त्रिंश^(झ) आदितः ॥१५॥

इति द्वतीयं मण्डलम् ।

—

- (क) सू० ५२, अ० १९, २०, २० । (ख) सू० ५३, अ० १८ ।
 (ग) सू० ५३, अ० १६ । (घ) सू० ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५८ । (ङ)
 सू० ५८, अ० ६, ७, ८, ८ । (च) सू० ६० । (ज) सू० ६१ । (झ)
 सू० ६१ । (झ) सू० ६०, अ० १, २, ३ ।

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

प्रथमा^(क) चेष्टुभेष्टिर्वामदेवस्य षट्पदा ।
 द्वितीया^(ख) तिजगत्यस्य तृतीया^(ग)स्यां निचृद्धृतिः ॥१॥
 सप्तमस्य तु सूक्तस्य प्रथमा^(घ) जगतीनिष्टत् ।
 अनुष्टुभः पराः पञ्च प्राक्^(ङ) सप्तस्य यदि^(च)त्यतः ॥२॥
 गायत्रे दशमे सूक्ते भुरिजः पदपङ्क्तयः^(ज) ।
 उष्णिहो वा विराजस्ताः^(झ) पञ्चम्या^(झ)सामनुष्टुपा ॥३॥
 य इमे च महापूर्वा पदपङ्क्तिर्निगद्यते ।
 अग्निर्होते^(ञ)ति गायत्रं नवमं चाष्टमं^(ट) च यत् ॥४॥
 अयं चक्र^(ञ)मध्वं श्वेतं^(ट) श्रकष्यावस्य ते उभे ।
 गायत्राणि तु वै चौणि^(ड) न किरिन्द्रेति तच्च तु ॥५॥
 वामं वामन्ते^(ण) क इमं^(ण)मेतद्वे^(ण)दित्यनुष्टुभः ।
 चतुर्थं स्थानुवाकस्य जागतं सूक्तमुत्तमम्^(द) ॥६॥

-
- (क) सू० १, ऋ० १ । (ख) सू० १, ऋ० २ । (ग) सू० १, ऋ० २ ।
 (घ) सू० ७, ऋ० १ । (ङ) सू० ७, ऋ० २, ३, ४, ५, ६ । (च) सू० ७,
 ऋ० ७ । (ज) सू० १०, ऋ० १, २, ३ । (झ) सू० १० ऋ० ४, ६, ७, ८ ।
 (झ) सू० १०, ऋ० ५ । (ञ) सू० १५ । (ट) सू० ८, ९ । (ठ) सू०
 १७, ऋ० १४ । (ड) सू० २७, ऋ० ५ । (ढ) सू० ३०, ३१, ३२ । (ण)
 सू० ३०, ऋ० २४ । (त) सू० २४, ऋ० १० । (थ) सू० ३० ऋ० ८ ।
 (द) सू० ४५ ।

दैपदा^(क)नुष्टुभे^(ख) ॥ द्वे गायत्रं तत उत्तरं^(ग) ।

त्रैष्टुभा^(घ)नुष्टुभौ^(च)सूक्ते परे पूर्वापरौ द्वौ ॥७॥

अनुष्टुप्^(ज)द्वे च गायत्रौ^(झ) उत्तरस्योत्तरसृषः ।

त्रिष्टुबेका^(ञ)जगत्त्रेका^(ट)त्रिष्टुबेका^(ठ)द्वितस्तृचः॥८॥

त्रैष्टुभान्येव^(ड) पञ्चोर्ध्वं परन्तोभ्यस्तु जागतं^(ण) ।

एतत्तु त्रिष्टुबन्त^(त)स्य यस्त^(थ)श्चानुष्टुभं परं ॥९॥

स आगमत्त्रैष्टुभे द्वे^(द) द्वे^(न) एवानुष्टुभे उरोः ।

स आगमद्विति तन्म द्वितीया^(प) जगती स्रता ॥१०॥

उत्तराणि तु सूक्तानि^(य) चत्वारि त्रैष्टुभान्यतः ।

तेषामेकातिजगती द्वितीयस्यास्ति षोडशी^(र) ॥११॥

प्रथमस्य नवर्चस्य प्रथमा^(ल)स्तिष्ठ उपस्थिः ।

अभि न हस्ते^(व)तिचिन्तु^(श)प्रैष स्तोमो^(ष)दृष्टदयः^(स) ॥१२॥

एता एतेषु शक्यं वा यं वै^(ह)यत्ने^(ः)त्यनुष्टुभे ।

- (क) सू० २४ । (ख) सू० २५ । (ग) सू० २६ । (घ) सू० २७, अ० १, २, ३ । (ङ) सू० २८ अ० ४, ५, ६ । (च) सू० २९, अ० ४ । (छ) सू० २९, अ० ५, ६ । (ज) सू० २९, अ० १ । (झ) सू० २९, अ० २ । (ञ) सू० २९, अ० ३ । (ट) सू० २९, ३०, ३१, ३२, ३३ । (ठ) सू० ३४ । (ड) सू० ३४, अ० ८ । (ण) सू० ३५ । (त) सू० ३६, ३७ । (थ) सू० ३६, अ० ३ । (द) सू० ३०, ३१, ३२, ३३ । (न) सू० ३१, अ० १६ । (प) सू० ३०, अ० १, २, ३ । (य) सू० ३१, अ० १८ । (र) सू० ३१, अ० १० । (ल) सू० ३२, अ० १६ । (व) सू० ३२, अ० १५ । (श) सू० ३०, अ० ८ । (ष) सू० ३०, अ० ५ ।

जागत^(क) त्रिष्टुभा^(ख) न्येव व्यत्यस्तात्पुत्तरांणि षट् ॥१२॥

तत्राद्यं द्वित्रिष्टुव^(ग) न्तं सूक्तं तं प्रवयेत्यदः ।

त्रिष्टुवन्त्या^(घ) द्वितीयस्याप्यव साकं द्वितीयया^(ङ) ॥१३॥

विद्य^(च) आनुष्टुभं सूक्तं तेभ्यः पञ्चर्षमुत्तर^(ज) ।

आद्या^(झ) शतस्रो गायत्र्यः उत्तरस्रोऽष्टिद्वय षट्^(झ) ॥१५॥

त्रिष्टुभस्तु जगत्यो वा तिस्र^(ञ) यान्ते^(ञ) अनुष्टुभौ ।

उद्धृत्य षोडशीं पङ्क्तिं पष्टी^(ट) मानुष्टुभं परं ॥१६॥

को वेदसूक्ते गायत्र्या चाष्टमौ द्वादशी^(ड) च या ।

द्वितीया^(ढ) नुष्टुभेवास्त द्वितीया^(ण) द्वादशीनिष्ठत् ॥१७॥

पञ्चमौपञ्चदशादी^(ण) प्रगाथौ काकुभौ द्वौ ।

ककुभः प्रथमा यास्त द्वादश्यादी^(च) च या ॥१८॥

शिष्टाः सतोद्धृत्योऽन्या^(च) शतुर्ध्याः^(च) पुरउष्टिद्वयः ।

चतुर्थस्यानुवाकस्त जागते द्वे उपोत्तमे^(न) ॥१९॥

उपान्या^(प) प्रथमे त्रिष्टुवुत्तमा तुत्तर^(प) तयोः ।

(क) सू० ४४, ४६, ४८ । (ख) सू० ४५, ४७, ४९ । (ग) सू० ४४, ४६, ४८, १५ । (घ) सू० ४६, ऋ० ८ । (ङ) सू० ४६, ऋ० २ । (च) सू० ५० । (ज) सू० ५०, ऋ० ५ । (झ) सू० ५१, ऋ० १, २, ३, ४ । (ञ) सू० ५२, ऋ० ५, ६, ७, ८, ९, १० । (ट) सू० ५२, ऋ० ११, १२, १३ । (ड) सू० ५१, ऋ० १४, १५ । (ढ) सू० ५२, ऋ० ६, १६ । (ण) सू० ५२, ऋ० ८, १२ । (त) सू० ५३, ऋ० १ । (थ) सू० ५३, ऋ० २ । (द) सू० ५३, ऋ० ५, ६, १५, १६ । (ध) सू० ५३, ऋ० १, १०, ११ । (न) सू० ५३, ऋ० ७, ८, १३, १४ । (प) सू० ५३, ऋ० ४ । (फ) सू० ५४, ५५ । (ब) सू० ५५, ऋ० १० ।

उत्तम^(क) वार्हतं तस्य प्रंगाथौ वार्हतौ दृचौ ॥२०॥

द्वितीयाप्रभृति^(ख)पूर्वः षष्ठीप्रभृति^(ग)रुत्तरः ।

उत्तराणि तु चत्वारि^(घ)व्यत्यस्तानि यथैव षट् ॥२१॥

दिचिष्टुवन्त^(ङ) तत्राद्यं द्विजगत्^(च)नमुत्तमम् ।

षट्त्तरं^(ज) मध्यमयोस्तत्रापि चिष्टुवत्तमा ॥२२॥

सूक्तं केष्टे^(झ)ति गायचमनुष्टुप् तस्य पञ्चमी^(ञ) ।

एका सतोष्टद्वत्यस्य नवमी^(ट)चैष्टुभं परम्^(ड) ॥२३॥

स्रतस्य^(ण) जागतं सूक्तं चत्वार्या^(त)नुष्टुभान्यथ ।

गायचं^(थ) चैष्टुभं^(द) च द्वे गायचे^(न) चैक^(ण)मौष्णिहम् ॥२४॥

आनुष्टुभे^(रे)च पाङ्क्तं^(ध) च चैष्टुभे चोत्तरे^(व) ततः ।

एक^(प)मानुष्टुभं तस्य प्रथमा^(फ)स्त्रिंश उष्णिहः ॥२५॥

अत्रिर्यद्वा^(ब)मिति चिष्टुवुषा तत्र प्रतीयताम् ।

सप्तोत्तराणि सूक्तानि पाङ्क्तं^(भ) चैष्टुभं^(म)आगते^(य) ॥२६॥

- (क) सू० ५६ । (ख) सू० ५६, ऋ० २, ३ । (ग) सू० ऋ० ५६, ६, ७ । (घ) सू० ५७, ५८, ५९, ६० । (ङ) सू० ५७, ऋ० ७, ८ । (च) सू० ६०, ऋ० ७, ८ । (ज) सू० ५९, ऋ० ८ । (झ) सू० ६१ । (ञ) सू० ६१, ऋ० ५ । (ट) सू० ६१, ऋ० ६ । (ड) सू० ६२ । (ण) सू० ६२ । (त) सू० ६३, ६४, ६६, ६७ । (थ) सू० ६८ । (द) सू० ६८ । (ध) सू० ६८ । (न) सू० ७०, ७१ । (प) सू० ७२ । (फ) सू० ७३, ७४ । (ब) सू० ७५ । (भ) सू० ७६, ७७ । (म) सू० ७८ । (य) सू० ७८, ऋ० १, २, ३ । (र) सू० ७८, ऋ० ४ । (ल) सू० ७९ । (व) सू० ८० । (श) सू० ८१ ।

गायवं^(क) वैष्टुभे^(ख) च द्वे मध्ये चानुष्टुभं^(ग) तयोः ।
 जागतोऽश्वावदेत्यस्मिन्निवृत्ता^(घ) निति यस्तृचः ॥२०॥
 तत्सवितुर्वृणीमहे^(ङ) यत्पर्जन्ये^(च) त्यनुष्टुभौ ।
 उपोत्तमस्य सूक्तस्य विराट्पूर्वा तृगुत्तमा^(ज) ॥२८॥
 श्रिष्टा अनुष्टुभः सर्वा अतिजागतमुत्तमम्^(झ) ।
 इति पञ्चमं मण्डलम् ।

(क) सू० ८२ । (ख) सू० ८३, ८५ । (ग) सू० ८४ । (घ) सू०
 ८३, ऋ० २, ३, ४ । (ङ) सू० ८२, ऋ० १ । (च) सू० ८३, ऋ० ६ ।
 (ज) सू० ८६, ऋ० ६ । (झ) सू० ८७ ।

अथ षष्ठं मण्डलम् ।

त्रैष्टुभेष्वष्टमं सूक्तं भरद्वाजस्य जागतम् ।

अदभ्येभिस्तवे^(क)त्येतामृषमुद्धृत्य त्वत्तमाम् ॥ १ ॥

सप्तमं^(ख) द्विजगत्पन्नं त्वं प्रतानीति प्रकरी^(ग) ।

चतुर्दशं द्वितीयञ्च सूक्ते चातुष्टुभे उभे ॥ २ ॥

अष्टानो^(घ)ऽभिप्रयांसौ^(ङ)ति प्रकर्थाविव ते उभे ।

जगत्पौ^(च)प्रकरीनिष्टञ्जगत्पौ^(छ)वतिप्रकरी^(ज) ॥ ३ ॥

एतौ पञ्चदशस्य द्वौ जागतस्यादितस्तृचः ।

अनुष्टुप्सप्तदश^(झ)स्य दृष्ट्यष्टादशी^(ञ)निष्टत् ॥ ४ ॥

षट्पत्वारिंश^(ट)च त्रिष्टुप् गायत्रे सति षोडशे ।

सप्तविंशुत्तमे च द्वे तिस्र एता अनुष्टुभः^(ड) ॥ ५ ॥

कगाद्या वर्धमाना^(ण)स्य षष्ठी चापि प्रतीयताम् ।

एका सप्तदशस्यान्या^(त) द्विपदा दशमस्य^(थ) च ॥ ६ ॥

- (क) सू० ८, ऋ० ७ । (ख) सू० ७, ऋ० ६, ७ । (ग) सू० २, ऋ० ११ । (घ) सू० १७, ऋ० ६ । (ङ) सू० १५, ऋ० १५ । (च) सू० १५, ऋ० १, २ । (छ) सू० १५, ऋ० १ । (ज) सू० १५, ऋ० ६ । (झ) सू० १५, ऋ० १७ । (ञ) सू० १५, ऋ० १८ । (ट) सू० १६, ऋ० ७६ । (ठ) सू० १६, ऋ० २७, ७७, ७८ । (ड) सू० १६, ऋ० १, ६ । (ड) सू० १७, ऋ० १५ । (थ) सू० १०, ऋ० ७ ।

द्यौर्न सूक्तं गता या नृन्निपिप्रो^(क)रिति मा विराट् ।

आ गाव इति सूक्तस्य द्वितीयाप्रश्नतिद्वयः ॥७॥

जागत^(ख)न्तेष्टुभस्यास्य तथैवानुष्टुबुत्तमा^(ग) ।

आनुष्टुभं^(घ) वृहत्त्यन्त^(ङ) प्रत्यस्मा इति सूक्ततः ॥८॥

यस्यौ^(च)ष्णिहं परं यत्तु तस्यादौ षडनुष्टुभः^(ज) ।

विराज^(झ)स्वत्तरास्तिन्मन्त्राणां मध्येव वा विराट्^(ञ) ॥९॥

य आनयदिनि त्वस्मिन् गायचेऽनुष्टुबुत्तमा^(ट) ।

पुरुषतम^(ड)मिति तेषा तथैवातिनिश्च्युता ॥१०॥

त्वामिद्विसूक्ते प्रागाथे प्रगाथा वार्हता^(ण)वृषाः ।

खादुष्किलेति सूक्तस्य जगती सप्तविंश^(त)थ ॥११॥

चतुर्विंशौ^(थ) तु गायत्री चयोर्विंशौ^(द)त्यनुष्टुबुक् ।

जनविंशौ^(ध) वृहत्त्यस्य गायत्र्या द्विपदोत्तरा^(न) ॥१२॥

शुषे जनमिति तस्य प्रकर्षकोत्तमा^(प) निश्चत् ।

आदितः इन्निसूक्तस्य प्रगाथौ वार्हतौ^(य) वृचौ ॥१३॥

- (क) सू० २०, ऋ० ७ । (ख) सू० २८, ऋ० १, २, ३ । (ग) सू० २८, ऋ० ८ । (घ) सू० ४२, ऋ० १, २, ३ । (ङ) सू० ४२, ऋ० ४ । (च) सू० ४३ । (ज) सू० ४४, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (झ) सू० ४४, ऋ० ७, ८, ९ । (ञ) सू० ४४ ऋ० ८ । (ट) सू० ४५, ऋ० ३२ । (ड) सू० ४५, ऋ० २९ । (ड) सू० ४६, ऋ० ६, ७ । (ढ) सू० ४७, ऋ० २७ । (ढ) सू० ४७, ऋ० २८ । (ण) सू० ४७, ऋ० २३ । (त) सू० ४७, ऋ० १९ । (थ) सू० ४७, ऋ० २५ । (द) सू० ४९, ऋ० १५ । (ध) सू० ४८, ऋ० १, २ ।

दृष्टी^(क) जगती^(ख) विष्टु^(ग)जगती^(घ) चोत्तरा ऋचः ।

उत्तरौ च प्रगाथौ द्वौ हचौ मर्धन्त^(ङ)काकुभौ^(च) ॥१४॥

अष्टादशीत्रयोदशोरन्तरा^(झ)पुरषणिहः ।

दृष्ट्य^(ञ)तिजगत्यौ^(क) च प्रगाथश्चैव काकुभः^(ख) ॥१५॥

दे दृष्ट्यौ^(ग) विष्टुने^(घ)कानुष्टुव^(ङ)सोत्तरा ऋचः ।

मर्दासतोदृष्ट्यौ^(च) च मर्दा च दृष्टतीदयम्^(झ) ॥१६॥

जगती^(ञ)विष्टुवि^(क)त्याभ्यां शब्दाभ्यामत्र तृण्यते ।

पञ्चमस्यानुवाकस्य दशमस्तृच औषिहः^(ख) ॥१७॥

द्वतीयस्य तु गायत्र्यो विष्टेदेवास ए^(घ)ति पट् ।

गायत्रं^(ङ) पञ्च सूक्तानि चतुर्थप्रभृतौन्वय ॥१८॥

विष्टेदेवाममा^(च)जाग्रो जगत्यावेव^(झ) ते उभे ।

आ ते स्रस्ति^(ञ)मपि पण्या^(क) यां पूष^(ख)चित्यनुष्टुभः ॥१९॥

(क) सू० ४८, ऋ० १ । (ख) सू० ४८, ऋ० ३ । (ग) सू० ४८, ऋ० ५ । (घ) सू० ४८, ऋ० ६ । (ङ) सू० ४८, ऋ० १० । (च) सू० ४८, ऋ० ११ । (झ) सू० ४८, ऋ० १३, १८ । (ञ) सू० ४८, ऋ० १४ । (भा) सू० ४८, ऋ० १५ । (न) सू० ४८, ऋ० १६ । (ट) सू० ४८, ऋ० १६, २० । (ठ) सू० ४८, ऋ० २१ । (ड) सू० ४८, ऋ० २२ । (ढ) सू० ४८, ऋ० ६, ८ । (ण) सू० ४८, ऋ० ७, २१ । (त) सू० ४८, ऋ० १५ । (थ) सू० ४८, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, १०, ११, १२, १३, १४ । (द) सू० ५२, ऋ० १३, १४, १५ । (ध) सू० ५२, ऋ० ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३ । (नि) सू० ५३, ५४, ५५, ५६, ५७ । (पि) सू० ५२, ऋ० १४ । (फ) सू० ५८, ऋ० २ । (बि) सू० ५६, ऋ० ६ । (भ) सू० ५१, ऋ० १६ । (मि) सू० ५१, ऋ० ८ ।

वार्हतं दग्धमं^(क) तस्य सतस्रोऽन्या अनुष्टुभः^(ख) ।
 चिष्टु^(ग)न्वृहत्य^(घ)नुष्टुप्^(ङ) च परस्य द्वच उत्तमः ॥२०॥
 गायत्रस्य सतोऽन्यास्तु चिष्टुभस्तिष्ठ^(च) आदितः ।
 गायत्रमुत्तमं^(ज) सूक्तं चिष्टुभ^(झ)स्योत्तमा निष्ठत् ॥२१॥
 जगत्यः प्रथमास्तिष्ठ^(झ)स्तथा चान्या चयोदशौ^(ञ) ।
 षष्ठस्य तत्तुवाकस्य पञ्च चिष्टुभ^(ट) उत्तमाः^(ड) ॥२२॥
 उद्धृत्याधिरिवे^(ण)त्येकामृचौ च द्वे उपोत्तमे ।
 सप्तमस्य तु सूक्तस्य जगत्यौ द्वे उपोत्तमे^(ण) ॥२३॥
 नवमं^(ण) जागतं सूक्तं दग्धमे^(ण)चादितस्तुवः ।
 उत्तमस्य जगत्यौ तु षष्ठी^(त) च दशमौ^(थ) च या ॥२४॥
 एका सप्तदशी^(द) पङ्क्तिः संवाग्रते^(ध)ति शकरी ।

इति षष्ठं मण्डलम् ॥

(१) अनुष्टुभ इति भ-पुस्तके पठ्यते ।

(क) सू० ५६ । (ख) सू० ५६, ऋ० ७, ८, ९, १० । (ग) सू० ६०,
 ऋ० १३ । (घ) सू० ६०, ऋ० १४ । (ङ) सू० ६०, ऋ० १५ ।
 (च) सू० ६०, ऋ० १, २, ३ । (ज) सू० ६१ । (झ) सू० ६१, ऋ०
 १४ । (ञ) सू० ६१, ऋ० १, २, ३ । (ट) सू० ६१, ऋ० १३ । (ठ)
 सू० ६३, ६४, ६५, ६६, ६७ । (ड) सू० ७५, ऋ० १४, १५, १६ । (ण)
 सू० ६८, ऋ० १०, ११ । (त) सू० ७० । (थ) सू० ७१, ऋ० १, २, ३ ।
 (द) सू० ७५, ऋ० ६ । (ध) सू० ७५, ऋ० १० । (व) सू० ७६, ऋ०
 १७ । (घ) सू० ६३, ऋ० १० ।

अथ सप्तमं मण्डलम् ।

चेष्टुभे तु वसिष्ठस्य विराजोऽष्टादशा^(क)दित ।
 प्रथमस्यानुवाकस्य द्वैपद सूक्तमुत्तमम्^(ख) ॥१॥
 चतुर्दश दृष्ट्यादि^(ग) तस्माद्गायत्र्यमुत्तरम्^(घ) ।
 प्रगाय वार्चत सूक्त द्वादशर्षमुपोत्तमम्^(ङ) ॥२॥
 द्वितीयस्यानुवाकस्य तेषु तेषामुपोत्तमम्^(च) ।
 प्रगायनेषामुद्धृत्य द्वितीया द्विपदामृचम्^(ज) ॥३॥
 वैराज पञ्चम^(झ) सूक्त त्रिष्टुवस्योत्तमा^(ञ) निष्टत् ।
 गायत्र^(ट) चिविराङ्गन्त^(ड) द्वादशर्षं चतुर्दशम् ॥४॥
 तृतीयस्यानुवाकस्य चतस्रोऽ^(ढ)न्या अनुष्टुभ ।
 उत्तमस्य तु सूक्तस्य गायत्री प्रथमा^(ण) पुन ॥५॥
 उपरिष्ठाद्दृष्ट्यस्तु तिस्रो^(त)मध्यगता च ।
 आदावाद्यस्य सूक्तस्य द्विपदा एकविंशति^(थ) ॥६॥

(क) सू० १, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३,
 १४, १५, १६, १७, १८ । (ख) सू० १७ । (ग) सू० १८, ऋ० १ ।
 (घ) सू० १५ । (ङ) सू० १६ । (च) सू० ३२ । (ज) सू० ३२, ऋ०
 २ । (झ) सू० २२ । (ञ) सू० २२, ऋ० ८ । (ट) सू० २१ । (ठ)
 सू० २१, ऋ० १०, ११, १२ । (ड) सू० ५५, ऋ० ५, ६, ७, ८ । (ढ)
 सू० ५५, ऋ० १ । (ण) सू० ५५, ऋ० २, ३, ४ । (त) सू० २४, ऋ० १, २,
 ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१ ।

अष्टमस्य जगत्याद्या^(क) सूक्तस्यैकादशस्य^(ख) च ।

चयोदशं जागतं तु सूक्तं भग्नदशं^(ग) च यत् ॥७॥

तयोः पूर्व^(घ) त्रिष्टुबन्तं प्रकर्ष्यन्तमथोत्तरम्^(ङ) ।

चतुर्थस्यानुवाकस्य प्रगाथा वार्धता^(च) ह्रचाः ॥८॥

सूक्तस्यानुष्टुबन्तस्य^(छ) चतुर्थस्यादितस्तु यः ।

मास्तस्त्वत्र गायचसृचः सान्तपना^(ज) इति ॥९॥

एकादशा^(झ)दौ सूक्तस्य द्विपदाः प्रथमस्य तु ।

एकादशस्य तिस्रो^(ञ)ऽन्या गाययो नव^(ट)वाहितः ॥१०॥

प्रगाथा वार्धताः श्रेष्ठाः^(ड) पुरउष्णिक्तु षोडशी^(ण) ।

चयोदशं^(ढ) तु वैराजमृचाबुद्धृत्य तत्तमे^(त) ॥११॥

पञ्चमस्यानुवाकस्य गायत्रं सूक्तमुत्तमम्^(थ) ।

एकादशे^(द) चतुर्थे^(ध) च प्रगाथा वार्धतासृचाः ॥१२॥

ऐन्द्रावरुणे द्वे सूक्ते^(न) दशर्चे जागते उभे ।

- (क) सू० ४१, ऋ० १ । (ख) सू० ४४, ऋ० १ । (ग) सू० ५० ।
 (घ) सू० ४६ । (ङ) सू० ५०, ऋ० ४ । (च) सू० ५६, ऋ० ३, ५ ।
 (छ) सू० ५६, ऋ० १२ । (ज) सू० ५६, ऋ० ६, १०, ११ । (झ) सू०
 ५६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११ । (ञ) सू० ६६, ऋ०
 १०, १८, १९ । (ट) सू० ६६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८ ।
 (ठ) सू० ६६, ऋ० १०, ११, १२, १३, १४, १५ । (ड) सू० ६६, ऋ० १६ ।
 (ढ) सू० ६८, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ण) सू० ६८, ऋ० ८, ९ ।
 (त) सू० ८६ । (थ) सू० ८६, ऋ० १, ३, ५ । (द) सू० ७४, ऋ० १,
 ३, ५ । (ध) सू० ८२, ८३ ।

उत्तमस्य तु सूक्तस्य दशमी निचदुत्तमा^(क) ॥१३॥
 षष्ठस्य त्वनुवाकस्य प्रगाथो वार्हतो^(ख) हृचः ।
 एका^(ग) प्रस्तारपङ्क्तिश्च सप्तमस्यादितस्तृचः ॥१४॥
 गायत्र्य उत्तरास्तिस्रः^(घ) पार्जन्यं च त्रयोदशम्^(ङ) ।
 पञ्चमं^(च) चोत्तमामेका^(ज) मुद्धृत्यर्चमनुष्टुभम् ॥१५॥
 उत्तमस्योत्तमा^(झ) नुष्टुजगत्यष्टादशी^(ञ) निचत् ।
 एकविंशीचयोविंशी^(ट) तयोभे सप्त^(ड) वादितः ॥१६॥
 उपोत्तमा तु सूक्तस्य प्रथमैका^(ण) स्यनुष्टुप् ॥
 इति सप्तमं मण्डलम् ॥

—

(क) सू० ८८, ऋ० ५ । (ख) सू० ८६, ऋ० १, २ । (ग) सू० ८६,
 ऋ० ३ । (घ) सू० ८६, ऋ० ४, ५, ६ । (ङ) सू० १०२ । (च) सू०
 ८४ । (छ) सू० ८४, ऋ० १२ । (ज) सू० १०४, ऋ० ३४ । (झ)
 सू० १०४, ऋ० १८ । (ञ) सू० १०४, ऋ० २१, २३ । (ट) सू० १०४,
 ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ठ) सू० १०३, ऋ० १ ।

अथाष्टमं मण्डलम् ।

प्रथमस्यानुवाकस्य गायत्रे मण्डलेऽष्टमे ।

द्विचिष्टुवन्तं^(क) प्रथमं द्विप्रगाथादि^(ख) वार्हतम् ॥१॥

द्वतीयै^(ग) च चतुर्थै^(घ) च प्रगाथा वार्हता इषाः ।

द्वतीयस्य दृष्टव्यन्त्या^(ङ) गायत्र्यौ द्वे उपोत्तमे^(च) ॥२॥

पुरउष्णिक् चतुर्थस्य सूक्तलैकोत्तमा^(ज) निचूत ।

पञ्चमस्य तु सूक्तस्य दृष्टव्यौ द्वे उपोत्तमे^(झ) ॥३॥

यं मे दुः^(झ) स्वादवः सोमा^(ञ) माकिरेने^(ट) त्वत्पुमः ।

द्वतीयश्च^(ड) चतुर्थश्च^(ढ) सूक्ते आनुष्टुभे उभे ॥४॥

द्वितीयस्यानुवाकस्य तत्र काश्चिदुचोऽन्यथा ।

चतुर्थं सूक्ते प्रथमा^(ण) पष्ठी^(त) पञ्चदशी^(थ) च या ॥५॥

चतुर्दशी^(द) चतुर्थी^(ध) च बृहत्याः पञ्चमी^(न) ककुप् ।

चिष्टु^(प) विराड्^(फ) जगत्ये^(ब) व दशमीप्रभृतिस्तृचः ॥६॥

(क) सू० १, ऋ० ३३, ३४ । (ख) सू० १, ऋ० १, २ । (ग) सू० १, ऋ० ३ । (घ) सू० १, ऋ० ४ । (ङ) सू० ३, ऋ० २४ । (च) सू० ३, ऋ० २२, २३ । (ज) सू० ४, ऋ० २१ । (झ) सू० ५, ऋ० २०, २८ । (ञ) सू० ३, ऋ० २१ । (ट) सू० २, ऋ० २८ । (ड) सू० ५, ऋ० ३६ । (ढ) सू० ८ । (ण) सू० ६, ऋ० १ । (त) सू० ६ । (थ) सू० ६, ऋ० ५ । (द) सू० ६, ऋ० १५ । (ध) सू० ६, ऋ० १४ । (न) सू० ६, ऋ० १० । (प) सू० ६, ऋ० ११ । (फ) सू० ६, ऋ० १२ ।

गायत्रौ परिशिष्टानां द्वितीयान्यौ^(क) इचावुभौ ।

पञ्चमस्य^(ख) वृहत्याभ्यां मध्येज्योति^(ग)रनुष्टुबृक्^(घ) ॥७॥

आक्षारपङ्क्ति^(ङ)वार्हतः^(च) प्रगाथस्यैवष्टम्बिधिः ।

षष्ठस्य त्वत्तमा^(ज) त्रिष्टुप्प्रतिष्ठा प्रथमा^(झ)नित्तत् ॥८॥

द्वितीया^(झ)वर्धमाना तु सूक्तमुत्तर^(ञ)मौष्णिहम् ।

प्रथमस्य^(ञ) तृतीयस्य^(ट) षष्ठ^(ड)मौष्णिहमेव हि ॥९॥

तृतीयस्यानुवाकस्य प्रगाथे काकुभे उभे ।

उत्तमोपोत्तमे^(ड) सूक्ते तत्र कायिदृचोऽन्यथा ॥१०॥

उपोत्तमे सप्तविंशौ^(ण) द्विपदैकोत्तमास्त्रिमाः ।

उष्णि^(ण)कृतोष्टतयौ^(च) च ककु^(च)पङ्क्ति^(घ)श्च ता चचः ॥११॥

वास्तोष्पते भुवे^(न)लोष प्रगाथो वार्हतो वृचः ।

चतुर्थस्यानुवाकस्य प्रगाथाः काकुभा नव^(प) ॥१२॥

आधे सूक्ते द्वितीये तु वक्ष्यते विधिराशिने ।

चय^(प) प्रगाथा वार्हताः प्रगाथाः काकुभास्त्रयः^(प) ॥१३॥

(क) सू० ६, ऋ० २, २१ । (ख) सू० १०, ऋ० १, ५ । (ग) सू० १०, ऋ० २ । (घ) सू० १० ऋ० ३ । (ङ) सू० १० ऋ० ४ । (च) सू० १० ऋ० ६ । (ज) सू० ११, ऋ० १० । (झ) सू० ११, १ । (ञ) सू० ११ ऋ० २ । (ट) सू० १२ । (ड) सू० १३ । (ण) सू० १४ । (च) सू० १८ । (ज) सू० १९, २० । (झ) सू० १९, ऋ० २७ । (ञ) सू० १९, ऋ० ३४ । (ट) सू० १९, ऋ० ३५ । (ड) सू० १९, ३६ । (ण) सू० १९, ३७ । (च) सू० १७, ऋ० १४, १५ । (प) सू० २१, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९ । (घ) सू० २२, ऋ० १, २, ५ । (व) सू० २२, ऋ० १३, १४, १५ ।

तेषां मध्ये दृष्ट्येका^(क) त्वनुष्टुप्काकुम्भहचः^(ख) ।
 ककुप्^(ग) च मध्येज्योति^(घ)स्य षड्भिमा श्रौष्णिहान्यतः ॥ १४ ॥
 परं चत्वारि^(ङ) सूक्तानि यानि विद्यमना जगौ ।
 यत्पाष्टच्छाद्^(च)युच्छाहि त्व^(ज)मुद्धृत्यैते अनुष्टुभौ ॥ १५ ॥
 उष्णिग्गर्भा च गायत्री सूक्ते तावामुपोत्तमा^(झ) ।
 युवोःसूक्ते चतस्र^(ञ)स्य पौड्याद्या षडस्रथा ॥ १६ ॥
 उत्तमा^(ट) चैकविंशी^(ड) च मताः पद्मायत्र्यो मताः ।
 अग्निस्त्वये तु सूक्तस्य प्रगाथा वार्हता द्विचाः^(ण) ॥ १७ ॥
 ये चिंशतीति सूक्तेऽभिंयतुर्षो^(त) पुरउष्णिग्मक् ।
 उत्तमस्य द्वितीया^(थ) च तृतीया^(द) दृष्टती मिष्टत् ॥ १८ ॥
 अनुष्टुबुत्तमा^(न) बभ्रु^(ध)रेकस्तु दैपदं परम् ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य सूक्तस्य प्रथमस्य तु ॥ १९ ॥
 दशम्येका^(प)पादनिष्टचतस्रो^(य)ऽन्यास्तु पङ्क्तयः ।
 अग्निं वो^(र)वीतिहोत्रे^(व)त्युचावेते अनुष्टुभौ ॥ २० ॥

(क) सू० २२, ऋ० १० । (ख) सू० २२, ऋ० ८, ९ । (ग) सू० २२, ऋ० ११ । (घ) सू० २२, ऋ० १२ । (ङ) सू० २३, २४, २५, २६ । (च) सू० २४, ऋ० १० । (ज) सू० २६, ऋ० २० । (झ) सू० २५, ऋ० २३ । (ञ) सू० २६, ऋ० १६, १७, १८, १९ । (ट) सू० २६, ऋ० २५ । (ड) सू० २६, ऋ० २१ । (ण) सू० २७, ऋ० १, ३, ५, ७, ८, ११, १३, १५, १७, १८, २१ । (त) सू० २८, ऋ० ४ । (थ) सू० २०, ऋ० २ । (द) सू० ३०, ऋ० ३ । (ध) सू० ३०, ऋ० ४ । (प) सू० २८ । (य) सू० ३१, ऋ० १० । (र) सू० ३१, ऋ० १५, १६, १७, १८ । (व) सू० ३१, ऋ० १४ । (व) सू० ३१, ऋ० ८ ।

द्वतीयश्च^(१) चतुर्थश्च^(२) वार्धनानुष्टुभे तयोः ।
उभयोरेव गायत्रः षोडशी^(३) प्रधत्तिस्तुचः ॥२१॥
अथः पञ्चस्र मे^(४) त्रैत्रानावर्धतेऽनुष्टुबुत्तमा ।
उपरिष्टाज्ज्योतिष^(५)न्तु पङ्क्तिस्त्वृक्कस्य पञ्चमी ॥२२॥
द्वाविंशत्या^(६) च मध्येऽस्ति महा च दृष्टती^(७) तयोः ।
अवितासौ^(८)ति शक्यैः पञ्चहापङ्क्तिरत्तमा^(९) ॥२३॥
जागतं यन्महापाङ्क्तं प्रेदं^(१०) सूक्तमिति स्मृतम् ।
तस्यैकातिजगत्याद्या^(११) महापाङ्क्तानि तान्य^(१२)पि ॥२४॥
अग्निमस्तोयु^(१३)पक्रम्य चौणि सूक्तानि तत्र तु ।
इन्द्राग्नी युव^(१४)मित्यस्य द्वितीया शकरी निचत् ॥२५॥
विष्टुबस्योत्तमा^(१५)चैका सूक्तमभ्यासदुत्तरम् ।
चैष्टुभा^(१६)नुष्टुभौ^(१७) ज्ञेयौ तस्य पूर्वोत्तरौ दृष्टौ ॥२६॥
यष्टस्य त्रुवाकस्य महापाङ्क्तं वशात्परम्^(१८) ।
स्वादो^(१९)स्तु चैष्टुभं सूक्तं जगती तत्र पञ्चमी^(२०) ॥२७॥

(अ) सू० ३३ । (ख) सू० ३४ । (ग) सू० ३५, ३६, अ० १६, १७, १८ । (घ) सू० ३७, अ० १९ । (ङ) सू० ३५ । (च) सू० ३५, अ० २२, २४ । (ज) सू० ३५, अ० २३ । (झ) सू० ३६, अ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (ञ) सू० ३६, अ० ० । (ट) सू० ३७ । (ठ) सू० ३७, अ० १ । (ड) सू० ३७, अ० २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ढ) सू० ३८, ३९, ४० । (ण) सू० ४०, अ० २ । (त) सू० ४०, अ० १२ । (थ) सू० ४२, अ० १, २, ३ । (द) सू० ४२, अ० ४, ५, ६ । (ध) सू० ४० । (न) सू० ४० । (प) सू० ४०, अ० ५ ।

जनचिंगी^(क) चयोविंगी^(ख) दशमी^(ग) चोत्तमा^(घ) च या ।
 षष्ठी^(ङ) चैतास गाययश्चतसस्तादितो^(च) वग्रे ॥२८॥
 चयोदशी तु द्विपदा^(ज) चिंगी चानुष्टुब^(झ)ष्टमी ।
 सतोदृत्यो^(झ) षड्विंशी नवमी च सृते उभे ॥२९॥
 द्वादशी तस्य सूक्तस्य विपरीते^(ञ)ति श्रवता ।
 एकचिंगी विराडुष्णिक^(ट) पञ्चमी तु ककु^(ठ)निष्ठत् ॥३०॥
 ददौरेक्^(ड)इति तेषा ककुन्यङ्गुगिरा^(ण)निष्ठत् ।
 द्वाविंशी चैकविंशी च चतुर्विंशी च पङ्क्तय^(क) ॥३१॥
 उपोत्तमा ॥ श्रिष्टाः स्रुष्टृत्योऽन्या वग्रे नव^(ख) ।
 एषा पिपौलिका^(ग)मध्ये दृष्ट्यासु चतुर्दशी ॥३२॥
 ये पातयन्ते अग्नभि^(घ)रुपरिष्टादृष्ट्यसौ ।
 विंशेषा विषमपदा^(ङ) विंशेषा दृष्टीष्वपि ॥३३॥
 सप्तमस्यानुवाकस्य द्वे सूक्ते प्रथमे तयोः ।

(१) न्यङ्गुगिरा इति क-चिज्जिनपुल्लके पद्यते । त्रिपिञ्जरप्रमादक्षतो-
 ऽयं पाठः ।

(क) सू० ४६, ऋ० २८ । (ख) सू० ४६, ऋ० २३ । (ग) सू० ४६,
 ऋ० १० । (घ) सू० ४६, ऋ० ३३ । (ङ) सू० ४६, ऋ० ६ । (च)
 सू० ४६, ऋ० २, ३, ४, ५ । (ज) सू० ४६, ऋ० १३, ३० । (झ) सू०
 ४६, ऋ० ८ । (ञ) सू० ४६, ऋ० ८, २६ । (ट) सू० ४६, ऋ० १२ ।
 (ठ) सू० ४६, ऋ० ३१ । (ड) सू० ४६, ऋ० ५ । (ण) सू० ४६, ऋ०
 १५ । (क) सू० ४६, ऋ० २१, २२, २४ । (ख) सू० ४६, ऋ० १, ७,
 ११, १८, २४, २७, २८, ३२ । (ग) सू० ४६, ऋ० १४ । (घ) सू०
 ४६, ऋ० १८ । (ङ) सू० ४६, ऋ० २० ।

अग्नेयेन्द्रे तथा भार्गवे^(क) प्रगाथा^(ख) वार्हता^(घ) हृषाः ॥ ३४ ॥

द्वितीये वार्हतः पाङ्क्ते सप्तमी^(ग) प्रभृतिस्तृषः ।

चतुर्थस्तोत्तमा^(घ) चिष्टुपचतस्रोऽन्या^(च) अनुष्टुभः ॥ ३५ ॥

प्रथमा च चतुर्थी च पञ्चमी सप्तमी च या ।

सप्तमेऽनुष्टुभ^(च)न्ते तु प्रगाथा वार्हता हृषाः ॥ ३६ ॥

आनुष्टुभान्तु चत्वारः^(च) प्रगाथा आदितस्तृषाः ।

नवमस्यैव सूक्तस्य सूक्ते त्वानुष्टुभे परे ॥ ३७ ॥

गायत्री द्विबृहद्व्यन्ते चतुर्थी^(च) प्रभृतिस्तृषः ।

द्वितीया पादतोऽनुष्टु^(घ)बुष्णिगचरसम्पदा ॥ ३८ ॥

पङ्क्तिस्त्रैकादशी तस्य^(च) षोडशी^(१) च निष्टत्पदा ।

अष्टमस्यानुवाकस्य चिप्रगाथादि वार्हतम् ॥ ३९ ॥

ऐन्द्र हि प्रथम^(क) सूक्तं त्वार्यस्य पुष्टत्पन्नम् ।

तस्योष्णिक्पुरवष्णिहो^(ग)र्मष्टेऽनुष्टु^(घ)बुपोत्तमा^(घ) ॥ ४० ॥

हृषाः प्रगाथा वार्हता द्वितीयस्तोत्तमा^(घ)स्तयः ।

(१) योवप्रोति ह्य चिञ्जितपुस्तके मस्यते ।

(क) सू० ४६, अ० १, २, ५, ७, ८ । (ख) सू० ४६, अ० २, ३, ६, ७, १० । (ग) सू० ५१, अ० ७, ८, ९ । (घ) सू० ५२, अ० १० । (ङ) सू० ६१, अ० १, ३, ५, ७ । (च) सू० ५५, अ० ५ । (ज) सू० ६८, अ० १, ३, ७, १० । (झ) सू० ६८, अ० ३, ५, ६ । (झ) सू० ६८, अ० २ । (ञ) सू० ६८, अ० ११, १६ । (ट) सू० ७० । (ठ) सू० ७०, अ० १३ । (ड) सू० ७०, अ० १५ । (ढ) सू० ७०, अ० १७ । (ड) सू० ७१, अ० १०, ११, १२, १३, १४, १५ ।

अनुष्टुभास्तु चत्वारः^(क) प्रगाथा आदितस्तुचाः ॥४१॥

पञ्चमस्योत्तमाश्चास्य तिस्रो^(ख)ऽनुष्टुभ ईरिताः ।

विश्वेत्ता विष्णु^(ग)रित्येष प्रगाथो वार्हता हृचः ॥४२॥

नवमप्रभृतौनान्तु सूक्तानां पृथगुत्तमाः ।

दृष्टव्य^(घ)नुष्टु^(ङ)त्रिष्टुप्^(च) च त्रयाणां कथिता ऋचः ॥४३॥

नवमस्यानुवाकस्य प्रगाथा वार्हता हृचाः ।

त्रेधास्तुर्णां सूक्तानां षष्ठा^(ज)दे जागतात्परम् ॥४४॥

अनुष्टुभो दृष्टव्यन्तस्तृचो यज्जा यथा^(झ) इति ।

अनुष्टुभं त्रिपङ्क्त्यादि कन्या वाः^(ञ) सूक्तमुत्तरम् ॥४५॥

पान्त^(ट)मित्यस्य सूक्तस्य प्रथमैका तत्तुष्टुदृक् ।

दशमस्यानुवाकस्य षष्ठमे चैष्टुभे पुनः ॥४६॥

षष्ठ्ये^(ड)का जगती तस्याः पर अनुष्टुभस्तृचः^(ढ) ।

अनुष्टुभा द्वितीया^(ण) दे परे चैष्टुभवार्हते^(त) ॥४७॥

अनयोस्त्रैष्टुभे सूक्ते या चतुर्थी विराड्^(थ)सौ ।

उभौ त्वतिजगत्यादौ^(द) वार्हतस्थोत्तमे हृचौ^(ध) ॥४८॥

(क) सू० ७४, ऋ० १, ४, ७, १० । (ख) सू० ७४, ऋ० १३, १४, १५ ।

(ग) सू० ७४, ऋ० १०, ११ । (घ) सू० ७८, ऋ० १० । (ङ) सू० ७८,

ऋ० ८ । (च) सू० ८०, ऋ० ८ । (छ) सू० ८६ । (ज) सू० ८८, ऋ०

४, ६, ७ । (झ) सू० ८१ । (ञ) सू० ८२, ऋ० १ । (ट) सू० १००,

ऋ० ६ । (ठ) सू० १००, ऋ० ७, ८, ९ । (ड) सू० ८५ । (ढ) सू०

८६, ८७ । (ण) सू० ८६, ऋ० ४ । (त) सू० ८७, ऋ० १०, १२ ।

(थ) सू० ८७, ऋ० ८ ।

उपरिष्ठादार्हतयोस्तयोः पूर्वः^(क) प्रतीयताम् ।
 उत्तरस्य हृत्स्थस्याद्या^(ख) विष्टुवन्त्या^(ग) जगत्पि ॥४८॥
 प्रगाथं वार्हतं सूक्तं पष्ठं पञ्चममौष्णिहम्^(घ) ।
 अन्त्यामवम्यौ^(ङ) सूक्तेऽस्मिन् पञ्चमे पुरउष्णिहौ ॥५०॥
 उपोत्तमे सप्तमे च चतस्रः^(च) काकुभाः सताः ।
 अष्टमे चित्रिष्टुवन्ते^(छ) प्रगाथा वार्हता हृत्वा^(ज) ॥५१॥
 गायत्री तु द्वितीया^(झ) च दृष्ट्यन्या चयोदप्रो^(ञ) ।
 एका सतोदृष्ट्यस्य चतुर्थी^(ट) सा प्रतीयताम् ॥५२॥
 उत्तमस्योत्तमा^(ठ) तुष्टुविराड्रूपा तु पञ्चमी^(ड) ।
 सतोदृष्ट्यस्तस्यैव सप्तम्याद्ययुजन्तृचः^(ण) ॥५३॥
 ककुवगायत्री च ककुवष्टम्यादौ युजन्तृचः^(त) ।
 अन्त्याः मिष्टा दृष्ट्यन्तु विष्टोयास्तु च चादितः^(थ) ॥५४॥

इति अष्टमं मण्डलम् ।

(क) सू० ८०, अ० ११ । (ख) सू० ८०, अ० १४ । (ग) सू० ८०, अ० १५ । (घ) सू० ८८, ८९ । (ङ) सू० ८८, अ० ८, १२ । (च) सू० ८८, अ० ०, ८, १०, ११ । (छ) सू० १०१, अ० १४, १५, १६ । (ज) सू० १०१, अ० २, ४, ६, ८, १०, १२ । (झ) सू० १०१, अ० २ । (ञ) सू० १०१, अ० १३ । (ट) सू० १०१, अ० ४ । (ठ) सू० १०२, अ० १४ । (ड) सू० १०२, अ० ५ । (ण) सू० १०२, अ० ०, ८, ११ । (त) सू० १०२, अ० ८, १०, १२ । (थ) सू० १०२, अ० १, २, ३, ४, ६, १३ ।

अथ नवमं मण्डलम् ।

गायत्रं यावमानौनां षष्ठि सूक्तानि सप्त च ।

पञ्चमस्याच सूक्तस्य चतस्रो^(क)ऽन्या अनुष्टुभः ॥१॥

पवस्र सोममन्दयं^(ख)चित्येष द्वैपदस्तृचः ।

अतिवारान^(ग)लाय्यस्य^(घ) द्वे एते पुरउष्णिहो ॥२॥

उपोत्तमस्य चातुष्टुप्सूक्तस्याष्टादशी^(ङ) विराट् ।

सप्तविंशु^(च)त्तमे च द्वे तिस्रोऽनुष्टुभ^(छ) उत्तमे ॥३॥

अतः पराणि सूक्तानि^(ज) जागता^(झ) प्राक् प्रतुद्रवात् ।

एका त्रिष्टुभमुद्धृत्य सप्तमस्याष्टमौ^(ञ) नृचम् ॥४॥

चतुर्दश^(ट) पञ्चदश^(ठ) चत्वारि^(ड) च तथादित^(ण) ।

एतानि त्रिष्टुभन्तानि जागतेष्विति गम्यताम् ॥५॥

द्वित्रिष्टुभन्तो तत्रापि द्वितीयाष्टादशे^(त) उभे ।

त्रैष्टुभानि पराणि^(थ) प्रागभि नो वाजसतमात् ॥६॥

(१) जागतामौति भविगुमहेति ।

(क) सू० ५, ऋ० ८, ९, १०, ११ । (ख) सू० १३, १४, १५ । (ग) सू० १६, १७ । (घ) सू० १८, १९ । (ङ) सू० २०, २१, २२ । (च) सू० २३, २४ । (छ) सू० २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६ । (ज) सू० ३७, ३८ । (झ) सू० ३९, ४० । (ञ) सू० ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६ । (ट) सू० ५७, ५८ । (ठ) सू० ५९, ६० । (ड) सू० ६१, ६२ । (ण) सू० ६३, ६४, ६५, ६६, ६७ ।

पत्न्यानुष्टुभाभू^(क)र्ध्वं तेभ्यः पञ्चौष्णिहानि^(ख) च ।

मे + + + + + ॥७॥

+ + + + ॥ दृष्ट्योर्द्वादशी^(ग) तयोः ।

पोङ्गर्चस्य गायत्री^(घ) द्वितीयोत्तरया षष्ठ ॥८॥

परोतो ऽपिञ्चते^(ङ)त्यग्निन् प्रगाथा वार्धता द्वयाः ।

पोङ्गो च द्वतीया च द्वे अक्ष द्विपदे^(च)उभे ॥९॥

अष्टमी च दृष्ट्य^(छ) नवमी च निष्टत्पदा^(ज) ।

प्रगाथ काकुभ^(झ) सूक्त घतोदृतो यक्ष न^(ञ) ॥१०॥

यवमथा तु गायत्री स सुन्व^(ट) इति काकुभे ।

चैष्टुभ त्रिविराज^(ड)नमूर्ध्ववार्धत^(ढ) परम् ॥११॥

तस्मिन् पिपीलिकामध्या^(ण)न्निष्कोऽनुष्टुभ आदितः ।

अथा रुचे^(त)त्यथात्यष्ट पाङ्क्तानि^(थ) चीकृतः परम् ॥१२॥

इति नवम मण्डलम् ।

-
- (क) सू० ६८, ६९, १००, १०१ । (ख) सू० १०२, १०३, १०४, १०५, १०६ । (ग) सू० ६६, अ० १२ । (घ) सू० १०२, अ० २, ३ । (ङ) सू० १०० । (च) सू० १००, अ० २, १६ । (छ) सू० १००, अ० ८ । (झ) सू० १००, अ० ८ । (ञ) सू० १०८ । (ट) सू० १०८, अ० १३ । (ठ) सू० ११०, अ० १०, ११, १२ । (ड) सू० ११०, अ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ । (ढ) सू० ११०, अ० १, २, ३ । (ण) सू० १११ । (त) सू० ११२, ११३, ११४ ।

अथ दशमं मण्डलम् ।

त्रैष्टुभाः^(क) क्षुद्रसूक्तानामनुवाके दशोत्तराः ।
 तेषामाद्यस्य नवमे गायवेऽन्ते त्वनुष्टुभौ^(ख) ॥१॥
 एकादशे पञ्चदशे षड्^(ग)चैकादशृ^(घ)गादितः ।
 त्रयोदशस्यै^(ङ)कान्या जगत्पदा निचत्पदाः ॥२॥
 चतुर्दशस्य सूक्तस्य दृष्ट्यै^(च)का क्षुपोत्तमा ।
 त्रयोदशौचतुर्दश्यावुत्तमा चेत्यनुष्टुभः^(ज) ॥३॥
 उत्तमस्य तु सूक्तस्य चतस्रोऽन्या अनुष्टुभः^(झ) ।
 द्वितीयस्यानुवाकस्य सूक्तमानुष्टुभं^(झ) विदुः ॥४॥
 तृतीयं यदि हाष्ट्रचै षष्ठ्या गायत्र्या^(ञ) विना ।
 अनुष्टु^(ट)नु द्वितीयस्य प्रथमस्य च योत्तमा ॥५॥
 एकादशौ द्वितीयस्य ततः प्रस्तारपङ्क्ति^(ड)र्षेक्ष् ।
 उपोत्तमा तु पूर्वस्य पुरस्ताब्बृहती^(ड) विराट् ॥६॥

-
- (क) सू० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १० । (ख) सू० ८, ऋ० ८, ९, १० । (ग) सू० ११, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६ । (घ) सू० १५, ऋ० ११ । (ङ) सू० १३, ऋ० ५ । (च) सू० १४, ऋ० १५ । (ज) सू० १४, ऋ० १३, १४, १६ । (झ) सू० १६, ऋ० ११, १२, १३, १४ । (झ) सू० १६, २०, २१, २२, २३, २४, २५, २६ । (ञ) सू० १८, ऋ० ६ । (ट) सू० १७, ऋ० १४ । सू० १८, ऋ० १४ । (ठ) सू० १८, ऋ० ११ । (ड) सू० १७, ऋ० १३ ।

उपान्म्या तु द्वितीयस्य षष्ठी या सप्तमस्य च ।
 धरी चक्षेति तिस्रस्य जगत्स्यः^(क) पद्य ता इमाः ॥७॥
 पद्यमी तस्य सूक्तस्य त्रिष्टुप्^(ख)वाभिषारिणी ।
 ऊर्ध्वमानुष्टुभादाद्या विमदस्य दशाचरा^(ग) ॥८॥
 अनुष्टुप्^(घ) च ढक्षौ च द्वौ गायत्रौ^(ङ) नवमो विराट्^(च) ।
 विमदस्य सप्तोदकाः सर्वा आक्षारपङ्क्तयः^(ज) ॥९॥
 षष्ठे पुरस्ताद्धार्यते^(झ) त्रिष्टुप्^(ञ्)न्ते कुक्ष्युते ।
 सप्त्या चिदानस्त्वं नस्तु तिस्र एता अनुष्टुभः^(ट) ॥१०॥
 आनुष्टुभं^(ड) तु दशमं तत्र प्रथमया सह ।
 वर्षेभ्यो महीत्युष्णिगा^(ण)नुष्टुभ्यो^(त)व पादतः ॥११॥
 अन्य एवानुष्टुभं सोऽपि युवं प्रके^(थ)ति यस्तृचः ।
 द्वितीयस्यानुवाकस्य प्र सु गन्तेति पद्य च ॥१२॥
 सप्तमी चाद्यसूक्तस्य जगत्स्यः^(द) पञ्चिमा चक्षः ।
 चतुर्थस्य तु सूक्तस्य द्वितीयप्रभृतिर्द्विचः ॥१३॥

(क) सू० १८, अ० १२, । सू० २३, अ० २, ३, ४, ६ । (ख) सू० २६, अ० ५ । (ग) सू० २०, अ० १ । (घ) सू० २०, अ० २ । (ङ) सू० २०, अ० ३, ४, ५, ६, ७, ८ । (च) सू० २०, अ० ९ । (ज) सू० २२, २३, २४, २५, २६ । (झ) सू० २२, अ० १०, ११, १२, १३, १४ । (ञ) सू० २२, अ० १५ । (ट) सू० २२, अ० ५, ७, ८ । (ड) सू० २६ । (ण) सू० २६, अ० १, ३ । (त) सू० २६, अ० ३, ५, ८ । (थ) सू० २४, अ० ४, ५, ६ । (द) सू० २२, अ० १, २, ३, ४, ५ । सू० १४, अ० ७ ।

प्रगाथो वार्द्धत^(क)स्त्रुस्मात्परा गायत्र्य^(ख)स्तु षट् ।

जागतान्य^(ग)स्य सूक्तानि पञ्चमादधि सप्त तु ॥१४॥

एकां चिष्टुभ^(घ)मुद्धृत्य सौर्यस्य दग्गमीष्टचम् ।

षष्ठसप्तमयोद्यान्ते^(ङ) दग्गमस्य च त्वत्तमाम्^(च) ॥१५॥

चतुर्थस्यानुवाकस्य जागते^(ज) प्रथमे उभे ।

उद्धृत्यान्ते तयोः पूर्वां तिस्र्यादित उत्तरात् ॥१६॥

पष्ठञ्च सप्तमश्चैते जागते^(झ) तत्र षष्ठतः ।

उद्धृत्यान्ते सप्तमीञ्च द्वितीयान्ते च सप्तमात् ॥१७॥

अष्टमस्य च सूक्तस्य जागत^(ञ)स्त्रुत्तमो द्वयः ।

एते त्वचाभिसारिण्यौ^(ट) के ते नर इति क्षमौ ॥१८॥

पञ्च चैकादशिन्यान्त्या जगत्^(ड)स्त्रुष्टमीं विना ।

चतुर्दशस्य जागत^(ण)चतुर्थीप्रभृतिस्तृचः ॥१९॥

गायत्र्यानुष्टुभे^(त) सूक्ते मा प्रयत्त इति क्षुभे ।

आजनं तस्य पञ्चादौ गाययो^(थ)ऽनुष्टुभः^(द) पराः ॥२०॥

- (क) सू० ११, अ० २, ३ । (ख) सू० ३३, अ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ ।
 (ग) सू० २५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१ । (घ) सू० ३०, अ० १० ।
 (ङ) सू० ३४, अ० १३, १४ । सू० ३६, अ० १६, १७ । (च) सू०
 ३८, अ० १४ । (ज) सू० ४३, अ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९ । सू०
 ४४, अ० ४, ५, ६, ७, ८, ९ । (झ) सू० ४८, अ० १, २, ३, ४, ५, ६,
 ७, ८, ९ । सू० ४९, अ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १० । (ञ) सू०
 ५०, अ० ६, ७ । (ट) सू० ५०, अ० ३, ४ । (ड) सू० ५३, अ० ६,
 ७, ८, ९, १०, ११ । (ण) सू० ५६, अ० ४, ५, ६ । (त) सू० ५७, ५८ ।
 (थ) सू० ६०, अ० १, २, ३, ४, ५ । (द) सू० ६०, अ० ६, ७,
 १०, ११, १२ ।

ग्रं रोदसी यथा युगं यथेयमिति पङ्क्तयः^(क) ।
 अथ द्वे इति श्लोका महापङ्क्ति^(ख)र्हि पट्पदा ॥२१॥
 विराट्पूर्वा^(ग) समिन्नेति चिष्टुष्पङ्क्त्युत्तरैव वा ।
 पञ्चमस्यानुवाकस्य चत्वारि प्रागुपोत्तमा ॥२२॥
 जागतान्यु^(घ)चमुद्गत्य यां मे धिय^(ङ)मिति त्विमाम् ।
 पूर्वयोः उत्तमे^(च) चर्षा परयोः उत्तमा^(ज)मृचम् ॥२३॥
 द्वितीयेऽनुष्टुब^(झ)ष्टम्या नवम्या सह पञ्चमी ।
 ह्रस्वोऽस्य षष्ठीप्रभृतिः प्रगाथो बार्हतो^(ञ)मतः ॥२४॥
 दशमी तस्य गायत्री^(ट) जगत्यो^(ड)न्या विनोत्तमाम् ।
 षष्ठस्य तनुवाकस्य जागते^(ढ) सप्तमाष्टमे ॥२५॥
 नवमी च तृतीयस्य प्रथमे चादितो ह्रस्वः ।
 नवमस्य पञ्चमी च दशमस्य च जागतः^(ण) ॥२६॥
 ज्ञेयो द्वितीयया साकं पञ्चमीप्रभृतिसूचः ।
 उपोत्तमस्य सूक्तस्य तथा प्रथमया सह ॥२७॥

(क) सू० ५६, ऋ० ८ । सू० ६०, ऋ० ८, ९ । (ख) सू० ५६, ऋ० ९ ।
 (ग) सू० ५६, ऋ० १० । (घ) सू० ६२, ६३, ६५, ६६ । (ङ) सू० ६४,
 ऋ० १२ । (च) सू० ६२, ऋ० १०, ११ । सू० ६२, ऋ० १६, १७ ।
 (झ) सू० ६५, ऋ० १५ । सू० ६६, ऋ० १५ । (ज) सू० ६२, ऋ० ५, ८,
 ९ । (झ) सू० ६२, ऋ० ६, ७ । (ञ) सू० ६२, ऋ० १० । (ट) सू०
 ६२, ऋ० १, २, ३, ४ । (ठ) सू० ७५, ७६ । (ड) सू० ७१, ऋ० ९ ।
 सू० ६६, ऋ० १, २ । सू० ७७ ऋ० ५ । सू० ७८, ऋ० २, ५, ६, ७ ।
 सू० ८३, ऋ० १ ।

उत्तमस्य चतस्रोऽन्या जगत्य^(क) इति गम्यताम् ।
 सप्तमस्यानुवाकस्य आद्यमानुष्टुभं^(ख) सृतम् ॥२८॥
 अस्मिन् नवो नवस्तिष्ठो द्वे द्वे गृभ्णाम्यनृचराः ।
 यदग्निनाघोरचक्षुः पूषा त्वा त्रिष्टुभो^(ग) दश ॥२९॥
 आ नः प्रजां जगत्य^(घ)स्ताः पूर्वापरमिह प्रियम् ।
 दृष्टमेतदि^(ङ)ति ह्येषा वृहती न्यङ्कुसारिणी ॥३०॥
 षष्ठ्यानुष्टुभं^(च) सूक्तं तस्यैका त्रिष्टुबु^(ज)त्तमा ।
 तृतीयस्य च सूक्तस्य चतस्रोऽन्या अनुष्टुभः^(झ) ॥३१॥
 पाङ्क्त^(झ)मस्य द्वितीयन्तु तत्राप्येवं निबोधिता ।
 अष्टमस्यानुवाकस्य प्रथमे जागते^(ञ)उभे ॥३२॥
 तथा चतुर्थ^(ट) षष्ठश्च^(ठ) पूर्वाद्वृत्त्य त्तत्तमाम्^(ड) ।
 चतुर्थात्पञ्चमौ चान्यां सप्तमौ^(ण) च व्यपास्य तु ॥३३॥
 षष्ठादन्या^(ण)स्तु तिस्रश्च भिषगानुष्टुभं^(त) परम् ।
 महि^(प)प्रस्तारपाङ्क्ते तु पुरस्ताद्वृहती^(द) परा ॥३४॥

(क) सू० ८४, ऋ० ४, ५, ६, ७ । (ख) सू० ८५ । (ग) सू० ८५,
 ऋ० १४, १६, २०, २१, २३, २४, २६, ३६, ३७, ४४ । (घ) सू० ८५,
 ऋ० १८, २०, ४३ । (ङ) सू० ८५, ऋ० ३४ । (च) सू० ८० । (ज)
 सू० ८०, ऋ० १५ । (झ) सू० ८०, ऋ० २२, २३, २४, २५ । (झ) सू०
 ८६ । (ञ) सू० ८१, ८२ । (ट) सू० ८४ । (ठ) सू० ८६ । (ड) सू०
 ८१, ऋ० १५ । (ढ) सू० ८४, ऋ० ५, ७, १४ । (ण) सू० ८६, ऋ०
 ११, १२, १३ । (त) सू० ८७ । (थ) सू० ८३ । (द) सू० ८३,
 ऋ० १५ ।

यज्ञे यज्ञे च विशेषां भावन्तं ता अनुष्टुभः^(क) ।
 न्यङ्कुसारिष्ये तं ग्रंथं^(ख) ह्यधनः पङ्क्तिरचरैः^(ग) ॥३५॥
 नवमस्यानुवाकस्य षष्ठसूक्तमिहौष्ठिहम्^(घ) ।
 तस्मिन् पिपीलिकामध्ये^(ङ) धरी वज्रमिमे ह्यृचौ ॥३६॥
 प्रथमा वास्य गायत्री^(च) चिष्टुव^(छ)स्योत्तमा पुनः ।
 नवम्यन्ते द्वितीयस्य चतुर्थीं चाष्टमस्य च ॥३७॥
 षोडशस्येन्द्र वृष्टेति जगत्य^(ज)स्तास्यतुर्दश ।
 मध्येगायत्र्यो^(झ) ह्यहती^(ञ) निरा हावानिति द्वयोः ॥३८॥
 सुहस्रस्य दृष्ट्या^(ट)द्या तृतीया चोत्तमा च या ।
 पुनर्वै प्रेता जयता पुनर्दावेत्यनुष्टुभः^(ड) ॥३९॥
 दशमस्यानुवाकस्य गायत्री^(ण) षष्ठसप्तमे ।
 प्रथमं जागतं^(त) सूक्तं शक्यन्तं^(थ)च विष इत् ॥४०॥
 उद्धृत्य प्रथमादनया^(द) मितरस्मादुपोत्तमाम्^(ध) ।
 द्वितीयस्य चतुर्थीका जगती^(न) चाच कथ्यते ॥४१॥

- (क) सू० ८३, ऋ० २, ३, १३ । (ख) सू० ८३, ऋ० ११ । (ग) सू० ८३, ऋ० ८ । (घ) सू० १०५ । (ङ) सू० १०५, ऋ० २, ७ । (च) सू० १०५, ऋ० १ । (छ) सू० १०५, ऋ० ११ । (ज) सू० १००, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११ । सू० १०१, ऋ० ८, १२ । सू० १०७, ऋ० ४ । (झ) सू० १०१, ऋ० ४, ६ । (ञ) सू० १०१, ऋ० ५ । (ट) सू० १०२, ऋ० १, ३, १२ । (ठ) सू० १०२, ऋ० १२ । सू० १०८, ऋ० ६, ७, १ । (ड) सू० ११८, ११८ । (ढ) सू० ११३ । (ण) सू० ११५, ऋ० ८ । (त) सू० ११६, ऋ० १० । (थ) सू० ११५, ऋ० ८ । (द) सू० ११४, ऋ० ४ । सू० ११६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ ।

पञ्चमस्य च सूक्तस्य जागत^(क)स्त्वादिभ्यो वृचः ।
 जागतं^(ख) दशमं सूक्तमुद्धृत्याद्याञ्च पञ्चमीम् ॥४९॥
 वाक्सूक्तस्य द्वितीया च द्वादशस्य च सप्तमी ।
 उत्तमा च विद्वयस्य जगत्य^(ग)स्ता इमा ऋचः ॥४९॥
 चतुर्दशं ह्यपरिष्टाद्दार्ढतं^(घ) तद्विजोत्तमाम् ।
 रात्रीसूक्तं तु गायत्र^(ङ)मेवमवापि गम्यताम् ॥४९॥
 एकादशेऽनुवाके तु द्वितीयं^(च) जगतीमुखम् ।
 द्वितीयस्य च सूक्तस्य चतुर्थ्यंका ननुष्टु^(झ)ट्क् ॥४९॥
 चतुर्थस्य च सूक्तस्य प्रथमा न्यङ्कुमारिणी^(ञ) ।
 उपाधोपान्धे प्रक्षारपङ्क्ति^(ट) एवावगम्यताम् ॥४९॥
 महासतोष्टय^(ठ)न्ता विराड्छपास्तु^(ड)ग्रेपिताः ।
 शाक्वर^(ण)महापाङ्क्तौ^(ण) तु पञ्चमस्यादितस्तृचौ ॥४९॥
 अक्षम्यं सु तमिन्द्रेति विष्टुव^(त)न्या निष्टत्यदा ।
 षष्ठं सूक्तं महापाङ्क्तं^(थ) तस्यैका पङ्क्ति^(द)रुत्तमा ॥४९॥

(क) सू० ११०, ऋ० १, २ । (ख) सू० १२२, ऋ० २, ३, ४, ५, ६,
 ७, ८ । (ग) सू० १२४, ऋ० ७ । सू० १२५, ऋ० २ । सू० १२८, ऋ०
 ६ । (घ) सू० १२६, ऋ० १, २, ३, ४, ५, ६, ७ । (ङ) सू० १२० ।
 (च) सू० १३०, ऋ० १ । (झ) सू० १३१, ऋ० ७ । (ञ) सू० १३२,
 ऋ० १ । (ट) सू० १३२, ऋ० २, ६ । (ठ) सू० १३२, ऋ० ७ ।
 (ड) सू० १३२, ऋ० २, ४, ५ । (ण) सू० १३३, ऋ० १, २, ३ । (त)
 सू० १३३, ऋ० ४, ५, ६ । (थ) सू० १३३, ऋ० ७ । (द) सू० १३३ ।
 (न) सू० १३३, ऋ० ७ ।

आनुष्टुभान्य^(क) तस्त्रीषि दशमन्तथ जागतम्^(ख) ।

सूक्ते तु दादशे षष्ठी चिष्टु^(ग)ज्योतिष्मतीविराट्^(घ) ॥ ४८ ॥

सतोदृश्य^(ङ)स्तिष्ठोऽन्या आद्ये विष्टारपङ्क्ति^(च)(१) ।

झनुष्टुब^(ज) तदाशेष द्विजगत्या^(झ)दि सूक्तयो ॥ ५० ॥

मध्ये चतुर्दश सूक्त तदानुष्टुभयो^(ञ)र्द्वयोः ।

गायत्री^(ट) दृश्यती^(ड) ज्ञेया सूक्ते गायत्री^(ण)परे ॥ ५१ ॥

सतो दृश्युपान्तान्धा पङ्क्ति^(त)र्विष्टारपूर्विका ।

आनुष्टुभे^(थ)परे च द्वे जागतम्^(द) तदनन्तरम् ॥ ५२ ॥

तेषा पूर्वन्तु पङ्क्तन्त^(ध) चिष्टुपन्त^(न) तु जागतम् ।

उपोत्तमस्य सूक्तस्य दृश्य^(प)स्तिष्ठ आदितः ॥ ५३ ॥

उपरिष्टाज्योतिष्मती^(य) विज्ञेये उत्तरे अथौ ।

उपान्धा जगती^(र) वाखा दद्यानुष्टुभ^(ल) सुत्तरम् ॥ ५४ ॥

(१) अन्योपरिष्टाज्योतिष्मती दादशस्यादितो दृष्य ।

विष्टारपङ्क्तं चिष्टुस्तु सतोवार्धतन्तुषः ॥ इति पाठान्तरम् ।

- (क) सू० १९५, १९६, १२० । (ख) सू० १९० । (ग) सू० १४०, ऋ० ६ । (घ) सू० १४०, ऋ० ५ । (ङ) सू० १४०, ऋ० २, ३, ४ । (च) सू० १४०, ऋ० १ । (ज) सू० १४२, ऋ० ७, ८ । (झ) सू० १४२, ऋ० १२ । (ञ) सू० १४१, १४३ । (ट) सू० १४४, ऋ० १ । (ड) सू० १४४, ऋ० २, ३ । (ण) सू० १४४, ऋ० ५ । (त) सू० १४४, ऋ० ६ । (थ) सू० १४५, १४६ । (द) सू० १४७ । (ध) सू० १४५, ऋ० ६ । (न) सू० १४७, ऋ० ५ । (प) सू० १५०, ऋ० १, २, ३ । (य) सू० १५०, ऋ० ४, ५ । (र) सू० १५०, ऋ० ४ । (ल) सू० १५१ ।

अतोऽन्यत्रैष्टुभं^(क) सर्वं यदनुक्रमिहामि तत् ।
 उत्तमस्यानुवाकस्य तुभ्येदमिति जागतम्^(ख) ॥५५॥
 तथैवास्तारपङ्क्त्य^(ग)न्तं विधादिति च जागतम्^(घ) ।
 पञ्चमश्च द्वितीयश्च सप्तमं विंशमेव च ॥५६॥
 गायत्र्याणि^(ङ) प्रवक्ष्येव महीत्यादीनि पञ्च च ।
 एकविंशश्च पञ्चदश देवास्तु द्वैपदे^(च) उभे ॥५७॥
 त्रैष्टुभं^(ज) तु विराडादि द्वैपदं पठमेतयोः ।
 एतानि त्रैष्टुभान्य^(झ) नवमं दशमं तथा ॥५८॥
 चतुर्दशं सप्तदशं तथैवाष्टादशं च यत् ।
 पतङ्गादीनि सूक्तानि त्रैष्टुभान्ये^(ञ)व सप्त तु ॥५९॥
 जगत्यानुष्टुभा^(ट) वाचे तेषामाद्यतृतीययोः ।
 पूर्वेषु पञ्चवर्गेषु दशमेऽनुष्टुप्^(ड)मुत्तमा ॥६०॥
 शिष्टान्यनुष्टुभान्ये^(ण)व सूक्तान्यस्य चतुर्दश ।
 आनुष्टुभेष्वपेक्षीति सूक्ते पङ्क्ति^(त)रिहोत्तमा ॥६१॥

(क) सू० १४०, १४८, १४९ । (ख) सू० १६७ । (ग) सू० १७०, १७१ । (घ) सू० १७०, १७१, १७२, १७३ । (ङ) सू० १५३, १५४, १५५, १५६, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२ । (च) सू० १५७, १५८ । (ज) सू० १६०, १६१, १६२, १६३, १६४, १६५, १६६ । (झ) सू० १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८२, १८३ । (ञ) सू० १५२, १५३ । (ट) सू० १६१, १६२, १६३, १६४, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९, १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८२, १८३ । (ड) सू० १६४, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९, १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८२, १८३ । (ण) सू० १६४, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९, १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८२, १८३ । (त) सू० १६४, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९, १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८२, १८३ ।

तथा द्वितीया गायत्री^(क) प्रसूनव इति लिखं ।

संभमित्युत्तमे सूक्ते तृतीया त्रिष्टुप्^(ख) च ॥ ६२ ॥

छन्दांस्यग्रेषाण्यनुकीर्तितानि

गायत्र्यादीनि चतुर्दशानि ।

तत्तद्विशेषैः सहवैदिकानि

कष्याण्यदायीनि भवन्तु मङ्गलम् ॥ ६३ ॥

इति भौनकाचार्यविरचिता छन्दोऽनुक्रमणी समाप्ता ॥

अथ अनुवाकानुक्रमणी ।

पितृदेवर्षिसाधेभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्च सर्वशः ।

आचार्येभ्यो गुरुभ्यश्च प्रणम्य प्रयतः शुचिः ॥१॥

मधुच्छन्दःप्रभृतिभिर्हविभिर्हि तपोवत्तात् ।

दृष्टानामनुवाकानाम्बहु वक्ष्याम्यतन्द्रितः ॥२॥

आदौ सूक्तपरीमाणं सङ्ख्याच्च क्रममेव च ।

मण्डले मण्डले चैव यावन्तो हि समीरिताः ॥३॥

सूक्तसङ्ख्यानुवाकानां सूक्तानाम्बुक्त्यमाक्षिताः ।

पादाक्षरसमात्रायं कन्दस्तेव प्रतिष्ठितम् ॥४॥

एकैकमनुवाकन्तु खिलानि ब्राह्मणानि तु ।

संवत्सरे संवत्सरे पठेदक्षरहः शुचिः ॥५॥

श्रावणस्य तु मासस्य पौर्णमास्यामुपक्रमः ।

समाप्य तर्पयेद्देवान् पितृनृयीननुक्रमात् ॥६॥

अज्ज्वेदे शैश्विरीयायां संहितायां यथाक्रमम् ।

प्रमाणमनुवाकानां सूक्तैः शृणुत आकलाः ॥७॥

कण्ठाङ्गिरोऽगस्त्यशुलका विद्यामित्रोऽत्रिरेव च ।

वसिष्ठकश्यपावधमथा जमदग्निरथोत्तमः ॥८॥

अग्निमीडे^(१) चिस्रकृष्ट सूर्यै^(२) अत्र^(३) चतुःसूक्तौ ।

(अनु० १) म० १, छ० १—३ । (अनु० २) म० १, छ० ४—७ ।

(अनु० ३) म० १, छ० ८—११ ।

अग्निं^(४) समान^(५)मित्येतौ षड्भौ कथे^(६)ति सप्तकः ॥८॥

त्वमग्ने^(७) पञ्चकं विद्यात् वीर्यं^(८)मथाष्टकम् ।

अग्ने विवस्वद^(९)भित्त्यं^(१०) नूचिन्ते^(११) सप्तकास्तयः ॥१०॥

पश्चा न^(१२)नवकं विद्यादुपप्रयन्तो^(१३)दशैकश्च ।

खेलिकानामनादेशे अस्मिन् ग्रन्थेऽनुवाकानाम् ॥११॥

यस्तु वर्चायते वेदे तस्य सङ्घेति नः श्रुतिः ।

प्र ये शुभन्ते^(१४) नवकमिम^(१५) द्वादशकं विद्यात् ॥१२॥

इन्द्रं मित्रं^(१६)दशैवाय नासत्याभ्या^(१७)न्तु पञ्चकम् ।

कदित्या^(१८)षट् परः सप्तान्नि^(१९)मा ता जुवः^(२०)पङ्कम् ॥१३॥

वेदिपदे^(२१) सप्तदशानोधी^(२२)त्यष्टौ सूक्तानि ।

कथा^(२३)त्रिपञ्चसूक्तं युवो^(२४)र्द्वादशकं विद्यात् ॥१४॥

इत्याद्ये मण्डले दृष्टाश्वत्थारो विंशतिश्च वै ।

-
- (अनु० ४) म० १, सू० १२—१७ । (अनु० ५) म० १, सू० १८—२१ ।
 (अनु० ६) म० १, सू० २४—२० । (अनु० ७) म० १, सू० २१—२५ ।
 (अनु० ८) म० १, सू० २६—३२ । (अनु० ९) म० १, सू० ३३—५० ।
 (अनु० १०) म० १, सू० ५१—५७ । (अनु० ११) म० १, सू० ५८—६४ ।
 (अनु० १२) म० १, सू० ६५—७३ । (अनु० १३) म० १, सू० ७४—८३ ।
 (अनु० १४) म० १, सू० ८५—८६ । (अनु० १५) म० १, सू० ८७—१०५ ।
 (अनु० १६) म० १, सू० १०६—११५ । (अनु० १७) म० १, सू० ११६—१२० ।
 (अनु० १८) म० १, सू० १२१—१२६ । (अनु० १९) म० १, सू० १२७—१३३ ।
 (अनु० २०) म० १, सू० १३४—१३८ । (अनु० २१) म० १, सू० १३९—१५६ ।
 (अनु० २२) म० १, सू० १५७—१६४ । (अनु० २३) म० १, सू० १६५—१७८ ।
 (अनु० २४) म० १, सू० १८०—१८१ ।

अथ अनुवाकानुक्रमणी ।

पितृदेवर्षिर्वाधेभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्च सर्वशः ।

आचार्येभ्यो गुरुभ्यश्च प्रणम्य प्रथमतः शुचिः ॥१॥

मधुच्छन्दःप्रभृतिभिर्ह्यपिभिर्हि तपोबलात् ।

बुष्टानामनुवाकानामृचु वक्ष्याम्यतन्त्रितः ॥२॥

आदौ सूक्तपरौमाणं सङ्ख्याच्च क्रममेव च ।

मण्डले मण्डले चैव यावन्तो हि समीरिताः ॥३॥

सूक्तसङ्ख्यानुवाकानां सूक्तानामुक्त्यसाहिताः ।

पादावरसमाह्वयं छन्दस्येव प्रतिष्ठितम् ॥४॥

एकैकमनुवाकन्तु खिलानि ब्राह्मणानि तु ।

संवत्सरे संवत्सरे पठेदक्षरद्वयः शुचिः ॥५॥

आवणस्य तु मासस्य पौर्णमास्यामुपक्रमः ।

समाप्य तर्पयेद्देवान् पितृनृषीन्तुक्रमात् ॥६॥

अग्नौ वै शैश्विरीयायां संहितायां यथाक्रमम् ।

प्रमाणमनुवाकानां सूक्तैः शृणुत शाकलाः ॥७॥

कण्वाङ्गिरोऽगस्त्यश्नुनका विश्वामित्रोऽजिरेव च ।

वसिष्ठकण्वपावप्रयथा जमदग्निरथोत्तमः ॥८॥

अग्निमीडे^(१) तिसूक्तस्तु सुरुषै^(१)न्द्र^(२)चतुःसूक्तौ ।

(धनु० १) म० १, सू० १—३ । (धनु० २) म० १, सू० ४—७ ।

(धनु० ३) म० १, सू० ८—११ ।

अग्नि^(७) समान^(८)मित्येतौ षट्कौ कस्ये^(९)ति सप्तकः ॥८॥

त्वमग्ने^(१०) पञ्चकं विद्यात्त वोयङ्^(११)मथाष्टकम् ।

अग्ने विवस्वद^(१२)भित्य^(१३)भूचित्ते^(१४) सप्तकास्तयः ॥९०॥

पथा न^(१५)नवकं विद्यादुपप्रयन्तो^(१६) दशैकश्च ।

खैलिकानामनादेशे अस्मिन् अन्येऽनुवाकानाम् ॥११॥

यस्तु चर्चायते वेदे तस्य सङ्ख्येति नः श्रुतिः ।

प्र ये शुभन्ते^(१७) नवकमिम^(१८) द्वादशकं विद्यात् ॥१२॥

इन्द्र मित्रं^(१९) दशैवाय नासत्याभ्या^(२०)न्तु पञ्चकम् ।

कदित्या^(२१) षट् परः सप्ताग्नि^(२२)मा त्वा जुवः^(२३) षट्कम् ॥१३॥

वेदिषदे^(२४) सप्तदशावोधौ^(२५) त्वष्टौ सूक्तानि ।

कथा^(२६) त्रिपद्यसूक्तं युवो^(२७)र्द्वादशकं विद्यात् ॥१४॥

इत्याद्ये मण्डले वृष्टाश्वत्वारो विप्रतिय वै ।

(अनु० ३) म० १, सू० १२—१७ । (अनु० ५) म० १, सू० १८—२३ ।

(अनु० ६) म० १, सू० २४—२९ । (अनु० ७) म० १, सू० ३०—३५ ।

(अनु० ८) म० १, सू० ३६—४१ । (अनु० ९) म० १, सू० ४२—४७ ।

(अनु० १०) म० १, सू० ४८—५३ । (अनु० ११) म० १, सू० ५४—५९ ।

(अनु० १२) म० १, सू० ६०—६५ । (अनु० १३) म० १, सू० ६६—७१ ।

(अनु० १४) म० १, सू० ७२—७७ । (अनु० १५) म० १, सू० ७८—८३ ।

(अनु० १६) म० १, सू० ८४—८९ । (अनु० १७) म० १, सू० ९०—९५ ।

(अनु० १८) म० १, सू० ९६—१०१ । (अनु० १९) म० १, सू० १०२—१०७ ।

(अनु० २०) म० १, सू० १०८—११३ । (अनु० २१) म० १, सू० ११४—११९ ।

(अनु० २२) म० १, सू० १२०—१२५ । (अनु० २३) म० १, सू० १२६—१३१ ।

(अनु० २४) म० १, सू० १३२—१३७ ।

गौतमादौशिजः कुत्सः परुच्छेपादृषेः परः ।

कुत्सादीर्थतमा इति एष वाचकलकः क्रमः ॥१५॥

त्वं^(१) यो^(२)गणाना^(३)मा ते^(४) दृग्

तृतीयैकादशास्तयः परे ।

सोमस्य मा तवस^(१)द्वादशोक्तं

प्र वो देवाये^(२)ति सप्तदशकन्तु विद्यात् ॥१६॥

इच्छन्ति ता^(३)मवेन्द्रं मति-^(४)

स्तिपञ्चको नवक इमं महे^(५) ।

त्वां ह्यग्ने^(१)दृग् भद्रं^(२) यज्ञ-^(३)

स्तेकादशका उभाविमौ ॥ १७॥

यथोदगायं प्र चभुभ्य^(१)ईरितोऽयं

पिबे^(२)त्येष चापि यथोदग ।

अवोध्यग्निः समिधा^(१)चतुर्दश

अतः परोऽष्टादशकः प्रवेधसे^(२) ॥१८॥

(अनु० १) म० २, सू० १—११ । (अनु० २) म० २, सू० १२—२२ ।

(अनु० ३) म० २, सू० २३—२९ । (अनु० ४) म० २, सू० ३०—३६ ।

(अनु० १) म० ३, सू० १—१२ । (अनु० २) म० ३, सू० १३—१८ ।

(अनु० ३) म० ३, सू० १९—२८ । (अनु० ४) म० ३, सू० २९—४१ ।

(अनु० ५) म० ३, सू० ४२—६२ ।

(अनु० १) म० ४, सू० १—१० । (अनु० २) म० ४, सू० ११—२१ ।

(अनु० ३) म० ४, सू० २२—३१ । (अनु० ४) म० ४, सू० ३२—४५ ।

(अनु० ५) म० ४, सू० ४६—५८ ।

(अनु० १) म० ५, सू० १—१४ । (अनु० २) म० ५, सू० १५—२२ ।

महि महे^(१) दांशको विदा^(१) सुधा
रुद्रासः^(१) योऽयं यदस्य^(१) विपश्चकः ।
सं क्रमे^(१) पञ्चदश त^(१) मष्टौ दृष्या
महो^(१) विंशतिर्यो रपिवः^(१) पट्कः ॥१८॥
दिः पशून्वे क^(१) सुते^(१) दिवसकः
यद्यः षष्ठे मण्डले योऽनुवाकः ।
अग्निं वरः^(१) अष्टदशाथ योऽयं
लेह यत्^(१) म उष्मा^(१) ह्यधिका तु विग्रतिः ॥१९॥
क ईश्वरः^(१) पञ्चदशो न विंशति-
रप सप्तः^(१) पञ्चदश म वीरया^(१) ।
मा कि^(१) अष्टौ इष्ट^(१) इष्टः^(१) सुतेपु^(१)
पञ्चायं अष्टौ वयं^(१) दिवसकः ॥२०॥

-
- (अनु० ३) म० ६, सू० ३१—३३ । (अनु० ४) म० ५, सू० ३४—३६ ।
(अनु० ५) म० ५, सू० ३७—३९ । (अनु० ६) म० ५, सू० ४०—४२ ।
(अनु० ७) म० ६, सू० ४१—४३ । (अनु० ८) म० ६, सू० ४४—४६ ।
(अनु० ९) म० ६, सू० ४७—४९ । (अनु० १०) म० ६, सू० ५०—५२ ।
(अनु० ११) म० ६, सू० ५३—५५ । (अनु० १२) म० ६, सू० ५६—५८ ।
(अनु० १३) म० ७, सू० ५९—६१ । (अनु० १४) म० ७, सू० ६२—६४ ।
(अनु० १५) म० ७, सू० ६५—६७ । (अनु० १६) म० ७, सू० ६८—७० ।
(अनु० १७) म० ७, सू० ७१—७३ । (अनु० १८) म० ७, सू० ७४—७६ ।
(अनु० १९) म० ७, सू० ७७—७९ । (अनु० २०) म० ७, सू० ८०—८२ ।
(अनु० २१) म० ७, सू० ८३—८५ । (अनु० २२) म० ७, सू० ८६—८८ ।
(अनु० २३) म० ७, सू० ८९—९१ । (अनु० २४) म० ७, सू० ९२—९४ ।
(अनु० २५) म० ७, सू० ९५—९७ । (अनु० २६) म० ७, सू० ९८—१०० ।

यो यजाति^(५)द्वादशेमे^(६)ह षड्को-
 ऽमे^(७) दशैकादशको य^(८)इत्युत ।
 त्रयोदशा त्वन इन्द्र चुमन्तं^(९)
 परो दशको गौर्धयत्यादिः^(१०) ॥२१॥
 स्वादिष्टया^(११)चष्टसूक्तः षवस्व^(१२)
 चिंशत्सषड्दः परः सप्तकोऽया^(१३) ।
 प्रा^(१४)ष्टादशैकादशकः प्र ते^(१५)ऽस्य
 मेया^(१६)ष्टैकादशकः सखायः^(१७) ॥२२॥
 अये दृष्टन्^(१८)षोडशकस्तयोदश
 त्वष्टा^(१९)प्र देववे^(२०)ति चाष्टादशाच्छा^(२१) ।
 अष्टाविदं^(२२) षोडशकस्तु भद्राः^(२३)

(अनु० ५) म० ८, सू० ३१—४२ । (अनु० ६) म० ८, सू० ४३—४८ ।

(अतः परं ११ एकादश सूक्तानि बालखिल्यम्) ।

(अनु० ७) म० ८, सू० ६०—६६ । (अनु० ८) म० ८, सू० ७०—८० ।

(अनु० ९) म० ८, सू० ८१—८३ । (अनु० १०) म० ८, सू० ८४—१०३ ।

(अनु० ११) म० ८, सू० १—२४ । (अनु० १२) म० ८, सू० २५—६० ।

(अनु० १३) म० ८, सू० ६१—६७ । (अनु० १४) म० ८, सू० ६८—८५ ।

(अनु० १५) म० ८, सू० ८६—८६ । (अनु० १६) म० ८, सू० ८७—१०३ ।

(अनु० १७) म० ८, सू० १०४—११४ ।

(अनु० १८) म० १०, सू० १—२६ । (अनु० १९) म० १०, सू० २७—२८ ।

(अनु० २०) म० १०, सू० २९—४२ । (अनु० २१) म० १०, सू० ४३—६० ।

(अनु० २२) म० १०, सू० ६१—६८ । (अनु० २३) म० १०, सू० ६९—८४ ।

सत्येन^(१) षट् सं ^(२)नवेन्द्र ^(३)त्रयोदश ॥१४॥

तमस्य द्यावापृथिवी^(१०)द्यष्टकः

परस्त्रयोविंशतिर्ना सदासीत्^(११) ।

अग्नेदान्यो द्वादशकोऽनुवाक-

चत्वारिंशच्छास इत्ये^(१२)ति चास्मिन् ॥१५॥

आद्ये चतुर्विंशतिरिहानुवाका

अतः परं मण्डलं यच्चतुष्कम् ।

दे पञ्चके चीणि पद्मानि चैव

दशाष्टमं सप्त नवमं द्वादशान्यम् ॥१६॥

एकाधिका स्यान्नवतिः शतञ्च

वदन्ति वै मण्डलमादितो यत् ।

चत्वारिंशत्तौणि चाऽर्द्धितौयं

सूक्ते च षष्टिश्च तनूयमाहुः ॥१७॥

अष्टापञ्चाशत्तपि यच्चतुर्थं

सप्तगधिकशीतिरतः परं स्यात् ।

पञ्चाधिका सप्ततिरुत्तरन्तु

चत्वारि वाषिष्ठमथो शतञ्च ॥१८॥

दे चैव सूक्ते नवतिश्च विद्या-

(अनु०७) म० १०, सू० ८५—८० । (अनु०८) म० १०, सू० ८१—८६ ।

(अनु०९) म० १०, सू० १००—११२ । (अनु०१०) म० १०, सू० ११३—१२८ ।

(अनु०११) म० १०, सू० १२६—१५१ । (अनु०१२) म० १०, सू० १५२—१८१ ।

दद्याष्टमं नवमं वै शतं स्यात् । २०

चतुर्दश त्वाङ्गरयाधिकान्य-

प्याद्ये यदुक्तं दशमे तथैव ॥२८॥

एतत्सहस्रं दश सप्त चैवा-

ष्टावतो वाष्कलकेऽधिकानि ।

तान् पारणे शाकले ग्रैश्वरीये

वदन्ति श्रिष्टा न खिलेषु विप्राः ॥३०॥

पञ्चाग्नीतिर्दाशतयेऽनुवाका

द्वष्टाः पुराणञ्चपिभिर्महात्मभिः ।

यस्तानृन्विदेद् चैवाप्यधीते

स नाकष्टं भजते च शश्वत् ॥३१॥

अध्यायानां चतुःषष्टिर्मण्डलानि दशैव तु ।

वर्गाणां तु सहस्रे दे सङ्ख्याते च पटुत्तरे ॥३२॥

सहस्रमेतत् सूक्तानां निश्चितं खैलिकैर्विना ।

दश सप्त च पयन्ते सङ्ख्यातं वै पदद्वयम् ॥३३॥

एकैर्च एकवर्गः स्यादेकश्च नवकस्तथा ।

द्वौ वर्गा तु ऋचौ जेयौ श्रूणं वृचशतं सतम् ॥३४॥

चतुष्कं शतमेकश्च चत्वारः सप्ततिष्ठया ।

पञ्चकानां सहस्रन्तु दे च सप्तोत्तरे शते ॥३५॥

अष्टौ च शतानि पट्टाणाञ्चत्वारिंशत् पट्टगाः ।

शतमूनविंशकं सप्तकानां श्रूणा पष्टिरष्टकानाम् ॥३६॥

अष्टौ दशसहस्राणि अष्टौ पञ्चशतानि च ।

अचामशीतिः पादस्य पारणं सम्यक्कीर्तितम् ॥२७॥

अर्धर्चानां सहस्राणामेकविंशतिकं तथा ।

अतदयन्तु द्वाविंशत् सपादं मुनिभिः पुरा ॥२८॥

आकल्यदृष्टे पदस्यचमेकं

सार्धञ्च वेदे चिसहस्रयुक्तम् ।

अतानि चाष्टौ दशकद्वयञ्च

पदानि षट् चेति च चर्चितानि ॥२९॥

एकञ्च दशसहस्रं दश च सहस्राणि सप्त च अतानि चर्चापदानि
ज्ञेयानि पदानि चान्यानि चत्वारि । चत्वारि वा अतसहस्राणि
द्वाविंशच्चाक्षरसहस्राणि द्वाविंशच्चाक्षरसहस्राणि ॥

इत्यनुवाकानुक्रमणी समाप्ता ॥

NOTE —The last 21 pages had not the benefit of the late Raja
Rajendralala Mitra's revision.

